mircea nedelciu

OPERE VI

Zodia scafandrului

Editura Paralela 45

MIRCEA NEDELCIU

Opere 6

Zodia scafandrului

Editor: Călin Vlasie
Redactare: Cosmin Perța
Tehnoredactare: Adriana Vlădescu
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Ionuț Broștianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEDELCIU, MIRCEA
Opere / Mircea Nedelciu. - Pitești : Paralela 45, 2014-
12 vol.
ISBN 978-973-47-2009-5
Vol. 6 : Zodia scafandrului / st. introd. de Ion Bogdan Lefter.
- 2017. - ISBN 978-973-47-2561-8
I. Lefter, Ion Bogdan (pref.)
821.135.1

Copyright © Editura Paralela 45, 2017, pentru prezenta ediție
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparalela45.ro | www.cartearomaneasca.ro

MIRCEA NEDELCIU

Opere 6

Zodia scafandrului

Ediţie îngrijită şi prefaţă de
Ion Bogdan Lefter

Editura Paralela 45

Notă asupra ediției

Volumul 6 al **Operelor** lui Mircea Nedelciu completează seria romanelor. Reamintim că tomurile numerotate 1 şi 2 cuprind integrala prozei scurte a autorului, iar cele de la 3 la acesta, al 6-lea – romanele. Vor urma, într-un total estimat de alte trei volume (dacă nu va fi nevoie de patru sau cinci!), articolele, eseurile, interviurile, corespondenţa, alte proiecte şi documente.

Zodia scafandrului, roman neterminat, s-a publicat pentru prima oară postum, în anul 2000, la Editura bucureşteană compania (cu minusculă iniţială asumată în marca întreprinderii). Mircea Nedelciu se stinsese din viaţă în vara lui 1999. Nu s-au păstrat – sau n-au existat – exemplare imprimate de către autor pe hîrtie. Nu obişnuia să-şi finiseze îndelung textele, făcea de mînă doar mici note în carneţele sau pe fişe, apoi, ca prozatorii americani, bătea direct la clapele maşinii de scris, pînă la apariţia computerelor personale, apoi a lucrat, tot prin intermediul claviaturilor, pe ecrane, redactînd cursiv, „dintr-o suflare". Nu va fi simţit – deci – nevoia să-şi recitească romanul pe hîrtie, mai ales într-o fază intermediară de lucru.

Familia a oferit acces mai multor apropiaţi la computerul autorului (un MacIntosh, model din prima parte a anilor 1990, gen Ilvx sau Centris). Îngrijitorul acestei ediţii a preluat fişierele romanului, de fapt cîteva copii identice, conţinînd acelaşi text; la fel, vechii prieteni şi colegi Adina Kenereş şi Petru Romoşan, care au şi publicat cartea la editura lor, compania.

S-a păstrat şi o versiune din 1992, cu menţiunea locurilor în care autorul a lucrat la roman şi a perioadei: „Fundulea, Bucureşti, Valea Vinului, Constanţa, Martigues, Montpellier 1988-1992".

În ediţia de faţă am recuperat numerele capitolelor şi secţiunilor rămase doar ca proiect: „**26**", „**27**", „**28**", „**II. DECEMBRIE**", „**III.**

MARTIE", „**IV. NOIEMBRIE**". Ele sînt prezente la final, necompletate, nescrise; dar fac parte din text.

De asemenea, am reunit într-o **Anexă** documentară note de lucru, pagini de jurnal, confesiuni ale autorului legate de proiectul **Zodiei scafandrului**, în cea mai mare parte inedite (excepţie fac interviurile de la final).

Pentru sprijinul acordat la alcătuirea ediţiei i se cuvin mulţumiri Mirei Nedelciu. La selecţia şi la transcrierea documentelor din **Anexă** a contribuit şi Iuliana Miu.

I.B.L.

Prefață

Zodia scafandrului. Cu literatura în fața destinului

Către sfîrșitul anului 1986, cînd îi apăruse cel de-al doilea roman, **Tratament fabulatoriu**, Mircea Nedelciu încheiase și lucrul la documentarea, la scrierea și la finisajele **Femeii în roșu**, spectaculoasa reconstituire „docu-ficțională" semnată împreună cu Adriana Babeți și Mircea Mihăieș. Cartea e depusă pentru publicare în ianuarie 1987. Cronicarii continuă să comenteze foarte favorabil **Tratamentul...**, operă de mare complexitate și de subtilă subversiune a unui autor afirmat ca „vîrf" al generației sale și al noii noastre literaturi postmoderne. Are în spate și cele trei culegeri de texte scurte din 1979, 1981 și 1983, **Aventuri într-o curte interioară**, **Efectul de ecou controlat** și **Amendament la instinctul proprietății**. La 36 de ani, confirmat ca prozator de mare calibru, dar încă tînăr, cu nediminuate rezerve de energie și de creativitate, e o prezență activă în lumea culturală bucureșteană și națională: participă la cenacluri, la festivaluri și colocvii, colaborează la presa perioadei nu doar cu proze, ci și cu articole de opinie și cu eseuri „de scriitor", e apreciat, premiat, consultat și ascultat. Prietenos din fire, e și foarte simpatizat de mulți colegi de breaslă. Mai scoate din cînd în cînd la iveală cîte o proză scurtă, cînd îl incită cîte o idee, o situație de viață ori un pretext experimental, încît se adună materia celui de-al patrulea volum de gen, **Și ieri va fi o zi**, căruia-i va veni rîndul la publicare în 1989. Are – așadar – toate motivele să fie relaxat, sigur pe el și pe valoarea sa literară, chiar dacă, lipsit de aroganță, nu face mare caz de succesele care se tot acumulează. Cu **Tratamentul fabulatoriu** și cu **Femeia în roșu** încheiate, se poate îndrepta spre un nou proiect de anvergură.

Va fi să fie **Zodia scafandrului**; pe care destinul o va transforma în cartea confruntării lui Nedelciu cu boala şi cu moartea. În paralel cu scrierea romanului se va declanşa boala, va face investigaţii şi tratamente, în ţară şi în străinătate, va trece printr-o operaţie complicată şi foarte costisitoare, îşi va reveni, dar va urma o recădere şi va rămîne imobilizat într-un scaun rulant, pînă cînd, sub asaltul din ce în ce mai agresiv al maladiei ucigaşe, se va stinge din viaţă la mai puţin de 49 de ani. Iar **Zodia scafandrului** va rămîne romanul ultim şi neterminat al unui mare prozator. Cît a apucat să scrie se va publica postum, ca parte a unei cărţi pe care n-o vom putea citi niciodată întreagă.

Dar, chiar din roman, precum şi din alte mărturii ale autorului, ştim nu puţine lucruri despre intenţiile sale. Ediţia de faţă adaugă şi alte documente utile pentru aproximarea ansamblului, aşa cum Nedelciu îl gîndea. **Zodia scafandrului** se cuvine discutată şi aplicat, „pe text", prin analiza limitată la suta şi ceva de pagini finisate şi publicate, dar şi în contextele biografice şi creative care au generat romanul şi l-au adus, prin remodelări succesive, nu doar la forma parţial redactată, ci şi la proiectul spectaculos la care avem totuşi, în linii mari, acces.

Creaţie şi suferinţă – tocmai la Mircea Nedelciu?!

Se potriveşte mai mult ca oricînd vorba despre ironia soartei: tocmai un postmodern experimentalist şi relativist, mai-mereu – măcar implicit – ironic, adeseori dedat la viciul parodiei, glumeţ şi-n viaţă, deloc predispus la gesticulaţii patetice, să ajungă să trăiască aşa-zicînd „pe pielea lui" fantasma altor vremuri, de pildă a romanticilor, care crezuseră în geneza „creaţiei" din „suferinţă"! Aşa cum le-a spus-o apropiaţilor, dar şi în cîteva interviuri, deci public, povestea bolii şi a scrierii **Zodiei...** a pornit o dată cu încheierea, în 1988, a primei pagini din noul roman: a făcut temperatură mare şi destul de curînd şi-a dat seama că, la fiecare reîntoarcere la scris, revenea şi febra. Ambele s-au „declanşat", au „irupt" (ca să folosesc verbe ale bolilor galopante): „Atunci cînd a fost gata prima pagină, am avut prima febră. După o a doua, a treia încercare de genul ăsta mi s-a părut că e o legătură directă între ceea ce scriam şi starea mea. După o săptămînă de repaos, febra trecea şi cînd reveneam la scris povestea se repeta. [...] scrisul era urmat de o reacţie

a corpului la substanţa romanului ca o scufundare într-un mediu rece"; pentru ca mai tîrziu să aibă „detaşarea să văd că nu e o legătură între boală şi roman, ci o întîmplare. Dar pe care trebuia să o exploatez şi trebuia să-l termin ca să învinge suferinţa" (**„A fost un moment dificil, în care am avut de ales între viaţă personală şi viaţă, pur şi simplu"**, interviu de Viorica Rusu, în **Adevărul literar şi artistic**, anul V, nr. 303, 28 ianuarie 1996, p. 3). Mai întîi ca ipoteză aproape „ocultă", trecînd şi prin alte stări speciale, pînă la inevitabila acceptare a simultaneităţii, destinul cărţii şi cel al autorului se vor îngemăna. Nedelciu va recunoşte că trecuse prin momente şi etape „superstiţioase", de panică şi chiar atinse de „un fel de misticism": „Romanul acesta mă chinuie de mult şi am început să am superstiţii şi alte feluri de lucruri de genul acesta, de care va trebui să scap odată. S-a întîmplat ca primele pagini scrise la acest roman să fie contemporane cu primele semne ale bolii care mă chinuie şi acum. Pe urmă am făcut nişte legături, lucrurile au evoluat tot timpul cînd boala s-a agravat. Intram în panică. Credeam că nu termin romanul... Mă apucam de roman şi-mi era teamă că începe iarăşi boala... Chestii de genul ăsta. Ultima concluzie este că trebuie să-l termin ca să scap de gîndurile negre. [...] Am ajuns chiar la un fel de misticism: «Doamne, dacă termin romanul, mă ajuţi să mă ridic pe picioare sau mă laşi în continuare într-un scaun cu rotile?»" (**„Dacă nu era comunismul, eram negustor în Bărăgan"**, interviu de Mihai Grecea, în **Cotidianul**, anul VIII, nr. 80 (2032), 7 aprilie 1998, p. 6).

Subiectul va fi inclus şi în roman, căci, de-a lungul acelei perioade tot mai dramatice, viaţă şi text deveniseră pentru Mircea Nedelciu indisociabile. Chiar dacă n-avea cum să existe o legătură de cauzalitate efectivă între scris şi boală, el a înţeles că firele rămîn împletite ca experienţă personală, de om şi de scriitor. Şi s-a mai adăugat ceva: înaintea primelor simptome, pe cînd se ştia sănătos-voinic, alesese ca figură emblematică a cărţii scafandrul fiindcă văzuse în meseria în cauză o situaţie simbolică, multiplu-semnificantă, pe care o pusese din start în legătură cu meseria scriitoricească. Cînd febra ciclică s-a pornit, cînd a ajuns să fie şi diagnosticat, Nedelciu a extins cu uşurinţă acolada, cu capacitatea lui speculativă ieşită din comun, punînd în legătură condiţia scafandrului cu starea generică de boală. După cum se va vedea mai departe.

Punctul de pornire: un nou personaj emblematic, sub presiune

Ceea ce autorul **Zodiei...** n-a găsit prilejul să spună e că interesul său faţă de meseria explorărilor subacvatice data de dinainte de 1988, anul de start al redactării efective a romanului. Într-un Notes cu însemnări din septembrie 1986 (recent descoperit în pachetele de hîrtii rămase de pe urma sa, ignorate vreme de aproape două decenii) apare de pe-atunci o descriere a temei, sub titlul **Cartea scafandrului**: „Scriu în condiţii de izolare specifică asemănătoare individului scufundat la sute de metri în mare, într-o capsulă subacvatică lipsită de posibilitatea comunicării directe cu suprafaţa, şi n-am speranţa că dumneavoastră veţi citi aceste lucruri imediat sau într-un viitor apropiat în care eu aş rămîne aici. Le veţi citi cînd şi eu voi fi ieşit la suprafaţă şi atunci ceea ce mie acum mi se pare înspăimîntător vă va părea d[umnea]v[oa]s[tră]. ridicol şi poate chiar mie însumi mi-ar părea astfel. Dintre cei care înoată în jurul capsulei mele unii sînt la fel de izolaţi ca mine. Alţii au costume speciale şi se mişcă liberi, singuri sau în grup, iar alţii, cei mai mulţi, sînt atît de adaptaţi încît respiră această apă ca pe aer, fără nici un fel de aparat./ Sigur că noi cu toţii ştim despre diferenţele dintre noi şi eventuala secare a apelor, pentru care eu am speranţă, pe unii dintre adaptaţi îi înspăimîntă. Ei cred că eu, în capsula mea, lucrez pentru această uscare şi din acest motiv mă spionează. De aceea nu pot trimite manuscrisele mele la suprafaţă. Ei ar putea să le intercepteze pe drum. Şi apoi – este cineva care mai trăieşte la acea suprafaţă ca să primească mesajul meu? Ceea ce este pentru mine suprafaţa – nu e decît un produs al imaginaţiei, dar dacă această carte va fi citită de cineva – suprafaţa aceea va fi devenit realitate".

Vasăzică, scafandrul nedelcian nu s-a născut abia în 1988: „părintele" său se gîndea la el încă din 1986, dacă nu-l va fi avut în vedere de mai dinainte!

E o condiţie profesională şi totodată existenţială cu totul aparte, meseria fiind practicată de foarte puţini. Şi totuşi, cu tot exotismul categoriei, e de observat că scafandrul e un tip uman compatibil cu alte ipostaze rulate de Nedelciu în prozele sale scurte ori lungi, mereu construite în

jurul unor personaje cu ocupaţii precum: exploratori cu gustul necunoscutului, al drumeţiilor cu aparate de emisie-recepţie sau de măsurat de ei asamblate, al escapadelor montaniarde; ghizi turistici, mereu în mişcare, în traversarea spaţiilor, dar şi a mediilor sociale, a diversităţii umane; meteorologi aflaţi în rezonanţă cu marile ritmuri ale cosmosului; cercetători în varii domenii, de la biologia experimentală, în căutare de combinaţii natural-artificiale, la istoria furnizoare nu doar de date certe, ci şi de materie de reflecţie şi de interpretare, mergînd pînă la ipoteze de macro-cronologie ultra-fanteziste; tineri artişti boemi, scriitori, pictori, un scenarist-regizor, mobili, visători şi mai degrabă păguboşi, foste mari speranţe, captivi în anonimatul meseriilor mundane pe care nu le pot evita, în profesoratul de provincie sau în alte iluzii de mare intelectualitate neîmplinite încă, de fapt de neatins. Mulţi dintre ei – cum am mai arătat (în **Prefaţa** la volumul 1 al acestei ediţii de **Opere**) – născuţi în 1950 sau pe-aproape, asemeni autorului, care se „oglindeşte" astfel, cu amăruie ironie şi autoironie, într-o galerie de vînători ai unor seducătoare fantasme, idealişti inteligenţi, capabili de observaţii acute asupra lumii din jur, pe care, oricît de „neserioşi" sau de „lunateci" ar părea, o înţeleg mai bine ca mai-toţi ceilalţi.

Pe acest Mircea Nedelciu, în permanentă căutare de personaje cu statut interesant, cu bogat potenţial semantic, situaţia scafandrului l-a ispitit şi l-a cucerit. Starea de izolare sub apă, sub presiune, absenţa sau dificultatea comunicării cu suprafaţa, diferenţele de nivel şi de „atmosfere" l-au atras – şi le-a investit probabil fără efort cu semnificaţii foarte interesante, subtile, în stilul casei. Însemnarea din 1986 despre o **Carte** a **scafandrului**, deocamdată fără vreo „zodie", pune deja în relaţie meseria scufundării cu cea a scrisului. Va dezvolta mult datele problemei, speculînd în paginile romanului asupra diferenţelor de presiune care ar genera dificultăţile de comunicare în orice situaţie de viaţă, căci ea, „presiunea", poate rezulta şi din alte situaţii decît diferenţele de nivel şi poate să nu fie strict măsurabilă în „atmosfere": există „presiuni" interioare, sociale şi – la urma urmei – de orice fel, de toate felurile, jocul speculativ ajungînd, pe această linie, uşor la intepretări ale situaţiilor sociale şi politice, ale istoriei în genere.

Încît, după îndelungi reluări şi reformulări, **Zodia scafandrului** va porni de la tema suprafeţei şi a profunzimii, a diferenţelor de nivel generatoare de tensiuni şi de sensuri.

Boala

Temperatura mare, revenită ciclic, nu fusese efect al vreunei răceli, gripe, eventual al „febrei mediteraneene familiale" care fusese lansată la un moment dat ca posibil diagnostic (cf. **„A fost un moment dificil..."**, interv. cit.). După numeroase investigaţii, după ani de eşec în identificarea sursei, Mircea Nedelciu va fi diagnosticat în 1991, în Franţa, cu aşa-numita Maladie a lui Hodgkin, o boală degenerescentă a măduvei spinării. Vindecarea se poate obţine în urma unei autogrefe cu celule prelevate de la pacient şi reinjectate după tratare. În prealabil e necesară chimioterapia. Intervenţia rapidă poate fi eficientă. Anii pierduţi cu bîjbîielile în ţară, în condiţiile de dotare foarte precară cu echipamente medicale a sistemului de sănătate din ultimii ani ai regimului comunist, i-au micşorat lui Nedelciu şansele. Dar autografa de măduvă osoasă, realizată în toamna lui 1995, a fost pentru moment un succes şi prozatorul s-a întors în ţară şubrezit, dar vindecat. Foarte scumpă, operaţia nu s-ar fi putut face cu posibilităţile sale financiare, deşi, spirit întreprinzător, pornise în primii ani postcomunişti mici afaceri. Prietenii scriitori şi artişti au organizat de-a lungul acelui an 1995 o mare campanie de strîngere de fonduri, presînd autorităţile să finanţeze „cazul" şi organizînd şi o răsunătoare licitaţie de lucrări de artă şi manuscrise donate special pentru salvarea prozatorului. („Dosarul" acestui episod – în volumul final al acestei ediţii.) Jurnalele ţinute de Mircea Nedelciu în Franţa, pînă acum inedite, reproduse în **Anexa** documentară a **Zodiei scafandrului**, recuperează ceva din tensiunea/ presiunea sub care el a trăit atunci, a suferit, a sperat, a căpătat iluzia salvării.

Din păcate, după cîteva luni de bună revenire, au apărut în 1996 complicaţii care l-au adus foarte repede în imposibilitatea de a mai merge. Şi-a petrecut ultimii ani într-un scaun cu rotile. Chiar şi aşa, nu s-a resemnat, a refuzat să se retragă în izolare, a continuat să fie prezent în viaţa culturală, transportat la evenimente publice, a scris mult, ţinînd rubrici în reviste, şi a revenit mereu asupra **Zodiei scafandrului**, încărcînd-o progresiv cu semnificaţiile dramei sale personale.

Schimbarea de regim politic: proiecte peste proiecte

Încă un context obligatoriu de discutat în legătură cu **Zodia scafandrului**: cum am notat în trecere, se produsese între timp implozia regimului comunist şi ţara, regiunea, Vechiul Continent trecuseră într-o nouă etapă istorică.

Pentru un spirit efervescent ca Mircea Nedelciu, de o inteligenţă pătrunzătoare, iscoditoare, imaginativă, a fost o excepţională deschidere de orizont, de posibilităţi. Pînă atunci vînzător de cărţi „supracalificat" la Librăria Editurii Cartea Românească, prozatorul participă dintr-o dată la fondarea de noi publicaţii, începînd cu **Contrapunct**-ul reprezentativ pentru „noul val" postmodern din care făcea parte, intră în administraţia Uniunii Scriitorilor, căutînd soluţii de gestionare eficientă a capitalului ei simbolic, mai tîrziu iniţiind alternativa Asociaţiei Scriitorilor Profesionişti din România – ASPRO, ia în folosinţă teren în comuna natală, Fundulea (formalmente devenită oraş...) şi se ocupă şi de diverse culturi agricole, va deschide o întreprindere de import şi distribuţie *en gros* de periodice şi cărţi străine, iniţiază Tărgul de carte **Gaudeamus**, are şi alte idei, iniţiative, proiecte, unele fezabile, altele doar pline de imaginaţie, în multe direcţii: literare, culturale, mediatice, sociale, politice, economice ş.a.m.d. (Inventarul şi documentaţiile – de asemenea în volumul care va încheia această ediţie.)

Tatonată încă din 1986 sau mai dinainte, începută ca text redactat în 1988, **Zodia scafandrului** se cuvine plasată în acest amplu context de factori favorizanţi, în expansiune istorică. Pe de altă parte, obligat de propriul destin, de boală, să-şi diminueze operaţiunile socio-culturale, economice şi celelalte, va face din lucrul la roman o miză majoră. Şi, după operaţia din 1995, va adăuga şi o idee năstruşnică, fantezistă dar minunată ca raţionament scriitoricesc şi totodată altruist, de intelectual care reflectă profund asupra societăţii şi a vremurilor: impresionat de campania publică de strîngere de fonduri pentru salvarea sa, trage o concluzie activă şi se imaginează pe sine ca rezultat al unei investiţii publice! Drept care... n-ar fi legitim să-i consulte pe donatori asupra traseului său scriitoricesc ulterior?!: „Mi-a venit şi o altă idee. În timpul colectării fondurilor, cînd atîţia oameni încercau să strîngă 70.000

de dolari, eu aveam cam 70 de kg. Asta înseamnă că fiecare kilogram al meu avea nevoie de o investiţie de 1.000 de dolari. Eu sînt acum un fel de întreprindere în care donatorii au investit cam o mie de dolari pe kilogram corp. Dacă am scăpat, e datorită investiţiei lor. Am imaginat un alt roman, în care eu sînt întreprinderea cu valoarea amintită. Pe cei care au investit îi pun în consiliul de administraţie: «aţi dat bani, aveţi cota de X la sută, spuneţi-mi ce să fac cu mine. Eu trebuie să mă supun aşteptărilor voastre. Luaţi o decizie». Ca să pun lucrurile în ordine, cea mai mare parte a banilor a dat-o statul. Eu sînt deci o întreprindere cu capital majoritar de stat..." (din acelaşi interviu)...

Zodia...: roman al „presiunii", al istoriei, al scrisului

Zodia... va dezvolta tema presiunii ca provocatoare de comportamente individuale şi sociale, dar şi de boală, în timp ce propria sa poveste e împletită cu acţiunea fictivă a romanului. Cartea va alterna secvenţe de reflecţie auctorială şi de relatare a situaţiei sale scriitoriceşti-şi-medicale, la prezentul naraţiunii sau prin inserturi din jurnalul ţinut chiar în 1988, în anul declanşării ambelor, a bolii şi a romanului, cu capitole de invenţie epică, nici ele lipsite – dimpotrivă! – de substanţă autobiografică de „inspiraţie". Protagonistul, Diogene Sava, provine dintr-o comună de cîmpie sudică, omoloagă Fundulei, încît firele narative familiale vor exploata masiv experienţele personale ale autorului. Altele, de studenţie şi de medii bucureştene, îi vor fi atribuite doar cu mici adaptări la statutul de absolvent de Istorie, nu de Filologie. Probabil în urma revenirilor de-a lungul anilor, după 1990, asupra primelor capitole, şi ca urmare a scrierii restului în libertatea poscomunistă, povestea se politizează intens, avansînd către o panoramă a societăţii româneşti de la al doilea război mondial încoace.

Peste tot – tema „presiunii", reluată fin-speculativ, adeseori şi cu umorul isteţ tipic lui Nedelciu. Reapare şi Zare Popescu, personajul din **Zmeura de cîmpie**, cu elaborările lui istorice fanteziste, de astă dată privitoare la ipotetice distorsiuni de calendar, în prelungirea altor „teorii" presărate în romanul din 1984. În aceeaşi ordine de idei, în naraţiunea auctorială a **Zodiei...** e menţionată una dintre prozele pseudo-*science fiction* din **Şi ieri va fi o zi**, şi anume **Primul exil la cronoscop**, în

care protagonistul, ipostază de Don Quijote, după cum numele Donqui Delama arată străveziu – şi născut în... 2050, la următorul mijloc de secol, căci e vorba despre o proiecţie în viitor... –, are în vedere „răvăşirea" calendarului, în timp ce într-o paranteză auctorială Nedelciu spune că scrie proza în cauză sub „tot felul de presiuni"! Revin şi notele fantasmatice, asemănătoare celor din **Tratamentul fabulatoriu**. Acţiunea/ acţiunile dezvoltîndu-se continuu, extinzîndu-se în timp, în genealogii, în istorie, în cuprinderea socio-profesională, în profunzimea semnificaţiilor sale multiple...

Ce-ar mai fi urmat

Interesant, prima parte a **Zodiei...**, cea pe care o putem citi, singura scrisă, e intitulată **I. FEBRUARIE** – luna „eruptivă", a declanşării scrisului şi a bolii. Nedelciu a apucat să finalizeze 25 de capitole, dar le numerotase în fişierul din computer al romanului şi secvenţele **26**, **27** şi **28**, semn că urmărea numărul zilelor din cea mai scurtă lună a anului. Şi s-au păstrat şi titlurile secţiunilor următoare, nescrise: **II. DECEMBRIE, III. MARTIE, IV. NOIEMBRIE**.

O „şaradă" – iată! – construită cu părţile anului, între luni, anotimpuri şi... zodii. În cîteva dintre mărturiile autorului, în cîteva însemnări din arhivă, apare menţionată ideea că „Zodia scafandrului" ar fi urmat să fie chiar aşa ceva, o „zodie", şi anume una inventată, intercalată între Vărsător şi Peşti! Iar statutul scufundătorului urma să se revele treptat ca fiind nu doar condiţia simbolică a scriitorului, ci o situaţie efectivă, prin transpunerea în ficţiune speculativă a scenariului apelor atotstăpînitoare, într-o nouă încercare, după **Tratamentul fabulatoriu** şi după cîteva proze din **Şi ieri va fi o zi**, de construire a unei parabole fantastice. S-au păstrat şi calculele conform cărora o „zodie" suplimentară s-ar acumula o dată la un secol, aşa cum un spaţiu alternativ se „desprindea" în **Tratamentul** – nu întîmplător!: – **fabulatoriu** din realitatea reală, cea a Cîmpiei Bărăganului, nu departe de Bucureştiul nostru cel de toate zilele. O „teorie" a „schimbării calendarului" dezvoltă chiar în textul scris al cărţii Zare Popescu, în capitolul **20**. Ar fi urmat treptate elaborări, dezvăluiri ale situaţiei „acvatice" şi – la un moment

dat – marea inovaţie a „zodiei" neştiute, ca un sloi de „pliu" al realităţii, unde se pot ascunde minuni şi orori, cine-ştie-ce...

Altfel spus, **Zodia scafandrului** e un roman de citit, de recitit, de redescoperit şi de interpretat şi în funcţie de micile-mari revelaţii sugerate de corpus-ul documentar pe care ediţia de faţă îl dă la iveală...

Diagnostic provizoriu: un proiect fascinant, cutremurător

Diagnostice, diagnostice: ale medicilor pe marginea bolii lui Mircea Nedelciu, eronate, divagante, întîrziate; şi ale scriitorului, aplicate lumii din jur, societăţii, istoriei, creaţiei literare, artei.

Să mai adăugăm unul, al criticului privitor la romanul neterminat al prozatorului.

Zodia scafandrului se cuvine luată mult mai în serios decît pînă acum. Nu tocmai numeroase, comentariile pe marginea unei cărţi postume şi pe deasupra şi neterminate au fost mai degrabă reţinute, modeste, neangajante. Sîntem – însă – în faţa nu doar a unei excepţionale opere fragmentare, ci şi a unui proiect fascinant, cutremurător. Autorul investise mult în el: pe o idee mai veche, s-a documentat – cum am văzut – temeinic, a imaginat dezvoltări narative şi simbolice, a schiţat şi a remodelat de cîteva ori structura de ansamblu şi a scris efectiv, revenind, refăcînd, repornind, extinzînd o viziune extraordinară. Destinul a vrut ca **Zodia scafandrului** să-i însoţească boala, apoi suferinţele, pînă-n pragul morţii. De subliniat cu două linii, dacă tot e vorba despre destin: o... *zodie*, şi anume una fictivă, ficţională, de el inventată! Şi-a scris cu mîna lui cartea şi *zodia* cele de pe urmă... A apucat să redacteze şi să finiseze circa 100 de pagini de excepţional nivel (menţionase în interviuri circa 200 – probabil în formatul programului de editare, poate cu litere – *font*-uri – mari, care la publicare au dat doar circa 100). Restul rămîne doar întrezărit în notele de lucru, în paginile de jurnal, în confesiunile restituite în **Anexa** documentară a acestei ediţii. Fire nu doar de existenţă reală a autorului, ci şi împletite în text, la nivelul „biografist" al romanului, confruntarea cu destinul, apariţia şi progresia bolii, presimţirea sfîrşitului dau cărţii greutatea tragică a ceea ce avea să vină foarte curînd, prea curînd, implacabil. Încît, chiar aşa, neterminată, **Zodia**

scafandrului e nu doar literatură de mare clasă în paginile sale scrise: frîntă la jumătate, ea poartă cu sine, dincolo de naraţiunea fictivă, şi un profund, impresionant mesaj privitor la viaţa concretă, trăită, la condiţia umană. Un prozator îşi scrie cartea în faţa morţii şi ne vorbeşte despre asta...

Ion Bogdan Lefter

Zodia scafandrului

I. FEBRUARIE

1.

Încuie uşa. Traversează holul. Pătrunde în liftul fără lumină. Bîjbîie după butonul parterului. O smucitură brutală. Coborîrea în întuneric induce spaima.

Acesta este un roman de profunzime.

Cel puţin partea aceasta, destul de voluminoasă, este scrisă sub o mare presiune, este scrisă sub ape. Desigur, atunci cînd veţi citi, dumneavoastră veţi fi în aer, la suprafaţă adică. Din acest motiv, între noi sînt posibile neînţelegeri, distorsiuni, efecte de refracţie, carenţe grave de comunicare.

Comoditatea v-ar putea determina să abandonaţi o astfel de lectură.

Eu însă, mereu convins că la capătul celălalt al saulei se află un om, continui să scriu. Măcar din curiozitate, acel om ipotetic este capabil să mă salveze.

2.

El ieşi la ora 5.

Acesta este, după cum se vede, un roman de suprafaţă.

Ce poţi simţi scriind: „El ieşi la ora 5"? Păi? Este vreo legătură între ieşitul tău pe terasă la scris propoziţii de felul acesteia şi ieşirea lui, la ora 5 dimineaţă, în februarie, în staţia tramvaiului? Se poate face vreo comparaţie? Vreo legătură? De temperatură, de presiune (atmosferică sau osmotică)? De orizont, de univers chiar? Nu cumva sînteţi în două

universuri diferite? Şi atunci, în ce fel vrei să comunice suprafaţa albă de hîrtie din faţa ta cu profunzimile în care se mişcă el? Cu presiunea care creşte acolo cu o atmosferă la fiecare 10 metri?

Ezităm adesea să trecem dincolo de suprafeţe. Este firească teama de ceea ce ar putea fi obscur, labirintic, periculos dincolo de ele. Uneori, pur şi simplu, nu reuşim să ne imaginăm o cale simplă de întoarcere şi acesta este un motiv suficient pentru a evita traversarea suprafeţei.

Preferăm să luăm lucrurile, dar şi oamenii aşa cum se prezintă la suprafaţă. Ni se pare simplu şi eficace. Este, de fapt, o trimitere a responsabilităţii spre celălalt, o deresponsabilizare a propriei decizii.

„N-ai zis că... aşa? De unde să ştiu eu ce ai în gînd (ce e dincolo de suprafaţă şi nu se vede)? Am luat de bun ce ai spus şi am reacţionat în consecinţă. Dacă între timp, din cine ştie ce raţiuni de profunzime, suprafaţa pe care mi-ai prezentat-o s-a schimbat, vina nu este a mea, e a ta."

Acesta este raţionamentul cel mai răspîndit, raţionamentul oamenilor care nu vor complicaţii, care preferă să răspundă matematic exact unor stimuli evidenţi şi să continue la nesfîrşit un joc fără surprize. Este lumea eficacităţii, a administraţiei romane, a imperiilor relativ durabile, dar, nu se ştie de ce, aproape totdeauna evoluează o astfel de lume spre absurd şi spre dezastru.

Tot mai multe profesiuni pozitive însă încep să facă apel şi la ce e dincolo de suprafaţă pentru a lua decizii bune dincoace de ea. S-ar putea ca ele să perceapă totuşi lumea ca pe o suprapunere infinită de suprafeţe. Faptele rămîn: metalurgistul radiografiază blocul de metal pentru a vedea eventuale fisuri, pori sau compactări; constructorul e interesat de structura betonului după ce l-a turnat; comersantul nu se mai mulţumeşte să-şi numere banii în fiecare seară, ci trece la sondaje de piaţă; omul politic nu mai ia de bune aplauzele de la sfîrşitul discursului său şi trimite în teritoriu sociologi sau agenţi ai serviciilor secrete ca să-i aducă date dintre cele mai contradictorii şi nici măcar în acestea nu îndrăzneşte să creadă. Ultima şi nu cea de pe urmă ştiinţă a omului – medicina – nu mai poate fi concepută fără scanere, radiografii, analize de sînge, puncţii, biopsii, histologii etc.

Sigur, simţul comun, rareori sfîşiat între nevoia de certitudine (care-l îndeamnă să rămînă la suprafaţă şi la raţionamente simple) şi curiozitate

sau teama de viitoare surprize (care l-ar îndemna spre cercetarea profunzimilor), continuă să meargă cu robustețe mai mult pe prima variantă. În relațiile dintre oameni lucrurile acestea se văd cel mai bine. Nu avem timp să ne aplecăm asupra fiecărui semen de-al nostru și să ne întrebăm din ce resorturi intime pornește zîmbetul lui către noi sau înjurătura pe care ne-o aruncă din automobil la primul semafor. Numai lipsa de timp nu este însă o justificare suficientă. Ea e mai mult un pretext care ascunde cauza adevărată. Și această cauză adevărată e Frica.

3.

Tot ce puteai răspunde cînd erai întrebat la ce lucrezi suna astfel: „îm, hîm, un fel de... un roman cu scafandri." Părea o glumă pentru cei mai mulți dintre prieteni. Pînă și familia se obișnuise cu bancul ăsta. Dacă erai chemat la telefon și nu te găseau la iuțeală prin casă, spuneau că ești plecat la Constanța sau la Tulcea. „Se documentează pentru romanul ăla cu scafandri!"

Dar și dacă ar fi fost adevărat, în fața paginii, totdeauna, tot la suprafață te afli. Respiri. Ești în aer. Între tine și el sînt distorsiuni, neînțelegeri, carențe grave de comunicare. Ceea ce lui i se pare a fi o catastrofă, pentru tine poate fi doar o umbră roșie în apă. Ce frumos, spui tu, de parcă soarele ar răsări din adîncuri! El însă știe că-n preajmă se mișcă rechinul și că tocmai a atacat o făptură cu sînge cald.

O dimineață de februarie în care te duci la baie să te bărbierești și descoperi o umflătură ciudată sub bărbie, în stînga. Un ganglion. O tentativă a profunzimii de a penetra suprafața spre exterior. Ce poate să-ți producă o astfel de întîmplare? Spaimă?

Aici nu mai e vorba doar de frica prudentă a celui care se abține să pătrundă el dincolo de suprafețe pentru a nu întîlni necunoscutul și pentru a nu-și complica existența. Necunoscutul a țîșnit el către tine, te amenință și nu știi cu ce. Sigur, rudimentele de cultură medicală și imaginația proprie te îndreaptă spre ce e mai rău. Nu îndrăznești nici măcar în gînd să rostești cuvintele care ar desemna boala. În același timp în care te întrebi cui i-ai putea cere ajutorul – unui medic, firește – încerci și să eviți să te adresezi unui specialist în boli grave.

Singura armă pe care, în acele vremuri, o aveam şi o foloseam la orice – ironia – a fost şi ea utilizată: poate, poate! Nu mai ştiu cui anume i-am zis prima dată că am „gîlci". Vorba asta e uşor comică, vine din limbajul doftoroaielor de la ţară şi desemnează cam orice umflătură din zona gîtului, de la oreion sau răceală la ceea ce mă înspăimînta pe mine şi nu îndrăzneam să numesc nici în gînd.

Aveam să constat mai tîrziu că primele note pentru prezentul roman sînt contemporane cu primele semne ale bolii. Şi încă ceva cu totul ciudat: în afara unor tentative din adolescenţă, eu n-am ţinut niciodată un jurnal; totuşi, în februarie 1988, în cinci zile diferite, pe un caiet fără linii am notat gîndurile din care mai încolo voi reproduce fragmente. Conţinutul acelor note de jurnal mă face să cred că presiunea dinspre înăuntru spre în afară, spaima pe care o provoca această presiune prin „tulburarea suprafeţei" (dacă se poate spune aşa) avea şi altă cauză decît boala trupului.

Jurnalul pare o încercare de a îndigui spaima, însă cauza spaimei nu vine numai din trup, ci şi din „profunzimile" corpului social: un rău pe care suprafaţa pielii tale îl suportă din afară, şi nu dinăuntru. Imaginea exactă ar fi că pielea şi conştiinţa fac împreună o suprafaţă prinsă între două profunzimi pline de ameninţări şi capcane: trupul, pe de o parte, şi corpul social, societatea noastră românească din 1988, pe de altă parte.

Sînt şapte ani de atunci şi, recitind, îmi dau seama că am discutat cu principalul cenzor al regimului despre primele semne ale bolii mele! M-am dus în audienţă cu o eşarfă muiată în alcool legată în jurul gîtului şi i-am zis că sufăr de „gîlci". Probabil că voiam să-i arăt că nu-mi pasă dacă el îşi dă sau nu acordul pentru publicarea romanului *Femeia în roşu*, că ironia mea asupra propriei boli, exprimată prin arhaismul „gîlci" e o figură de stil, iar figurile de stil, voiam să-i arăt, situează literatura mult deasupra puterilor pe care le avea el asupra corpului material al unei cărţi sau boala asupra trupului meu.

4.

februarie '88

Astăzi, de dimineaţă, în timpul serviciului, am plecat de la librărie şi m-am dus tocmai în cartierul Ghencea, la poşta de la care se eliberează pachetele sosite din străinătate. Într-o sală lungă şi îngustă ca un troleibuz se înghesuiau mai mult de o sută de persoane, în majoritate bătrîni. Pe geamul de lîngă primul ghişeu era afişat modelul declaraţiei pe care trebuia s-o dea destinatarul ca să-şi primească coletul venit din străinătate. Am citit modelul şi m-am dus pînă la Petre Răileanu, care locuieşte în apropierea poştei, să-i cer o foaie de hîrtie.

Mi-a făcut o cafea. Am discutat despre faptul că pachetele din străinătate nu s-ar da decît la rude. Despre romanul *Femeia în roşu* şi despre şansele noastre de a-l publica. Pe urmă mi-a arătat o carte pe care au editat-o ei, Editura Militară, „scrisă" de un fost ilegalist, actualmente general în retragere. Mi-a povestit cum manuscrisul, şi chiar volumul tipărit, a fost de mai multe ori citit la Comitetul Central şi că acolo s-a numărat de cîte ori apar Tovarăşul şi Tovarăşa. Să nu cumva să apară vreun alt nume de mai multe ori. Să nu cumva să fie prezentat vreun eveniment din perioada ilegalităţii altfel decît în varianta oficială. Mi-a zis că motivul pentru care nu se publică romanul nostru ar putea să fie Adriana. Ea este fiica unui ilegalist evreu care s-a cunoscut cu Tovarăşul în ilegalitate şi care, din anii '50 pînă la pensionare, a fost ceva şef la Securitatea din Banat. Ăia de la CC ştiu tot despre oricine, aşa că nu se poate să nu ştie ei a cui fiică este Adriana, chiar dacă acum nu mai poartă numele de fată. Orice text publicat care ar putea avea şi o foarte vagă legătură cu biografia Tovarăşului trebuie controlat, verificat etc. Ei presupun că tatăl Adrianei, înainte de a muri, i-a povestit fiică-si cine ştie ce amănunte compromiţătoare despre Tovarăşul şi acum autoarea romanului *Femeia în roşu* le-ar putea strecura, bine cifrate, spre tipar! S-ar putea, zice dom' Pedro, ca asta să fie cauza obscură pentru care cele două edituri la care aţi dat manuscrisul, cît şi Consiliul Culturii amînă fără termen publicarea romanului vostru, fără să o refuze explicit.

Pe urmă am plecat înapoi la poştă. Eram convins că nu voi primi pachetul din cauză că fata care mi l-a trimis din Franţa nu-mi este rudă. Auzisem la Radio Europa liberă un protest al Vestului împotriva

acestei măsuri nelegale pe care o luase de curînd Poşta Română, dar voiam să văd chiar eu dacă e adevărat sau nu.

Am pătruns pînă în faţa ghişeului cu declaraţia scrisă pe jumătate. Ţîfnoasa de funcţionară, vreo 19 ani, probabil absolventă a „liceului de poşte", se arăta exasperată de prostia şi neîndemînarea solicitanţilor. Făcea grimase la Fiecare minut, cu gîndurile evident în altă parte. Firesc, e tînără, dar are şi un inexplicabil sentiment al puterii discreţionare. Avea zona ei de exercitare a bunului plac. Părea conştientă de asta şi decisă s-o facă fără nici un scrupul. Avea puterea să le interzică unor oameni un drept al lor. Fusese învestită, aşa de tînără, cu acest drept ilicit. I se dăduse să înţeleagă că e în drept să practice abuzul şi-l practica. Poate că ei aşa i se părea normală lumea sau poate că nici nu înţelegea prea bine ce i se întîmplă. Părea deja plictisită să le tot facă sînge rău bătrîneilor, enervată, iritată.

I-am zis că n-am completat declaraţia pentru că am mai multe „rude şi cunoştinţe" în Franţa şi nu ştiu de la care din ele provine pachetul.

— Treceţi-le pe toate! mi-a răspuns cu aerul cel mai natural şi deja căutîndu-l din ochi pe următorul solicitant.

— Dar n-aş putea să mă uit la expeditor? Trebuie să scrie acolo, pe pachet, de la cine....

— Nu se poate să nu ştiţi dumneavoastră de la cine primiţi! a adăugat (hopa, eram în plin interogatoriu!) şi a smuls din mîna cuiva din spatele meu o declaraţie ce părea completă. S-a ridicat apoi de pe scaun şi a dispărut în magazie.

Mă simţeam încolţit ca în faţa unui anchetator încăpăţînat: „complicii" mei din străinătate erau mulţi, eu îi cunoşteam pe toţi şi nu voiam să-i dau pe listă tovarăşei poştăriţe sau vameşe!

Cînd s-a întors din magazie, i-am dat totuşi declaraţia. Scrisesem numele lui Mireille, iar la rubrica lor „calitatea expeditorului" scrisesem „cunoştinţă".

A citit.

— Nu vă dau pachetul dacă e de la o cunoştinţă, a zis. Îl trimitem retur.

— Bine, dar măcar daţi-mi înapoi avizul, ca să am şi eu dovada că...

— Avizul ne trebuie pentru a face returul. Nu pot să vă dau nici o dovadă. Retur.

Acum era clar în ce consta mica lor şmecherie. Dacă destinatarul refuza să-şi declare rudele sub semnătură, pachetul era returnat împreună cu avizul. Sau poate doar avizul era returnat. Ca o dovadă că destinatarul refuzase să-şi ridice coletul!

— Bine, am zis şi am încercat să ies de-a-ndăratelea. Era înghesuială. Fata de la ghişeu primise deja o altă declaraţie de la un domn din spatele meu şi am auzit-o spunînd: „în calitate de fină? Nu pot să vă dau pachetul!" etc.

Am observat, aşa, pentru mine, că vorbea la persoana întîi singular. Spunea „nu pot să vă dau", „nu vă dau" etc. Aşa fusese instruită sau aşa trăia ea sentimentul puterii abuzive. O singură dată a folosit pluralul: cînd a trebuit să-mi servească o minciună ca justificare pentru neînapoierea avizului. „Ne trebuie ca să facem returul."!

Spre deosebire de alte aglomeraţii de oameni în aşteptare, cum ar fi cozile sau înghesuielile din mijloacele de transport, aceasta mi s-a părut totuşi mai liniştită, mai civilizată. Deşi erau siliţi să stea ore în şir unul lîngă celălalt, oamenii aveau un fel de condescendenţă în priviri, păreau mai puţin dispuşi să se certe şi să se îmbrîncească. Fiecare mişcare putea să rupă nasturi sau să sfîşie haine, şi totuşi lucrul ăsta nu se întîmpla. Poate şi pentru că pachetele erau cu destinatar cunoscut şi nu exista pericolul, nici măcar teoretic, ca altcineva, aşezat mai în faţă la coadă, să uzurpe dreptul celuilalt. De asta nu păreau concetăţenii mei la fel de iritaţi ca de obicei. O iritare tăcută şi demnă trăiau mai toţi la acest prim ghişeu unde li se cerea stupida declaraţie.

Mult mai zgomotos enervate erau funcţionarele, printre care o vameşă plină de sine şi fardată abundent, care striga de după ghişeul ei direct mulţimii: „nu vreau", „nu vă dau", „nu vă fac vama" etc. Şi ea abuza tot la persoana întîi singular, dar ea se adresa maselor, şi nu unei persoane anume. Toate fetele alea nu erau decît nişte reprezentante inconştiente ale abuzului, ajunse, nu se ştie de ce, şi în pragul crizei de nervi.

Se pare că originala măsură de a nu înmîna pachetele sosite prin poştă din străinătate decît destinatarilor-rude (de ce grad?) cu expeditorii, lipsită firesc de orice suport legal, a fost luată după ce unele asociaţii umanitare din Germania de Vest au trimis pachete cu alimente pe adresele unor persoane despre care alţi români, aflaţi pe acolo, îşi amintiseră că sînt foarte săraci. Firesc că respectivele loturi au fost refuzate cu

parapon de conducere şi a fost introdusă această inteligentă măsură. Sigur, oamenii se pot declara rude cu toţi cei care le trimit pachetele şi nimeni n-are timp să verifice. Unii se tem probabil că respectivele declaraţii le vor fi trimise la locurile de muncă şi li se vor face probleme la dosarul personal, vor fi şantajaţi etc. Totul e posibil.

M-am întors acasă la Petrică unde îmi lăsasem geanta şi am mai vorbit puţin despre ciudata noastră lume. Cel puţin eu simţeam ceva între greaţă, spaimă şi dispreţ. Asta pentru că pachetul ăla nu avea o importanţă deosebită pentru mine, dar şi pentru că fusesem avertizat, ştiam că aşa voi fi tratat.

Dar dacă pachetul ar fi conţinut nişte medicamente care ar fi putut salva viaţa unui om, în ce fel s-ar fi exprimat revolta mea? Doamne fereşte, mai bine să nu fie cazul!

Dacă aş fi declarat pur şi simplu că persoana îmi este rudă apropiată şi aş fi fost apoi chemat pentru fals în declaraţii oficiale, supus la anchetări, umilinţe, atunci în ce fel aş fi reacţionat?

În fine. Tot ce au realizat, de fapt, este un nou prilej de corupţie pentru funcţionarii mărunţi ai Poştei, ai Miliţiei şi ai Securităţii, atît de amestecaţi în fapt, încît nici nu mai ştii cine este de o parte sau de cealaltă a ghişeului. Te poţi trezi oricînd cu o vecină de bloc pe care pînă atunci nici n-ai prea băgat-o în seamă că-ţi zice: „Am văzut că aţi primit aviz de pachet din străinătate. Dacă aveţi probleme cu poşta, spuneţi-mi, am o verişoară care vă poate ajuta." În cele din urmă, dacă ar fi vorba de nişte medicamente de mare importanţă pentru viaţa cuiva, n-ar mai trebui decît să cumperi din talcioc o pereche de ciorapi străini şi să o duci cadou verişoarei vecinei care te poate ajuta să scoţi pachetul din tripla gheară absurdă a administraţiei. Încă un prilej pentru români de a-şi demonstra inventivitatea şi cinismul. În fond, orice necunoscut îmi poate trimite orice punînd, în locul adresei expeditorului, adresa unei persoane despre care ştie că-mi este rudă. Sau trimite pe adresa soţiei pentru că ea, şi aşa, e casnică, nu riscă să-şi piardă slujba, şi mai are şi un frate stabilit în America. Sau eu însumi îi transmit persoanei care ar vrea să-mi trimită pachete cîteva adrese ale unor rude care se află fie şi întîmplător în străinătate etc. etc. Samavolnicia măsurii rămîne, oricîte scamatorii am imagina noi pentru a o ocoli în stupiditatea ei. Nu putem

decît să ne mirăm de cît de absurd devine totul pe zi ce trece. Iar occidentalii ăştia, la rîndul lor, de ce or fi avînd în primul rînd această stupidă grijă a filantropiei?

Cred însă că n-am spus totul. Azi e prima dată cînd am simţit o ură profundă, nu disperată, mai degrabă calmă, puternică şi deloc provizorie. Dracu' ştie la ce fel de fapte sau hotărîri te poate împinge un asemenea sentiment! Dimineaţa, venind dinspre casă spre librărie şi gîndindu-mă că mă voi duce pînă la poştă să încerc să ridic pachetul ăla, m-am gîndit şi că în el ar putea fi obiecte destinate să facă plăcere copiilor. Încă de atunci am început să mă simt vinovat faţă de ei. Vinovat oricum, indiferent dacă îmi dădeau ăia pachetul sau nu, dacă el conţinea sau nu vreo jucărie spectaculoasă, occidentală, vinovat faţă de ei pentru că i-am adus într-o astfel de lume şi că nu sînt în stare să fac nimic ca să-i feresc de uriaşul ei rău.

Pînă azi am tot încercat să nu am o astfel de ură, deşi mi s-au mai întîmplat tot felul de nedreptăţi care nu puteau fi imputate unei persoane anume, ci sistemului în ansamblu. M-am ferit de ură considerînd-o o energie nouă, greu controlabilă, o rană pe suflet care lasă urme şi nu se cicatrizează nici după răzbunare. Sînt convins în continuare că soluţia cea mai bună este tot asta: ca să fii tare, nu lua în seamă nici una dintre nedreptăţi, ia-îe în glumă! Refuză să te laşi cuprins de ură, pentru că ea înseamnă o rană pe sufletul tău, o vulnerabilitate. Chiar dacă azi am cedat, deviza trebuie să rămînă aceeaşi: ajută-te cu umorul, încearcă să te menţii sub propriul control.

5.

La ora 5 dimineaţa deci, dacă e aer, e vară, e pădure şi tocmai a plouat, se aud păsări ciripind. Triluri. Muzică. Plăcute zgomote dinspre pîrîul de munte ce curge cristalin şi cu păstrăvi.

În februarie însă, la aceeaşi oră, în staţia de tramvai, zgomotul cel mai plăcut, dac-ar fi să se audă, ar veni din deal, dinspre capătul sudic al bulevardului, de la periferia oraşului, dinspre depouri. Dar poate că doar acolo, în depou, se aud deocamdată astfel de sunete. De mai bine de-o oră aştepţi în frig.

Şi de ce frigul îţi aduce aminte de copilărie, cînd, de fapt, eşti născut într-o zonă a ţării renumită mai ales pentru canicula ei?

Doar pentru că frigul, ca suferinţă, însingurează fiinţa? O izolează de lume, impune zeci de suprafeţe suplimentare între slaba pîlpîire din corp şi uriaşul val agresiv din afară?

Eşti născut în mai, cînd lumea e ocupată cu prima praşilă la porumb şi la floarea-soarelui, cînd, dacă plouă, ai mălai, dar cînd semănătura abia se rînduieşte şi, dacă n-o scoţi repede din iarbă, dacă n-o prăşeşti adică în zilele alea cînd nu plouă, o pierzi, eşti nevoit s-o întorci şi s-o semeni din nou, dacă ţi-a mai rămas sămînţă. E o vreme în care ţăranul nu poate nici să-şi dorească să nu plouă, pentru că atunci bobul de porumb n-ar încolţi şi ar sta sub ţărînă ca în sac, inert, fără vlagă, aşteptînd să-l roadă lighioanele, dar nici nu poate să-şi dorească numai ploaie, pentru că locul ar rămîne moale şi nu s-ar putea intra cu sapa printre rînduri. iarba ar năpădi semănătura, s-ar face rapiţa ca peria şi costreiul ca bidineaua, iarba grasă ca plapuma, cum să mai scoată moţul porumbul sau floarea?

Eşti născut, aşadar. Într-un moment relativ călduros al anului, dar moment schimbător, capricios, rapid. Cînd nu ştii dimineaţa ce ţi-ai dori să se întîmple seara sau noaptea. Cînd orele bune de muncă sînt atît de puţine, încît nevoia de multe braţe de muncă se face mai simţită ca oricînd. Surorile mai mari şi mătuşile povestesc că erau la cîmp cînd pe maică-ta o apucaseră durerile facerii şi că tatăl tău înhămase caii în grabă, ajunsese la dispensar în galop şi se întorsese pe cîmp s-o caute pe coana moaşă la locul ei de sub pădure. Îi lăsase acesteia căruţa cu un cal să se ducă singură la dispensar şi el revenise cu celălalt cal numai spume şi-l înhămase din nou la rariţă.

— Măi, Sandule, tată, îl strigase el pe fiul cel mare, ia-ţi sapa şi du-te să termini de prăşită porumbu' Iu' coana moaşă, că i-am promis!

Sandu bombănise ceva, îşi ridicase sapa pe umăr şi o luase în direcţia opusă locului în care ştiau cu toţii că se află pădurea.

— Un' te'ci, mă. 'tu-ţi luna mă-tii, tu n-auzi ce spui io?

— Mă'c să beau apă. zisese Sandu şi iar bombănise ceva.

— Hai mai repede, nu mai călca dă două ori într-un loc! Şi cînd termini, vii încoa', să terminăm şi aici, şi la Naşa.

— Ete, na, nu vrei să terminăm tot hotaru' pîn' diseară? mai mormăise băiatul, dar ultimele vorbe le zise mai încet, nu le auziseră decît

surorile sau fratele Tudor, care debcamdată încă era mezinul familiei şi se lupta cu sapa cea mare a mameiH-se părea că are mai mult spor decît cu săpăliga cu care fusese înzestrat de dimineaţă.

La venirea ta pe lume, aşadar, familia fusese surprinsă la praşilă şi număra patru copii, toţi deja puşi la treabă: Sandu – 14 ani; Ileana şi Tanţa – 13 şi, respectiv, 12 ani; Tudorel – 9 ani. Toţi copii născuţi în timpul războiului, cînd unitatea de cavalerie din Bazargic fusese retrasă în cazărmile regimentului 5 Călăraşi şi ba era la Silistra, ba revenea dincoace de Dunăre, iar unii dintre soldaţi, precum tatăl tău, spre exemplu, mai reuşeau să-l înduplece pe dom' locotenent să dea o fugă călare pînă-n sat, la părinţi sau la logodnică, şi aducea dimineaţa o damigeană de vin şi un cocoş fript.

Acea lună mai n-a fost ca altele şi nici vara aia n-a fost prea asemănătoare cu ce se mai întîmplase pînă atunci prin Bărăgan. Principala cauză fusese, de fapt, iarna '53-'54, o iarnă cum nimeni nu-şi mai amintea să fi văzut vreodată, nici măcar moş Velicu, despre care. se zicea că apropie suta de ani şi văzuse de toate. Un anotimp atît de memorabil, cu nămeţii peste casă şi cu geruri sub –30° lasă urme şi în anotimpurile care-i urmează, capriciile mari ale vremii nu se sting într-o lună, exagerările revin către normal ca un bălansier după cutremur. În siajul acelei ierni cumplite ai fost adus pe lume şi, chiar dacă n-ai veşti despre cea mai grea iarnă a secolului decît din amintirile rudelor mai în vîrstă, frigul, poate mai dulce în următoarele ierni, ţi-a rămas în memorie mai mult decît orice alt fenomen meteo trăit în copilărie. Nici zăpuşeala, nici grindina iute, specifice verii din Bărăgan, n-au lăsat urme aşa de puternice (ca frigul în celulele corpului tău.

Cea mai puternică amintire cu frigul-spaimă, cu frigul-neant, cu retragerea fiinţei pînă în străfundurile ei, în jurul ultimei flăcări/despre care mai bănui că arde, datează din '62, cînd tu erai în clasa întîi şi cînd se dădea în tot Bărăganul marele asalt al colectivizării generale şi totale. Casa părintească (deşi mai corect ar fi „casa bătrînească", pentru că tatăl tău a moştenit-o de la ăi bătrîni şi nu se ştie nici dacă ei o făcuseră sau o preluaseră şi mai din vechi) e aşezată în marginea satului, de fapt, satul trebuie să se fi întins pînă la ea în ultimii zeci de ani. Faţada e spre sud, dar între uliţa mare şi casa voastră mai e o casă, evident construită mai tîrziu, casa vecinului Ilie Moţoi: voi treceţi prin curtea lui pentru a

ieşi la drum, ei trec prin curtea voastră ca să iasă la cîmp, cele două cărări, de fapt una şi aceeaşi, chiar dacă sînt străjuite de portiţe, au mai degrabă un regim de proprietate în devălmăşie. Chiar şi în zilele în care eşti certat cu vecinul, pe cărarea din curtea lui te plimbi ca pe drumul public, nu zice nimeni: „Ce câţi, bă, în curtea mea?" Nici cei care-ţi vin în vizită sau se duc în vizită la el nu sînt întrebaţi de sănătate. Numai că o astfel de situaţie e favorabilă mai ales hoţilor şi d'aia e bine să nu dureze prea mult. Spatele casei, grajdul, coşarul, acareturile, şurile de paie, ţarcul oilor şi curtea găinilor sînt expuse spre nord şi nord-est, direcţia din care vine iarna crivăţul din Siberia. Să vină chiar din Siberia e probabil o imposibilitate meteorologică deşi, în linie dreaptă, o mie-două de kilometri, peste Bielorusia şi Ucraina, peste podişul Moldovei şi apoi pe lîngă curbura Carpaţilor drept în Bărăgan, îngheţînd Dunărea sloi şi proptindu-se apoi în crestele Balcanilor, un vînt aşa de al dracului poate să facă. Vorba asta, că vine din Siberia, este o vorbă a ţăranilor soldaţi care au apucat războiul pînă la Cotul Donului şi în stepa calmucă, şi pentru care Siberia este un cuvînt în care Răul, sub o formă mult mai înspăimîntătoare decît numai frigul, se găseşte concentrat sută la sută.

Noaptea fuseseşi trezit de zgomote de paşi, zdup, zdup, zdup, pe lîngă fereastră, de bătăi cu ciomagul în uşa de la tindă şi de glasul înspăimîntat al mamei: cine-i, cine-i acolo? Zgomotul uşii de la tindă date de perete de cei care împingeau din afară şi lumina slabă a felinarului aprins de mamă-ta în grabă te-au făcut să sări din pat şi să te pui pe bocit.

— Unde-i, fă, banditu' dă bărbac-to, ai? strigase omul cu căciulă rusească ce se arătase în pragul odăiţei în care dormeai şi plimbase lumina unei lanterne peste patul lîngă care miorlăiai tu şi peste patul din care se ridicase maică-ta. Taică-tu, într-adevăr, nu era acolo, deşi seara îl văzuseşi închinîndu-se şi culcîndu-se la locul lui obişnuit. Ai luat foiţa de lînă pe umeri şi ai sărit cu picioarele goale în bocanci, te-ai dus plîngînd spre poalele mamei şi te-ai agăţat de ea în uşa tindei. Ei au tîrît-o apoi pe mamă-ta în grajd şi în coşar, ei mergînd înainte, după omul cu lanterna, mamă-ta fiind dusă de braţ de cel de-al doilea om cu căciulă rusească, ea ţinînd în cealaltă mînă felinarul cu lumină pîlpîindă, tu ţinîndu-te strîns de poala laibărului pe care mamă-ta îl luase pe umeri, iar în spatele vostru venind un al treilea bărbat, unul cu o căciulă obişnuită, de oaie, şi care nu părea la fel de furios ca ăilalţi doi. Cîinii zbătîndu-se în lanţuri şi lătrînd ca la urs.

Grajdul vacilor era împărţit în două printr-o stănoagă: de o parte, locul în care stăteau cuminţi animalele, legate de iesle şi rumegînd, de cealaltă, cîteva braţe de fîn, o ladă în care se mai ţineau scule şi un sac cu grăunţe, cîţiva butuci de lemn pe care te puteai aşeza şi sta de vorbă. Unul dintre ei, de obicei, îl puteai muta în spatele vacii cînd voiai s-o mulgi. Lumina lanternei descoperise o oală de lut şi butucii puşi în cerc lîngă grămada de fîn, iar omul din spatele lanternei explodase:

— Uite, 'tu-le grijania mamii lor dă bandiţi, aici a stat şi-a băut!

Se aplecase apoi şi luase vasul în mînă, îl mirosise, îl scursese pe gît de cîteva picături de ţuică şi-l aruncase apoi într-unul dintre butuci, făcîndu-l să se sfarme în zeci de bucăţi. Atunci văzuseşi şi că ciomagul din mîna lui nu era doar un ciomag, ci un fel de furcă cu doi dinţi groşi şi ascuţiţi cu care începuse imediat să împungă grămada de fîn, trăgînd cu coada ochiului către mamă-ta să vadă dacă n-are cumva intenţia de a-l opri pentru că ştie sau bănuie şi ea, ca şi el, că cel căutat se ascunde sub fîn.

Mîna lui înfigîndu-se în basmaua şi-n părul mamei tale:

— Cu cine-a fost, fă, 'tu-ţi anafura mă-tii dă căţea? Spune, că te omor!

Răcnetul tău ca de fiară rănită, cuvintele jeluite ale mamei tale, jurîndu-se că nu ştie nimic şi vocea mormăită a ţăranului din spate, cel cu căciula normală, de oaie, încercînd cumva şi el să-l calmeze pe şef, atrăgîndu-i atenţia spre altceva, oferindu-i o pistă nouă:

— Tre' să fi fugit spre pădure, bre, dom' şef! Dacă mergem acu' după ei, nu să poa' să nu-i prindem!

— Mergem pă mă-ta-n pădure la ora-sta! ţipase şeful, renunţînd totuşi s-o mai păruie pe maică-ta şi ieşind în curte cu lanterna, mai aruncînd raza ei chioară şi prin coşar, şi prin staulul oilor, împungînd cu furca lui ascuţită mai toate grămezile de paie şi glugile de coceni, înjurînd să se mai încălzească.

Mamă-ta trăgîndu-te spre casă şi zicîndu-ţi: „Du-te-n casă. Dudule, mamă, că răceşti!"

Abia spre dimineaţă ai adormit şi nu ştii cît ai dormit pînă ce zdupăiturile lor prin curte te-au trezit din nou. Reveniseră crezînd că fugarii s-au întors şi vor fi luaţi calzi din aşternuturi sau din paie. Cu inima cît puricele şi ghemuit ca ariciul, ai plîns sub plapumă pînă ce mamă-ta s-a întors oftînd, te-a pupat plîngînd şi te-a rugat să mai dormi că „nu-i nimic, acu' tre' să pleci la şcoală şi n-ai dormit toată noaptea, Dudule, mamă!".

În zilele alea, pe uşa cancelariei, la şcoală, era afişată o listă cu cei care se înscriseseră în GAC. În fiecare dimineaţă se adăugau două sau trei nume noi, iar în recreaţia mare, învăţătorul Burileanu, un venetic aciuat în sat după război şi despre care se spunea că e membru de partid din '45, convoca, în calitatea lui de instructor al unităţii de pionieri, un careu în curtea şcolii, în jurul catargului pe care îngheţase încă din noiembrie un steag roşu. Ţiganul Sulică Marin dintr-a şaptea, zis Budală, intona la goarnă imnul, după care învăţătorul citea numele celor care nu mai rezistaseră nopţilor nedormite sau bătăilor şi se înscriseseră în colhoz. Numele, numărul de hectare şi de animale de muncă aduse în gospodărie. La semnalul instructorului de pionieri, toţi copiii strigau într-un glas: „Cinste lor!" Apoi, copiii celor înscrişi erau puşi să facă un pas înainte şi să iasă din rînd în faţa careului. Dacă nu erau deja pionieri, li se spunea pe loc. indiferent de rezultatele la învăţătură, să repete după instructor «angajamentul pionieresc», li se lega la gît o cravată roşie, li se punea în piept o insignă şi erau felicitaţi. După asta, elevii buni din clasele respective îşi luau şi ei angajamentul să-i ajute la învăţătură. Tot ceremonialul ăsta milităros dura cam o jumătate de oră, timp în care, în rîndurile din spate, unii dintre copiii din clasele întîi degerau pur şi simplu şi cădeau din picioare ca muştele toamna. Matei Ciuşcă, omul de serviciu al şcolii, era pe faza să-i culeagă şi să-i ducă în cămăruţa lui, unde ardea toată ziua un godin cu cărbuni. Îi încălzea cu puţin ceai de zahăr ars din oala pe care o avea pe godin şi-i ducea apoi acasă la părinţii lor, obţinînd, de regulă, o jumătate de kilogram de ţuică pentru acest serviciu. Un pic de aer de Siberia aducea deci crivăţul în fiecare zi în curtea şcolii în acele zile de februarie.

Tu, e drept, n-ai fost cules de pe jos de ţiganul Matei Giuşcă, deşi era cît pe-aci să ţi se întîmple şi asta în dimineaţa aia de după prima vizită nocturnă a tovarăşilor în casa voastră. După şcoală însă, în acea zi, plecaseşi spre casă singur şi peste cîmp, prin spatele curţilor, nu pe drum, ca toţi copiii. Nici acum nu ştii ce anume te-a îndemnat s-o iei într-acolo. Voiai să-ţi întîlneşti tatăl, despre care tocmai aflaseşi în noaptea precedentă că nu doarme acasă şi că se ascunde de colectivizatori? Ţi-era dor de el şi credeai că-l vei găsi în pîlcurile foşnitoare de stuf de pe faţa îngheţată a Mostiştei sau în marginea pădurii Gorlei, încălzindu-se

la foc de vreascuri împreună cu vecinul Ilie Moţoi? Credeai că-l vei găsi şi te va îmbrăţişa şi vă veţi întoarce împreună acasă s-o liniştiţi pe atît de înfricoşata ta mamă?

Probabil că nu vei şti niciodată ce l-a îndemnat pe micuţul animal care erai să se îndepărteze de mica turmă a copiilor ce vin de la şcoală pe uliţă. Îţi vei aminti întotdeauna însă că atunci te-ai întîlnit prima dată cu spaima morţii, şi anume cu spaima morţii de frig.

Deşi miezul zilei, lumina era puţină, cerul jos şi întunecat, o ceaţă greoaie cobora şi urca imperceptibil, amestecîndu-se cu trunchiurile groase de fum ce se scurgeau din coşurile caselor, mergînd în jos ca atunci cînd se pregăteşte să sufle crivăţul. După ce ai trecut de biserică şi ai mers de-a lungul gardului cimitirului cîteva minute, întorcînd capul, deja nu mai vedeai nici o casă, nici măcar o umbră neagră nedefinită despre care să crezi că e o şură de paie, un grajd, un coşar. Mirosul de lemn ars în sobă dispăruse complet, aceeaşi substanţă albă şi grea ca o vată rece şi udă te înconjura. Zăpada era acoperită de o pojghiţă de gheaţă atît de groasă, încît mergeai pe ea ca pe un pod, doar rareori vîrful bocancului o simţea spărgîndu-se sub blacheu. Ai cotit brusc la stînga, lăsînd în urmă gardul de dracilă al cimitirului, ca unul care ştie exact încotro se îndreaptă, deşi nu mai are nici un reper. Ai fi avut de mers cam o jumătate de kilometru drept, printre lizierele de salcîmi care se găseau în capetele cîtorva vii, de o parte, şi panta lină care cobora spre apa Mostiştei, de cealaltă parte. Ar fi trebuit să întîlneşti apoi o rîpă din care se scotea vara pămînt galben pentru chirpici, să ocoleşti resturile de cuptoare ce o străjuiau şi, fie să mergi tot înainte, dar uşor spre dreapta, ca să ajungi peste încă un kilometru în marginea pădurii, fie să coteşti din nou spre stînga şi să ocoleşti două vii înainte de a mai coti o dată la dreapta şi a te afla chiar în capătul celor zece rînduri de vie din spatele grajdului vostru.

După numai vreo cîţiva paşi însă, acolo unde începeau şleaurile drumurilor desfundate de tractoare şi căruţe în toamnă sau începea chiar arătura, suprafaţa zăpezii nu mai era netedă, ci vălurită de vînt. Astfel, pojghiţa de gheaţă pe care ploaia şi vîntul o formaseră deasupra ei în zilele anterioare nu mai era uniformă şi piciorul se scufunda din ce în ce mai des în zăpada afinată de dedesubt, uneori chiar mai sus de genunchi, silindu-te să te sprijini cu mîna de sol ca să te ridici şi să continui. După o vreme te-ai găsit printre vîrfurile unor plante (ciulini sau puieţi

de salcîmi?) şi acolo te-ai trezit dintr-o dată scufundat în zăpadă pînă la piept. E momentul în care spaima a început să-şi facă loc, te-ai tîrît pe burtă printre ciulinii ăia, nu simţeai nici un sprijin sub picioare, ţi-era teamă să nu te scufunzi mai adînc, ca într-o mlaştină, simţeai că bocancii ţi s-au umplut de zăpadă şi, mai ales, ai realizat că eşti singur, undeva pe cîmp, fără să ştii precis unde, şi că, şi dacă strigi, n-ar avea cine să te audă.

Orele, pentru că ore trebuie să fi trecut, cît ai rătăcit prin pasta aia moale de zăpadă şi ceaţă, nemaiavînd nici o idee de direcţia în care te mişti, simţind doar cum îţi îngheaţă încet-încet fiecare muşchi, os şi încheietură, simţind doar că ceea ce rămîne cald în tine se reduce la un singur punct situat, după cunoştinţele de anatomie de mai tîrziu, la jumătatea distanţei dintre noadă şi sex, la unul sau doi centimetri deasupra, orele alea, zic, vor fi pentru tine, totdeauna, imaginea însăşi a spaimei de moarte prin frig.

Şansa ta a fost doar aceea că unul dintre copii te văzuse cînd ai luat-o peste cîmp şi că acel copil nu locuia prea departe de voi, iar Lelea Cruciţa, cînd a văzut că întîrzii şi a plecat în drumul tău, l-a întîlnit tocmai pe acel puşti, îl chema Gore (trebuie să-i ţii minte numele pentru că ţi-a salvat viaţa), şi el a mers cu ea pînă la colţul curţii bisericii pe unde se mai vedeau încă urmele bocancilor tăi. Erai pe punctul de a adormi în zăpadă cînd te-a găsit şi s-a apucat disperată să te frece pe faţă, pe braţe, peste tot chiar acolo în cîmp, sub ceaţa aia groasă. După cum se ştie, somnul şi visele frumoase sînt ultimele senzaţii, altfel plăcute, ale celor ce mor degeraţi.

Punctul ăla, singurul care rămăsese cît de cît cald, ca un miez în pîntece, cînd încă în zăpadă mai aveai gînduri, l-ai descoperit arzîndu-te pe dinăuntru ca un jar cînd ţi-ai revenit în simţiri. Eraí întins pe pat în odăiţa în care dormeaţi toţi trei în timpul iernii şi care servea şi de bucătărie, motanul Zoto ţi se ghemuise la picioare, erai năduşit şi din cîrpele cu care fuseseşi înfofolit pînă-n gît răzbătea un miros de ţuică: fuseseşi frecţionat cu alcool. Uşa spre tindă era întredeschisă şi prin crăpătura respectivă pătrundea o dungă galbenă de lumină de la felinarul cu gaz, un miros de tutun şi vocea tatălui tău explicînd unor oameni de ce e mai bine să donezi pămîntul la stat decît să-l înscrii la colhoz.

— Uite-l, mă, că făcu ochi, mînca-l-ar tata! zisese taică-tu cînd te văzuse în uşă, cu ţoala pe umeri şi cu motanul frecîndu-ţi-se printre picioare. V-am spus io că ăsta-i „diferit"? De la început v-am spus.

O oarecare excitaţie neobişnuită se citea în glasul lui, era probabil încîntarea pe care voia să şi-o arate faţă de sine, dar mai ales faţă de ceilalţi pentru soluţia pe care o găsise ca să nu se mai înscrie la colhoz.

Donase pămîntul la stat.

În afară de vecinul llie Moţoi şi de maică-ta, în tinda întunecoasă mai era şi soră-ta. Ileana, bărbatul ei. Sică Suru, un alt vecin, Grigore Basarabeanu, şi chiar lorgu Popescu, învăţătorul ieşit la pensie.

Te luase în braţele lui fără să te întrebe unde rătăciseşi toată după-amiaza, aşa cum nici tu nu-l întrebaseşi unde fusese peste noapte. În timp ce le explica celor strînşi acolo în jurul felinarului ca la o cină de taină de ce e mai bine să donezi pămîntul şi să scapi de toate grijile cu colhozul, tu ai adormit din nou.

Vorba asta, că eşti diferit, o spusese într-adevăr de mai multe ori pînă atunci şi avea s-o mai spună. Se pare că prima dată o spusese chiar în după-amiaza de mai din '54 în care, după naşterea ta, se pornise o furtună ca vara, cu nori de praf ridicaţi pînă-n înaltul cerului de nişte vîrtejuri atît de puternice, că ziceai că ridică ţiglele de pe acoperişuri şi cu nori negri ca de grindină aduşi de vînt peste sat şi purtaţi apoi mai departe fără să lase o picătură.

A doua oară o zisese după ce fuseseşi botezat. Luni, după botez, tatăl tău dusese cu căruţa cele trei mese lungi şi vasele pe care le împrumutase de la Naşa la casa acesteia de lîngă gară. Intrînd prin spatele casei, nesimţit de cîine, tatăl tău se nimerise să-l găsească în odaia Naşei pe frate-tău, Sandu, dezbrăcat sau pe jumătate dezbrăcat sau, mă rog, într-o poziţie nu prea obişnuită, avînd în vedere că acolo se mai afla şi fata lui Cheorghe Crecu, adică tocmai Naşa lui de cununie şi de botez a copiilor lui, dar aceasta, goală puşcă. N-avusese puterea să-l încingă cu biciul pe băiat, nici să zică bună ziua sau altceva către Naşi-sa. Doar se întorsese pe călcîie, ieşise din casă şi din curte, deshămase unul din cai şi venise acasă în galop. Se oprise îndelung lîngă pătuţul tău, încercînd probabil să afle prin ce anume eşti atît de diferit de provoci astfel de fenomene în natură şi-n comună.

În mintea lui, se aştepta ca Sandu să descarce vasele, mesele şi feţele de masă şi să aducă înapoi căruţa cu celălalt cal. Abia atunci avea de gînd să pună în funcţiune biciul părintesc, deşi operaţiunea nu ar fi rezolvat în nici un fel următoarele ocazii de a da ochii cu Naşi-sa. Lucrurile nu s-au desfăşurat însă tocmai aşa. Spre seară a apărut chiar Naşa cu un cal de împrumut pus la căruţă şi, ca şi cînd nimic grav nu s-ar fi întîmplat, i-a comunicat finului că Sandu al lui a luat celălalt cal şi a lăsat vorbă că a fugit la Bicaz.

— Unde, bre?

— La Bicaz.

Despre poziţia geografică a acestei localităţi din Moldova, unde tocmai se deschisese un mare şantier de hidrocentrală, nici unul şi nici celălalt nu prea aveau habar. Aşa că nu insistaseră. Vasile Sava mai zisese:

— Hai în casă, Năşică!

Pentru că, deh, aşa se face cînd se deplasează Naşa ta pînă la tine acasă să-ţi aducă căruţa.

— Nu mai vin, Fine, că-i tîrziu şi tre' să-i duc şi Iu' Costea Lupu iapa-sta.

Aşa că, intrînd în casă şi venind către mama ta care tocmai te alăpta, tatăl tău n-a găsit nimic mai acătării de făcut decît să te privească lung şi să zică:

— Ăsta-i diferit, bă, o să vedeţi voi!

6.

Dar cum trebuie să fie ţăranul român care, acum mai bine de treizeci de ani, şi-a botezat un copil, dintre ultimii, cu numele de Diogene? Citea el însuşi istoria Greciei Antice sau doar a avut parte de un naş mai original?

Trebuie revăzut contextul.

Stalin murise.

Campaniile de alfabetizare erau în curs.

Vasile Sava era într-adevăr un ţăran ştiutor de carte, dar nu fusese chemat să-i ajute pe învăţători la desenatul literelor pe tablă cu cîte o

altă mînă de ţăran sau ţărancă ţinută strîns în mîna lui. Avusese un naş de cununie înscris la legionari. E drept, omul dispăruse din comună din '40, dar asta nu împiedica pe nimeni să-i spună unui fin de-al lui „banditule" sau „reacţionarul".

Naşa trăia într-una din camerele din spate ale uriaşei lor case de lîngă gară ce fusese rechiziţionată în timpul războiului şi naţionalizată mai tîrziu. Avea drept ajutor la munca celor zece pogoane doar pe Naşul mic, un flăcău tomnatic cu numele de Corneliu, şi, desigur, pe finul Vasile cu toată familia lui. Nici la întovărăşire şi nici la GAC nu avusese motiv să înscrie pămîntul. Ca femeie, se arăta destul de aprigă. Ştia să facă împrumuturi la Banca Agricolă şi să calculeze mai bine decît perceptorul cîtă cotă în produse are de dat la stat. Se ducea noaptea cu cîinele (un ciobănesc german) să inspecteze pogoanele semănate cu mazăre şi ţiganii ce veneau la furat mînaţi de foame o ştiau de frică mai mult decît pe un bărbat. Nu de puţine ori traversaseră Mostiştea prin stuf la lumina lunii de groaza dulăului şi-şi aruncaseră trăiştile cu păstăi în apă. Sportul ăsta îl începuseră în vremea foametei din '47, dar îl continuau încă în '55-'56.

Proprietatea era încă proprietate şi, oricît de condamnabilă social ar fi fost starea de chiabur sau mijlocaş, femeia avea dreptul să-şi păzească avutul de vreme ce cotele şi le achita nesmintit. Pe finul Vasile îl lăsa să păzească pogoanele cu pepeni semănate, de obicei, pe lotul din marginea Pădurii Gorlei, ceva mai departe de sat. Lelea Crucită venea pe la el noaptea cu fiertură şi un codru de pîine. Acolo, în coliba de pîndar de lîngă pădure, fusese conceput Diogene.

Anul fusese bogat în pepeni şi marginile bostănăriei, zdrenţuite de hoţi pînă la vrej, nu erau chiar o pagubă. Din banii aduşi în acel an de finul Vasile de la piaţa din Bariera Vergului, unde dusese în fiecare noapte cîte o căruţă plină cu pepeni, Naşa Smaranda îi cumpărase finuţului Diogene hăinuţe, ghetuţe, şi-i trimisese şi naşului Alexandru pachete cu mîncare şi ţigări acolo unde ştia că se află.

Naşul mic, Corneliu, tot nu dădea semne că ar vrea să se însoare, iar maică-sa, cînd îl simţea uneori noaptea că se foieşte în aşternut, îl trimitea să aducă o găleată cu apă rece de la fîntînă. Pînă venea el, ea aprindea lampa şi lua o carte de sub pat să citească. Ce mai rămăsese

din biblioteca Naşului Alexandru fusese îngrămădit acolo, sub patul dublu cu tăblii sculptate, în care Coana Smaranda dormea de mai bine de zece ani singură. În celălalt pat, Naş Corneliu se culcuşea cu spatele la lampa aprinsă şi încerca să adoarmă.

Cărţile alea trebuie că l-au salvat de la ruşinosul viciu al holteilor, dar s-ar putea ca tot ele să fi stat şi la originea numelui ce avea să-i fie dat finului celui mic: Diogene.

7.

Se numeşte Diogene Sava. A ieşit la ora 5 în staţie şi aşteaptă de-un ceas să apară un tramvai. E îngheţat bocnă. Bate din bocanci. Tropăitul lui pe asfaltul cu colţuri de noroi îngheţat se amestecă în tropotul celorlalţi participanţi la traficul matinal.

Aşteptarea este şi ea o presiune?

Este om al muncii. Lucrează la Marele Institut de Istorie şi. după unsprezece ani de vechime în aceeaşi instituţie, este cercetător la Secţia G. adică exact ceea ce a fost şi în prima zi. În armată, despre astfel de cazuri se spune că sînt „ofiţeri buni în grad". Numai că el nu a făcut serviciul militar şi n-are de unde să ştie această zicală.

În 1977, după cutremur, Ceauşescu începuse tot felul de restructurări de instituţii şi întreprinderi, nemaivorbind de demolări şi sistematizări în Capitală şi în alte zeci de localităţi. De parcă acel cutremur fusese trimis de Dumnezeu doar ca să-i dea lui idei. Pînă atunci. Marele Institut de Istorie fusese doar o Secţie de Documentare a Academiei, iar Diogene Sava, doar student la Facultatea de istorie a Universităţii din Bucureşti. Secţia de Documentare era condusă de un fost învăţător, cam nebun, dar cu trecut de ilegalist, numit Popescu-Voineşti, iar Diogene se descurcase şi ajunsese în ultimul an de studii; pregătea examenul de diplomă cu o teză despre Grecia Antică şi nimic nu părea să-l mai salveze de la ojungă şi grea carieră de profesor de ţară.

Într-o zi, un decret prezidenţial transformă Secţia de Documentare în Marele Institut de Istorie, cu o schemă de personal de nu mai puţin de patru sute de oameni, după modelul institutelor de cercetări industriale care se ocupau şi cu furtul de tehnologie din Vest. Pentru cunoscători,

decretul era o adevărată revoluţie: se crea prima şi singura instituţie din aşa-zisa «sferă a culturii» care nu se subordona direct Cabinetului 2, condus de Tovarăşa, ca toate celelalte. În plus, acestui nou creat institut i se subordonau unele entităţi ştiinţifice şi chiar militare (!) care pînă atunci erau mult deasupra lui în nomenclatoare. Academia, unele secţii ale universităţilor, toate institutele de arheologie, centrul de cercetări în doctrine militare, unele dintre muzeele care de mult nu mai erau deschise publicului, altele care fuseseră închise doar recent, din cauza cutremurului. Un institut de testări de construcţii civile fu delocalizat şi trimis pe patru mari şantiere din provincie pentru ca, în localul lui de patru etaje, renovat, să fie instalat Popescu-Voineşti şi MII-ul. La colţurile clădirii fură instalate gherete ca la ambasade şi o unitate de soldaţi cu petliţe albastre îşi începu gărzile de zi şi de noapte. Obiectivul fu numit MII, ceea ce trimitea atît la spionajul englez, cît şi la Cabinetul 1. În primăvara lui 78, după ce Popescu-Voineşti începuse să semneze punînd în faţa numelui literele „dr.", ştiind că nimeni nu va îndrăzni să-i conteste calitatea de doctor, din cabinetul lui de director general al MII-ului ieşi o adresă prin care acesta solicita tuturor facultăţilor de istorie din ţară să i se trimită propuneri de angajare cu dosare complete pentru cîteva sute de studenţi ce ar fi urmat să devină absolvenţi în acel an. Dactilografa, neînţelegînd prea bine scrisul proaspătului doctor şi director, pentru că ea însăşi era nouă şi în funcţie, şi în profesiune, scrisese în partea de sus a paginii: „Către Facultatea de...". Adresa fusese semnată aşa, multiplicată şi trimisă la toate facultăţile din ţară, indiferent de profil, pregătind astfel o ciudată multidisciplinaritate pentru noua instituţie.

Diogene locuia pe atunci în Căminul de studenţi de la Grozăveşti, avea părul lung şi trecea destul de rar pe la cursuri. Încă şi mai rar pe la secretariatul facultăţii. Se nimeri însă să fie printre primii care să citească afişul de pe geamul murdar al ghişeului doamnei Neaga, secretara, şi să-şi zică: de ce nu? Dosarul, care trebuia să fie depus pînă la I martie, trebuia să cuprindă: o autobiografie completă (greu de spus ce sens avea aici cuvîntul „completă"), cu indicarea funcţiilor deţinute în organizaţia de pionieri, în UTC şi, dacă e cazul, în partid; adeverinţe din cîmpul muncii de la ambii părinţi sau de la susţinătorul legal; două caracterizări de la persoane care l-au cunoscut pe candidat în ultimele două locuri de muncă sau studiu; o caracterizare de la conducătorul lucrării de diplomă;

două fotografii de identitate tip buletin; copie legalizată după ultima diplomă obținută; cerere de angajare (scrisă de mînă, ca și autobiografia).

Pentru obținerea adeverințelor din cîmpul muncii de la ambii părinți, Diogene trebuia să facă cel puțin două drumuri pînă acasă, la țară. O dată ca să-i spună lui taică-său să ceară o adeverință de la serviciu și să meargă el însuși pînă la Sfatul Popular și să-i ceară notarului să emită un document care să certifice starea de casnică a mamei lui; a doua oară pentru a ridica cele două hîrtii. Între cele două excursii intuia că vor fi necesare cam zece zile, pentru că nu vedea de unde ar putea să scoată bacșișurile necesare unei urgentări sau unei emiteri pe loc. Afișul din secretariatul facultății nu lăsa să se înțeleagă că termenul de 1 martie ar putea fi depășit. Așa că timp nu prea avea.

Ezitarea lui Diogene era însă alta. Purta părul lung, după modă, de vreo doi ani, dar acasă nu îndrăznise niciodată să meargă netuns. Nu știa care va fi reacția părinților față de această modă de la oraș, oricum tardivă, în general prost văzută la țară. Pînă la urmă decisese să nu se tundă decît, dacă prima dată reacția ar fi fost negativă, cu ocazia celei de-a doua descinderi în sat, așa că plecă în aceeași zi cu trenul de după-amiază, fără să mai treacă pe la cămin. De la gară spre casă nu alesese să meargă pe drumul scurt, peste cîmp, ci pe cel ocolitor, prin centrul comunei, gîndindu-se că pe ușa primăriei s-ar putea să găsească un afiș cu orele de funcționare ale notarului de stat.

Se înserа deja cînd dădu bună seara grupului de țărani ce stăteau de vorbă în fața primăriei și se apropie de ușile încuiate ale acesteia. Aprinsese bricheta ca să citească cele cîteva hîrtii dactilografiate lipite pe geamuri, dar nici una nu-l lămuri despre ora la care notarul ar putea fi găsit. După ce traversă din nou curtea mică din fața imobilului și trecu, fără să-i mai salute, pe lîngă cei cîțiva oameni care întîrziau acolo, își dădu seama că vorbeau despre părul lui lung, și nu tocmai cu bunăvoință. Se îndepărtase bine de ei cînd auzise dintr-acolo vociferări furioase și chiar un început de încăierare dar, deși întorsese capul și văzuse chiar pe unul ridicînd mîna asupra altuia și pe ceilalți cîțiva încercînd să-i despartă, nu dădu atenție întîmplării.

Acasă îi găsi doar pe maică-sa și pe George, actualul mezin al familiei, acesta chinuindu-se cu o problemă simplă de matematică de clasa a șasea. După cîteva minute intrase și taică-su, cam roșu la față și zicînd în loc de bună seara:

— Să nu te tunzi, bă, dă-i în pizda mă-sii dă proşti!

— Vasile, lasă-l! strigase Lelea Cruciţa, crezînd, ca şi Dudu, că bărbatul era împotriva pletelor.

Dimpotrivă. Bătrînul venea dinspre fermă şi se nimerise să-l vadă pe fi-su venind dinspre gară şi oprindu-se să citească ceva pe uşa primăriei. Grăbise pasul să-l ajungă din urmă şi, cînd ajunsese lîngă grupul de ţărani din poarta primăriei, îl auzise pe Sile Tunsu zicînd:

— Tu-l în cur pă mă-sa pă care-l ţine la uşă aşa lăţos!

— 'Ce mă-njuri, bă, borîtule? strigase Vasile Sava şi sărise-n gîtul ţiganului. Asta era altercaţia pe care studentul o auzise în spatele lui. Sigur, nu se aşteptase ca taică-său să-i ia apărarea într-o astfel de problemă, dar vechea ranchiună a bătrînului „pă proşti şi pă ţigani" îi purtase noroc.

Peste două săptămîni se dusese acasă tot fără să treacă mai înainte pe la frizer, cum făcea totuşi înainte de vacanţe, şi era chiar convins că întîmplarea era un semn bun: probabil că avea să obţină repartiţia la MII şi avea să scape de calvarul absolvenţilor de istorie – apostolatul la ţară, în cine ştie ce cătun din Delta Dunării sau din Carpaţii Apuseni unde nici măcar curent electric nu e.

Cu recomandările unor persoane care te-au cunoscut în ultimele două locuri de muncă sau de studiu e destul de simplu. Compui cele două texte care au alura de formular dinainte stabilit, eviţi pe cît posibil orice detaliu concret şi pe urmă cauţi doi prieteni, de preferinţă membri de partid sau, dacă nu, măcar să nu fi făcut puşcărie sau să aibă «alte probleme», şi-i rogi să transcrie textul şi să-l semneze. După care mergeţi împreună la o bere. Nicicînd o bere băută cu un om nu e mai tristă. Dar şi lucrurile triste trebuie trăite. Altfel cum?

Pentru perioada liceului, Diogene n-avu decît să traverseze printre blocuri cartierul Grozăveşti într-o seară şi să-l caute într-un cămin din Regie pe fostul lui coleg de clasă Dan Gherman, care studia mecanica agricolă şi era şi însurat. Pentru perioada facultăţii, lucrurile se dovediră chiar mai simple. La parterul căminului studenţilor de la istorie, două sau trei camere erau menţinute pentru asistenţi care încă nu aveau locuinţă sau pentru oaspeţi (din străinătate sau din alte centre universitare) veniţi la schimburi interuniversitare. Una dintre acele camere era acum ocupată de un băiat din Copşa Mică, fost coleg de cameră cu Diogene şi devenit, după absolvire, ziarist la *Scînteia Tineretului*. Cînd reuşise să

obţină repartiţia în presă era căsătorit – de conivenţă, firește – cu o fată din Constanţa şi avea mari şanse să obţină un apartament cu două camere, poate chiar central. Geanina lui însă n-avusese răbdare pînă cînd toate aprobările de la UTC, Cabinetul 2 şi altele vor fi fost în sfîrşit obţinute şi se cărase cu un arab, student la medicină. Traian al nostru pierduse astfel contractul de locuinţă şi abia mai obţinuse dreptul să stea în cămin. Semnătura lui ar fi trebuit să aibă greutate, doar lucra la un organ de presă, ce naiba, însă tipul devenise aşa de acrit de toate în ultima vreme încît se aşezase totuşi la maşina de scris ca să copieze caracterizarea numai pentru că avea mare sete de o sticlă întreagă de vodcă şi chiar n-avea bani să şi-o cumpere singur.

Profesorul Perşinaru începuse cu o scurtă conferinţă:

— Draaagă... dar să fii cercetător e un lucru foaarte serios. Te consideri într-adevăr pregătit? Te ştiu cam superficial, neglijent, chiar dacă eşti inteligent. Cercetarea, mai ales în istorie, este un lucru de foarte mare responsabilitate. Aş zice chiar de responsabilitate în faţa istoriei, în faţa generaţiilor viitoare.

Omul părea pornit pe un refuz politicos. Îşi declina competenţele. Încerca să-l convingă pe Diogene că o recomandare de la el i-ar putea chiar dăuna, el nefiind prea bine văzut. Numai că afişul de la secretariat era, ca orice document de talia lui, foarte precis: caracterizare de la conducătorul lucrării de diplomă, nu de la un profesor oarecare. Dosarul putea fi refuzat doar pentru acest mic viciu de formă. Aşa că Diogene încercase imposibilul:

— Domnu' Profesor, dar nu e decît o încercare a norocului. Dacă voi fi reţinut, oricum, voi scoate idei principale din magistralele cuvîntări istorice ale Tovarăşului, indiferent de epoca pe care va trebui s-o cercetez. Responsabilitatea în faţa istoriei, ştiţi foarte bine, e a acestor documente, că d'aia se numesc „istorice".

Profesorul privise speriat în jur, probabil către microfoanele din pereţi, veioze, lustre şi scrumiere.

— Draagă Diogene (îşi amintise numele mic), dar e uşor absurd, îmi ceri o caracterizare, nu un calificativ. Ce să scriu? Că eşti drăguţ, politicos, că ai o privire de om blînd?

Diogene îşi aminti brusc de zvonurile din facultate despre posibila homosexualitate a profesorului. Nu cumva îi făcea curte? Ceva neplăcut,

ca miros, urca, în ciuda frigului, din curtea interioară a Universităţii pe fereastra întredeschisă a Catedrei de istorie antică.

Fotografii de identitate fără plete îşi făcea totdeauna după ce se tundea şi le păstra într-un plic pentru orice necesitate urgentă. Ăştia erau în stare să-ţi refuze şi un abonament de autobuz dacă prezentai o poză cu păr lung. Cică nu semeni cu buletinul. Păi, pe buletin aveam 14 ani, omu' se mai schimbă!

Mai rămînea de ales un mărţişor valoros pentru cumplita doamna Neaga, secretara facultăţii, femeia care fuma două pachete de Carpaţi pe zi şi pe care o ştiau toţi de frică, de la decan la boboc. Adesea, marile reuşite depind şi de umorile unui mărunt funcţionar. El sau ea poate uita sau rătăci un document, o ştampilă, poate să pună un dosar deasupra sau dedesubtul unui imens teanc, poate pur şi simplu să uite să pună cerneală în stiloul care ar trebui să semneze o importantă decizie şi, după principiul că ce nu poţi face azi lasă pe poimîine, că poate între timp nu mai e nevoie, pînă şi condamnări la moarte au rămas neexecutate sau nepronunţate prin bunul plac al Măriei Sale Funcţionarul. Nu trebuie să fii mare specialist în istorie românească contemporană ca să pricepi asta.

O excursie pînă în Obor, la talcioc, cu cinci sute de lei retraşi de pe cecul pe care economisea împreună cu Miriam să meargă de 1 Mai la mare (şi erau mai mult banii ei decît ai lui), îl făcu pe Diogene deţinătorul unei apetisante pungi de cafea, marca Lavazza, italiană, incomparabilă cu pungile aduse de ruşi sau de turiştii români care au vizitat (URSS-ul. Chiar teribila doamnă Neaga făcu ochii mari cînd descoperi în spatele dosarului înmînat prin ghişeu preţiosul cadou. Îşi reveni destul de repede şi-i spuse lui Diogene:

— Aşteptaţi puţin! După care lăsase să cadă geamul opac al ghişeului.

În holul secretariatului mai erau vreo cinci sau şase studenţi, dar nici unul nu părea să aibă acelaşi scop ca Diogene. Copiau orarul, citeau afişetele cu schimburi de cursuri etc.

Aşteptarea este cu siguranţă comparabilă cu presiunea. O simt urechile, apoi vasele de sînge, plămînii şi, în cele din urmă, creierul. Te supraveghezi şi încerci să te ajuţi tot timpul. Simţi că, dacă nu eşti atent...

Un zgomot în spatele ghişeului îi făcu totuşi să întoarcă privirea într-acolo pe toţi cei care se aflau în holul secretariatului. Aproape imediat Diogene îi privi pe ceilalţi aşa cum şi ei îl priviseră încă de la început – ca pe nişte concurenţi. Se apropie de afişul de lîngă ghişeu şi se apucă să-l recitească bifînd în gînd toate documentele. Un rînd scris de mînă la baza paginii îi atrase imediat atenţia: „+ copie după livretul militar". Adăugirea putea să fie şi o glumă studenţească, numai că o neliniştitoare ştampilă fusese adăugată la capătul rîndului. Începu brusc să regrete că a dat banii pe cafea şi să se preocupe abia acum de explicaţiile pe care va trebui să i le dea lui Miriam pentru că nu vor avea bani să meargă trei zile la mare.

Geamul ghişeului se deschise totuşi şi. spre ciuda tuturor, ultimul sosit fu strigat:

— Tovarăşul Sava?

— Eu sînt, zisese Diogene. dar deja ştia că va fi respins din cauză că nu are stagiul militar satisfăcut. Condiţia fusese introdusă ulterior de către cine ştie ce funcţionar ministerial care urmărea astfel eliminarea unor candidaţi şi privilegierea altora.

— Mai aşteptaţi puţin, da?

Ciudată comportare la doamna Neaga! Oricum aştepta, de ce fusese nevoie să-i repete mesajul şi de ce numai lui?

Frica însoţeşte de la un anume moment încolo atît aşteptarea, cît şi presiunea. Numai că frica, abia mijită în inima lui Diogene, avea o cauză ceva mai concretă: în scurtul interval de timp în care geamul opac fusese ridicat şi Diogene, răspunzînd apelului, se îndreptase frontal spre el, din spatele secretarei, un domn în costum, tuns scurt îl privise o fracţiune de secundă. Putea să fie şi o întîmplare că acel om se afla în secretariat, se prea putea ca el să fie acolo cu alte treburi decît recrutările de candidaturi pentru MII şi, de asemenea, era posibil ca aplecarea lui peste umărul secretarei şi scurta privire aruncată spre candidatul Sava să aibă ca resort doar curiozitatea cuiva care se plictiseşte.

Instinctul de animal hăituit pe care-l are orice român care măcar a auzit cuvîntul „Securitate" nu-l înşelase însă. Omul apăruse aproape imediat pe uşa holului, se îndreptase direct spre Diogene şi-l rugase să-l urmeze. Contracandidaţii îl priviră cu invidie, dar probabil că nu peste multe minute aveau să fie încercaţi şi de compasiune, şi poate că frica,

la început ca o simplă neliniște, avea să însoțească mai apoi și așteptarea (presiunea asupra) lor în holul secretariatului.

Omul îl scosese pe Diogene în curtea interioară a Universității, apoi intraseră din nou în clădire prin spatele aripii cu Facultatea de chimie, urcaseră trei etaje și intraseră în amfiteatrul R3. Amfiteatrul era gol. Personajul coborî treptele, se așeză la catedră și-i făcu semn lui Diogene să se așeze în prima bancă. Băiatul transpirase deja, dar poate că din cauza urcării scărilor.

Fără să se prezinte, omul în costum puse pe masa din fața lui dosarul pe care mai devreme Diogene i-l înmînase doamnei Neaga. Punga de cafea rămăsese în secretariat. „Tentativă de mituire a unui funcționar: te arestăm, dar nu te condamnăm. Iată-mă, în sfîrșit, informator recrutat prin șantaj", se gîndi studentul.

— Numele, zise anchetatorul.

— Sava Diogene.

— Data și locul nașterii.

— Scrie în dosa...

— Știu!

— 19 mai 1954, comuna Boroana, județul Ialomița.

Numele tatălui și al mamei, Vasile și Crucița, frați și surori.

Ileana căsătorită Suru, Constanța căsătorită Badea, Sava Tudor, mecanizator, și Sava George, elev într-a șasea.

Doar atît? Da. Sînteți sigur?

Un prim semn de politețe neliniștitoare apăruse în discursul anchetatorului. Acest „sînteți" în loc de „ești" nu anunța nimic bun.

— Am mai avut un frate mai mare, Alexandru, dar eu nu l-am cunoscut; a fugit de acasă în 1954. Părinții au primit prin '64 o telegramă care-i anunța că a murit la datorie, în timpul unei scufundări în Lacul Bicaz cu batiscaful România I.

Omul dăduse din cap mulțumit. Zîmbi chiar.

— Mda, zisese el apoi, ia vino-ncoa!

Diogene urcase la catedră și se apropiase cu prudență de scaunul personajului. Pe masă nu se afla decît dosarul, deschis la prima pagină. Omul se ridică brusc în picioare. Diogene se și văzu luat la întrebări de un specialist în arte marțiale.

— Eu sînt ăla, zise tipul și-i întinse mîna lui Diogene.

„Care ăla?", vru să întrebe, dar ridică privirea spre chipul sever şi uşor încărunţit al bărbatului şi, pe măsură ce descoperea uluitoarea asemănare între acest necunoscut şi propriul său tată, ţăranul Vasile Sava din Boroana, Ialomiţa, simţea cum trupul i se rigidiza, iar mîna refuza să i se ridice pentru a o apuca pe a celuilalt, întinsă spre el.

— Numai că acum port cu totul alt nume, adăugase «fratele colonel» după ce-i apucase mîna şi i-o strînsese bărbăteşte. N-ai nevoie să vorbeşti cu cineva că m-ai văzut. Ai înţeles? Nici lu' mama n-ai voie să-i spui deocamdată. Ai înţeles?

— Da, îngăimă Diogene, şi nu simţi deloc nevoia să întrebe de ce.

Aceste două comenzi „ai înţeles?", la care el răspundea cu un singur «da», arătau că omul din faţa lui era totuşi ceea ce Diogene simţise de la început că este: un securist. Că putea să-i fie şi frate de sînge, asta era oricum altceva, ceva lipsit de importanţă.

— Acu', fii atent! Ai alte două poze de buletin?

— Da, zise Diogene, gîndindu-se dacă nu trebuie să adauge şi un «să trăiţi» în coadă. Îşi duse mîna la buzunarul de la spate al pantalonului, scoase portmoneul şi din el un carton cu două poze netăiate.

— Pune-le aici, zisese „colonelul", arătînd cu degetul dosarul deschis, ca pe un obiect pe care nu mai voia să-l atingă.

Scoase apoi din buzunar – incredibil, într-adevăr – un livret militar pe care-l deschise la pagina cu fotografia şi i-l întinse lui Diogene. Una dintre fotografiile care fuseseră mai devreme în dosar era deja prinsă acolo în pagină, cu capse metalice şi cu timbru sec.

Diogene îşi citi uluit numele sub poză şi gradul de sublocotenent în specialitatea 165 A.

„Fratele colonel" nu-l lăsă însă să se dumirească. Ordinele lui continuară să-l mitralieze pe proaspătul sublocotenent, nelăsîndu-i loc de pus întrebări.

— La ăsta îi faci imediat copie legalizată şi o pui la dosar, ai înţeles? Dosarul îl depui tot azi la secretariat, ai înţeles? Pe urmă ai grijă de livret ca de ochii din cap, să nu-l pierzi, şi... uiţi imediat că m-ai întîlnit. La revedere!

Este evident că, după o astfel de întîmplare, depui toate dosarele unde trebuie, semnezi unde trebuie să semnezi şi, în general, îţi vezi de treabă, pentru că n-ai cui să-i pui întrebări dar... te pui pe aşteptat urmarea. Altfel cum?

Însă, cum se ştie, aşteptarea nu e decît o altă formă a presiunii, aşa că te întrebi la cîte minute presiunea aşteptării creşte cu o atmosferă.

Dacă, să zicem, într-o aşteptare banală ca asta de acum, cînd aşteaptă tramvaiul, creşterea cu o atmosferă s-ar realiza la fiecare zece minute, deja a venit timpul să se simtă cam ca la cincizeci de metri adîncime în apă, adică la o presiune de şase atmosfere.

E, păi. la o astfel de presiune, dacă amestecul de gaze din butelii nu e cu heliu, ci cu azot, ca în natură (ca aici, deci, în aerul de februarie al unui cartier de blocuri din Bucureşti), acum ar trebui să înceapă deja să simtă beţia marilor adîncuri: azotul se dizolvă în sînge – o stare euforică, plăcere, entuziasm şi încredere în forţele proprii, elan, gustul aventurii şi al vieţii adevărate. De parcă ai fi la suprafaţă, în aer, respiri, ţi-e cald, eşti îmbrăcat frumos şi te duci să te însori.

8.

Ei bine, într-un fel, chiar acolo se duce. Ea n-a ieşit la ora 5! Ea e încă în garsoniera ei din celălalt uriaş cartier de sud-est al oraşului şi-l aşteaptă pe el. I-a pregătit un ceai pentru că n-are cafea, dar acesta s-a răcit, a fost reîncălzit, s-a răcit iar şi în curînd va avea gustul leşiei proaspete, cu concentraţie scăzută.

Cînd în sfîrşit va sosi şi-l va bea, el, cel care a ieşit din casă la ora 5, îi va spune că au pierdut un tren şi că următorul pleacă din Gara de Est a oraşului peste vreo două ore. Vor calcula împreună cît timp le trebuie ca să ajungă la gară. Se vor gîndi serios dacă e mai bine să plece din timp, să nu-l rateze şi p-ăla, prin graţia capricioaselor tramvaie, sau să mai aştepte o oră în garsonieră unde, totuşi, e ceva mai cald decît în gară.

Februarie, ora 6.

Azi vrea s-o ducă la ţară şi s-o prezinte părinţilor. Mai în vară, după Paşti, vor face probabil şi nuntă.

Aleg să aştepte mai întîi aici şi apoi şi în gară. El s-ar gîndi chiar... De ce nu? Să faci dragoste dimineaţa, cu un ceai fără gust în stomac şi cu o acumulare de mai bine de –25° în oase! Nemaivorbind de cele şase atmosfere-aşteptare pe care le-a suportat în staţia de tramvai.

Acumulări de minusuri în corp.

Beţia marilor adîncuri. Ea te predispune la astfel de tentative surprinzătoare. Viitoarea mireasă priveşte ceasul de la mîna lui şi respinge totuşi propunerea. Nu tocmai delicat, gestul ei, ce-i drept! Dar e mult mai lucidă. „Dacă-l pierdem şi pe ăsta, cînd mai avem tren?" Sînt trenuri toată ziua. Cam din două în două ore. Da, dar unele sînt suspendate, zice tot ea. Vezi, n-are beţia marilor adîncuri! Şi ea a aşteptat, dar nu în frig şi nu cît el. Îşi menţine refuzul. Vino, mireasă! Ba nu, hai la gară! Îşi zornăie cheile, ia poşeta şi sacul mic de voiaj din cuierul de după uşă. În el se află cele două mici şi nesemnificative cadouri pentru viitorii socri. Îi zîmbeşte în timp ce-l scoate pe alesul inimii ei din bucătărie în hol şi de acolo pe scări. Vino, mireasă! Zdrang, yala. Are două yale la uşă. Oricărui spărgător i se va revela inutil efortul. Necompensat adică de pick-up-ul model vechi şi de cele cîteva rochii purtate. Banii? Cînd îi are, îi depune la CEC. O fi strîns şi ea ceva bani deoparte?, se trezeşte că se întreabă el în timp ce aşteaptă, împreună cu ea acum, tramvaiul. Celălalt, cel care ar trebui să-i ducă la gară.

Dar cum se face că tocmai ea, juna Renata-Veturia, are onoarea să fie prezentată de către tomnaticul flăcău Diogene drept viitoare noră familiei sale de la ţară?

Şi, în fond, se cunosc, se iubesc, nu pot trăi unul fără celălalt, pe ce se va întemeia viitoarea lor familie?

Pentru persoanele care-l cunosc pe Diogene Sava, situaţia pare mai degrabă excepţională. El are aproape 35 de ani şi mulţi se obişnuiseră cu gîndul că omul face parte din categoria celibatarilor puri şi duri, dintre cei care s-au obişnuit cu burlăcia, cu libertatea şi cu amorurile de o săptămînă, o lună, un trimestru, dintre cei care preferă să n-aibă de explicat nimănui nimic atunci cînd se hotărăsc să se urce într-un tren sau să iasă din casă la 10 seara. În plus, multe fete au cunoscut nestatornicia amoroasă a lui Diogene, moşturile şi capriciile lui. E drept că e bărbat bine, 1.80 înălţime, brun, ochi albaştri, siluetă sportivă şi o voce, mai ales vocea!, atît de caldă încît trei domnişoare şi o tînără doamnă au vrut neapărat să-l cunoască după ce i-au auzit vocea la telefon. Toate au fost nefericite cînd au fost părăsite de el, iar două dintre ele îl mai sună şi azi doar ca să-i audă glasul. Al dracu', don Dio, nu-i scapă una, ziceau colegii încă din liceu, dar şi mai tîrziu cei din facultate. Aproape

fără nici un efort le aducea în braţele sale pe cele (aparent) mai inaccesibile dintre frumuseţile feminine ale grupurilor sociale prin care trecea. Toate astea au probabil un secret al lor.

Dragostea, după cum se ştie, se trăieşte altfel la ţară decît la oraş. Timpul dragostei e mult mai abrupt, iar vîrsta primelor manifestări scade mult sub majorat. În sat, complicaţia în sentimente, ezitările, micile semne şi interpretarea lor îndelungă, meandrele, certurile şi împăcările se trăiesc altfel decît la oraş. Probabil că în aer liber şi nepoluat viteza dragostei la prima vedere e mai mare decît în spaţiile închise sau în aerul cu gaze de eşapament. dar şi distanţa dintre flacără şi cenuşă, între pasiune şi decepţie e mai scurtă. Pe de altă parte, presiunea mentalităţilor conservatoare ale generaţiilor mai vîrstnice, codurile de onoare, tradiţiile şi prejudecăţile se amestecă în viaţa bieţilor îndrăgostiţi în moduri dintre cele mai brutale, chiar dacă ele devin în cele din urmă simpli catalizatori ai proceselor sufleteşti.

Originile calităţilor de seducător, în schimb, nu se ştie prea bine dacă trebuie căutate în bagajul de dotări primite de la natură, în bogăţia şi calitatea experienţei sau, pur şi simplu, numai în dorinţa fierbinte şi inexplicabilă a victimei de a fi sedusă.

Ca să fii un bărbat seducător, trebuie mai întîi să fii bărbat şi să ştii ce vrei să seduci, adică ce e femeia. Transmiterea cunoştinţelor despre sexul opus, la ţară, se face mai puţin sau aproape deloc în familie. La zece-douăzeci de case de ţărani se formează totdeauna spontan şi un grup de copii de vîrste diferite, ca băieţii grupaţi într-un fel de gaşcă de cartier ce se masculinizează treptat, reînnoindu-se cu fraţii mai mici, de 6-7 ani, şi eliminîndu-i treptat doar pe cei care pleacă la muncă, în armată sau doar se însoară. Aici, la ţurcă, zdrichie, ulii şi porumbeii sau fotbal, se învaţă din timp înjurătura de bază – pizda mă-tii –, se iscă bătăi din te miri ce, dar mai ales din întrebări indiscrete despre viaţa sau orarul de noapte şi de zi al surorilor, se colaborează intens în furtul informaţiei despre sex de la generaţiile anterioare.

Diogene îşi aminteşte că n-avea încă 10 ani cînd se strecura în joacă, împreună cu alţi copii, printre glugile de coceni ale vecinilor, mai ales dacă aceştia aveau o fată de măritat care obişnuia să se retragă pe acolo ca să-şi facă nevoile sau uita întredeschisă uşa closetului de scînduri. Dacă vreunul reuşea să arunce un ochi pe o albitură ce se ridica de pe

pulpe sau fese, dacă întrezărea părul de pe un pubis sau pur şi simplu i se părea că a văzut astfel de lucruri, seara, pe şanţul din marginea şoselei, cu voce scăzută, le povestea şi celorlalţi, adăugînd adesea detalii din propria imaginaţie. Unii erau mai timizi şi inventau mai mult; alţii – ca de obicei, ca în orice grup, existau şi „proşti ai satului" – se apucau să povestească despre propriile mame sau surori mai mari spionate chiar în casă, prin gaura cheii, şi nu le mai aşteptau să se ducă la privată. Nu se ştie de ce, aceste povestiri relativ incestuoase îi excitau mai tare pe ascultători, pe cei care, de fapt, neavînd nici o legătură de rudenie cu personajul poveştii, se puteau imagina în posesori virtuali: faptul că fiul sau fratele povestea echivala cu o acceptare conştientă din partea celei „posedate".

Pe la 13 ani, probabil din cauza imperfecţiunilor şi fanteziilor din „şcoala" de pe marginea şanţului din cartierul lui, Diogene îşi imagina sexul femeii ca pe un sex masculin găurit pe dinăuntru ca o ţeava, ca un tub moale care se trage ca un ciorap peste sexul tare al băiatului şi-i produce acestuia, nu se ştie exact cum, o plăcere imensă. Îşi imagina moliciunea respectivului tub de carne asemănătoare cu aceea a ţîţei, capabilă deci să mîngîie sexul întărit şi uşor dureros mai bine decît mîna de pui de ţăran aspră de bătături, care şi ea producea plăcere cînd atingea sexul în erecţie, întîmplător sau voit, dar care uneori atingea pielea subţire a glandului şi producea usturimi.

Spionajul, vara, la gîrlă, păcătuia prin faptul că nu se putea face decît de la mare distanţă, gaiţele fiind adesea bine organizate în apărare, ţipînd şi făcîndu-l de rîs pe intrus cu mult înainte ca acesta să reuşească să se apropie la o bătaie de privire ageră. La şcoală, în schimbi la orele de educaţie fizică sau chiar în clasa de curs, în recreaţie, cu ajutorul hazardului, albeaţa unei pulpe dezgolite excita enorm. Sigur că trebuia să vezi fără să fii văzut că te uiţi, şi toate ipocriziile şi tertipurile erau puse la lucru pentru asta. Capitală a fost însă pentru el ora în care, prima dată, după ce a văzut piciorul dezgolit pînă aproape de chilot al unei fete din banca alăturată, cînd îl contempla, am putea spune, a descoperit că fata, deşi îl vede căzut în contemplare, întîrzie să-şi acopere în grabă „bulanul" dezgolit, tace complice şi îl priveşte cu insolenţă drept în ochi, îi zîmbeşte chiar şi abia apoi se acoperă. Experienţa respectivă e greu de uitat, mai ales că s-a şi repetat de cîteva ori înainte de a lua o nouă turnură şi a continua într-un fel ce chiar merită a fi povestit.

Era în clasa a opta şi, deşi era unul dintre premianţii clasei, stătea în ultima bancă de pe rîndul din mijloc. Colegul lui de bancă era un anume Selim, ţigan-turc sau invers, care lipsea de la şcoală de două-trei ori pe săptămînă.

O nouă colegă de clasă, mai ales una care vine de la oraş, excită pînă şi curiozitatea fetelor, dar excitaţia e maximă la junii masculi.

Astfel, nepoata de la oraş a Naşei Diţa, cînd fusese nevoită, din cine ştie ce motive, să se mute în plin trimestru al doilea al clasei a opta din şcoala ei din Bucureşti la şcoala din Boroana, aşezată fiind în ultima bancă pe rîndul din dreapta lui Diogene (încă i se spunea Dudu), îl determină pe acesta să asculte lecţiile mai mult cu urechea stingă. E drept că şi băieţii care stăteau în băncile din faţă întorceau mai tot timpul capul spre noua venită, dar nici unul nu avea perspectiva favorabilă a lui Dudu.

O chema Nicoleta, avea un an mai puţin decît Diogene, dar era destul de bine dezvoltată ca femeiuşcă: doar ţîţele Nataşei, fata învăţătorului Burileanu, erau mai mari decît ale ei. Şi nici una dintre ele nu purta sutien sub sarafan!

În mai puţin de o săptămînă se aflase, sau se inventase, cine mai poate să ştie?, că fata nu mai era virgină şi că d'aia fusese dată afară de la şcoala din oraş şi trimisă să-şi continue studiile la o mătuşă de la ţară. Zvonul fu vehiculat mai întîi de fete dar, cînd ajunse şi în mediul băieţilor, produse o adevărată explozie în imaginaţia sexuală a acestora. Inutil să descriem cum o visa Dudu pe Nicoleta şi cît era de nerăbdător, în fiecare dimineaţă, după ce dormise destul de prost, să ajungă din nou la şcoală, să stea iarăşi la mai puţin de un metru de obiectul ispitei, să-i spioneze fiecare mişcare şi să-şi încarce astfel memoria pentru noi fantezii nocturne. Da, notele băiatului începuseră să scadă şi lucrurile ar fi continuat aşa dacă, într-o zi, n-ar fi venit în sat caravana cinematografică şi dacă Nicoleta n-ar fi avut ea iniţiativa să-l roage pe Diogene să vină s-o ia şi pe ea la film seara, pentru că, vezi Doamne, ea n-ar fi ştiut prea bine unde-i sala.

În după-amiaza aia, cerîndu-i mă-sii bani de film, Diogene îşi aminteşte că a fost cuprins brusc de un ciudat tremur al genunchilor şi al vocii, un tremur pe care nu l-a mai trăit niciodată de atunci încoace.

Drumul de acasă pînă la gară, aproape trei kilometri peste cîmp, îl parcursese în fugă.

Casa Naşei Diţa, ocupată, după naţionalizare, în partea din faţă de birourile Băncii Cooperative şi de Direcţia depozitului de combustibil, mai avea în spate două cămăruţe deasupra pivniţei. În astea locuia Naşa împreună cu fiu-său, Năşicu' Corneliu. Probabil că de cînd aterizase acolo şi Nicoleta, Corneliu dormea în holul de la intrare, care servea şi de bucătărie, dar asta doar în nopţile în care nu dormea beat în vreun şanţ din marginea şoselei. Năşicu' trecuse de 30 de ani, lucra ca electrician de întreţinere la echipa care supraveghea liniile de joasă tensiune din Boroana şi din satele înconjurătoare dar, dacă ar fi fost să bea numai din salariu, ar fi fost treaz mult mai des. Diogene îl găsise în curte, aruncînd grăunţe celor cîteva găini înghesuite într-un ţarc de sîrmă în ochiuri şi-l întrebase unde-i Nicoleta.

— La dracu' s-o pieptene, răspunsese Naş Corneliu. A cerut bani dă film şi mămica nu i-a dat, da' văz că tot s-a dus.

Diogene îşi socoti în gînd banii din buzunar. Avea pentru două bilete. În acelaşi timp se bucură că fata, în ciuda interdicţiei Naşei, fugise la film: însemna că într-adevăr voia să-l întîlnească pe Diogene. Se simţise mîndru.

— Acu', mămica zice să mă duc după ea s-o aduc, adăugase Naş Corneliu nici încîntat, dar nici prea enervat.

Pusese trocul gol în care fuseseră grăunţele pe acoperişul jos al cămăruţelor din spatele casei şi-i zisese lui Dudu:

— Hai, mergi şi tu?

N-avusese încotro, deşi el ar fi zburat înainte.

Cînd sosea în Boroana, caravana cinematografică, după ce dădea cîteva ture anunţînd în megafoane titlul filmului şi marile lui calităţi, se oprea în curtea mare şi plină de bălării a casei care fusese a lui Bogdan Faur, în centru, lîngă primărie, poştă şi CAP.

Casa era singura construcţie cu două niveluri din tot satul şi fusese ridicată de o familie de cîrciumari care voiseră s-o facă han dar nu apucaseră din cauza naţionalizării. La etaj funcţiona magazinul de chimicale, menaj şi fierărie al cooperativei de consum. Jos, în faţă, în două camere mari despărţite de un hol, se aflau birourile aceleiaşi cooperative, iar în spate, pe uşa de intrare în sala mare a hanului fusese agăţată o tablă vopsită în albastru pe care scria: „Căminul Cultural – Boroana". Mai tot timpul sala era ţinută goală, nu avea nici măcar un scaun, dar

vara, uneori, CAP-ul depozita aici grîul pe care-l avea de împărţit colectiviştilor, iar toamna se făceau nunţi.

Pentru că păstra cheia lacătului care stătea pe uşa sălii, învăţătorul Burileanu primea o indemnizaţie de director al căminului cultural şi-şi dădea importanţă faţă de cei care veneau cu caravana.

De la casa Naşei, dacă o luai pe şoseaua Gării spre sat şi ajungeai în şoseaua naţională cam în dreptul bufetului, făceai cam o jumătate de oră şi mai aveai de mers vreo zece minute pînă la cămin. Diogene grăbise pasul cît putuse şi, ca să fim drepţi, şi Naş Corneliu mersese mai repede ca de obicei. În momentul despărţirii lor din dreptul bufetului, unde Naşu' zicea că „are o treabă, caută pe cineva şi p'ormă vine şi el la cămin", se însera deja. În cîteva minute, Diogene şi ajunsese în curtea căminului. Operatorul căra rolele de celuloid în sală, ajutat de vreo trei-patru băieţi mai mari, dintre cei care terminaseră şcoala şi nu plecaseră din sat nicăieri, nici la muncă, nici la alte şcoli: îşi pierdeau timpul pe la cămin, mai măturau sala cînd le cerea Burileanu, jucau table în fosta remiză de pompieri din fundul curţii, iar cînd venea caravana, chiar se bucurau că se pot afla în treabă. Ajutau la întinderea cablurilor, la fixarea ecranului pe peretele sălii, la controlul biletelor la intrare, cine ştie?, poate unul dintre ei se aranja să devină operator, nici nu-i o meserie grea, e chiar plăcută.

În curtea căminului, din uşa sălii pînă în faţă, la şosea, era destulă forfotă. Diogene ghici însă că multă lume intrase deja în sală de vreme ce pe Nicoleta n-o vedea nicăieri. În uşa cabinei Molotovului pe care scria cu litere mari „Caravana" erau încă vreo douăzeci de persoane, copii şi adulţi, care se înghesuiau să cumpere bilete. Fata nu era printre acele persoane dar, se întreba Diogene, cum ar fi putut fi acolo sau în sală dacă n-avea bani pentru bilet?

La Boroana, cînd afli că a venit caravana şi te hotărăşti să te duci la film, îţi iei cu tine o lanternă (iluminatul public încă n-a fost inventat, chiar dacă electrificarea comunei s-a făcut în '63) şi-ţi umpli buzunarele cu seminţe prăjite de floarea-soarelui. Diogene nu-şi luase cu el nici una, nici alta, plecase prea grăbit şi prea tulburat. Acum, de seminţe nu-i părea rău, nu i-ar fi plăcut să fie la fel cu ceilalţi în faţa unei fete de la oraş, avea chiar de gînd să-i ironizeze în conversaţia cu ea pe scuipătorii de coji de seminţe. Cum însă n-o zărea pe fată pe nicăieri, se

gîndea că o lanternă i-ar fi fost de trebuinţă. Se aşezase la coadă, mai bine zis în grămada spontană a celor care cumpărau bilete de la şoferul caravanei. Din cînd în cînd întorcea capul şi privea spre intrare, unde ardea un bec de patruzeci de waţi, să vadă dacă nu cumva Nicoleta intra între timp în sală. Chiar dacă nu era prea multă lumină şi unghiul de pîndă era cam închis, ştia că e capabil, chiar văzînd-o doar din spate, s-o recunoască după siluetă, după înălţime, după forma părului sau după croiala paltonaşului pe care-l purta.

În sală, cele douăzeci-treizeci de scaune care făcuseră parte cîndva din inventarul cooperativei de consum fuseseră ocupate de oameni mai în vîrstă şi de cîţiva flăcăi în pragul însurătorii cu fetele pe care le ţineau pe genunchi. Bătăile care se iscau de obicei între pretendenţii la acele scaune amărîte păreau terminate. De-a lungul pereţilor, proptiţi de zid şi scuipînd seminţe, se întindeau, ca un şir gros, majoritatea spectatorilor fără scaun. În partea dinspre ecran, cam jumătate din sală era ocupată de o grămadă conică de boabe de grîu, iar pe ea, ca pe o saltea, se tologeau vreo treizeci de copii din clasele mici. Nicoleta însă, nicăieri.

Lumina se stinsese şi *Pompierul atomic* „o comedie americană de fior şi rîs" începuse cu pîrîiturile instalaţiei de sonorizare, apoi cu o peliculă zgîriată, imagini care nu se ştie de ce tremurau pe ecran şi cu fluierăturile şi huiduielile sălii, care striga: „Sonoruuu!". Lumina se aprinsese din nou. În jurul aparatului de proiecţie, pe lîngă chibiţii locali, se agita doar şoferul caravanei, cel care mai devreme vînduse biletele de intrare. Lui Diogene i se păru suspect că proiecţionistul nu e de faţă. Mai făcuse un tur al sălii căutînd-o din priviri pe Nicoleta dar, deja, în aerul greu al spaţiului neaerisit al căminului simţea în nări, pentru prima dată în viaţă, mirosul infect al Trădării.

Mirosul ăsta îi persistase în nări şi după ce împrumutase o lanternă şi ieşise în acrul primăverii timpurii din curte. Maidanul din spatele căminului era acoperit cu pete de zăpadă ce rămăsese netopită în locurile în care bălăriile uscate erau mai înalte sau mai dese. Se învîrtise o vreme printre cuplurile înghesuite în ziduri sau în garduri, pe lîngă găştile de copii rămase pe-afară din lipsă de bani. Din cînd în cînd aprindea brusc lanterna şi o îndrepta către o umbră mai voluminoasă. De fiecare dată, nedescoperind-o pe Nicoleta, se simţea relativ uşurat, dar senzaţia de trădare revenea imediat în gînd.

Invitația ei i se păruse băiatului un fel de contract la care se ajunsese după lungi și secrete negocieri din priviri. Visele lui de puber năvăliseră în textul nescris al contractului și invitația lansată de ea era considerată de el o parafă. El nu o obligase, nici măcar nu lansase el invitația, deși ar fi dorit s-o facă. Deci ea zisese da din proprie inițiativă, și nu ca un răspuns la o inițiativă a lui. Ceea ce nu înțelegea Diogene, ceea ce începuse să-l blocheze încă de cînd se întîlnise cu Naşi-su era această inconsecvență între un da neforțat de nimeni si un nu ulterior inexplicabil.

Ajunsese între timp în fundul curții, lîngă fosta remiză de pompieri și, parcă tîrît de nas de mirosul acela neplăcut, împinsese ușa și aprinsese lumina.

Cu brațele agățate de gîtul operatorului caravanei, un om bătrîn în ochii băiatului, cam 30 de ani, oricum într-o poziție care nu arăta deloc refuzul sau împotrivirea, cu paltonul desfăcut la nasturi, dacă nu cumva și cu fusta ridicată pînă-n brîu, tînăra Nicoleta era acolo și, la vederea luminii lanternei, scosese un scurt țipăt. Nu-și va mai aminti toate detaliile gîndurilor care-i defilaseră prin minte în acele secunde, de la ideea, refuzată rapid, de a-l chema pe Naș Corneliu să constate, pînă la stingerea lanternei și la furia cu care-i lansase un șut în cur proiecționistului. Ceea ce avea să păstreze în minte, poate pentru totdeauna, era această evidență a trădării, a nerecunoașterii unei obligații pe care partenera de contract și-o asumase singură și nerugată de nimeni, însoțită, această evidență urît mirositoare, de o furie împotriva propriei naivități de a fi crezut în angajamentul ei ce păruse atît de ferm.

Un fel de promisiune își făcuse cu forța unui jurămînt în acele fracțiuni de secundă, probabil chiar în clipa în care primea un brînci de la masculul speriat de o eventuală linșare de către săteni și cădea pe spate lîngă peretele de scînduri putrede al remizei.

Această promisiune mereu respectată fără nici un fel de efort s-ar putea să fie la originea viitorului și constantului succes la femei pe care-l avusese mai tîrziu Diogene. Pe scurt, își făgăduise să continue să nu acționeze niciodată el cel dintîi, oricît de mult l-ar atrage o fată, să aștepte pînă cînd aceasta ia inițiativa și, apoi, să nu consimtă la inițiativa ei cît mai mult timp cu putință. S-o refuze adică, lăsînd-o pradă unei chinuitoare așteptări, pînă la exasperare și cedarea fără contract. Oripilat de umilința de a fi fost trădat, căutînd cauzele în propriile greșeli, Diogene

descoperise instantaneu ştiinţa de a te servi de aşteptare în strategia seducţiei. Altfel cum?

Confruntarea între presiuni diferite ale aşteptării, am zice noi în termenii acestui roman*, misoginism, refuzul oricărui contract înainte de capitularea necondiţionată, amputare voită a capacităţii de a iubi pentru orgoliul de a poseda pur şi simplu, dispreţul fiinţei posedate, succes pe un plan exterior (al orgoliului, care nu-i decît spaimă de umilinţă) şi insucces total, infirmitate, singurătate deci, în ordinea naturală a lumii – ar zice analişti mai atenţi.

9.

În anul următor, cînd Diogene era în clasa a noua la liceul din Fuica, iar pe Nicoleta reuşise Naşa Diţa s-o angajeze vînzătoare la alimentara din aceeaşi comună, jocul continuase în noii lui termeni. Fata părea să nu mai aibă nici un pic de orgoliu, se umilea public uneori venind pînă la internatul liceului şi trimiţînd alţi băieţi să-l cheme la poartă pe Diogene, lăsînd Uneori să-i scape cuvinte destul de neechivoce în privinţa scopului pentru care îl ruga să coboare şi să meargă cu ea la plimbare prin cîmpurile experimentale din marginea curţii liceului.

Fuica, la zece kilometri de Boroana pe calea ferată spre Bucureşti, era comuna în care se construiseră patru blocuri pentru inginerii de la Staţiunea de Cercetări Agricole şi din această cauză se spunea că va fi declarată oraş. Cei cîţiva elevi din Boroana care trecuseră examenul de admitere făceau naveta cu trenul de acasă la liceu şi înapoi. Nicoleta, care mergea „la serviciu", făcea şi ea acelaşi traseu, continuînd să locuiască la Naşa, deşi între timp se întorsese şi Naş Licsandru din puşcărie, iar beţivul de Corneliu tot nu se însurase. Cine să-şi încurce viaţa cu el? Diogene preferase să stea la internat, iar taică-su, respectuos cu valorile cazone care pun ordine în viaţa unui tînăr prin simplul fapt că-l despart de culcuşul călduţ al familiei şi mîndru că un fiu al lui luase calea studiului, fusese de acord, deşi cheltuiala era mai mare.

Printre colegele de clasă, una care-i făcea curte lui Diogene cam la fel cu Nicoleta sau tocmai din cauză că insistenţele acesteia o provocau, îi excitau curiozitatea era Cerasela, fata unor ingineri care locuiau

la bloc. Ea profita de deplasările părinţilor în diverse scopuri ştiinţifice şi organiza „ceaiuri" în apartamentul ei. Excitaţia adolescenţilor de a participa la aceste serate dansante unde se mai şi gusta ceva alcool şi se stătea toată noaptea, cu lumina scăzută sau chiar stinsă, era maximă. Diogene era invitat de fiecare dată, dar nu onora invitaţia decît rareori, atunci cînd voia el. Venea totdeauna singur şi se căra înainte de miezul nopţii, în ciuda insistenţelor gazdei sau a ironiilor altor băieţi. Într-o seară, printre fetele care veniseră la ceai o descoperise pe Nicoleta. Fusese invitată doar pentru că se descurca să aducă băutură şi sandvişuri sau, mai grav, din capriciul răutăcios al Ceraselei? Ocazia de a puncta magistral faţă de toată lumea, după îndelungul şi tehnico-ştiinţificul exerciţiu al aşteptării, se prezentase în sfîrşit.

Spre miezul nopţii, Diogene se ridicase şi, în loc să plece la internat ca de obicei, acceptase invitaţia la dans a Nicoletei. A fost momentul în care amîndoi au căzut în capcană. Ea în capcana imediată întinsă de el şi în care şi voia să intre, el într-o capcană mult mai adîncă şi din care n-avea să mai iasă nicicînd, aceea a complexului de superioritate faţă de femei şi a spaimei de a te umili din dragoste, adică în incapacitatea permanentă de a iubi. În zori, pe una dintre canapelele din sufrageria Ceraselei, în prezenţa altor perechi îmbrăţişate şi în lumina abia crescîndă, Nicoleta îl făcea pe Diogene să guste plăcerile unei felaţii. Abia ferindu-se, de fapt neignorînd privirile furişe ale celor din încăpere, băieţi invidioşi, fete despre care nu ştiai exact ce gîndesc. Oricum, nici o altă pereche nu îndrăznise să-i imite chiar atunci, dar gloria lui Diogene în liceu urcase la maximum. Băieţii îi spuneau acum „Il Dio", o prescurtare normală a numelui, dar nu numai, iar fetele nici nu îndrăzneau să şi-l dorească, deşi îl sorbeau din ochi pe furiş. Începe o perioadă în care, sigur pe el şi dispreţuitor cu „femeiuştile", se dedică unor performanţe intelectuale care fac din el, în 73, primul om din comuna Boroana care devine student la Universitatea Bucureşti şi, firește, obiect al mîndriei ţăranului Vasile Sava.

E drept că în anul întîi de facultate realizase că singura lui experienţă sexuală rămăsese acea întîmplare din apartamentul Ceraselei şi începuse să se întrebe dacă, înainte de a penetra normal o femeie, se poate considera într-adevăr bărbat, adică un băiat dezvirginat. Pînă la urmă

rezolvase şi acest lucru destul de rapid, prin aceeaşi metodă a provocării şi aşteptării, şi începuse să trăiască dragostea „sportivă". competiţie şi superficialitate, cu o răceală bine controlată.

La absolvire, cînd fusese totuşi ales, după criterii nici măcar de el bănuite, pentru unul din posturile de cercetător la MII, avea toate datele pentru a se dedica studiului şi unei burlăcii misogine cu descărcări sanitare la ocazii, fără complicaţii sentimentale.

S-a observat adesea că listele de posturi, funcţii şi grade, în milităroasa noastră societate în care calităţile persoanelor contează prea puţin, ele fiind considerate uniforme ca la soldaţi, şi în care funcţionează doar bunul plac al instanţei care alege un nume din lungi liste perfect verificate de serviciile de cadre, aceste noi liste alese deci conţin nume ciudate, ridicole sau cu semnificaţii concrete: Pompilian Aţîfnoaie - colonel; Besensac Claudian – director etc. etc. Fenomenul se explică mai ales prin lipsa de criterii reale, prin plictiseala enormă a celui care are puterea absolută în decizie şi n-are de dat nimănui socoteală. Probabil că puterea pe care o primise învăţătorul ilegalist Popescu-Voineşti cînd fusese numit director general ştiinţific al MII-ului era din această categorie. Se şoptea despre el că ar fi fost învăţătorul lui Ceauşescu în şcoala primară, ceea ce ar fi putut fi adevărat dacă Ceauşescu ar fi făcut vreodată studii. Alţii ziceau că proaspătul savant l-ar fi întîlnit pe gloriosul nostru preşedinte în celula unei puşcării şi că l-ar fi ajutat să-şi exerseze faimoasa lui semnătură cu N-ul mare urmat de o linie lungă ca un cozoroc deasupra întregului nume de familie. Se zice chiar că omul, dacă are nevoie de o semnătură de la Tovarăşul, şi-o face singur şi că aceea făcută de el este autentică, cea a Tovarăşului fiind de fapt doar un desen care o imită! Cine poate şti? Cert e că Popescu-Voineşti bifase cu propria-i mînă cîteva sute de nume din zecile de liste de absolvenţi care-i parveniseră şi bifa lui căzuse şi asupra lui Diogene Sava. Probabil din cauza numelui mic: Diogene, ăsta da nume de cercetător la un institut de istorie!, gîndise ilustrul învăţător şi savant. Şi poate că tot mîna lui gospodărească împărţise institutul în secţii şi subsecţii şi alesese pentru tînărul Sava Diogene Secţia Antică – Subsecţia G, adică Geţi. Celelalte subsecţii antice se numeau D-Daci, T-Traci şi R-Romani. S-a văzut vreodată ceva de o mai înălţătoare simplitate, de o mai mare eficienţă în organizarea sistematică a cercetării şi a studiului?

Munca devenea astfel simplă pentru toţi soldaţii institutului, iar gîndirea îi era rezervată generalului, adică lui Popescu-Voineşti însuşi, devenit între timp academician şi vicepreşedinte al Academiei. Lui Diogene, spre exemplu, îi revenea sarcina, mecanică am putea spune, de a despuia texte de istorie antică şi de a căuta orice referire la aceşti strămoşi ai noştri prea puţin cunoscuţi, numiţi geţi. La etajul doi al clădirii Institutului, încă trei băieţi şi o tînără doamnă veneau dimineaţa la 8 şi semnau condica, pregăteau la fierbătoarele electrice din birou o cafea cu înlocuitori sau o cafea naturală, cum se nimerea să aibă la îndemînă, citeau ziare (mica publicitate, sportul, cronica de film sau teatrală), încingeau cîte o partidă de fotbal cu nasturi, ieşeau puţin în oraş să cumpere parizer sau gogoşi pentru masa de prînz şi, înainte de a semna din nou condica la ora 4, se mai întîmpla să răsfoiască un tom prăfuit în care subliniau cuvinte sau fraze pe care, mai tîrziu, o dată pe semestru sau chiar o dată pe an, aveau să le transcrie şi să le comenteze sumar în tema de cercetare. Asta era toată Subsecţia Geţi.

Pe acelaşi etaj, dar şi la celelalte etaje, zeci de cercetători-soldaţi duceau cam aceeaşi luptă de infanterie, cu singura deosebire că unii căutau în texte urmele dacilor, alţii ale tracilor sau ale romanilor din sudul Dunării, ale protoromânilor şi ale primilor ortodocşi din Dobrogea, ale cnejilor, ale voievozilor şi prinţilor români din Evul Mediu, ale macedoromânilor, meglenoromânilor şi istroromânilor din Albania, Grecia, Bulgaria şi Iugoslavia, ale românilor integraţi în structurile imperiului habsburgic şi ale celor emigraţi din imperiul bicefal tocmai în America etc. etc. Ştiinţa avansa astfel milimetru cu milimetru în fiecare zi. Altfel cum?

La parter, lucrurile stăteau puţin altfel, în sensul că ştiinţa putea să avanseze aici în salturi mari, metri sau chiar kilometri pe zi. Aici erau secţiile de cercetători gradaţi (şi nu simpli soldaţi ca mai sus), care se ocupau fiecare de cîte o zi anume: 9 mai 1921, cînd luase fiinţă partidul comunist pe pămîntul nostru; 1 mai 1939, ziua în care Ceauşescu ieşise la chermeză cu viitoarea nevastă şi se lăsase fotografiat; sau 23 august 1944, cînd regele îl încuiase pe mareşalul Antonescu în dulapul cu timbre etc. etc.

Aici se afla puternica şi periculoasa Secţie 0 (a protocroniştilor), care avea dreptul să publice temele de cercetare în orice organ de presă fără să ceară viza cenzurii şi care demonstra pe toate căile şi cu tot felul

de argumente neobişnuite că românii, dintotdeauna au fost primii în toate domeniile, de la inventarea roţii la descoperirea motorului cu reacţie. De la filosofie la ştiinţe medicale, întîietatea lor se manifestase şi cînd încă nu avuseseră un stat al lor sau vreo altă instituţie. Ţăranii români, cu morile lor de apă şi cu leacurile lor bazate pe plante şi stele, erau, de fapt, pionieri în ştiinţe de vîrf, pe care Occidentul de-abia de aici încolo avea să le întîlnească, după ani lungi de bîjbîieli.

Insulina lui Paulescu şi cibernetica lui Odobleja erau descoperiri româneşti al căror drum spre premiul Nobel fusese blocat de complo-turi internaţionale de proporţii puse la cale, cel puţin în primul caz, din pricina nevinovatului antisemitism al autorului. Un aer de poliţie judi-ciară domnea în cele cîteva săli rezervate Secţiei 0. Aici se făcea dreptatea istorică. Cealaltă jumătate a parterului clădirii era ocupată de cabinetul savantului Popescu-Voineşti şi de sala mare de consiliu, care era, de fapt, un cabinet de lucru, aşa cum ţara era cabinetul de lucru al preşedin-telui.

— Istoria contemporană, zicea Popescu-Voineşti cînd primea aici delegaţii de peste hotare, este pentru noi cea mai uşoară sarcină. Mai toată treaba ne-o face Tovarăşu'. Şi arăta cu mîna spre vitrina în care erau expuse cele douăsprezece tomuri deja apărute din *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate,* lucrare supranumită în jargon „România pe drumuri". Erau strînse acolo texte care fuseseră redactate mai întîi aici, revizuite de secţia de propagandă a GC-ului, adnotate de Tovarăşu' şi devenite apoi «magistrale cuvîntări» la diverse ocazii: schimbarea numelui oraşului Cluj în Cluj-Napoca, sau al oraşului Turnu Severin în Drobeta-Turnu Severin, spre exemplu, minunate dovezi ale continuităţii noastre de 2050 de ani pe aceste me-leaguri însorite.

Pentru Diogene, atmosfera de aici fusese exact ce-i lipsise pînă atunci pentru a se instala definitiv într-o sastiseală totală, în dispreţul faţă de lume, într-o plictiseală fără margini. Toate astea şi le făcea cît de cît suportabile doar printr-o cursă pentru performanţa sexuală.

Nefiind prost şi avînd încă din prima tinereţe gustul cunoaşterii, văzînd că la locul de muncă nu i se cere mai mult decît să simuleze în linii dinainte stabilite, trăise definitiv decepţia, pusese pilotul automat pe un fel de simulare a existenţei model a cercetătorului în ştiinţe umane şi rămăsese un simplu curvar.

La început nu primise nici măcar casă, pentru că blocurile din Drumul Taberei repartizate institutului fuseseră raportate terminate pentru 23 August şi se mai lucrase la ele pînă la 1 Mai anul următor. Fusese deci nevoit să se aciueze la căminul studenţesc şi să împartă o cameră cu un anume Traian, fost coleg de facultate, acum ziarist. Cu primele prietene de o noapte din viaţa de salariat se programase în nopţile în care Traian era de serviciu la ziar, iar cu altele se culcase pur şi simplu după-amiaza de la 5 la 7. Asta pînă într-o noapte în care Traian venise pe la ora 2 de la ziar şi-l găsise pe Diogene cu o fată din Iaşi care pierduse trenul şi le telefonase părinţilor că rămîne la o prietenă, în mod cu totul surprinzător pentru Diogene, domnul Traian- ziaristu', în loc să se strecoare liniştit în patul lui şi să încerce să doarmă, după ce se foise o vreme de colo-colo prin cameră, aprinsese luminile şi începuse o scenă de isterie. Striga că „se săturase de toate putorile, tîrfele şi nespălatele pe care le adună el, Diogene deci, de pe drumuri şi le aduce aici, în camera lui, a lui Traian deci, fără ruşine, punîndu-i în pericol sănătatea, făcînd să-i dispară lucruri şi bani din dulap etc., etc. Se să-tu-ra-se!" Aşa că atît Diogene cît şi „farfuza lui" erau invitaţi să plece imediat. I-me-di-at. Mai ales vocea spartă cu care ţipase „i-me-di-at" îl surprinsese pe Diogene. Îl ascultase tot timpul nemişcat, păstrîndu-şi sexul la căldură în vaginul fetei şi privindu-l pe Traian peste umăr, uşor amuzat la început, „ce-i cu ăsta, mă, e beat?", crezînd că jurnalistul face o glumă mai specială *sau* are chef să se culce şi el cu ieşeanca şi d'aia o face pe durul. În treacăt fie spus, pe Diogene nu l-ar fi deranjat foarte tare să i-o cedeze. Dar, pe măsură ce vocea colegului de cameră lua acute şi amintindu-şi că omul, după ce fusese părăsit de constănţeanca aia cu care fusese însurat de formă, nu mai fusese văzut cu altă femeie, o bănuială în sfîrşit se născuse: „Ia stai puţin! Nu cumva...?" Se ridicase din pat, lăsînd-o pe fată cu ochii închişi de ruşine şi ghemuită sub pătură, şi, aproape instantaneu, intuise resorturile Trăienelului cînd acesta tăcuse brusc şi rămăsese cu privirea fixată pe sexul lui, încă în erecţie.

— Mda, zisese el înainte de a începe să se îmbrace. Şi acu' unde vrei să mă duc, măi Trăiane? La ora asta nu merg nici tramvaiele, mă ia dracului miliţia pă stradă. Scuză-mă, dar n-am ştiut că vii, zău, fii înţelegător!

— Sigur, tot eu să fiu înţelegător, nu? aproape izbucnise în plîns jurnalistul. Parcă e prima dată cînd vii cu curve aici în lipsa mea! Nu mai suport, înţelegi, nu mai suport! (Cîtă obidă de femeie geloasă în glasul lui, se gîndi Diogene. Deci aşa?) Gata, afară!

Şi dăduse să apuce pătura de pe fată. Diogene îi apucase mîna şi-l privise ameninţător:

— Ştii ce? Dacă vrei să nu iasă rău, stai liniştit pe hol pînă ne îmbrăcăm şi plecăm, ai înţeles?

Noaptea aceea, dimineaţa aceea mai bine zis, de la 2 la 6, mai întîi în tramvaiul 26, singurul care circulă şi noaptea, şi apoi în sala de aşteptare a Gării de Nord, prezentînd din cînd în cînd buletinul la control cîte unui miliţian şi încercînd s-o mîngîie din cuvinte pe biata moldoveancă, nu este numai momentul cînd descoperă un homosexual în propria-i cameră, ci şi începutul unui proces de autoanaliză.

Cel mai tare îl deranja că numeroşi foşti colegi de an îl ştiau de prieten cu Traian, unii aflaseră şi că locuia de cîteva luni în aceeaşi cameră cu el. Deocamdată doar el descoperise invertirea domnului ziarist dar, pe măsură ce vor afla şi alţii, nu vor crede aceştia că şi Diogene e homo? Oribil. Greţos. Înspăimîntător. În ce fel poţi opri un zvon şi gîndurile oamenilor cînd au la bază un zvon?

Pînă şi moldoveanca îl întrebase, la ieşirea din cămin, dacă nu e şi el din ăia care poartă viţa-de-vie la cur, pentru că n-avea nevoie să fie condusă la gară de un d'ăsta, se descurca şi singură. Şi doar cu o jumătate de oră în urmă avusese în propriu-i trup dovada concretă a bărbăţiei lui!

Această problemă a construcţiei virile o purtase în inconştient şi pînă atunci, dar abia acum începea s-o conştientizeze, cu toate necunoscutele ei.

Pentru că femeia se naşte, dar bărbatul se construieşte şi este ajutat să se construiască de alţi bărbaţi. El trebuie să-şi dovedească bărbăţia încă din copilărie: să dovedească întîi că nu e o fată. Chiar dacă are două surori mai mari care se joacă cu el ca cu o păpuşă, îmbrăcîndu-l în fuste şi legîndu-i fundiţe în păr pentru că tocmai au descoperit în ele instinctul matern. Cînd avea 3 ani, soră-sa Ileana avea 16, iar soră-sa Tanţa 15, şi amîndouă începuseră să întîrzie seara la poarta dinspre curtea lui Ilie Moţoi, în dreptul tufei de soc, uneori ţinîndu-l pe Dudu în braţe ca să alunge bănuielile mamei. Băieţii care veneau acolo să le

mîngîie ţîţele acceptau acest joc al ţîncului paravan şi, în timp ce-l mîngîiau cu o mînă pe păr pe Diogene, o întîrziau pe cealaltă pe sînul Tanţei sau al Ilenei.

Oricîte studii se vor fi făcut despre conştiinţa de sine a copilului de 3 ani, ele nu explică de ce Diogene îşi aminteşte că era furios şi începea să urle pentru a fi lăsat să plece. Surorile se măritaseră însă destul de repede şi plecaseră din casă. Cînd Diogene începuse să meargă la şcoală, doar fratele Tudor mai locuia în casa părintească, dar şi acesta începuse şcoala de tractorişti şi nu venea acasă decît sîmbăta, pe jos, peste deal, tocmai de la Ciocăneşti. La 7 ani deci, Diogene nu era un fricos şi nici băieţii mai mari nu îndrăzneau să-l bumbăcească, pentru că-l ştiau de frică pe Tudor. Să te arăţi mai puternic decît alţii şi chiar mai inteligent decît alţii (ceea ce lui Diogene îi reuşise la şcoală încă de la început şi fără prea mare efort) este o formă de a-ţi construi bărbăţia. Dar îţi trebuie şi un ajutor din afară, un model cu care să te identifici.

Cu tatăl său Diogene avea relaţii destul de complicate. Îi plăcea să-l asculte seara lîngă foc, afară în curte cînd era cald sau la vatra din tindă toamna tîrziu şi iarna cînd curăţau porumbul cu mîna. O lua şi el peste ceafă, ca toţi ceilalţi copii din Boroana, cînd făcea vreo boacănă, dar frica şi respectul se acompaniau la Diogene cu o ciudată atracţie faţă de acest ţăran care povestea cu talent, umbla mai tot timpul nebărbierit, nu prea mergea la biserică şi le găsea tuturor oamenilor un cusur.

Identificarea cu tatăl, în cazul lui Diogene, se produsese într-un mod cu totul aparte: cei doi îşi găsiseră la un moment dat o pasiune comună, mai bine zis începuseră cam în acelaşi timp să sufere că nu şi-o pot satisface. Era în anul în care Diogene începuse clasa întîi şi era considerat deja un fenomen al şcolii: rezolva probleme din manualul de clasa a patra şi era singurul copil din şcoală care înţelesese de la învăţătorul Petcu principiul radioului cu galenă.

Adusese acasă condensatorul, care semăna cu un pietroi cu mici vine strălucitoare, potenţiometrul şi casca de receptor telefonic dăruite de învăţător. Cînd tată-său se întorsese de la lucru (lucra deja la ferma de stat ca ajutor de cantaragiu de cîteva luni), Dudu îi arătase montajul şi-i pusese la ureche casca de telefon. Era, de fapt, un receptor de ebonită de mărimea unui ceas de buzunar cu o sită cu găuri mari pe una dintre feţe. Bătrînul ascultase cu atenţie: aici, Bucureşti, ora exactă, buletin de ştiri, muzică populară ş.a.m.d. Nu şi-o mai lua de la ureche. Faţa

i se luminase ca o lună plină. Bravo, Diogene, bravo, mă tată, ştiam io că tu n-o să te duci la şcoală degeaba! Scosese apoi din polatră tesla, ciocanul, cleştele, fierăstrăul de mînă şi o cutie cu nişte cuişoare mici, pe care le păstra pentru cazurile cînd se spărgea un geam şi trebuia înlocuit. Pînă la lăsarea serii adaptase o cutie veche de biscuiţi în care ţinuse pînă atunci buletinul, banii şi actele casei şi o transformase într-un adevărat aparat de radio, cu o bucată de geam deasupra, cu un sertar special în care se puneau casca şi firul. Pe atunci casa lor încă nu era branşată la electricitate, satul abia fusese conectat la reţeaua naţională de cîteva luni.

Cînd şi Lelea Cruciţa venise din grădină şi pusese apă pe foc ca să se spele pe picioare, cei doi păreau doi copii care au făcut o şotie şi sînt nerăbdători să-i vadă efectele. Îi puseseră femeii casca radioului cu galenă la ureche.

— Se aude un pîrîit, zisese ea nedumerită.

Băiatul luase casca şi şi-o pusese la urechea lui, mişcase uşor potenţiometrul, mutase aparatul cu totul mai lîngă fereastră şi, după cîteva minute, îi dăduse din nou mamă-sii să asculte.

Vasile Sava privea scena nemişcat.

Lelea Cruciţa ascultase un moment, tresărise şi se uitase afară pe geam. Cei doi, tatăl şi fiul pufniseră în rîs.

— Se aude ca nişte lăutari care cîntă, zisese femeia şi începuse să se închine.

Pentru a te identifica cu un mascul mai în vîrstă şi a-ţi construi astfel propria masculinitate, modelul trebuie, în afară de forţa fizică, să mai arate şi alte semne ale puterii: să ştie mai multe, să aibă bani, prestigiu social, o onoare pe care ceilalţi să nu îndrăznească s-o atingă.

Vasile Sava însă tocmai îşi pierduse pămîntul pentru că, după ce fusese hăituit toată iarna să se înscrie la colectiv, se hotărîse, doar ca să nu le facă pe plac tovarăşilor care veneau noaptea cu GAZ-ul de la raion, să doneze statului cele două hectare pe care le avusese în spatele casei, nemaipăstrînd decît două mii de metri pătraţi pentru grădină. Pe urmă îi fuseseră confiscaţi caii şi, în Cîmpia Dunării, un ţăran care a făcut armata la cavalerie se simte, cînd îi sînt duşi caii la abator şi făcuţi salam, ca şi cum el însuşi ar fi fost castrat. Despre bani nici nu putea fi vorba. Primea trei sute cincizeci de lei pe lună după ce se rugase toată primăvara de Costea Bratu să vorbească cu inginerul de la fermă să-l angajeze.

Ajutor de paznic şi de cantaragiu. Cum să vezi numai forţă şi bărbăţie într-un tată ca el?

Dar nu numai radioul şi lumina electrică erau vise pentru Vasile Sava, ca şi pentru fiu-său din clasa a doua. Şi o bicicletă cu care să se ducă la serviciu tot un vis era. Cînd Diogene îl întrebase dacă nu se poate. În fond, construi o bicicletă din bucăţi mici de lemn. bătrînul păruse a lua ideea în serios şi. doar după cîteva zile, probabil după ce studiase mai atent părţile componente ale bicicletei vreunui angajat al fermei, se pronunţase definitiv în sensul că nu prea se poate.

Dincolo de aparenţe, care erau cele normale în relaţia dintre un ţăran din Boroana şi mezinul familiei lui, între cei doi se crease şi un fel de pact naiv şi secret în jurul ideii că singura scăpare de sărăcie şi umilinţă e cunoaşterea. Să-ţi pui mereu capul la contribuţie, să ştii ceva mai mult decît alţii, altfel cum? În '66, cînd Diogene abia terminase clasa a patra, tatăl său îl abonase la revista *Ştiinţă şi tehnică.* Cuţă Ştirbu Poştaru începuse prin a-şi rîde de ei – „Ce, bă, vă credeţi voi mai dăştepţi ca toată lumea?" – dar devenise respectuos după ce văzuse cu ochii lui numele lui Diogene tipărit în revistă: rezolvase enigmele unui concurs pentru adolescenţi. Dădea chiar el telefon la Direcţia Poştelor dacă în vreo lună revista lui Diogene întîrzia să sosească.

Obiceiul lui Vasile Sava de a spune despre fiu-său că e «altfel», obicei ce se exprimase, după cum ştim, încă de la botez, avea să fie observat curînd şi cumva asumat chiar de cel în cauză. Numai că şi interpretarea avea să fie puţin „altfel": prin clasa a opta, Diogene decisese că a fi „altfel" înseamnă, de fapt, a fi normal. Şi asta ca o deducţie logică: pentru că lumea toată o luase razna, era anormală. Exact aşa gîndea de fapt şi taică-său. Anormalitatea începuse cu instalarea ruşilor în conacul de la Cocoane, în marginea de apus a satului, cu confiscarea celor cîtorva case mai arătoase din centrul comunei şi de lîngă gară, cu trimiterea proprietarilor în puşcărie, cu transformarea grajdurilor de la Cocoane, actuala fermă de stat Boroana I, în dormitoare pentru deţinuţi politici şi cu marşurile acestora, la 5 dimineaţa spre tarla, la muncă, obligaţi să intoneze cîntece revoluţionare. „Numai doctori şi avocaţi, mă neică, numa' oameni dăştepţi, e normal să-i ţii p'ăştia în puşcărie şi pă proşti să-i pui şefi?" se trezea uneori Vasile Sava că se întreabă cu voce tare. Nu e de mirare deci că în scurt timp, avînd în vedere şi că lucrase în

'39 pentru naşi-su Licsandru, legionaru', avea să i se spună şi lui „bă, banditule!".

Pe urmă, acest razna a tot şi a toate continuase cu seceta şi cu foametea, cu veneticii aduşi în comună şi instalaţi pe locuri de casă din centrul satului care pînă atunci fuseseră ale altora, cu ţiganii ursari aduşi nu se ştie de unde şi stabilizaţi aici, făcuţi membri de partid, înmulţindu-se pînă la a-i deranja şi pe cei cîţiva ţigani vechi ai satului – familiile de lăutari şi fierari – cu furturile care se înmulţiseră, şi cu întovărăşirile, şi GAC-urile în care intrau de bună voie toţi puturoşii satului şi toţi ursarii ăştia abia sosiţi şi, gata, numiţi brigadieri, şefi de echipă, ştabi, ce mai! „Razna, neică: la puturoşi le dai pămînturi şi case, p-ăia care ştiau să muncească îi trimiţi la dracu-n praznic şi le iei averile, p-ăia dăştepţi îi ţii în grajduri şi-i pui să sape porumbu!" Pe urmă, propriul tău copil îţi fura un cal şi fugea de acasă după ce-l prinseseşi în pat cu Naşi-sa, femeie care putea să-i fie mamă! „S-a-ntors lumea cu curu-n sus, neică, măcar ăsta mic, Diogene, să fie altfel!"

Aşa că acest „altfiel" fusese pînă la urmă corect descifrat de Diogene: altfel însemna pur şi simplu normal, adică să înveţi bine la şcoală, să intri primul la examene în liceu şi în facultate, să obţii un serviciu în Capitală şi o casă numai pe baza meritelor personale şi a muncii tale cu capul şi, d'aci încolo, să te însori, să faci copii, să fii om, să fii bărbat, cap de familie ş.a.m.d. Altfel cum?

Pe scurt, încă de mic Diogene resimţise acea stare de raznă a lumii ca un atac asupra bărbăţiei tatălui lui pentru că-i impunea sărăcia şi umilinţa, şi deci, încet-încet, un atac asupra propriei bărbaţii, pe care abia începea să şi-o construiască. Ce e mai trist decît să-ţi fie milă de propriul tată cînd îl vezi că vrea să te îmbărbăteze prin exemplul lui de forţă şi demnitate şi nu reuşeşte nici măcar să-ţi ascundă sărăcia şi umilinţa?

Aşa că prin performanţe intelectuale îşi îmbărbătase el tatăl şi-i redăduse speranţă, prin performanţă sexuală avea să se îmbărbăteze pe sine. Dar, pe măsură ce descoperea, în facultate mai ales, că de fapt nu există nici un respect pentru ştiinţă în sine şi că altele sînt criteriile de promovare socială în lumea universitară (la Facultatea de istorie e cel mai uşor să-ţi dai seama de asta pentru că istoria se confundă cu propaganda), un fel de spaimă de a nu fi el însuşi siluit de această forţă ilogică i se strecurase în suflet. Spaima de a fi siluit, cînd eşti bărbat, se

traduce mai ales prin spaima de homosexualitate, prin homofobie. Şi, într-un astfel de context, să descoperi că ai împărţit o cameră de cămin cu un homosexual, să realizezi că alţii poate cred deja că şi tu eşti homo e îngrozitor.

În dimineaţa aia se dusese direct la institut (după ce o urcase pe ieşeancă în tren şi băuse trei cafele la expresul din gară aşteptînd ora 7), sublimase în ziar toate anunţurile cu camere de închiriat şi le luase pe rînd la telefon: adresa, condiţiile, preţul, eventualitatea de acces la baie, bucătărie, telefon. La 4 fix ieşise pe poarta MII-ului şi se dusese glonţ la cămin să-şi strîngă bagajele.

O găsise în hol pe Geanina, soţia în acte dar nu şi în fapte a jurnalistului Traian Groznea.

— Servus, ce faci?

— Bine, îl aştept pe Traian să-mi dea nişte acte.

O invitase în cameră, apoi o întrebase direct:

— Tu ştiai că bărbatul tău e poponar?

— Bineînţeles, ce credeai? El avea nevoie de un paravan şi eu aveam nevoie de un buletin de Bucureşti, d'aia ne-am prefăcut că ne căsătorim. Numai că acuma, nenorocitu' dracului, nu mai vrea să divorţeze şi nici buletin nu poate să-mi facă pentru că ăia dă la ziar nu-i dau casă. E cum e mai rău.

— Şi ce faci?

— Fac pe dracu'. Încerc să-l conving să divorţăm cît mai repede şi, dacă tot nu vrea, îi plătesc pe unii să-i tragă o bătaie bună. Pe urmă mă duc la ziar să-l denunţ că-i homosexual.

Între timp, femeia îl ajuta pe Diogene la strînsul bagajelor şi, în mişcarea lor prin cameră, se mai întîmpla să se regăsească unul în faţa celuilalt sau ca mîinile lor să se atingă. La un moment dat, în modul cel mai natural, el o apucase din spate de ambii umeri şi o întrebase:

— Nu-i aşa că ai crezut că şi eu sînt d'ăla?

— Mda, io ştiu, nu prea mi-am pus proble..., zisese Geanina, întorcînd capul şi privindu-l peste umăr.

În secunda următoare el îşi avansase uşor bazinul, lipindu-şi sexul în erecţie de fesele ei tari, sportive.

— Ei, ce faci? zisese ea, întorcîndu-se cu faţa spre el şi înlănţuindu-i gîtul cu braţele. Acum mîna lui coborîse pe fese, sexul în erecţie

se proptea în partea de jos a pîntecelui ei, iar ea, cînd el încercase s-o sărute, îi pusese degetul arătător pe buze:

— Sssst, nu, nu aici! Dacă vine Traian?

— Şi dacă vine, ce? rîsese Diogene.

Întrebarea păruse un argument suficient, aşa că, aproape regretînd amîndoi că pederastul nu e acolo să-i vadă, se dedară la o partidă pasionată, demnă de cele mai îndrăzneţe filme porno, fiecare arătîndu-i celuilalt că n-are prejudecăţi şi că se bucură de o experienţă bogată, de fapt fiecare adresînd în acest fel o sfidare simbolică celui care figura ca locatar legal al hogeacului şi întîrzia să vină de la ziar.

„Mansarda" pe care în chiar acea zi o închiriase în cartierul Uranus era, de fapt, una dintre cele patru despărţituri practicate cu scînduri şi cu hîrtie de tapet în podul unei case cu două etaje ce părea construită în secolul trecut. Un WC, un duş în fundul culoarului şi o instalaţie electrică cu tuburi Bergmann la vedere, asta era toată investiţia care-i permitea colonelului pensionar Grosu să ceară cîte patru sute de lei pe lună fiecăruia dintre cei patru chiriaşi şi să-i controleze zilnic din reflex de fost pompier.

Camera lui Diogene, zece metri pătraţi şi oberliht în plafon, un pat de metal şi o saltea recuperate de la ultima cazarmă de pompieri la care funcţionase tov' colonel înainte de pensionare, un dulap de haine care fusese cîndva şifonier «stil» dar îşi pierduse o uşă şi multe dintre ornamentele sculptate, o masă cu trei picioare (e bună, că nu şchioapătă) fusese ocupată înainte de o chelneriţă care se măritase cu un miliţian. Ceilalţi trei chiriaşi ai podului erau: un lăţos nu prea curat care făcea yoga şi două sute de kilometri pe zi cu trenul pînă la liceul din Buzău unde preda biologia; o ghidă de limba poloneză la Oficiul de Turism „Carpaţi" şi o muncitoare de la Apaca, de fapt, nu tocmai muncitoare, ci membră a ansamblului folcloric al uzinei, dansatoare şi cîntăreaţă de muzică populară. Ambianţa era dintre cele mai vesele, firește. Mai întîi pentru că „yoga" profesorului Dinu Duşcu era inspirată din *Kama-Sutra,* iar elevele lui de la Buzău, după ce treceau bacalaureatul şi veneau la Bucureşti să dea examen de admitere (la teatru sau la filologie), nu ocoleau ogeacul domnului profesor, unele chiar rămîneau cîteva săptămîni sau toată vara. De altfel, Vanesa, ghida de poloneză, şi Sofia, durdulia solistă a ansamblului folcloric de la Fabrica de Confecţii şi Tricotaje,

fuseseră nu demult elevele lui Duşcu. Apoi pentru că atît fetele cît şi profesorul erau persoane comunicative şi pline de prieteni şi prietene care ba nu aveau unde dormi cu prietena sau prietenul peste noapte, ba aduceau ceva de băut şi muzică şi rămîneau toată noaptea în holul din mijlocul podului, mobilat cu două canapele desfundate şi un dulap de vase pe care se instala magnetofonul.

Oricum, colonelul, pe cît era de zgîrcit (nu admitea niciodată întîrzieri la plata chiriei) şi de pisălog cu controalele lui PSI (avea şi de ce, ignifugarea scîndurilor din podul ăla fusese făcută cam în fugă şi „la ciubuc"), pe atît era de băiat bun cu tineretul care «în zilele noastre n-are unde să se distreze şi sîngele-i fierbe, c-aşa-i normal». E drept că, dacă urca noaptea în toiul petrecerii să vadă dacă nu sînt ţigări aprinse sau reşouri lăsate în priză, nu refuza niciodată primul pahar de băutură pe care i-l oferea profesorul Duşcu şi, adesea, nici pe al doilea sau al treilea.

În plus, Diogene însuşi, inspirat din viaţa şi activitatea profesorului Duşcu, pusese la punct o excelentă metodă de recrutare a viitoarelor victime. Totul pornise de la o întîlnire întîmplătoare pe stradă, într-o bună dimineaţă, cu doamna Neaga, secretara Facultăţii de istorie. Femeia avea simţul relaţiilor suspuse, aşa că nu uitase ziua în care Diogene, simplu student în ultimul an, fusese căutat de misteriosul său frate-colonel. Se pusese imediat pe descusut şi interogat: ce faci, unde lucrezi?, aaa, ohoo, MII?, eşti mare şi... cum merge? etc. Pînă la urmă dibuise pontul. „Voi, acolo, mi se pare că aveţi dreptul să comandaţi traduceri din limbi clasice!" – „Mda, cred că da." Într-adevăr, toţi cercetătorii din institut aveau dreptul să comande traduceri din orice limbă şi din orice text, dacă li se părea lor că le foloseşte la tema de cercetare. Textele din limbi de circulaţie internaţională erau traduse de o cooperativă şi decontările se făceau direct de contabilitatea MII-ului, pe bonuri. Diogene însă, lucrînd la Antice, putea să aibă nevoie de traduceri mai sofisticate, din greaca veche, din latină, poate chiar din persană. Cooperativa nu putea să asigure astfel de traduceri, aşa că cercetătorii ca el aveau mînă liberă să caute colaboratori şi să-i plătească pe baza unui simplu proces-verbal. Traducerile din limbi clasice şi rare aveau şi un tarif mult mai mare: traduceai două pagini şi aveai bani pentru un week-end la Poiana Braşov. Întîmplător, doamna Neaga chiar cunoştea numeroase persoane care ştiau limbi clasice, persoane serioase, de familie, sau fete sărace şi

muncitoare pe care ea personal se angajase să le ajute să termine facultatea şi să-şi croiască un drum în viaţă. Nu rămînea decît ca domnul cercetător Sava să comande traduceri din clasicii greci şi latini, era simplu pentru el, nu-i aşa?, şi să aducă textele la secretariat. De rest se ocupa doamna Neaga, totul era garantat, chiar şi un comision pentru domnul cercetător, în fond, toată lumea are nevoie de bani, nu-i aşa?

Uluit de simplitatea şi eficacitatea metodei de a cîştiga nişte bani (de care, ca toată lumea, avea nevoie, ştia secretara marile adevăruri pe de rost!), Diogene se prezentase a doua zi la secretariatul facultăţii cu zece pagini din omonimul său Laerţiu: un capitol despre Pitagora. Doamna Neaga i-o prezentase pe Daniela Frangopol, fată de bună familie, o blondă longilină în toate cele (păr lung, picioare lungi, esofagul adînc) care voise, nu mai tîrziu decît în acea după-amiază, unele lămuriri pe marginea textului, şi asta la ea acasă, undeva în Cotroceni. Deşi locuia cu părinţii, avea o cameră de serviciu cu acces pe scara din spate, unde obişnuia să se retragă cînd avea de lucru. Cît despre «lucrări», jos pălăria! O adevărată specialistă. *Aupariştaka* părea a o fi studiat direct din textul indic, în original. Traducerile propriu-zise le făcea, în schimb, după textul franţuzesc, cerîndu-i în prealabil lui Diogene să-i situeze fragmentul într-o ediţie Flammarion. E inutil să mai precizăm că atît Daniela, cît şi toate celelalte traducătoare de limbi clasice pe care le mai cunoscuse prin doamna Neaga habar n-aveau de greaca veche sau de latină. Făceau aceeaşi muncă, poate un pic mai neglijentă, ca şi funcţionarele cooperativei, numai că încasau de patru ori mai mult. De fapt, de două ori mai mult, pentru că, după ce semnau de primire, o parte i-o returnau lui Diogene şi una doamnei Neaga. În fond, la MII n-avea nimeni timp să controleze nuanţele unei traduceri din latină, ştiinţa mergea înainte şi bani în vistieriile statului erau destui. Iar fetele chiar meritau. Altfel cum?

„...pe sclavul său (al lui Pitagora – n. f.) îl chema Zamolxis şi geţii îi aduceau sacrificii, crezîndu-l Cronos." Im-pe-ca-bil!

Avea vreo importanţă pentru liota din jurul academicianului Popescu-Voineşti dacă respectiva informaţie venea din Herodot sau din Diogene Laerţiu, din greceşte sau din franţuzeşte? Aiurea. Importantă era adnotarea textului de către Diogene Sava („de ce sclav şi nu

discipol?"), apoi comentariul celor de la Secţia 0 („de ce discipol şi nu *maître*?") şi, în cele din urmă, magistrala lucrare a cercetătorului despre legătura dintre geţi şi teorema lui Pitagora, felicitările primite de la însuşi Popescu-Voineşti, invidia colegilor etc. etc.

Lunile alea din podul din Uranus ar merita un roman separat, altul decît *Zodia scafandrului*. Aici se studiază presiunile, cele care te împing spre adîncuri sau din adîncuri spre suprafaţă. E drept că lunile din pod au fost luni de furie şi misoginism, de desfrîu şi inconştienţă, de beţie şi mahmureală, şi toate astea, la rîndul lor, pot fi cauzate de neştiute presiuni. De fapt una anume, o presiune detectată de Diogene prima dată în camera de cămin studenţesc împărţită cu Traian-jurnalistul şi resimţită de toată lumea în aerul întregii societăţi româneşti ca o spaimă difuză. O presiune căreia Diogene alesese să i se opună printr-o sălbatică homofobie.

Pentru că demonul fără chip, care-i domina în acei ani pe toţi românii, exercita deci o presiune, asupra lor părea să fie un demon care-şi închipuia despre tine, oricine ai fi fost, că eşti femeie, că eşti homosexual – pe scurt, că nu eşti bărbat. Altfel cum şi-ar fi permis toate abuzurile pretinzînd în acelaşi timp să fie admirat, lăudat, adulat, aplaudat? Iar metafora cea mai utilizată pentru acele osanale aduse colectiv şi individual Tovarăşului nu este ceea ce în dicţionarul fetelor de calitate recrutate de doamna Neaga se numeşte *feuilles de rose*?

Iar Diogene prefera să fie bărbat şi n-avea alte mijloace la îndemînă decît misoginismul, disprețul faţă de trupul femeii, eşanjismul, exhibiţionismul ş.a.m.d.

O teorie veche de cînd lumea şi verificabilă în toată lumea vie, de la plante ia om şi viceversa, spune că în faţa pericolului orice organism are de ales între luptă şi fugă. Începi, firește, prin a lupta. Cînd n-ai şanse în luptă, alegi fuga. Cînd nu poţi nici să lupţi şi nici să fugi, te inhibi. Iar inhibiţia este cauza tuturor relelor, de fapt o acumulare de presiuni care se transformă în boli fără cauză aparentă. Dictatura deci – şi nu există cuvînt mai precis pentru starea din acea vreme – îşi ia mai întîi toate măsurile pentru a-i descuraja pe luptători, închide apoi graniţele şi nu lasă pe nimeni să fugă. În faza imediat următoare, indivizii cad moi, inhibaţi şi letargici în gheara micului monstru genialoid. Să încerci,

în România anului 1979, să fii complet dezinhibat era într-adevăr o performanţă şi toată acea lume pestriţă a podului din Uranus o realizase. Nici luptă, nici fugă, ci inhibiţie şi apoi dezinhibare, o dezinhibare printr-o fugă simbolică, prin fuga din pielea de om în aceea de maşină sexualo-comică-alcoolică.

10.

După numirea în post, abia pe la jumătatea lui iunie Diogene îşi găsise timp să meargă într-o duminică la Boroana. Îi găsise pe bătrîni în grădina din spatele casei, la a doua praşilă a celor cîteva rînduri de porumb care încăpeau între vie şi brazdele de legume.

— Georgică unde-i, bre, el de ce nu pune mîna să vă ajute? fusese prima lui încercare de a dialoga glumeţ cu bătrînii.

— Da' bîrna din ochiu' tău? zisese Vasile Sava, continuînd să dea cu sapa. Tu nu dai p-acasă cu lunile ş-acu' ai tupeu' să-ntrebi dă ce copilu' ăla nu face şi munca ta? Ar trebui să vă dau normă la toţi şi io să stau colo la umbră să mă hodinesc. Mi-o fi ajuns şi mie dă cînd mă canonesc pentru voi!

— Vasile, lasă băiatu'n pace! strigase Lelea Cruciţa. Ea era ceva mai în faţă cu rîndul de porumb şi acum lăsase sapa şi venea să-l îmbrăţişeze. Da' dă ce n-ai trimis, maică, vorbă că vii? Tăiam şi io o găină de dimineaţă.

Ca de fiecare dată cînd venea la ţară, Diogene adusese două pîini, un kil de carne congelată şi două sticle de cîte un litru de bere. Apucase sapa din mîna maică-sii ca să continue rîndul, iar femeia plecase în casă să pregătească mîncarea.

Pe bătrîn îl găsea în acelaşi timp arţăgos şi demoralizat.

— Ce să mai zic dă tine, dacă nici ăştia care stau peste deal nu vine cu săptămînile să-mi dea bună ziua? Poate-oi avea şi io nevoie dă ceva, sînt om bătrîn, începe să mă lase balamalili. Dacă, Doamne fereşte, n-am nici dă unde să dau telefon la dispensar?

Diogene bănuise că bătrînul se certase iar cu vecinul Ilie Moţoi. Îşi amintea, cînd era elev la şcoala generală şi vecinul lor era printre puţinii din sat care îşi cumpăraseră televizor, cum se strîngea la el în casă mai toată lumea din colţul ăla de sat să vadă cîte un meci. Dacă Vasile Sava se

mai ciondănea cîteodată cu Moţoi, prima măsură era să nu-l mai lase pe Diogene să se ducă la televizor. Mai nou, de cînd Moţoi îşi pusese telefon, obsesia lui Vasile Sava era că nu se poate nici certa cu vecinul: dacă avea de dat telefon la Salvare, ce făcea? Hachiţele astea de om în pragul pensiei se traduceau mereu în reproşuri făcute copiilor. „Mereu", adică atunci cînd aceştia veneau totuşi să-l vadă. El nu se ducea niciodată în vizită la vreunul din ei. Doar dacă era botez sau nuntă.

Aflase totuşi că Sandu, fratele-colonel, dăduse între timp semn de viaţă şi aici, în Boroana. Venise în „civil", cu un ARO. Lelea Cruciţa, care îl plînsese şi-i făcuse parastase în '64, după ce primiseră telegrama că-i mort la Bicaz, leşinase acum de cînd îl văzuse intrînd pe portiţă, înainte ca Sandu să spună cine e şi pe cine caută. E firesc, îşi zisese Diogene în gînd, mamele au un al şaptelea simţ, pe care-l exercită numai în legătură cu puii lor. E vorba de toate mamele, de la unicelulare şi nevertrebrate la mamele de securişti. Vasile Sava îl primise însă cu răceală şi refuzase demn cele zece mii de lei pe care colonelul voise să i le dea. Chiar îl sictirise pe fiul rătăcitor, nicicum să taie vreun viţel gras pentru el. Pur şi simplu nu mai ţinea vacă de vreo doi-trei ani dar, şi dacă ar fi avut, tăiatul viţeilor era interzis de stat, puteai să faci şi pucărie pentru aşa ceva. „Dacă douăşcinci dă ani te-a durut în cur dă mă-ta şi dă tac-tu, o s-o duci tu cumva şi d'aci încolo. Şi noi la fel, n-avea grijă!" Zece mii erau bani buni totuşi, bătrînul ar fi putut să-şi cumpere şi televizor, şi să-şi instaleze şi telefon. N-avea nevoie, se descurca el şi fără, dar Diogene ce părere avea, Sandu era securist, nu-i aşa?

Se prea poate, acceptase acesta.

Vasile Sava începuse apoi să se văicărească de sănătate. Că oboseşte, că se sufocă noaptea-n somn (fumezi prea mult, zisese Dudu) şi tot aşa. „Un control medical, totuşi, dac-aş veni o săptămînă pă la Bucureşti? Să stau la tine şi să mă duci pă la doctori. Nu se poate să nu cunoşti şi tu pă cineva pă la vr'un spital!"

— Domnule, dacă vorbeşti serios, mă interesez şi, într-o săptămînă-două, îţi trimit vorbă să vii, zisese băiatul, realizînd cu groază totodată că nu putea să-l găzduiască pe ta-su în podul din Uranus. Pur şi simplu nu putea. Mai bine o ruga pe doamna Neaga să-l ajute să-l interneze pe bătrîn într-un spital. Nenorocirea e că, oricum, bătrînul tot ar fi vrut să vină să vadă unde stă fiu-său. Şi atunci mica imagine de reuşită socială – absolvent de facultate, cercetător ştiinţific, buletin de

Bucureşti – pe care Vasile Sava o avea despre fiu-său s-ar fi năruit: un derbedeu aciuat într-un pod cu beţivi şi cu curve. Abia asta ar fi putut să-l îmbolnăvească.

În duminica următoare Diogene revenise cu un televizor marca Sport, de trei mii de lei, dar şi cu vestea că institutul îl trimite două luni în Polonia pe un şantier arheologic. „Treaba aia cu controlul medical o lăsăm mai la toamnă, după ce mă întorc din delegaţie, bine?" Bătrînul se bucura ca un copil de televizor şi declarase că se simte bine, nu-i nici o grabă, e sănătos tun, slavă Domnului!

Georgică era şi el bucuros, iar Diogene îşi amintise noaptea aia din vara lui '69 cînd se dusese cu taică-su la Moţoi să vadă la televizor aselenizarea lui *Apollo 11* şi cum era cît p'aci să nu vadă nimic pentru că lui Moţoi i se făcuse somn şi ceilalţi vecini plecaseră. Îngroşaseră amîndoi obrazul şi rămăseseră în casa omului, deşi acesta sforăia, pînă ce Armstrong zisese: „E un pas mic pentru om..." Trecuseră zece ani de atunci. Ieşirea lui Diogene din dificultatea de a-l primi pe bătrîn în vizită fu onorabilă, deşi nu era decît o amînare.

Aşa-zisele campanii arheologice din străinătate nu fuseseră însă o invenţie a lui Diogene, ci una a lui Popescu-Voineşti, poate şi a altor forţe din ştiinţa românească a momentului. Schimburile de cercetători între institutele de istorie din ţările frăţeşti păreau să se bucure de o atenţie specială din partea autorităţilor. De la ministerul de Externe la CC şi de la Securitate la Cabinetul 2, toată lumea era plină de bunăvoinţă. În plus, diurnă în valuta locului la norma maximă, cazare în hoteluri de lux la sosirea şi la plecarea din capitala ţării de destinaţie etc. etc.

Echipa pentru Polonia, spre deosebire de cele pentru Bulgaria sau URSS, nu cuprindea decît doi cercetători în istorie veche: Diogene de la Antice şi Bogdan Dragoş sau Dragoş Bogdan de la Medievală. Ceilalţi optsprezece delegaţi erau fie arheologi de la şantiere din provincie pe care nu-i mai văzuse nimeni pînă atunci, fie funcţionari de la Secţia 0. Toţi păreau însă a descinde din acelaşi cantonament prelungit al trupelor antiteroriste. De altfel, după recepţia dată în onoarea lor la Varşovia, cercetătorii au şi fost împărţiţi în două grupe de lucru: una de două persoane, Diogene şi Bogdan Dragoş, trimisă tocmai în Mazuria şi cazată într-un fel de motel pe marginea unui lac, şi alta de optsprezece persoane, însărcinată cu alt tip de cercetări istorice în zona Gdansk.

Bogdan Dragoş era fiul unui căpitan de cursă lungă din Constanţa, singur la părinţi şi posesor de Dacia încă din ziua în care trecuse bacalaureatul. Era cu doi ani mai tînăr decît Diogene şi îl cam plictisea participarea la respectiva delegaţie. Dacă Diogene era la prima ieşire într-o ţară străină, fiul marinarului văzuse Italia, Grecia, Turcia şi susţinea că cel mai bun loc, vara, dacă vrei să te culci în fiecare zi cu cîte trei poloneze şi două cehoaice este tot Mamaia. În facultate o făcuse pe ghidul la Hotelul Condor şi ştia ce spune. Părea şi el atins, ca şi Diogene, de boala care se exprima prin frenezia sexuală: misoginismul. La mare, zicea, ţinea război pe tocul uşii de la camera de hotel şi se lua la întrecere cu ceilalţi ghizi: care percutează mai multe turiste într-o vară. Recordul lui fusese de şaizeci şi două, cînd lucrase la un hotel rezervat belgiencelor şi franţuzoaicelor, dar avea colegi care treceau şi de sută într-un sezon.

Cînd descoperiseră şi că şantierul lor arheologic era plin de studente şi fete de liceu, cazate într-un internat de dincolo de lac, cercetătorii noştri se liniştiseră: bani aveau, discotecă la parterul motelului aveau, femeile aveau să vină. Lor nu le mai rămînea decît să înceapă războiul pe tocul uşii. Bogdan Dragoş însă, care se împrietenise cu barmanul din prima zi, avu o idee şi mai originală: dimineaţa, cînd coborau cu mireasa de o noapte la micul dejun, mergeau cu ea în bucătăria localului şi o rugau să se urce pe cîntar. Războiul era ţinut în kilograme. În două luni depăşiseră tona. Bogdan Dragoş ajungînd chiar foarte aproape de bara de două tone de poloneze călărite.

Pe ceilalţi optsprezece cercetători îi reîntîlniseră doar în avion, pe aeroportul din Varşovia. Unul avea o mînă în ghips, iar altul arăta ca un boxer profesionist după cincisprezece reprize. Şantierul lor fusese, probabil, ceva mai sportiv. Bogdan Dragoş încercase să afle de la cel cu mîna în ghips dacă se distrase bine în Polonia şi dacă nu cumva vreun soţ înşelat îi cauzase fractura, dar conversaţia nu prea se legase. Omul susţinea că uşile unui autobuz i se închiseseră peste braţ.

În septembrie, Diogene primise repartiţie pentru garsoniera din Drumul Taberei în care stă şi azi.

Cu banii economisiţi în cele două luni petrecute în Polonia executase la iuţeală o zugrăveală şi cumpărase şi mobilă. Apoi telefonase la Boroana, la Ilie Moţoi, să-i spună Iu' ta-su să vină la Bucureşti pentru control medical. Bătrînul venise, dar îi reproşase lui fiu-său încă din gară:

— Ce te-ai apucat, mă, să dai telefon, vrei să mă creadă lumea bolnav? Gură spartă ăsta dă Moţoi e în stare să spună la toată lumea că m-am dus la control medical. Şi io mă simt bine, slavă Domnului!

Blocul, încă înconjurat de moloz şi de betoniere ruginite lăsate în paragină, îi plăcuse bătrînului pe dinafară. Îi salutase primul pe cei cîţiva vecini care stăteau pe scaune în faţa intrării, lucru pe care Diogene n-avea obiceiul să-l facă. Interiorul garsonierei, în schimb, i se păruse înghesuit şi prea puţin solid. Ciocănise pereţii cu degetul şi strîmbase din nas. „Cutie dă chibrit." în baie întîrziase ceva mai mult, aducînd vorba de vechiul lui proiect, de pe cînd Diogene era copil, de a instala un bazin în podul casei ca să aibă apă curentă într-una din odăi. Proiectul fusese abandonat din lipsă de bani, dar garniţa aia de tablă exista şi acum în podul casei bătrîneşti, dacă nu cumva o mîncase rugina şi o făcuse pulbere. Bătrînul repovesti snoava cu Moş Velicu Tătaru care, *fiind în* vizită la nişte rude de la Bucureşti şi avînd nevoie la toaletă, refuzase „să se cace în farfuria omului din casă" şi ceruse să fie lăsat să meargă „undeva pă cîmp".

Încercase robinetele, văzuse că e şi apă caldă, se arătase relativ mulţumit, dar era convins că iarna, în cutia asta de iepuri, nu putea să fie prea cald.

Diogene simţise nevoia să devină protector cu copilul mare şi naiv care era taică-său: „Domnule, important e că sînt proprietar. Plătesc cam cît aş fi plătit dacă stăteam cu chirie şi în zece ani sînt proprietar, uite actul!" Ştia că ideea de proprietate se bucură de prestigiu în ochii bătrînului. „Mda, zisese acesta, da' dacă vrei şi tu să te însori, să faci copii, la ce-ţi serveşte să fii proprietar pă cutiuţa asta?" Era ca o minge ridicată la plasă: „Păi, asta e, cînd eşti proprietar, poţi să faci schimb. Dai garsoniera ta şi a nevestei şi iei un apartament cu două camere sau mai pui nişte bani şi iei unul cu trei camere."

— Da', ca să te-nsori, tre' să faci şi tu mai întîi armata.

— Aiurea, de armată am scăpat deja, m-a ajutat Sandu, nu ştiu dacă ţi-a spus.

Bătrînul făcuse ochii mari, speriat pur şi simplu:

— Cum adică, eşti reformat? Doar nu eşti bolnav, Doamne fereşte!?

Îi explicase cum e cu un dosar care, dacă nu conţine toate actele, e scos de pe listă, cum ar fi putut să piardă postul ăsta de la institut dacă s-ar fi dus, după facultate, să facă serviciul militar şi cum chiar atunci

apăruse Sandu din umbră şi-i dăruise pur şi simplu un livret militar pe numele lui. Actele, în mîna ăstora de la Securitate, nu sînt niciodată o problemă. Colegii de an făcuseră armata înainte de facultate, doar cîţiva erau, ca şi el, în situaţia de a deveni TR-ist pentru şase luni. Dar după şase luni nu mai puteai fi angajat la institut şi n-aveai decît să te duci profesor la ţară şi să scrii discursurile primarului pentru lecţiile de învăţămînt politic.

— Deci e securist, conchisese bătrînul.

— E foarte posibil, deşi s-ar putea să fie şi în MAN, undeva pe la Statul Major, unde se fac actele.

Deşi îşi luase două zile libere de la serviciu ca să-l ducă pe bătrîn la consult la o policlinică cu plată, Diogene nu reuşise să-l convingă pe taică-său să rămînă la el peste noapte. Îl dusese în centru, în singura zonă a Bucureştiului pe care o cunoştea şi el din tinereţe, cînd venea să vîndă pepeni în Bariera Vergului şi, după ce-i vindea, lăsa căruţa la un om şi lua tramvaiul pînă-n gura Lipscanilor, să cumpere de la Predoleanu.

Să intri în restaurant, să te aşezi cu tatăl tău la o masă de două persoane, să comanzi fripturi şi Murfatlar (Şpriţ sau cu apă separat? Tata – şpriţ, eu – separat!), să nu-ţi faci probleme de cît costă totul, să te răţoieşti la chelner că nu se mişcă mai repede, să asculţi cu un aer amuzat sfaturile lui despre cum să-ţi întemeiezi o familie (amuzat pentru că-i vezi tracul, stă în scaun ceva mai ţeapăn decît normal, parcă masa voastră ar fi pe o scenă de teatru şi parcă toată lumea aia din local, clienţi, chelneri, florărese în trecere, ar fi spectatori şi ar fi atenţi la cuvintele lui, cum le alege, cum le rosteşte, cum le însoţeşte cu mimica cea mai adecvată. cum devine cînd grav, cînd şugubăţ etc.), că „să fii în rînd cu lumea, să ai copii", să-i dai asigurări că nu te vei însura cu ochii închişi şi nu înainte de a împlini 30 de ani, să fii surprins că el, care se-nsurase la 18, îţi dă dreptate: „Trăieşte-ţi viaţa, neică, pentru griji şi nevoi o să tot ai timp după aia!" lată o adevărată după-amiază între bărbaţi. Un aer al demnităţii în simplitate se degaja din hainele lui de aba, din cămaşa albă, curată, spălată de maică-ta cu aceeaşi dragoste, cu acelaşi respect, cu acelaşi simţ al datoriei faţă de partea masculină a lumii pe care le avusese încă dinainte de război, cînd Vasile Sava abia plecase în armată. Patriarhalitatea societăţii româneşti de dinainte de comunism ţi se părea un lucru bun, un fel de demnitate care trebuie

conservată cu orice chip. Ce ciudat, ţi-ai spus, la începutul secolului aveam vot cenzitar, după 1923 vot universal, dar fără drept de vot pentru femei, şi abia după război au fost admise la vot şi tovarăşele de viaţă: e un progres sau o decădere?

În orice caz, cu destulă probabilitate, din acea seară, după ce-l conduseseşi pe bătrîn la gară cu sacoşa lui de cumpărături şi-l urcaseşi în tren, datează portretul robot al fetei cuminţi, serioase, respectuoase, devotate pe care urma s-o cauţi ca să-ţi devină soţie şi să obţii astfel, în primul rînd în ochii tatălui, dar şi ai lumii întregi, chipul întreg al Bărbatului.

Nu sărăcia cronică a familiei tale, nu mizeriile şi umilinţele îndurate în tăcere, nu faptul că şi tu erai, de fapt, un sărăntoc depinzînd de un salariu pe care capriciile unui nebun ca Popescu-Voineşti îl puteau oricînd anula şi nu absenţa libertăţii de care suferea întreaga societate românească te înspăimînta, nimic din toate astea nu putea să însemne o pierdere definitivă a demnităţii. Demnitatea ta de bărbat putea fi obţinută, în ciuda tuturor celor de mai sus, printr-o relaţie sănătoasă între tine, bărbatul, şi ea, femeia credincioasă, muncitoare, respectuoasă, pe care aveai s-o alegi de soţie, s-o iubeşti şi s-o respecţi la rîndul tău ca să fiţi demni împreună în faţa copiilor voştri, oricîtă agresivitate ar manifesta mizeria vieţii faţă de voi. Chiar şi sub cele mai mari presiuni poţi fi demn doar prin dragostea asta: ţăranul care continuă să-şi adape vaca sau să dea cu sapa alături de femeia lui e o dovadă.

Evident, căutarea acelei femei n-avea să fie un lucru simplu. Nu în excursiile arheologice în Polonia şi nu printre fetele care făceau traduceri, nu în podul din Uranus, pe care ai continuat să-l vizitezi pînă la demolarea casei de către cei care pregăteau şantierul Casei Poporului, aveai să găseşti o persoană cu care să ai împreună acest scop al împlinirii în demnitate, scop propus aproape inconştient în ziua în care tatăl tău te vizitase în casa ta. Mai bine zis, dacă pînă la 30 de ani nici nu ţi-ai propus s-o găseşti, pe la 33, vîrstă simbolică, orice s-ar spune, vei fi început să simţi o oarecare urgenţă. La început chiar în întrebările timide ale maică-tii, pe urmă în glumele nesărate ale surorilor, verilor şi cumnaţilor cînd mai veneai prin Boroana şi dădeai ochii cu ei şi te întrebau: „Ce mai faci, măi, Dudule, te-ai însurat?" Pe urmă chiar în aluziile tatălui tău care, povestind într-o zi de „bietul Naş Corneliu", a zis că n-ar fi

mierlit-o ca un cîine într-un şanţ dacă şi-ar fi găsit şi el o femeie să-l mai ţină din scurt. Aşadar, şansele burlacilor de peste 30 de ani de a fi şi ei oameni în rîndul oamenilor nu erau prea mari în gîndirea aia tradiţională a satelor de salcîmi şi chirpici din Bărăgan, gîndire ce începea să conteze şi pentru tine,

Pînă la urmă a trebuit s-o inventezi, această femeie. S-o întîlneşti în biroul doamnei Neaga şi să constaţi că e o excepţie, prima. Să aştepţi luni în şir, continuînd în acest timp să te culci fără griji cu alte femei, pînă ce Ea se decide să-ţi cedeze. Plîngînd mai întîi o jumătate de oră, ca şi cînd ar fi înmormîntat o bună prietenă din copilărie. Să descoperi că e virgină, deşi e în ultimul an de facultate şi nu-i deloc urîtă. E chiar bine făcută. Integrînd apoi un fel de obligaţie de a o proteja, de a o păzi ca pe o proprietate, de a o pîndi pentru a vedea dacă, o dată descoperind ea plăcerea, nu e tentată s-o caute şi cu alţi bărbaţi. Aflînd despre ea că e fata unui doctor din Lugoj deportat în Bărăgan în '51, poate chiar unul dintre acei deţinuţi politici din grajdurile de la ferma Boroana, şi care îi dăduse numele de Renata pentru că o făcuse după întoarcerea din deportare, în '64. Avînd apoi impresia pregnantă că demnitatea în sărăcie şi în suferinţă e într-adevăr posibilă după ce ea te-a prezentat tatălui ei venit în Bucureşti să-i aducă nişte bani şi hainele de vară. S-o ajuţi să primească o repartiţie în Bucureşti, şantajînd-o tu pe doamna Neaga să-şi pună toate pilele în funcţiune şi să-i obţină pînă-n toamnă şi o garsonieră în cartierul Titan.

Ei bine, cam aşa se face că acum, în februarie '89, te-ai hotărît s-o duci la Boroana şi s-o prezinţi bătrînilor tăi. Eşti sigur că o vor privi ca pe o bucurie îndelung aşteptată.

februarie '88

Zi destul de anostă. Scurtă convorbire cu Magdalena Bedrosian despre şansele încă vagi ale romanului nostru despre „femeia în roşu". Către sfîrşitul programului mă vizitează, purtînd o caraghioasă pălărie de mare lady, roşcata Carina. Contrastul între distincţia pălăriei şi înfocarea cu care îmi aplică, în depozitul cu cărţi prăfuite, una din delicioasele ei felaţii mă amuză.

Apoi mergem împreună în vizită la Adrian Istrătescu, unde vedem pe video un film turcesc cu premiu la Cannes: *Yol (Cărarea)*. O lume violentă – Islamul. Altfel, filmul bine făcut, alert, fără sublinieri inutile, fără descriptivisme sau locuri comune. Temă ofertantă: o permisie de o săptămînă a cîtorva deţinuţi dintr-o puşcărie semideschisă. Totul pe fondul unei Turcii în stare de urgenţă, cu controale inopinate pe stradă şi cu *couvre-feu* după ora 9 seara. Drame, pasiuni, onoare şi răzbunare. Dur.

Seara citesc din Canetti, jurnalul lui din anii '28 – '30. De fapt, recitesc. Înţeleg mai bine unele dintre ideile lui din *Masa şi Puterea*. Cică în Berlinul anilor '30 „Brecht practica un fel de deghizare proletară". Conceptul poate fi util cînd analizezi unele fragmente din arta de la noi.

Duminică seara l-am aşteptat pe fiu-meu la Gara de Nord vreo patru ore. Pentru zece centimetri de zăpadă toate trenurile au avut peste două ore întîrziere. Unele chiar opt sute de minute. Gara – plină de părinţi care-şi aşteptau, ca şi mine, copiii să vină din tabără.

În fine, gîlcile mele inflamate s-au inflamat şi mai rău. Marţi am fost la Bălăiţă în birou. M-a chemat să-mi spună să mă duc la Dulea (vicepreşedintele Consiliului Culturii, numărul unu al cenzurii) pentru că „ar fi de acord să mă angajeze la o casă de filme ca redactor". Am abătut discuţia cu Bălăiţă spre gîlcile mele umflate. Mi-a recomandat să mă duc, din partea lui, la doctorul Bogdan (autor de romane cu titluri ca *Poduri suspendate, Nemuriri trecătoare* etc.) şi miercuri, 10 februarie, m-am şi dus. A *zis că* aş avea rinofaringită şi să iau antibiotice pînă marţi (16), cînd e el din nou de gardă şi mă aşteaptă. Joi, adică azi, 11, m-am dus şi la Dulea. Eram programat în audienţă la 14.30, dar am ajuns la Casa Scînteii cam la şi un sfert. Secretara a zis să aştept.

Astfel începe o serie de întîlniri, care de care mai curioasă. Întîi, cît aprind o ţigară pe hol, nelipsitul Şerban Velescu, cu mutra lui de şobolan cu dioptrii groase.

— Ce faceţi, domnu' Nedelciu?

— Am fost chemat la tov. Dulea.

(El folosind apelativul „domnule", şi eu, conformist, zicînd „tov."!)

— Cu cartea?

— Nu. Nu ştiu, nu cred.

— Dar aveţi cartea depusă la editură?

— Jumătate din manuscris.

— Grăbiţi-vă!

— De ce?

— Ştiu că încă se mai discută reporturile de anul trecut, aţi putea avea o şansă. În martie se termină cu reporturile şi se trage linie. Orice manuscris care n-a fost complet depus pînă atunci nu se mai ia în consideraţie.

— Aha. Şi dacă aş încerca să depun din nou romanul nostru, cel *scris* de trei autori?

— Păi, domnule Nedelciu, nu v-am spus eu ceva?

Tac.

— Ăla nu interesează, să ştiţi, chiar dacă e foarte bine scris. Pur şi simplu nu interesează!

În acest moment îl văd pe D.R. aşezat pe un fotoliu, în buzunarul holului, alături de alţi doi babalîci cu mutre de cenzori. Faţă de ăia doi, Velescu are o faţă aproape umană. Salut politicos. D.R. zice:

— Vreau să-ţi spun ceva, condu-mă pînă jos.

Pe scări deci:

Că el are planuri cu mine, dar eu nu sînt membru de partid, nu-i aşa? Mă rog! Ştie că Dulea m-a chemat pentru a-mi oferi o colaborare în cinematografie. Să nu cumva să-l refuz, să dau impresia că sînt cooperant, să-mi fac un prieten din el etc. etc. Că el (D.R.), oricum, imaginează mutarea mea la revista *Luceafărul* (salariu de trei ori mai mare) sau măcar în locul lui Nic., la Uniune, dacă se iveşte un loc mai bun pentru Nic., dar pentru asta trebuie să nu-l am pe Dulea împotriva mea, oricum, eu sînt unul dintre cei care au dat şi un text pentru *Omagiu* cînd li s-a cerut, deci am un atu, bunăvoinţa lor etc.

Apoi urc. Singur. Aerul misterios al lui D.R. e chiar amuzant. Să nu ştie nimeni, să nu mai spui nimănui ce-am vorbit etc.

Pe hol. Tovarăşa Manole, o cucoană care cenzurează pentru Editura Militară şi care, în ianuarie, la Cumpătul, ne ocupase locurile la masa de la cantină. A citit de două ori *Femeia în roşu* şi ea crede că e o carte bună, trebuie publicată, dar nu la Editura Militară. În fond, e vina celor de acolo că au scris în prezentarea cărţii pentru plan că e vorba de un roman cu ostaşi, iar noi am venit cu... femeia în roşu.

Apoi sînt chemat de secretară în biroul lui Dulea.

Pentru că mă întreabă ce mai fac, vorbim mai întîi despre gîlci şi de cele mai bune tratamente băbeşti. „Uite, zice, m-am gîndit să vă aduc redactor la o casă de filme. Sînteţi membru de partid?" Nu. „Aveţi o problemă gravă? De ce nu v-aţi făcut membru pînă acum?" Nu, nu cred să am o problemă gravă. Cumnatul. E plecat în SUA. Legal. Eu nu mă simt vinovat pentru asta, dar, dacă nu se poate trece peste, m-am obişnuit. „Mda, înţeleg că e mai degrabă o piedică formală. Mă voi interesa şi la noi, la cadre, şi la Municipiul de Partid. Dar pînă atunci, uite, cumpăr idei de film. De orice fel: originale, scoase din alte cărţi etc. Vă dau invitaţii la premiere, o filmografie..." La ACIN? „Nu, ăia nu prea dau filme bune." Îmi întinde o invitaţie pentru premiera filmului *Extemporal la dirigenţie*! Dar, aşa, între cinematografiile din Est, întreb eu, care ar fi de luat de model? „Cea sovietică, zice el, dar nu ultimele producţii. Astea ultimele, cu perestroika lor, au dat totul peste cap. *Tema,* în schimb, e un film foarte bun. O să fie şi pe ecrane în curînd, urmăriţi-l!" Deci îmi dă telefonul lui să-l sun oricînd am o idee bună de film. Îmi întinde o carte de vizită şi mă car.

Acasă, soacră-mea tocmai a scos de la poştă un pachet trimis din America. Zice că acum nu se mai cere să completezi formularul cu gradul de rudenie al expeditorului. Nimic nu pare a fi definitiv sau intransigent în sistem! Dar acum nu mai am avizul de la pachetul trimis de Mireille, mi l-au reţinut la poştă. Merită să zgîndăr totuşi. Să vedem ce se alege.

12.
februarie '88

Propunerile de ieri şi toate nuanţele se lămuresc azi mai bine, se dovedesc, de fapt, pline de perfidie. Deduc, către seară, în atelierul pictorului Viorel Crimalschi, că totul nu e decît un efect al interviului dat de Dan Petrescu în *Liberation* şi citit la Europa liberă. Probabil că după cele zise de băiatul ăla de la laşi, care a insistat puţin şi pe condiţia lui de tînăr scriitor care n-are serviciu, ăştia, după obiceiul lor de a încerca să cîrpească şi să fardeze, s-au apucat să facă la iuţeală o listă cu scriitorii mai tineri care ar putea, date fiind condiţiile în care trăiesc, să-şi exprime nemulţumirea în vreun ziar din străinătate. Evident că pe o astfel de listă

am intrat şi eu. Am aproape 40 de ani şi, deşi am o diplomă de studii superioare şi cinci cărţi publicate, sînt vînzător de librărie, cu un salariu de doar două mii două sute de lei pe lună. Sînt, deci, un tip în pragul disperării, am doi copii de hrănit şi... aş putea „oricînd s-o iau pe urmele lui Dan Petrescu". Astfel, ei trebuie să preîntîmpine o eventuală răbufnire a mea, de care să se audă cine ştie unde. Ar putea să fie traşi de urechi de cei care sînt mai sus ca ei. Numai că, dacă ăsta e mobilul acţiunilor lor de ieri, uite-i cum, în faza a doua deja uită de toate precauţiile şi adoptă aceeaşi poziţie brutală de forţă: „Noi vrem să te atragem de partea noastră, dar tot noi punem condiţii. Vrei să ai un post pe care îl meriţi (redactor la o casă de filme)? Fă-te membru de partid, adică dă-te în mîna noastră cu totul."

Dacă în facultate mi s-a spus că nu pot deveni membru din cauza originii (habar nu am ce bubă putea să aibă bietul tata la dosar, nici măcar chiabur nu fusese), dacă la sfîrşitul facultăţii recomandarea profesorilor de a funcţiona în cercetare sau în învăţămîntul superior nu mi-a folosit nici la ştersul la cur (tot pentru că nu eram membru), dacă în perioada în care am colaborat cu ONT-ul ca ghid nu puteam deveni membru pentru că lucram cu străinii (şi puteam fi contaminat!) şi nici măcar salariat permanent nu puteam fi pentru că nu aveam buletin de Bucureşti, dacă la *Scînteia Tineretului,* în '81, n-am putut fi angajat nici măcar pe post de corector, dacă, din '82, de cînd lucrez la librărie, nu s-a sinchisit nimeni că pentru un salariu de mizerie car cărţi cu cîrca şi stau în picioare opt ore pe zi, acum vin doua farfuze de la sectorul de partid să-mi facă dosar şi sar de cur în sus de parcă le-aş fi pus terebentină cînd le-am spus că am un cumnat plecat în America. De parcă ăla n-ar fi aşteptat şi el cinci ani, dat afară din serviciu, aprobarea legală de emigrare! De parcă e vina mea că omul a vrut să plece şi că acum lucrează în meseria lui acolo, în timp ce eu, aici, chipurile din cauza lui, nu pot ocupa nici măcar un post în conformitate cu studiile.

Aşa că, după ce am pierdut douăzeci de ani din viaţă pe motive cel puţin neserioase, acum, cînd am 40 de ani şi doi copii de hrănit cu două mii două sute de lei, mă trezesc că tot ei pun condiţii: hai, fă-te membru de partid ca să te putem trage la răspundere pentru ce scrii şi pentru ce nu scrii, să-ţi dăm sarcini şi să te ameninţăm cu votul de blam şi cu excluderea. Ştii doar că să fii exclus din partid e mult mai grav decît să nu fi fost membru niciodată.

Nu, domnilor tovarăşi! Dacă dumneavoastră bănuiţi că sînt nemulţumit (ceea ce nu-i deloc departe de adevăr), atunci daţi-mi măcar jumătate din ceea ce mi se cuvine, fără să mă obligaţi să intru în politică. A fi în partid înseamnă a face politică, iar eu sînt un artist, nu vreau să mă amestec în politică. Dacă era de făcut aşa ceva, ar fi trebuit s-o fac atunci, în urmă cu douăzeci de ani. Acuma, mersi, să vin lîngă voi şi să plătesc şi eu oale sparte la o adică, obţinînd în schimb (dacă obţin!) ceva ce mi s-ar fi cuvenit demult? În această lumină, jocul mai vechi al lui D.R. de a tot promite, o dată la trei-patru luni, ba un post, ba altul, se demască. El încearcă, cu astfel de promisiuni sibilinice, să amîne orice posibilă răbufnire a justificatei nemulţumiri a scriitorilor mai tineri. Premiile pentru 1985, care s-au dat abia săptămînile trecute şi pe şest, fără festivitate (ca la hoţi), tinerii scoşi din planurile editoriale sau refuzaţi la intrarea în Uniune, citiţi cu grile absurde de către cenzorii de la Consiliu şi chiar în redacţiile editurilor, plătiţi mai prost cînd totuşi publică, dezbinaţi prin acţiuni de intoxicare şi infiltrare cu alţi tineri precum Baros, mascarada de la aşa-zisa revistă pentru tineri. *Luceafărul*, climatul de teroare şi intimidare, interzicerea accesului la reviste (precum recenta experienţă cu rubrica din *Contemporanul*), toate astea plus condiţiile de zi cu zi, la fel de grele ca şi pentru ceilalţi cetăţeni, dar nu şi pentru scriitorii de peste 50 de ani, agramaţii care-şi publică a patra ediţie la ilizibilele lor romane de zeci de coli editoriale. Sînt destule motive de nemulţumire, de resentiment, iar ei îşi concentrează eforturile doar pentru a împiedica răbufnirile de genul Dan Petrescu. Mai bătrînii protestatari sînt ţinuţi în jumătăţi de pensii şi în ajutoare de trei sute de lei pe care le obţin doar după certuri nedemne cu Traian Iancu pe culoarele Uniunii. Au fost trimişi spre spitalele de nebuni şi spre o semicerşetorie ruşinoasă. Să ne fie exemple! Probabil că şi pe cei care ar răbufni azi tot aşa i-ar aduce, dacă nu şi mai rău. Dar cel mai bine le-ar fi lor, micilor responsabili de sectoare culturale, dacă ar putea să evite răbufnirile cu ecou în presa străină, dacă ne-ar putea face în întregime dependenţi de ei cu cheltuieli puţine, cu simulacre de privilegii, cu afumata sală de cantină a Uniunii din Calea Victoriei în care pun uneori «alimente de import» şi... cam atît.

13.

Azi deci a venit în librărie secretarul de partid al editurii să mă întrebe pur şi simplu dacă nu vreau să devin membru de partid. Aşadar, acţiunea e concentrată din mai multe direcţii şi sigur că nici Bălăiţă nu e străin de ea, el fiind, pînă acum, şi cel mai diplomat şi cel mai valoros ca scriitor dintre toţi cei implicaţi cu voie sau fără voie în organizarea acestei capcane ce mi se întinde. Ceilalţi – Dulea, D.R., Frînculescu, Velescu, doamna Manole, Corneliu Leu (care m-a oprit într-o zi ca să-mi „explice" cum e cu suspendarea rubricii din *Contemporanul*), Ulici etc. etc. – sînt pur şi simplu previzibili. Dacă mă hotărăsc să fac scandal, începe circul. Dar ce fac cu ăştia micii, ce le dau să mănînce?

Dacă i-aş spune clar lui Frînculescu că refuz sau dacă, în faţa farfuzelor de la sectorul de partid care vor veni din nou pentru „pre-anchetă", voi face pe nebunul, atunci totul ar fi declanşat. Şi de acolo înainte doar dracu' ştie ce se mai poate întîmpla: supraveghere, desfacerea contractului de muncă pentru „restructurări", anchete, ce legături cu străinii întreţii? etc. etc. În fond, rezultă, dacă nu te faci membru, nu te mai mira că eşti tratat ca un infractor de drept comun. Mă rog, pentru un prozator adevărat e mai interesantă condiţia de infractor decît aceea de funcţionar al Puterii, plin de obligaţii obscure şi lipsit de orice putere.

14.
februarie '88

Săptămîna trecută a fost ziua lui Nic. şi azi ne-a invitat să-l serbăm, undeva în Moşilor, la o prietenă a lui. Am mers împreună cu Ov. S. C. şi, pe drum, i-am povestit cele de ieri şi de alaltăieri. Şi el crede că Puterea vrea să ne recupereze, că au într-adevăr nevoie de noi, dar că sînt şanse să fim puşi în posturi. Aiurea! Oricum, în chestiunea cu intrarea în partid m-a sfătuit să stau şi să aştept iniţiativa lor, în nici un caz să nu refuz, iar dacă, pînă la urmă, ei trec peste bubele mele de dosar şi mă bagă în partid, abia după aceea să nu primesc prima ofertă făcută, să încerc să ţin la preţ. Mersi, după ce nu mai ai atuuri! Munca de redactor la o casă de filme, mai ales acuma, e şi plicticoasă, şi cronofagă, şi

nici nu-i chiar aşa de bine plătită. În prima fază să aştept, iar în a doua să cer mai mult decît mi se oferă, ăsta e sfatul lui.

La „petrecere" mai erau Iova, Sorin, Pittiş şi două fete. Discuţii, Buhoiu, Dan Petrescu, Negoiţescu, Romoşan şi Adina, Vişniec etc.

La întoarcere, cît aşteptam cu Sorin un taxi pentru el ca să meargă în Drumul Taberei, mi-a zis că a terminat cartea aia din care a citit fragmente la cenaclu şi ar vrea să-mi dea manuscrisul să-l citesc. În cele din urmă, ăsta e singurul lucru care contează.

15.

Vasile Sava o văzuse pentru prima oară în viaţa lui pe viitoarea lui naşă de cununie în curtea conacului de la moşia Cocoanelor şi găsise că e cea mai frumoasă femeie din cîte văzuse vreodată.

Evenimentul e situat cu precizie în toamna lui 1934, prin noiembrie, la bătutul porumbului, şi fragmente din această adevărată mitologie a bătutului porumbului în curtea boierului Matei, Vasile Sava povestea adesea copiilor săi cînd se strîngea seara, lîngă vatră, toată familia, să cureţe porumbul cu mîna.

Abia ani patrusprezece...

Era primul vers dintr-un colind ciudat pe care Diogene nu-l mai auzise niciodată, deşi taică-său zicea că, pe vremea lui, îl ştiau toţi copiii. Probabil că nu s-a transmis. E o excepţie! Sezoanele de curăţat sau bătut porumbul în Bărăgan sînt două. Primul, toamna tîrziu, după Sfîntu Dumitru, şi altul primăvara devreme, pînă la Sfîntu Gheorghe, cînd începe semănatul pentru următoarea recoltă. Amintindu-şi povestirile tatălui său din adolescenţă, Diogene se întreabă uneori dacă nu cumva aceste povestiri îi erau adresate personal. Asta pentru că atît Ileana şi Tanţa, cît şi Lelea Cruciţa păreau a le mai fi auzit de zeci de ori înainte şi, atunci cînd Diogene le auzea prima dată, ele nu făceau decît să pună întrebări care să-l ajute pe bătrîn să relanseze povestea. Tudor era pur şi simplu indiferent, nu-ţi dădeai seama dacă mai auzise povestirea sau nu. E drept că el se ocupa mai ales cu căratul coşurilor de ştiuleţi din porumbarul din curte la vatra din tindă sau cu scosul sacilor cînd se umpleau cu boabe.

În 1934, Costea Bratu, care era administrator pe jumătate din moşia Cocoanelor, se rugase de Iorgu Popescu, învăţătoru', să-i recomande un băiat să-l ia de ajutor, mai ales toamna şi primăvara, cînd e mai mult de muncă. De ce se rugase tocmai de domnu' învăţător? Pentru că lui îi trebuia un băiat care să ştie ceva matematică, eventual să ştie cum se face cubajul unei grămezi de boabe, adică volumul conului, sau al unui dric de căruţă, adică volumul trunchiului de piramidă. În Boroana erau pe atunci destui copii care terminaseră primele cinci clase primare şi luaseră apoi coarnele plugului, ajutîndu-şi părinţii la munca cîmpului în cei cîţiva ani de hăndrăleală care le mai rămîneau pînă la plecarea în armată, dar cei mai mulţi uitaseră matematica sau nu o înţeleseseră niciodată, Iorgu Popescu îi avea scrişi într-un carnet pe cei care, rămaşi în sat pentru că părinţii n-avuseseră bani să-i trimită mai departe la vreo şcoală de meserii sau chiar la Şcoala Normală, ar fi fost totuşi capabili să reuşească. Vasile Sava îi fusese deci recomandat lui Bratu, iar acesta se bucurase nu numai pentru cunoştinţele practice şi matematice ale copilului de 14 ani care se prezentase a doua zi la el acasă, ci şi pentru că flăcăul venise călare pe un mînz de trei ani pe care ta-su i-l dăduse să se servească de el cum o şti şi cum o pofti. Administratorul înţelesese că-l poate repezi pe băiat ba cu o depeşă la poştă, ba cu un bilet la Gheorghe Grecu, la gară, ba să controleze convoaiele de căruţe goale sau pline trimise spre sau venind dinspre vreo moşie vecină; ăsta da, ajutor.

În dimineaţa aia, batoza lui Costescu era instalată în curtea conacului, la boierul Matei, cel care avea pretenţia că-şi administrează singur cealaltă jumătate a moşiei Cocoanelor, adică partea stăpînită în acte de Marica, nevastă-sa. Moşia toată, cam patru sute de pogoane, îi aparţinuse lui Sion, boierul bătrîn, de care doar Moş Velicu putea să-şi mai aducă aminte. După moartea lui, proprietărese deveniseră cele două fiice ale lui Sion, Marica şi Florica. Ele descindeau la conac o săptămînă pe an, primăvara, cît angajau sau reconfirmau un administrator, şi acest obicei al lor schimbase numele conacului şi al moşiei: „La Cocoane". La un moment dat, Marica, femeie deja în pragul bătrîneţii, se măritase cu boierul Matei, un om cu vreo douăzeci de ani mai tînăr ca ea, corpolent, cu faţa albă şi umflată „ca aluatul de gogoşi" şi cu gustul ciudat de a se ocupa chiar el de administrarea jumătăţii de moşie ce aparţinea nevestei

sale. Venise cu oameni care împestriţaseră pereţii conacului cu tot felul de desene, ridicase un catarg şi, de cîte ori se afla la conac, o săptămînă, o lună sau doar cîteva zile, punea să se ridice pe catarg un steag cu blazon!

Mai tîrziu, în facultate, cînd acceptase să-l ajute pe bătrînul Iorgu Popescu la scrierea monografiei comunei Boroana, Diogene avea să descopere că boierul Matei era una şi aceeaşi persoană cu scriitorul Mateiu Caragiale, dar Vasile Sava nu acceptase această identitate. Probabil că ceea ce-l împiedica să fie lucid nu era numai propria lui amintire despre boierul Matei, ci şi schiţa *Arendaşul român* de Caragiale-bătrînul, schiţă pe care o citise într-un manual de şcoală al lui Diogene.

Ţăranii din Maila, din Cucu, din Ţigănie şi din Boroana mică erau în majoritate dijmaşi pe moşia Cocoanelor. Doar cîteva zeci de familii aveau pămînturile lor de la împroprietărirea din 1920, dar şi aceştia mai luau cîteva pogoane în parte, pentru că aveau mulţi copii şi ce scoteau de pe propriul pămînt nu le era de-ajuns.

În dimineaţa aia de început de noiembrie, cînd Vasile a' lu' Nea Ionică Sava intrase călare în curtea conacului venind în urma faitonului lui Costea Bratu, vreo zece căruţe cu ştiuleţi erau deja aliniate în spatele batozei şi dijmaşii se încălzeau lîngă un foc de coceni. Noaptea fusese ger, îngheţase apa în piua păsărilor, tufele de trandafir din faţa intrării aveau frunzele încărcate de brumă, iar salcîmii erau pîrjoliţi ca de foc. Doar micsandrele de pe cele cîteva straturi din lungul cărării păreau să fie mai rezistente.

Lîngă casa paznicului, în partea umbrită, pe iarbă, bruma era atît de groasă că ziceai că-i strat de zăpadă. Urmele faitonului lui Costea Bratu, cînd acesta îl întorsese pe locul ierbos de lîngă cabana de la intrare, striviră însă bruma şi lăsară firele verzi de iarbă să străbată la suprafaţă. Vasile îşi legă mînzul în spatele faitonului noului său stăpîn şi-l urmă pe acesta pînă lîngă batoză. Costescu, proprietarul batozei, şi mecanicul lui erau acolo: dormiseră într-unul dintre porumbare şi nu păreau prea mulţumiţi de găzduire. Deşi le spusese să aducă maşina de duminică seara, ca să nu mai întîrzie luni dimineaţa cu bătutul şi să aibă zi plină, boierul Matei nu le aranjase nici dormitul, nici masa. El însuşi venise cu un automobil la Sionu cînd deja se întunecase şi nu adusese nimic de mîncare cu el.

Costea Bratu le promise că trimite el pe cineva după o traistă cu de-ale gurii, dar îi roagă, pînă atunci, să puie batoza în mişcare. Avea înţelegere cu boierul să bată mai întîi o cantitate mică din porumbul lui, de probă, şi abia pe urmă să înceapă să bată pentru boier.

— Căruţele astea de aici? întrebase Costescu.

— Astea şi încă pe atîtea, răspunsese Bratu şi-l trăsese apoi pe Vasile de o parte să-i spună ce are de făcut. Trebuia să dea o fugă călare înapoi la casa lui Costea Bratu şi să aducă o traistă cu ceva de mîncare. În drumul spre conac trebuia să se abată pe drumul Tufanului, dincolo de Mostiştea, şi să numere căruţele de dijmaşi care veneau încoa cu porumb de-al lui. Băiatul să-i întrebe unde merg şi al cui e porumbul, iar dacă vede că sînt mai mult de zece căruţe, să vie repede să-i spuie lui, ca să-i mai întoarcă din drum pe cîte unii.

Ca în fiecare an, cînd comanda batoza la el în curte, boierul Matei îl lăsa întîi pe Costea Bratu să bată cam un vagon de boabe ca să vadă cum merge batoza şi cît de uscat e ştiuletele. Dacă mergea prost, Costea Bratu n-avea decît să continue, dar boierul găsea un motiv să se certe cu Costescu sau cu cine era proprietarul batozei şi să amîne. Dacă însă bătutul mergea bine, boierul devenea nerăbdător şi se răţoia la Costea Bratu că „dacă ştia că are aşa de mult de bătut, nu se mai încurca, ai zis că ai doar cîteva căruţe, de ce m-ai minţit?". Anul ăsta, după ştiinţa lui Bratu, porumbul era uscat bine şi avea să meargă uşor, dar spera să bage vreo douăzeci de căruţe înainte ca boierul să se trezească, să aibă timp să vadă chiar el cum merge şi să devină nervos. Cele cîteva căruţe care aveau să ajungă mai tîrziu şi aveau să fie întoarse din drum sub ochii lui boier Matei trebuiau doar să-l calmeze pe acesta.

Vasile Sava reveni cam într-un ceas la conac. Numărase în drum paisprezece căruţe pline cu ştiuleţi şi cu foaia de zăblău albă de brumă deasupra dricului. Toţi cei paisprezece căruţaşi ziseseră că sînt de-ai lui Costea Bratu şi băiatul îi anunţase că s-ar putea să aibă de făcut calea întoarsă.

Boierul ieşi din casă abia pe la 10 şi făcu mai întîi un tur prin grădina din faţa conacului, examinînd cu atenţie tufele de trandafir arse de ger. Bruma se topise mai peste tot, lăsînd cîte un petec alb doar prin locurile bine umbrite. Boier Matei era îmbrăcat ca de oraş, avea vestă şi cravată, iar lanţul gros, aurit al ceasului de buzunar îi strălucea pe

pîntecul bombat. Ca şi cînd n-ar fi văzut curtea plină de oameni şi căruţe, şi nici pe Costea Bratu sau pe Costescu, se îndreptase agale spre porumbarele din spatele conacului, lungi remize de şipci, acoperite cu tablă şi pline pînă sus cu ştiuleţi. Făcuse drumul fără nici o grabă, ducîndu-se printre două porumbare şi întorcîndu-se printre celelalte două, ca şi cînd ar fi inspectat integritatea lor, şi astfel, din două drumuri dus şi două întors le văzu de aproape pe toate cinci, oprindu-se apoi cîteva minute în uşa deschisă larg a magaziei de boabe, o baracă lungă de vreo cincizeci de metri, acoperită tot cu tablă şi cu duşumea solidă pe jos. Abia după asta se apropie de Costescu căruia-i răspunse la salut fără să-i strîngă mîna şi, încă înainte de a-l întreba cum merge, îl reperă din priviri şi pe Costea Bratu şi-i făcu semn să se apropie şi el. Începea tîrguiala.

— Acuma, du-te! îi şopti Bratu băiatului înainte de a pleca spre boier.

Vasile Sava, cum fusese înţelegerea cu Costea Bratu, se duse spre cei patru căruţaşi din coada convoiului să le spună să meargă acasă. Oamenii începură să înjure, vociferările lor atraseră alţi căruţaşi, dintre cei care se aflau mai în faţă, dar nu destul de în faţă ca să fie ocupaţi cu săltatul coşurilor cu ştiuleţi sau la ridicatul boabelor cu lopata pe zăblăul de la curu' maşinii. Astfel, după ce boierul aflase că porumbul e bine uscat şi că bătutul merge cît se poate de bine şi tocmai se pregătea să ţipe la Costea Bratu că a adus prea multe căruţe de «am ajuns să mă întreb dacă eu sînt stăpîn aici sau familia Bratu», unul dintre dijmaşi se şi apropie de administrator să protesteze că-i întors din drum şi că „el s-a săturat, a doua oară nu mai vine, asta-i bătaie de joc, nea Bratule, zău, m-am sculat cu noaptea în cap să fiu aici dîn timp, ş-acu-mi spui să viu altădată?".

Costea Bratu se prefăcu că nu-l aude pe ţăran, deşi ştia bine de ce a montat tot teatrul, aşa că, adresîndu-se boierului şi lui Costescu, argumentă că el nu mai are decît vreo cinci căruţe de băgat, celelalte..., el le-a spus deja că au venit degeaba şi că trebuie să ia calea-ntoarsă. Abia după asta se întoarse spre ţăran şi, făcîndu-i cu ochiul, îl întrebă:

— Nu ţi-am zis, bre, să nu vii azi? Dă ce-ai venit? Acuma io ce să-ţi fac?

Boier Matei numără din ochi căruțele pline și văzu că sînt nouă. Costea Bratu zisese că mai are de bătut doar cinci. Deci patru urmau să se întoarcă așa cum veniseră, de asta erau furioși țăranii adunați în jurul flăcăului de la coada convoiului. Efectul scontat de Costea Bratu se produse:

— Lasă-i acuma pe toți. Și cu patru căruțe în sus sau în jos tot aia e, zise boier Matei. Dar să nu se mai întîmple!

Uneori îi plăcea s-o facă pe generosul.

Țăranul plecă bucuros și, după cîțiva pași, își băgă degetele în gură și fluieră la cel din coada convoiului care deja întorsese căruța:

— Stai pă loc, bă!

Dinspre șoseaua națională tocmai atunci pătrunse pe drumul spre conac o limuzină neagră, ridicînd praful în urma ei. De la boier la mecanic și de la Costea Bratu la țăranul plin de praf pînă-n ochi de la curu' mașinii, toți priviră curioși spre automobilul care frînase lîngă casa paznicului, speriind calul înhămat la faiton și mînzul lui Vasile Sava. Băiatul se duse spre cai să-i liniștească, iar din limuzină coborîră mai întîi două cucoane cu niște pălării uriașe pe cap, doi copii ca niște păpuși de porțelan și, la urmă, un domn tînăr, solid, îmbrăcat aproape la fel ca boier Matei.

Șoferul, cu caschetă și uniformă, după ce-i ajută pe pasageri să coboare, rămase lîngă mașină, ridicîndu-i mai întîi capota, apucîndu-se apoi de meșterit cîte ceva, ba la motor, ba în cabină. Pentru Vasile Sava era prima dată în viața lui că se afla atît de aproape de un automobil. Rămase acolo, fascinat probabil de mirosul de benzină și, cînd șoferul îi ceru să-i aducă o găleată cu apă, se execută fără să clipească.

Vizitatorii erau proprietarii moșiei Cair, situată la vreo douăzeci de kilometri mai la sud, spre Mănăstirea, respectiv văduva lui Cair, care fusese asasinat cu cîțiva ani în urmă, fiica lui Cair, o femeie de vreo 30 de ani, divorțată, mama celor doi copii care se zbenguiau deja în cerdacul conacului și, în fine, bărbatul cel chipeș, tînărul Alexandru Cair, proaspăt lansat în afaceri și în politică. Văduva lui Cair, o femeie al dracului de aprigă, era cea care se ocupa efectiv de moșie, scopul vizitei ei aici fiind acela de a-l convinge pe Costescu să ducă batoza și la moșia ei în zilele următoare și cît mai repede.

Din cauza unei curele, maşina tocmai trebuie oprită. Zgomotul motorului încetează, astfel că, în liniştea bruscă a curţii conacului se aude doar glasul spart al văduvei terorizîndu-l pe bietul Costescu. Ţăranii care încarcă boabele în căruţele golite de ştiuleţi fac treaba în tăcere, semn că şi ei trag cu urechea, curioşi, deh, la cearta celor doi.

— Puteam să viu săptămîna trecută, doamnă, de ce nu mi-aţi spus? zice Costescu.

— Pentru că nu isprăvisem dijma, d'aia! Da' dacă nu vii imediat să baţi restul, aduc altă batoză, să ştii!

— Aduceţi, doamnă, ce, nu vă dau io voie?

— Da' dacă aduc pă al'cineva, atunci ce-i plătesc lui scad din ce-ţi datorez ţie, să nu zici că nu ţi-am spus!

— Bine, doamnă, dacă aşa credeţi că-i bine să vă bateţi joc de munca...

— Şi dacă nu vii mîine să baţi, nu-ţi mai plătesc nimic.

Costescu priveşte speriat în jur, probabil că suma pe care o pierde dacă nu-i face pe plac nebunei e destul de mare. Privirea lui hăituită n-o întîlneşte decît pe cea a fiicei lui Cair, care întăreşte şi ea:

— Da, mamă, aşa facem, luăm altă batoză şi nu-i mai plătim nimic!

Boierul Matei şi Alexandru Cair sînt ceva mai departe, în preajma porumbarelor. Costescu priveşte deznădăjduit şi către ei, dar nu e sigur nici măcar că aceştia au auzit conversaţia, cu atît mai puţin că ar avea ei, bărbaţii, vreo soluţie.

E momentul în care pe poarta conacului pătrunde o tînără pe bicicletă. Cînd povesteşte, după douăzeci, douăzeci şi cinci sau treizeci de ani, Vasile Sava are mult mai multe informaţii despre personajele scenei decît avea atunci cînd asistase la respectiva scenă în direct. Aşa că foloseşte aceste informaţii pentru a-i lămuri şi a-i orienta pe spectatori. Fata de 20 de ani, cu pălărie de vară şi cu rochie lungă, călare pe bicicleta cu ghidon jos, de damă, cu plasă la roata din spate ca să nu prindă poalele rochiei între spiţe, este viitoarea lui naşă de cununie, fata lui Gheorghe Grecu: a fost trimisă de ta-su cu vorbă pentru boierul Matei.

Naşa Diţa, deci, şi-a oprit bicicleta chiar lîngă cei doi bărbaţi care stau de vorbă în capătul porumbarelor. Toată curtea priveşte spre ea, direct sau pe furiş, dar cei doi bărbaţi lîngă care s-a oprit o examinează expert. Boier Matei ceva mai detaşat, totuşi. Naşu', zice Vasile Sava,

care ştie deja că Lixandru Cair avea să devină doar peste un an bărbatul cu cununie al fetei cu bicicleta, o sorbea pur şi simplu din ochi.

În biletul trimis de Gheorghe Grecu şi pe care boier Matei îl despătureşte tacticos scrie că: „Mîine voi trimete căruţe să încarce tot ce aţi bătut azi. Preţul vagonului rămîne cel la care ne-am înţeles, adică 17 000. Bateţi fără grije şi puneţi în magazie."

După ce citeşte, boierul Matei se apropie de Costescu şi de doamne, urmat de Naşa, care duce bicicleta de ghidon, şi de Naşu', care vine în spatele ei, ca un cîine atras de mirosul unei cătele în călduri.

— Uite ce e, domnule Costescu, zice boier Matei, mergeţi mîine şi bateţi porumbul doamnei Cair, pentru că văz că Gheorghe Grecu nu vrea să-nţeleagă cum lucrez eu.

Cele două femei din familia Cair îl privesc cu recunoştinţă pe boier şi cea tînără pare tentată să-i sară de gît, dacă ţinuta lui ţeapănă din natură nu i-ar impune totuşi distanţă.

— Domnişoară, zice el către Naşa, spuneţi-i tatălui dumneavoastră că e inutil să încarc trei sau patru vagoane în căruţe şi să le transport la douăzeci de metri distanţă, ca să le descarc iar în magazie! E o muncă enormă şi de prisos. N-am posibilitatea s-o fac, dar şi dacă aş avea posibilitatea, n-aş face-o!

Fata, adică Naşa Diţa cum ar veni, ascultă cu atenţie şi aprobă din cap, dar e mai mult ca sigur că gîndul ei zboară în altă parte. Privirile pofticioase ale lui Licsandru Cair o împiedică să-şi adune gîndurile. Probabil că boier Matei îşi bate gura degeaba.

— Spuneţi-i, mai zice el cu tonul cu care ar dicta o depeşă diplomatică, să fie rezonabil: numai ce batem azi pînă seara punem în magazie. Poimîine însă, cînd revine domnul Costescu, dumnealui să trimită căruţele de dimineaţă să încarce direct de la maşină, pe măsură ce batem, da?

— Da, zice Naşa.

Mecanicul trage brusc de sfoara motorului şi zgomotul acestuia umple curtea, acoperind vocile. Incidentul pare încheiat, rezolvat. Fata încalecă bicicleta şi pleacă spre gară. Boierul Matei îşi îndeamnă oaspeţii spre conac. Vor scoate cîteva scaune în pridvorul acoperit din faţa intrării şi vor flecări o vreme acolo. Costea Bratu îl cheamă pe Vasile şi-i dă un caiet: uite ce e, primele căruţe au plecat deja spre gară. El, Vasile,

va merge la Gheorghe Grecu şi va sta nemişcat lîngă cîntarul-basculă. Va nota în caiet numele căruţaşului şi greutatea căruţei pline. La ieşirea din curtea silozului, îl va opri din nou pe fiecare căruţaş şi-l va pune să facă tara căruţei. „Ştii ce e tara?" Da, zice Vasile, căruţa goală, greutatea. Exact. După ce scazi tara, faci adunarea şi afli cît porumb am predat. Îl pui pe Gheorghe Grecu sau pe Barba Iani sau pe cine e acolo, la cîntar, să-ţi semneze în caiet, ai înţeles? Da, zice Vasile, şi se grăbeşte să încalece. Şi el are chef s-o mai vadă o dată pe frumoasa biciclistă şi ştie că, dacă dă pinteni calului, are timp s-o ajungă din urmă şi s-o depăşească înainte de gară. Nu e singurul însă. În urma lui, Licsandru Cair îl convinge pe şoferul limuzinei să-i permită să facă un tur, aşa că înainte de gară fata va fi ajunsă din urmă şi de cal/călăreţ şi de automobil/automobilist, aceştia din urmă nedepăşind-o însă, ca să nu-i arunce praful drumului în ochi şi pe rochie.

Cît stă cu Barba Iani la cîntar, Vasile îl vede pe Licsandru discutînd cu Gheorghe Grecu, trebuie să fi găsit un motiv de vorbă în legătură cu porumbul de la moşia maică-sii, şi amîndoi o caută din ochi pe biciclistă.

Barba Iani, tatăl negustorului de cereale Ghiorghios, cunoscut în tot Bărăganul sub numele de Gheorghe Grecu, vorbea foarte prost românеşte şi Vasile Sava îl imită cu plăcere de cîte ori îşi aduce aminte de el.

— Dar zi-o p'aia cu perceptoru trimis de Chiroiu, zice Ileana din colţul ei.

— Ba nu, p'aia cu „omu-n curuţă", rîde şi Lelea Cruciţa, „ama, bre, la chintărit, omu' sta în curuţa, nu zos!"

Într-adevăr, după ce toate căruţele pline intraseră la descărcat, grecul cel bătrîn începuse să le pretindă celor care ieşeau cu căruţa goală şi veneau la cîntar să facă tara stînd în căruţă pe timpul cîntăritului, iar Vasile Sava nu reuşea să-şi aducă aminte dacă văzuse vreun căruţaş în căruţă şi cînd aceasta fusese cîntărită plină. Costea Bratu izbucnise în rîs cînd flăcăul se întorsese la conac cu caietul şi povestise tărăşenia:

— Păi, te-a păcălit binişor, zisese Bratu. la fă socoteala. Dacă ţi-a cîntărit cincisprezece căruţaşi de şaizeci de kilograme fiecare, cu cît ţi-a crescut tara? Ne-a furat cu aproape o tonă de boabe. Pentru prima

zi, e bine, mi-ai făcut o pagubă bunicică. Tre' să-mi munceşti toată iarna pă gratis ca s-o achiţi!

Băiatul se albise la faţă de necaz, dar administratorul deschisese caietul şi-i arătase că, de fapt, deşi Vasile Sava calculase că s-au predat 9 200 de kilograme, deasupra semnăturii Barba Iani scrisese cu mîna lui „vagon plin", ceea ce însemna 10 000 de kilograme. Şmecheria cu cîntaru' fusese prima lecţie, gratuită de fapt, de la un bătrîn negustor de cereale.

În anul următor, Licsandru Cair se însurase cu Smaranda, fata lui Gheorghe Grecu, şi, împreună cu socru-său, închiriase întreg silozul de stat de la Fundulea. Un fel de monopol al comerţului cu cereale pe o bună parte din moşiile Bărăganului se instaurase, iar peste vară, într-un timp record, fusese înălţată şi uriaşa casă de lîngă gara Boroana. Vasile Sava fusese angajat ca ajutor permanent al lui Barba Iani, care se cam sclerozase şi nici cu vederea nu stătea prea bine. Licsandru şi Gheorghe Grecu erau mai tot timpul plecaţi, ba la Bucureşti să vadă cum e cu bursa, ba la Constanţa să închirieze şlepuri şi vapoare, ba la Călăraşi la administraţia de Ialomiţa, Naşa Diţa era deja gravidă cu Naş Corneliu, iar despre boierul Matei se auzise că a murit în iarna lui '36, şi cocoanele, Marica şi Florica, îl angajaseră pe Costea Bratu pentru toată moşia. Astfel, unele căruţe veneau acum tocmai de la Sionu la gara Boroana şi Vasile Sava devenise omul de nădejde al grecilor şi al lui Naş Licsandru.

În '39, Diţa şi Licsandru acceptaseră să-i devină naşi de cununie. După moartea lui Barba Iani însă, şi în urma unor certuri cu socrul, Licsandru se înscrisese la legionari, aşa că Gheorghe Grecu se mutase definitiv la Constanţa şi evita să mai vină în Boroana.

Cînd primea vizite de la Bucureşti, Licsandru îl punea pe Vasile Sava să adune cinci-şase flăcăi din sat, cu cai, şi-i îmbrăca cu cămăşi verzi să-i întîmpine pe oaspeţi pe peronul gării. Aşa se explică, probabil, de ce şi prin '61 sau '62, dacă Diogene era trimis în tabără ca premiant, învăţătorul Burileanu venea la gară şi zicea: „Daţi-l jos pă puiul ăla dă bandit legionar", şi copilul se întorcea acasă plîngînd, cărînd trei kilometri peste cîmp valiza de placaj vopsit vernil cu care plecase voios de acasă dimineaţa devreme.

16.

Şi trenul opreşte în plin cîmp. Cu zgomotul fierului vechi răsturnat din cupa excavatorului într-o benă de basculantă. De parcă valurile groase de ceaţă s-ar fi înfăşurat pe roţi făcîndu-le să scrîşnească, să fluiere, să scîrţîie, de parcă locomotiva s-ar fi lovit brusc de un zid de vaci grase şi nesimţite. Eterna forţă numită inerţie răstoarnă peste capul unui pasager un sac cu pîine, îl face pe un alt pasager să treacă prin uşa batantă a compartimentului şi să-i spună pardon ţăranului adormit pe care l-a călcat pe bombeu. Zeci de priviri speriate se caută una pe cealaltă. Ce dracu' se întîmplă? Aici e, spune Diogene. Veturia priveşte nedumerită spre geamul ce pare vopsit în alb. E aburit pe dinăuntru sau ceaţa de afară e mai groasă decît laptele de bivoliţă? Întinde mîna şi şterge geamul: nici un fel de ameliorare a vizibilităţii. Nu tu gară, nu tu copac, nu tu casă dincolo de geam.

Aici e, coborîm, insistă el, apucînd cele două bagaje uşoare şi pornind spre uşă. Veturia se ridică şi-l urmează cu aerul unei tinere somnambule. Nici unul dintre pasagerii din jur nu pare convins că trenul a oprit într-o gară. Cineva a tras semnalul de alarmă, par să spună privirile lor alarmate, sau ne-am oprit la un semnal sau trenul a lovit o turmă de animale. Îl privesc condescendent pe tînărul ce se grăbeşte să deschidă uşa, ar dori, din priviri, s-o convingă pe tînăra lui prietenă să nu-l urmeze. Se aude totuşi fluierul locomotivei. Hai, repede, repede, spune el de undeva de jos. La nivelul podelei, ea îi vede doar capul şi mîinile întinse spre ea, totul într-o plapuma albă de ceaţă lăptoasă. Se lasă să alunece pe scară, simte mîinile lui apucînd-o de subsuori, apoi o clisă lipicioasă sub tălpile subţiri ale pantofilor. În secunda următoare, trenul se pune în mişcare. Zgomotul unei mori care concasează fier vechi creşte pînă la un punct, apoi scade şi dispare de parcă s-ar scufunda în noroi.

Jur-împrejur o cîmpie în ceaţă. Dincolo de linia ferată, mai în faţă, în direcţia în care trenul a dispărut, se vede un fel de construcţie de cărămidă aparentă, iar pe micul peron din faţa ei, un om în uniformă îşi scutură bocancii de noroi înainte de a dispărea în interiorul clădirii. Deci, într-adevăr, o gară şi un şef de gară care se duce să aţipească pînă la trenul următor. Un singur alt pasager a coborît în această gară sau haltă.

Veturia îl vede ca pe o mogîldeaţă neagră care-şi ridică singură în spinare un sac voluminos şi porneşte în direcţia în care a dispărut trenul. Evident, fără intenţia de a-l ajunge din urmă. Merge mai întîi de-a lungul liniei, apoi o apucă oblic, spre stînga. Diogene a ridicat bagajele din noroi şi priveşte îngrijorat fundul acestora. Nu s-au murdărit prea tare sau, oricum, nu are importanţă, se vor murdări şi mai tare de-a lungul drumului pe care-l mai au de făcut pe jos.

— Ce linişte, se miră ea în timp ce-şi dezlipeşte tălpile din noroi, una cîte una, face cîţiva paşi pe pietrele colţuroase ale terasamentului şi se opreşte pe o traversă. Parcă am fi la ţară, chicoteşte.

Diogene priveşte cu atenţie pantofii ei mici şi deja mînjiţi de noroi. Aşa cum s-au refugiat unul lîngă celălalt pe lemnul înnegrit de motorină al traversei, par două păsări muiate de ploaie şi rebegite de frig, căzute din cuib, rătăcite.

— Ţi-ai luat ceva încălţăminte de schimb? zice el. Am uitat să-ţi spun, ai cam avea nevoie.

— Ha-ha, rîde ea, dac'aşteptam să-mi spui tu, acum ar fi trebuit să mă cari în braţe.

— Trei kilometri? se îngrozeşte el, în timp ce-i întinde sacul în care presupune că are o pereche de cizme sau de pantofi de munte, fără toc.

— De ce nu? Tot va trebui să mă porţi în braţe peste prag la nuntă. Să presupunem un prag de trei kilometri...

— Şi plin de noroi!

— Îţi dai seama cît de mare va trebui să fie casa, dacă numai pragul ar avea trei kilometri?

— Apropo de casă, zice Diogene, acum trei zile am fost la ICVL şi se pare că am probleme cu actele.

Într-adevăr, în statul nostru bazat pe proprietatea socialistă şi în care sînt acceptate doar mici, foarte mici insule de proprietate adevărată, cum ar fi un automobil Dacia sau o casă, o cutie de iepuri ca garsoniera în care locuieşte Diogene de zece ani, spre exemplu, după ce perioada de plată în rate s-a încheiat, cazul lui, are loc aşa-numita „definitivare a actelor de proprietate". Operaţia, în logica societăţii noastre actuale şi viitoare, ar trebui dispreţuită, dar ea este de toată lumea privită cu un enorm respect. Întreprinderea de construcţii şi valorificare a locuinţelor, delegatul marelui proprietar care este statul, te convoacă

şi-ţi cere zeci de hîrtii şi documente, de la autobiografii sincere la chitanţe şi de la caracterizări emise de şefii de la locul de muncă la livretul militar, pentru a accepta în sfîrşit, prin emiterea unui nou document, că un apartament care era pînă atunci al tuturor devine într-un fel (destul de provizoriu, de altfel) numai şi numai al tău. Mare trebuie să fi fost nevoia statului nostru de a-şi spolia cetăţenii de posibilele lor economii (capitalizări periculoase, nu-i aşa?, cine ştie de ce fel de trafic cu produse alimentare deficitare ar fi fost ei capabili dacă toţi banii economisiţi le-ar fi rămas la îndemînă!), dacă acceptă el, statul, să-i vadă pe unii dintre ei proprietari de case. Case, cum ziceam, e doar un fel de-a spune. Nu e tocmai aşa: sînt doar fragmente de construcţii cu mai multe etaje, de obicei suspendate deasupra unui teren care continuă să fie al statului şi înconjurate de alte fragmente care fie continuă să aparţină statului, fie au fost şi ele valorificate către alţi „proprietari". Nimeni n-are voie să cumpere mai multe apartamente, oh, nu, nici vorbă, cu atît mai puţin să se asocieze, să zicem, toţi proprietarii dintr-un bloc ca să cumpere şi terenul de sub bloc.

Documentul de proprietate pare să nu servească deci la nimic într-o lume în care totul este al poporului şi nimic al persoanei particulare. El este totuşi indispensabil pentru cineva care ar dori să se mute dintr-o garsonieră de douăzeci de metri pătraţi într-un apartament de două camere dacă, să zicem, la vîrsta de 35 de ani, îi vine în cap să se însoare şi are de gînd, de ce nu, să facă şi copii.

E cazul lui Diogene. Garsoniera lui din Drumul Taberei, partea dinspre lanurile de porumb ale fermei Domneşti, şi garsoniera Renatei Veturia din cartierul Titan, plătită integral de părinţii acesteia, deci „proprietate privată" la rîndul ei, vor fi vîndute din nou statului socialist, iar acesta, deducînd contravaloarea uzurii celor două locuinţe şi luîndu-şi comisioanele pe care crede că le merită, va fi de acord să considere valoarea rămasă drept un avans pentru cumpărarea de către familia nou formată a unui apartament de două (trei) camere în cartierul Militari. Astfel, celula societăţii, familia Sava, va avea în ce sac să-şi verse toate posibilele economii în următorii zece ani pentru a achita integral noul apartament. Vor fi obligaţi să fie economi, să nu aibă niciodată o sumă de bani care să le dea cine ştie ce fel de idei periculoase pentru stat: să se înscrie la o excursie în străinătate, spre exemplu, sau să cumpere dolari

de la bişniţarii care mişună pe lîngă hotelurile din centrul oraşului. Altfel cum?

Dar pentru ca tot acest scenariu să se declanşeze în sfîrşit, ar trebui ca dosarul de la ICVL al cetăţeanului Sava Diogene să fie complet, să conţină adică toate actele cerute, inclusiv o copie după livretul militar. Problema e că tocmai pe acesta din urmă Diogene l-a pierdut şi nu ştie nici cînd, nici unde. „Bine, dar de ce nu scoţi un duplicat?", întreabă ingenua lui viitoare soţie.

Asta e! Explică-i acum că livretul tău militar este un simplu cadou din partea unui personaj pe care-l numeşti „fratele-colonel" şi că, întrucît n-ai efectuat nici un fel de serviciu militar în slujba patriei socialiste, documentul pe care l-ai avut cîndva era pur şi simplu un fals. Poţi cere un duplicat la un document fals? De ce nu?, îşi zisese Diogene în primul moment şi se prezentase la centrul militar de sector să declare că şi-a pierdut livretul şi că i-ar fi necesară măcar o copie pentru ICVL.

Plutonierul de la ghişeu îi notase conştiincios numele în ordinea stabilită de regulament, adică nume de familie, prenumele tatălui, prenumele soldatului, gradul obţinut, specialitatea militară (printr-un nesperat noroc, Diogene nu uitase misterioasa cifră a „specialităţii" sale militare!): SAVA VASILE DIOGENE – SOLDAT – SOLDAT – 165 A. Dispăruse apoi mai bine de o jumătate de oră, lăsîndu-l pe Diogene cu coatele proptite de mica tejghea din faţa ghişeului şi făcîndu-i pe cei din spatele lui să devină din ce în ce mai nervoşi, să mai iasă în curte la o ţigară, să revină etc. Cînd în sfîrşit reapăruse, plutonierul părea în misiune de luptă. Ţîşnise direct în sala de aşteptare şi nu la locul lui de dincolo de gemuleţul de sticlă incasabilă. Strigase: „Sava Vasile Diogene!" Luat prin surprindere, Diogene strigase totuşi: „Prezent, să trăiţi!" Relativ mulţumit de răspuns, plutonierul continuase pe acelaşi ton răstit: „Vă rog să mă urmaţi!" îi deschisese o uşă metalică, lăsîndu-l de fapt pe prizonier să treacă în faţă şi-i precizase: „în sus pe scări şi la dreapta!" Schimbul de răcnete milităroase îi făcuse pe toţi cei din sala de aşteptare să tresară: ceva neobişnuit se întîmpla acolo, nu departe de ei. Mergînd către plutonier şi către uşa metalică deschisă de acesta, Diogene avu timp să le vadă privirile – unele doar curioase, altele speriate, cîteva deja compătimitoare.

Colonelul, o față roșie pe un butuc de gît, o privire cruntă, nu găsise de cuviință să răspundă în vreun fel la „să trăiți-ul" pe care Diogene îl exersase în gînd pe scări și-l lansase către el cu toată forța plămînilor.

— Locul și data nașterii, ceruse el.

— 19 mai 1954, Boroana, Ialomița, zisese Diogene, tare și răspicat, păstrînd o relativă poziție de drepți.

— Unde ai recrutat și în ce an?

— Lehliu, 1972.

„Asta e, zisese colonelul, adresîndu-se acum plutonierului. Mai încearcă o dată la telefon."

Răsfoise apoi un dosar pe care-l avea pe birou și, fără să mai aștepte răspunsul de la corespondentul telefonic al plutonierului, îl luase pe Diogene la întrebări amănunțite:

— Bine, mă, dezertorule, de ce te sustragi?

— Nu mă sustrag deloc, tovarășe colonel, cum să mă sustrag? zisese Diogene, încercînd să adauge un zîmbet.

În mintea lui însă, lucrurile începeau să devină clare și înspăimîntătoare: documentul numit livret militar pe care fratele-colonel i-l înmînase cu aproape doisprezece ani în urmă, chiar dacă era unul autentic, cu ștampilă, serie, număr, fotografie și timbru sec, nu avea nici un fel de cotor în arhivele armatei. Adică ale ministerului Apărării naționale, cu totul alt minister decît cel al fratelui-colonel. Era deci, în același timp, un document perfect valabil cît timp îl aveai asupra ta și-l puteai prezenta la cererea organelor în drept și un fals periculos sau ceva ce n-a existat niciodată imediat ce-l pierdeai și veneai să pretinzi un duplicat. Altfel cum?

— Tu zici că ai pierdut livretul militar, zisese colonelul, iar eu îți spun că n-ai făcut armata și că ești un dezertor: te-ai sustras de la încorporare!

— Dar arătați-mi dumneavoastră ordinul de încorporare la care nu m-am prezentat, tovarășe colonel! îndrăzni Diogene după vechea strategie conform căreia cea mai bună apărare e atacul.

Privirea colonelului deveni din cruntă, sîngeroasă.

— Unde lucrezi? (Prudența marilor strategi din tagma lui: coloneii de birou.)

— Marele Institut de Istorie, secția Antică G.

Pauză de evaluare a situaţiei din teren: aoleo, ăştia sînt ăia cu Burebista, daci, Iaci, Comitetu' Politic Superior etc.:

— Mda, ieşi afară şi aşteaptă pe hol.

— Am înţeles, să trăiţi!

Şi un stînga-mprejur ca la orele de educaţie fizică din şcoală, ceva care să pară executat cît de cît de un om trecut prin cazarmă, naivitatea lui Diogene de a crede că un colonel de hîrţoage poate fi convins să emită un duplicat cu astfel de trucuri ieftine.

Holul: un palier de un metru pătrat în capul scării strîmte pe care urcase mai devreme.

Peste încă o jumătate de oră, plutonierul ieşea şi el din cabinetul colonelului cu aerul unui beţiv care nu-şi aminteşte unde a pus portofelul. Omologul lui din Lehliu era cu siguranţă ieşit din birou de mai multe ore, plecat la Hanul din Salcîmi cu maşina comandantului, poate şi cu comandantul, întîrziaţi la o ciorbă de burtă, mititei, bere, tărie, cafele. Numai să răspundă la un telefon important şi urgent de la Comisariatul sectorului 6 Bucureşti nu putea, în rest, toate lucrurile mari, importante şi mai puţin urgente de pe lumea asta i se păreau accesibile: „Whisky d'ăla n-aveţi, bă?"

Dînd cu ochii de Diogene pe palierul din faţa uşii colonelului, colegul bucureştean de arme al clientului care tocmai cerea încă un rînd la Hanul din Salcîmi păru mai întîi surprins că omul n-a dezertat măcar acum. Atît ca să confirme ipoteza şefului, cît şi ca să-l scutească pe el să mai ia decizii. Se frecase deci la ochi, îşi dresese vocea şi ordonase totuşi:

— Tovarăşu' Sava, uite ce e, vă rog să vă prezentaţi din nou, aci la noi, săptămîna viitoare, marţi, la ora cinci. Înţeles?

— Înţeles, să trăiţi!

Problema rămînea în continuare insolubilă. Chiar dacă pînă la urmă plutonierul din Lehliu era găsit treaz la post, dosarul recrutului Sava Vasile Diogene tot n-ar fi dus către o unitate militară unde acesta să-şi fi făcut datoria faţă de ţară şi cu atît mai puţin la urmele birocratice ale unui livret militar emis pe numele respectivului. Ajunşi în această fază, atît plutonierul, cît şi colonelul ar fi încetat orice fel de cercetare, ca să nu-şi complice existenţa, ar fi renunţat şi la ideea de a-l mai ameninţa pe domnul cercetător de la MII cu tribunalul militar, pentru că într-adevăr n-aveau probe, dar nici n-ar fi emis vreun duplicat de livret. S-ar fi

mulţumit să ridice din umeri şi să-l sfătuiască pe Diogene, părinteşte, desigur, să nu mai treacă pe acolo: să zică mersi că scapă doar cu atît.

Numai că la ICVL nu se putea imagina bărbat, proprietar de apartament (aşa-i spuneau ei acolo mizerabilei garsoniere, apartament!) şi cu situaţie militară neclară. Act lipsă la dosar = dosar blocat. Dosar blocat = lipsă act proprietate. Lipsă act proprietate = imposibil schimb locuinţă ş.a.m.d. Altfel cum?

Diogene se gîndise apoi să o caute pe doamna Neaga. Chiar dacă se pensionase de mult, nu se putea să nu cunoască ea pe cineva din secretariat ca să-i caute dosarul şi să încerce să facă o copie după copie, adică să tragă la xerox fotocopia livretului fals primit de la fratele-colonel. Varianta era însă prea puţin „fezabilă". Dosarul nu se păstra la facultate, ci la institut. Să încerci să-ţi consulţi propriul dosar la serviciul de cadre al institutului, mai ales cu intenţia de a copia una din piese, era ca şi cum ţi-ai fi propus să fii mai tare ca Sorge: sinucidere curată. Nici trei garsoniere nu meritau riscul. Apoi, la ICVL cereau copie legalizată de un notar de stat. Notarul cerea să aibă în mînă şi sub ochi atît livretul (obiectul pierdut fără urmă adică), cît şi copia lui xerox, îţi mai cerea şi timbre fiscale de douăzeci de lei şi abia pe urmă punea ştampila şi semnătura lui. Drum închis.

Dar cel mai greu pentru Diogene era acum, în ceaţa şi în noroiul ăsta în care tocmai coborîse cu aleasa inimii, în această pastă clisoasă care părea să vină de la începutul lumii şi să meargă încet, dar sigur, spre celălalt capăt, sfîrşitul ei, cel mai greu era să-i explice el fetei doctorului Bungărzan, fost deportat în Bărăgan din '51 în '63, că el, Diogene V. Sava, principalul pretendent la mîna ei, obţinuse un livret militar de la un frate-colonel... de Securitate.

După ce debitase tot felul de amintiri din copilărie pînă acum, în tramvai şi în tren, după ce alte amintiri i se amestecaseră în minte fără să prindă glas şi să iasă la suprafaţă, cum s-o strecori acum, aici, în marginea căii ferate şi această amintire care fetei s-ar putea să-i pară oribilă? În fond, dacă n-ar fi această tîmpenie de livret militar şi dacă el n-ar fi tocmai acum necesar pentru lămurirea proprietăţii asupra locuinţei, şi dacă locuinţa n-ar fi problema cea mai serioasă a unui cuplu în formare, mai ales cînd bărbatul e unul bine copt şi responsabil...

Dacă, dacă şi dacă.

Despre Bărăgan, unde azi punea întîia dată piciorul (deocamdată încă nu în noroi, ci doar pe traversele îmbibate cu soluţie ignifugă ale căii ferate Bucureşti-Constanţa), fata avusese pînă acum numai poveştirile părinţilor şi ale fratelui mai mare.

Cînd i se vorbise despre Dumnezeu, despre chinurile lui Hristos, despre lov şi credinţă, despre morală, despre formele sub care i se poate prezenta diavolul omului, despre solidaritate, despre durere, despre umilinţă, pe scurt, cînd i se făcuse în timp o solidă şi severă educaţie morală. În lungile seri de iarnă, în casa lor din marginea Lugojului, cuvîntului „Bărăgan", ori de cîte ori se întîmpla să fie rostit, impunea o scurtă tăcere tuturor celor prezenţi, de-ai casei, neamuri sau prieteni care fuseseră şi ei „acolo". Pentru ea deci, intuia Diogene, şi intuia bine, această parte a Cîmpiei Dunării, chiar dacă acum era ascunsă sub o plapumă de ceaţă ce se întindea, cum ar fi zis Mircea cel Bătrîn, pînă la marea cea mare, era un fel de templu.

Avea el voie să rostească numele Necuratului chiar acum, cînd fecioara intra în templul pătimirii părinţilor?

17.

Poate că era mai bine să abată discuţia, în chiar momentele în care o lăsa pe ea să se sprijine de braţul lui şi o ajuta să-şi schimbe încălţările, spre cu totul alte amintiri ale copilăriei, eventual legate de traseul pe care-l mai au de parcurs. Pe loc deci, în timp ce ea şi-a încălţat dreptul în cizmuliţă şi împachetează în plastic pantofii de oraş, pregătindu-se să încalţe şi cizma stingă, Diogene schimbă mental traseul prin ceaţa deasă spre casă. Nu peste cîmp se vor deplasa, chiar dacă drumul e relativ mai scurt, noroaiele rezultate din dezgheţ şi din ploile recente riscă să fie adînci, lipicioase, poate că ocolul pe drumul pietruit din faţa gării şi apoi pe şoseaua Gării, pe asfalt, către centrul satului e mai sigur.

Prilej de a-i arăta în ceaţa din faţa gării o pată neagră, uriaşă, însoţită de mase mai mici, tot negre, grămezi de cărbune sau de lemne de foc în curtea uriaşă a depozitului de combustibil şi birourile acestei instituţii de mare importanţă pentru supravieţuirea peste iarnă (deci puternic expusă corupţiei), toate astea nefiind altceva decît casa construită de bătrînul negustor de cereale Gheorghe Grecu pentru fiica şi ginerele lui înainte de război. Locul în care tatăl lui Diogene funcţionase ca tînăr şi destoinic funcţionar al societăţii de export de grîne chiar în anii în care

o cunoscuse pe Lelea Cruciţa, o luase cu cununie şi fusese năşit de patron. Locul care, în toate poveştile ascultate de Diogene în copilărie, seara, la foc, se bucura de o aură mitologică, dar a cărui tristă istorie mai recentă poate fi reconstituită şi de amintirile directe ale tînărului.

De exemplu, mama, zice Dio, de cîte ori se întîmpla să cumpere măsline pentru că avea de făcut vreo pomană sau pur şi simplu pentru că fuseseră aduse măsline la cooperativă şi era bine să ai în casă (uneori, în post, măslinele cu praz sînt chiar mai gustoase decît mîncarea de pui), îşi amintea cu voce tare despre cum povestea grecul bătrîn, Barba Iani, de livezile cu măslini de acolo, din Grecia, de la mama lor, şi despre cum arată măslinele cînd le culegi verzi din copac: „Ca curcudușele, domnu' Vasile, şi amare, bre, ca cucuta!" Apoi cum Naşa Diţa a învăţat-o acolo, în casa aia uriaşă, în timp ce bărbaţii erau la magaziile de cereale sau la silozul din Fundulea, cum se face dulceaţa de nuci verzi sau dulceaţa de caise, care e cea mai sensibilă, trebuie clătită cu apă de var. Despre livada din spatele acelei case, pomii fructiferi plantaţi odată cu construcţia şi încă falnici în copilăria lui Dio, dar acum mereu cu crengile rupte de muncitorii de la depozitul de combustibil, de cei care munceau la cojitul trunchiurilor de salcîm, primind ca plată pentru munca lor chiar coaja cu care aveau să se încălzească peste iarnă. Despre distrugerea acelor copaci, unul cîte unul, de cîte un buldozerist beat sau de un drujbist care a făcut pariu pe o vodcă. N-a mai rămas în picioare decît nucul, pentru că primăria a avut la un moment dat ordin să inventarieze toţi nucii de pe raza ei şi să anunţe pedepse cu închisoarea chiar şi pentru cetăţeanul care îndrăzneşte să taie chiar şi nucul din propria curte: cine ştie ce program naţional de export de mobilă salvase bietul copac, oricum pornit să trăiască şi o mie de ani dacă-i lăsat în pace de oameni. Undeva, în fundul curţii găinilor, mai trăia şi tufa de smochin pe care Naşa încă se mai îngrijea s-o învelească în fiecare toamnă cu coceni de porumb ca să nu degere peste iarnă şi care, chiar în anii în care degera la suprafaţă, pornea lăstari noi din rădăcini. Doar această plantă îi rămăsese amintire bietei femei de la tatăl ei, pe care războiul îl prinsese în Grecia şi de care nu mai aflase nimic niciodată. Nucul nu amintea nimic precis pentru că răsărise în spatele casei dintr-o nucă scăpată din zbor de vreo cioară, iar restul livezii, plantată şi îngrijită de Naşul Licsandru, fusese în întregime lichidată cînd acesta se întorsese din puşcărie.

Să sugereze în cîteva linii portretul bietului Naş Licsandru, întors într-o lume cu care nu mai avea nimic în comun, predînd vreo doi ani franceza la şcoala generală pentru un salariu de mizerie înainte de a muri, şubred şi filosof la acel sfîrşit de viaţă cînd se întorsese în Boroana să se bucure de libertate şi-şi găsise fiul alcoolic şi îmbătrînit înainte de vreme, soţia înghesuită în două cămăruţe din spatele impunătoarei lor case, trăind ca o ţărancă de tip nou, ducîndu-se adică la sapă la colectiv să-şi facă norma care-i dădea dreptul la zece ari de grădină, avînd cu ea o nepoată de vreo 14 ani despre care satul zice că e, de fapt, fiică-sa, desigur, e vorba de Nicoleta, dar despre ea, acum, Diogene nu prea simte nevoia să-i dea detalii Renatei-Veturia.

În timp ce o ajută să evite uriaşele băltoace în care şi o roată mare de tractor s-ar putea scufunda pînă dincolo de osie şi se urcă apoi împreună cu ea pe una dintre rampele vechilor magazii de cereale, Diogene îşi aminteşte că vorba satului dezvăluise păcatul Naşei cam în vremea în care Nicoleta lucra ca vînzătoare la alimentara din Fuica şi devenise cea mai curtată fetişcană a satului şi a trenului de navetă. Era după întîlnirea lor de la ceaiul Ceraselei şi, realizînd rudenia. Diogene se întrebase dacă actul lor nu fusese un incest. Cruzimea comentariului numit bîrfă, mai ales cînd e vehiculat de fetele mai urîţele şi de băieţii refuzaţi, capătă accente apocaliptice: ce naşte din pisică şoareci mănîncă (adică, vezi Doamne, Naşa Diţa ar fi fost şi ea cam curviştină). „Păi, dacă mă-sa a făcut-o cînd bărbatu-său era în puşcărie, fata cu cin' să semene?" într-adevăr, după ce Diogene fusese botezat şi fratele lui cel mare furase un cal de la taică-său şi se cărase şi el tocmai la Bicaz, Naşa Diţa dispăruse şi ea din Boroana, iar toamna şi primăvara trimisese o verişoară din Bucureşti să trateze cu Vasile Sava semănatul pogoanelor de lîngă pădure şi datul în parte al lucrărilor. Atunci. În iarna '54-'55, o născuse pe Nicoleta şi o lăsase în casa verişoarei de la oraş, dar cu cine anume o concepuse, bîrfia satului nu era prea precisă. Cu Naş Licsandru, oricum nu.

Probabil că Nicoleta n-ar fi venit niciodată să trăiască la ţară cu adevărata ei mamă, acum o bătrînă colectivistă abia mai spălată şi mai educată decît celelalte, dacă verişoara de la oraş a Naşei Diţa nu s-ar fi trezit să emigreze în Grecia pentru «reîntregirea familiei» tocmai cînd fata ajunsese în clasa a opta.

Diogene îşi aminteşte că surprinsese fără să vrea, chiar pe atunci, o sporovăială a surorilor lui, deja măritate, cu mama lor. „Ce faci, mă mamă, ne faci de rîs? Faci copii la bătrîneţe ca Naşa Diţa?" Era primul an al decretului care interzicea avorturile. Alde Tanţa şi Ileana erau deja la curent cu preţurile la avorturile clandestine şi toată săptămîna aia tot veniseră în vizită la părinţi şi tot stătuseră de vorbă seara, pînă tîrziu, în odaia „de ţinere", în timp ce Diogene învăţa în bucătăria de vară. Se pare că pînă la urmă Vasile Sava se-nfuriase: „Dă-i în pizda mă-sii cu decretele lor, ne-om descurca noi cumva!" Şi aşa venise pe lume şi George, adevăratul mezin al familiei Sava.

Era, într-un fel, o ruşine, cum zicea Tanţa. „Se poate, măi mamă, gata-gata să fim vecine de pat fa maternitate, ca ţigăncili!" Dar şi o onoare pentru Vasile Sava, cate era încă un bărbat verde.

Mda, zice Dio, reluînd istoria nefericită a familiei naşilor lui, în puşcărie, Naş Licsandru îi învăţase franceza pe unii dintre colegii de celulă, iar de la alţii primise el noţiuni din filosofia lui Nietzsche şi, cînd revenise în sat, şcoala generală tocmai avea dreptul să introducă în programă şi alte limbi decît rusa, „la alegere şi dacă şcoala găsea profesori", sunau instrucţiunile. Firește că nu se găseau profesori calificaţi şi deci fusese acceptat ca profesor suplinitor, chiar dacă avea un salariu egal cu cel al ţiganului Matei Giuşcă, omul de serviciu al şcolii. Egalitatea se explică prin vechimea în muncă a ţiganului.

În mod ciudat, dar nu inexplicabil, avînd în vedere istoria relaţiilor dintre ei, Vasile Sava şi Naşi-su avuseseră prima întrevedere în prezenţa lui Diogene, care fusese chemat de ta-su special pentru asta de la internat, de la Fuica. Ţăranul simţise probabil că prea multe vorbe n-ar fi avut de schimbat cu Naşi-su, îi era şi ruşine să-l întrebe de închisoare, cunoştinţe comune nu prea mai aveau, ce să vorbească? Un dialog, plănuise el, se poate închega şi în jurul băiatului: „Uite, Naşule, dintre toţi copiii mei, ăsta parcă-i mai altfel, ar avea chef să înveţe carte, m-am gîndit că, poate, dumneata, dacă ai timp, ştiu şi io, de la dumneata poate-ar avea ce-nvăţa!"

Pînă la urmă, în afara cîtorva lecţii de franceză intensivă (oricum mai utile decît bîlbîielile fostei profe de rusă care acoperea la liceul din Fuica toate orele de limbi străine, engleză, franceză şi rusă), în afară de pronunţia exactă a numelui lui Nietzsche („nu Niţşe, mă băiete, zi

ca mine: NI-CE"), întîlnirile săptămînale ale lui Diogene cu bătrînul său Naş se încheiasem cu concluzia provizorie că băiatul trebuie să înceapă prin a-i înţelege pe greci: Socrate, Platon, Anaxagora, în sfîrşit, se poate mulţumi cu primii doi, cu Democrit, oricum, s-o lase mai încet, ăsta a fost dezgropat doar ca să susţină doctrina materialistă şi... bomba atomică.

Poate că aplecarea spre istorie s-a născut în acea primăvară, cine ştie?, poate altfel ar fi prevalat cea către tehnică şi ştiinţe exacte.

18.

Sau poate că, dacă tot aleseseră acest drum mai lung, care trecea prin tot satul, ar fi fost bine să-i prezinte Boroana la rece, „monografic", aşa cum i-o prezentase cîndva lui Zare Popescu, colegul lui de institut, cînd acesta fusese curios să-l cunoască pe bătrînul învăţător Iorgu Popescu şi se apucaseră amîndoi de redactarea monografiei comunei.

Era în '82 sau '83. Pe Zare Popescu Diogene îl cunoscuse în cursul celei de-a doua excursii „arheologice" în Polonia. Zare era ceva mai în vîrstă şi decît Diogene, şi decît Dragoş Bogdan, şi fusese adus în institut chiar de Popescu-Voineşti, care-l recrutase de pe un şantier arheologic din Dobrogea. Academicianului îi plăcuse ideea că un profesor de istorie dintr-un sat din apropierea şantierului săpa toată vara ca benevol alături de lipovenii angajaţi ca necalificaţi şi voise să-l cunoască. Cu unele dintre teoriile lui de autodidact fără complexe, pe care i le expusese bătrînului la un foc de tabără bine stropit cu Murfatlar, îl cucerise pe acesta şi-l convinsese să-l transfere la MII încă din aceeaşi toamnă: îi crease un post special pentru el de cercetător principal la Secţia 0. Sigur că rechinii protocronişti ai Secţiei 0 trecuseră imediat la hărţuirea lui (prudentă, totuşi) şi la încercări de manipulare. Băiatul crescuse însă într-un orfelinat, aşa că avea, pe lîngă experienţa dură a internatelor de tot felul şi a intrigilor meschine din cancelarii şi inspectorate şcolare, un fel de rezistenţă naturală la manipulare. Nu-i suflau lui în ciorbă „generalii de istorie reinventată la fiecare congres al partidului". Dacă era de inventat, inventa chiar el: teoria „arheologiei lingvistice", cu care-l hipnotizase pe Popescu-Voineşti, îl ajuta să reziste la tot felul de atacuri ideologice în şedinţele ştiinţifice ale Secţiei 0. În mare, teoria era o combinaţie de

gramatică istorică (inaccesibilă concurenţilor lui, pentru că în limba noastră se amestecă, mai ales în cele treizeci de procente de vocabular nelatin, cuvinte cumane, gotice, greceşti, turceşti, armeneşti, bulgare şi sîrbeşti) şi un fel de istorie concretă de tip Şcoala Analelor a la Braudel, lucru de care specialiştii din Secţia 0 ori nu auziseră, ori îl refuzau din principiu: cum să spui că piaţa e totul şi nu lupta de clasă, cum să accepţi că principiul economiei capitaliste se aplică întregii istorii ca în Jocurile *schimbului?* Se poate aşa ceva?

— Dar de ce zici că-i autodidact? întrebă Renata-Veturia. N-avea studii?

— Mda, e ciudat. O diplomă de absolvent de istorie la zi avea şi el, ca mai toată lumea tînără din Institut, dar neîncrederea lui în programa şcolară şi lecturile nesistematizate în afara domeniului practicate încă din adolescenţă, o imaginaţie debordantă, precum şi complexul lipsei unei educaţii „din familie" îl făcuseră să aibă, în timp, comportamentul tipic al autodidactului. Imaginaţia, la el, era totdeauna mai credibilă decît proba ştiinţifică, lansa cu uşurinţă mici teorii fanteziste, fără a le verifica în vreun fel şi fără a căuta sprijin în principiile ştiinţei; ceea ce-ţi oferea ca probă era totdeauna surprinzător şi din te miri ce alt domeniu decît istoria. Tonul lui era adesea axiomatic, i s-ar fi putut spune tupeu, dar acest cuvînt trebuie rezervat pentru prostiile spuse în gura mare de colegii lui din Secţia 0. Singura diferenţă e că aceştia din urmă îşi sprijineau elucubraţiile fie pe sloganurile materialismului-dialectic şi ale luptei de clasă, cei mai în vîrstă, fie pe ultima magistrală cuvîntare a Tovarăşului, cei mai tineri şi mai „de viitor". Zare îşi permitea să-i surprindă cu idei scoase din romane SF, din benzi desenate franţuzeşti sau *din* Protocoalele Sionului.

Pentru că era şi bucătar iscusit (aproape totdeauna îşi făcuse singur de mîncare, ca şi cum ar fi vrut să-şi şteargă din memoria papilelor gustative anii îndelungaţi de cantină de orfelinat, de armată sau de cămin), avea o adevărată ştiinţă a mirodeniei-surpriză. Amesteca deci în mai toate teoriile lui lansate axiomatic şi o nadă care se baza pe admiraţia colegilor lui faţă de Iorga, de mareşalul Antonescu sau de antisemitismul abia mascat al lui Ceauşescu. În felul acesta îi prindea în capcane şi-i făcea să cedeze ascunzîndu-şi furia. Sigur că nu ducea o viaţă uşoară în institut, dar era un adevărat pasionat al istoriei, al istoriei ca poveste, ca basm, ca feerie ce poate fi dezvoltată după propriile dorinţe inconştiente,

şi nu după principii ştiinţifice. Îşi căutase încă de la început aliaţi mai tineri în celelalte secţii ale institutului, le căutase prietenia şi-i stimulase în fantezii. Era şi este un tip generos, vesel, colocvial. Pe Diogene îl căutase tocmai pentru că auzise de celebra lui teorie cu Pitagora şi Zamolxis, sursa gloriolei acestuia în institut.

Pe înţelesul Renatei-Veturia, căreia Diogene îi mărturiseşte cinstit că teoria e încropită în joacă, pornind tocmai de la minciunile în care tembelii lui de colegi voiau să creadă, povestea suna cam aşa:

Zamolxis nu era sclav, ci un oaspete de vază, venit din Nord, al filosofului Pitagora. E uşor de susţinut că în Orient cuvîntul „sclav" poate să apară în discursul cuiva tocmai datorită politeţii exagerate: oaspetele se declară sclavul gazdei, gazda se declară sclavul oaspetelui ş.a.m.d. După ani întregi, în care getul învaţă greceşte şi cei doi încep să schimbe idei, admiraţia filosofului faţă de oaspete se fondează pe acele părţi ale gîndirii acestuia pe care el, grecul, le înţelege cel mai puţin. În ţinutul de unde vine, Zamolxis e considerat zeu pentru că stăpîneşte timpul prin metode geometrice: a găsit o relaţie directă între spaţiu şi timp. În discuţiile lor, oaspetele din Nord desenează adesea două linii perpendiculare una pe cealaltă, abscisa şi ordonata cunoscute azi de toată lumea, şi mişcă diverse puncte pe una sau alta din linii. La intersecţia lor plantează un băţ în nisip, iar umbra acestuia, mişcată de soare, e încă un argument al legăturii între spaţiu şi timp. Cum liniile sînt perpendiculare între ele, iar băţul este perpendicular pe planul în care sînt trasate liniile, avem de-a face doar cu unghiuri drepte în tot Universul (în sensul că acestea sînt suficiente), pentru că atît cele două linii, cît şi băţul pot fi prelungite imaginar la infinit în ambele sensuri. Orice altă legătură între două puncte în mişcare, deci evoluînd în timp, se va face printr-o oblică, adică o ipotenuză, o dreaptă opusă unui unghi drept. Getul crede, mai bine zis afirmă, că aceasta este expresia spaţială a timpului. Dovada: relaţia matematică precisă care se stabileşte între o ipotenuză şi cele două catete aferente. În fond, *nicăieri nu ni se* spune că getul a venit din Nord pe uscat sau pe mare. Ceea ce rămîne în istoria matematicii ca „teoremă a lui Pitagora" nu e decît rezultatul palid a ceea ce grecul a rezumat din teoria mult mai cuprinzătoare a călătorului get. Calendarul de la Sarmizegetusa, acest adevărat sextant construit pe uscat, cu stîlpii lui

de înălţimi diferite înfipţi în sol şi dispuşi în linii, spirale sau cercuri, este mărturia materială a complexităţii acestei teorii, pe care lumea modernă încă nu a descifrat-o.

Într-o perioadă în care nebuniile istorice ale unui regim îşi caută legitimităţi ştiinţifice în „cei 2 050 de ani de statalitate neîntreruptă", cînd interpretările calendarului dacic ocupă minţile mai tuturor fermaticilor şi Napoleonilor din ospicii, şi cînd protocronismul autohton este obiectul de studiu al secţiei principale din MII, să lansezi o teorie care ar permite să-l declari pe strămoşul Zamolxis precursorul lui Einstein e o *acţiune cu* multe şanse de succes. Ea arată însă şi cinismul autorului, pe care doar întîmplarea l-a botezat Diogene. *De la Zamolxis la Qenghis-Han*, una dintre primele lucrări ale iui Mircea Eliade publicate în România după acceptarea lui tacită de către regim, se vinde, de altfel, în zeci de mii de exemplare. O cumpără măcelarii şi coafezele, inginerii de drumuri şi poduri, doctorii de bătături şi avocaţii de cauze pierdute şi multe alte categorii de cetăţeni. Mai nimeni nu o deschide însă. Este cumpărată pentru a fi făcută cadou dentistului în locul tradiţionalului pachet de ţigări Kent. Poate că o citesc, totuşi, profesorii de ţară şi unii liceeni. Nimeni nu înţelege nimic, dar autorul e român şi a făcut carieră în America, e o autoritate în materia lui, istoria religiilor, iar religia, acest «opiu» de ieri, este astăzi semiautorizată, ca prin astfel de erezii să fie adusă în situaţia de a sprijini regimul prin excitarea coardei naţionaliste.

Este explicabil deci de ce Secţia 0 a pus imediat stăpînire pe teoria lui Diogene Sava şi i-a asigurat acestuia o viaţă liniştită în institut. Lui nu i se mai cere acum nimic, nici măcar să vină la şedinţele de partid, iar el nu e tîmpit să spună că teoria a fost emisă în bătaie de joc: îşi vede de curvele lui.

Doar lui Zare încercase să-i sugereze că „teorema spaţio-timpului lui Zamolxis" e o prostie, dar nici acesta nu-l lăsase să continue. „Nu-ţi dai seama, zisese acesta, ai visat un lucru coerent şi nici măcar nu eşti capabil să-l înţelegi pînă la capăt?" Lucrurile rămăseseră în coadă de peşte. Oricum, Diogene refuzase să meargă la Sarmizegetusa şi se mulţumise să citească zîmbind tot felul de articole din revista *Magazin* pe tema celebrului sanctuar. Zare însă se deplasase de mai multe ori şi fusese numit apoi şeful unui colectiv misterios din Secţia 0, intitulat chiar aşa: „Calendar".

19.

Se aflau, în acea zi de 9 iulie 1981, în sala de aşteptare la Aeroportul Otopeni, aduşi cu autobuzele încă de la 6 dimineaţa, şi pe la 11 fuseseră anunţaţi că plecarea se amînă pentru a doua zi. Senzaţia de puşcărie o încercaseră abia după ce autocarul îi adusese pe toţi trei la institut, cu bagaje cu tot, şi fuseseră puşi sub pază într-un birou de la parter. Consemnul era că n-au voie să meargă acasă şi nici să ia legătura cu cineva. Plecarea putea să aibă loc în orice moment, poate chiar noaptea, cu un avion militar!

Abia cînd, peste cîteva zile, Diogene o întîlnise pe Vanesa pe străzile Varşoviei se lămuriseră asupra misterului zilei de 9 iulie: Compania Aeriană LOT fusese în grevă. Specific „lagărului păcii" este mai întîi faptul că aici nu au loc greve. De ce ar face muncitorii grevă cînd mijloacele de producţie sînt ale lor? Proprietar, producător, beneficiar – nu-i aşa? Cine are aceste trei calităţi şi se apucă totuşi să facă grevă nu stă prea bine cu mansarda, trebuie tratat, pentru început, într-un spital psihiatric.

— Asta se şi întîmplă adesea, precizase cu un zîmbet duios ghida Vanesa.

Al doilea specific este că o grevă într-una din ţările lagărului declanşează alarme de gradul unu, doi sau trei în unităţile militare din celelalte ţări prietene.

— Dar noi nu sîntem militari, comentase Dragoş Bogdan, de ce ne-au ţinut peste noapte în institut?

— Ei nu, pe dracu', zisese Zare, dar ăştia, colegii noştri, cercetători ca şi noi, de ce-şi dau deşteptarea în fiecare dimineaţă la cinci jumate şi pleacă din hotel la şase fix? Unde se duc ei aşa devreme?

— Să cerceteze! rîsese Diogene.

— Să cerceteze, dar ce? insista Zare.

Pe urmă, Vanesa confirmase că şi turiştii români pe care-i însoţea ea, numai halterofili mustăcioşi cu studii la „Ştefan Gheorghiu", pleacă din hotel tot la şase dimineaţa şi zic că se duc la „cumpărături", iar ea, ca ghidă româncă a grupului, se plictiseşte toată ziua. Nu face decît să semneze zilnic *voucher*-ul de masă al grupului. Directorul restaurantului zice că turiştii îşi iau masa cu ei, la pachet, pentru toată ziua.

Aşa că Dragoş Bogdan rămăsese la hotel să-i mai alunge plictiseala Vanesei, iar Diogene şi Zare ieşiseră la plimbare în centrul Varşoviei.

Într-adevăr, atmosfera e cît se poate de stranie. Ceva pluteşte în aer, deasupra cozilor din spatele blocurilor sau din ganguri, deasupra capetelor miliţienilor care se plimbă în echipaje de cîte trei sau în maşini banalizate.

E clar, susţine Zare, cînd sînt „evenimente" într-o ţară socialistă, serviciile secrete ale ţărilor frăţeşti împînzesc şi ele peisajul, sub cele mai diverse acoperiri, ca să observe şi să tragă concluzii *pro domo*. Dar noi nu sîntem numai nişte papagali cu titlul de cercetători în istorie, puşi să facem figuraţie pentru a face verosimilă excursia „arheologică" a securiştilor care au venit cu noi în avion; noi chiar sîntem istorici, dom' Dio, şi avem ocazia să vedem istoria pe viu.

Nu-ţi spune nimic rata istorică de doisprezece ani în evenimentele din această parte a lumii? Ce vrei să spui cu rata de doisprezece ani? Chiar nu observi, faci pe prostul?

În Ungaria avuseseră loc evenimente în '56, la doisprezece ani după ce ruşii „eliberaseră" respectivele ţări, da? Da. Din '56, dacă adaugi doisprezece ani, dai de '68, în Cehoslovacia, cu intervenţia Armatei Roşii pentru salvarea comunismului, da? Da. Ei, adaugi doisprezece ani şi-ţi dai seama că aici, în Polonia, anul trecut au început chestiile astea cu Solidarnosc, cu greve şi ziare clandestine, cu tot felul de... Nouă de ce crezi că ni s-a impus să lucrăm cu Observatorul Astronomic şi să dăm zilnic viza pentru horoscopul Tovarăşului şi al Tovarăşei?

— Nu ştiam că lucraţi şi cu astronomi, se miră Diogene.

— Oho, încă de anul trecut. Sub pretext că nu au fonduri şi nu se pot autofinanţa, cercetătorii de la observator au făcut cerere să fie puşi sub egida MII. Directorul de acolo i-a făcut mai întîi un horoscop plin de chei şi auspicii favorabile lui Popescu-Voineşti. Bucuros, Moşu', că i se prezice glorie şi viaţă lungă! Acum, totul e clar: următoarele mişcări vor avea loc abia prin '92, dar încă nu se ştie unde: la noi, în Bulgaria sau, te pomeneşti, chiar la Moscova. Asta-i problema. Soluţiile ei, acolo sus, sînt cel puţin două, dacă nu mai multe. Prima, cea pe care ar aplica-o oricine s-ar afla la putere, constă în dezamorsări succesive ale potenţialelor explozive. Pentru asta cred că se fac observările pe viu, ca aici: pentru găsirea similitudinilor şi pentru a putea interveni, la

o adică, eficient şi la timp. La ăştia, grevele au început la Şantierele Navale. Poţi să fii sigur că şantierele noastre navale sînt toate în reorganizare continuă sub pretextul participării la Canal. Au fost înţesate de noi angajaţi, tineri, adesea aduşi direct din şcolile de securitate sau din Valea Jiului.

— De ce din Valea Jiului?

— Pentru că acolo, după meciul din '77 de pe stadionul Jiul, s-a ajuns ca din trei mineri, doi să fie securişti. La Casa Republicii la fel, se lucrează cu echipe dislocate pe cîte trei-cinci luni, aduse din judeţe şi încadrate bine de tot cu arheologi ca ăştia pe care-i însoţim noi acum. Tu ce crezi, că istoria se face aşa, lăsînd lucrurile să se întîmple? Nu, nene! Se supraveghează cu atenţie manometrele. Se bagă presiune şi, la momentul potrivit, se mai deschide cîte o supapă. Dar cea mai interesantă e tot soluţia noastră „românească, originală", cea de-a doua de care ziceam.

— Adică?

— Ai să rîzi dar, prin postul meu, sînt prins chiar în mijlocul ei, dracu' ştie cum mai ies din ce am intrat. Astă-primăvară am fost primit în partid, acum sînt trimis în străinătate, la odihnă, pentru la iarnă mi s-a promis o vacanţă în India, dovezi de iubire, nu-i aşa?

— Da, dar care-i soluţia care...?

— Eh, e la mintea cocoşului: *se lucrează la un nou calendar.*

— Dar tu eşti cam naţionalist, dom' Zare. Îţi place să lucrezi pentru soluţiile „româneşti, originale"!

— Aiurea, naţionalist!. În primul rînd, stimate coleg, la mine naţionalismul nici n-are sens pentru că nu ştiu cine mi-au fost părinţii. Dacă tata a fost grec sau turc? Dacă mama a fost bulgăroaică sau unguroaică? N-am de unde şti! La mine în buletin scrie „natural" şi la numele tatălui şi la numele mamei. Numele ăsta de Popescu mi l-au pus în orfelinat, puteau să-mi spună şi Ion Patruşcinci, era tot aia. În al doilea rînd, trebuie să ştii că naţionalismele sînt de mai multe feluri, în funcţie de elementul care e luat ca bază pentru a justifica diferenţa faţă de alţii. Cel mai primitiv este naţionalismul de sînge, care-i o formă de rasism şi care, în general, e imposibil de apărat cu dovezi. La Hitler era relativ simplu: blond, înalt, ochi albaştri, pielea albă etc. Dar la noi amestecurile de sînge au fost continue încă de la năvala lui Traian asupra Daciei. De unde ştii

că între soldaţii lui nu erau şi evrei, ca-n Legiunea Iudaica, instalată în Oltenia de azi, sau greci, ca-n Legiunea Macedonica, instalată la *Napoca*?

La fel de primitiv este şi naţionalismul bazat pe teritoriu. „Noi, ăştia, de pe valea sau muntele cutare, sîntem cei mai aşa şi pe dincolo!" Se bazează pe instinctul de teritorialitate (comun cu al animalelor, pînă şi peştii îl au, se pare), dar e greu de păstrat în vremea noastră, cînd oamenii se mişcă în căutare de lucru, iar la români, pentru că au practicat transhumanţa secole în şir, este aproape inutilizabil. Un fel de naţionalism ceva mai nobil, mai cultural, aş zice, este cel bazat pe unitatea de limbă. Dar limba noastră e foarte deschisă. Ai cuvinte din greacă şi bulgară, din tătară şi din latină, din maghiară şi din rusă, ai aşa-numitele cuvinte de substrat, cele cărora nu li s-a găsit o origine în limbile cunoscute şi au fost presupuse a veni din limba dacilor. Dar poate că ele au fost aduse de pecenegi sau de cumani, de goţi sau de vandali, cum să bazezi puritatea pe un asemenea amestec?

După părerea mea, cuvintele dau seamă de evenimente reale din viaţa materială, concretă. Obiecte, unelte, plante, obiceiuri noi pentru o populaţie oarecare au fost botezate cu cuvinte din limba celor care le-au adus cu ei. „A mulge", de exemplu, trebuie să fie foarte vechi, iar „a ciopli" trebuie să se fi născut în epoca pietrei cioplite. Deşi, între timp, poate că a fost înlocuit cu un sinonim dintr-o limbă în care „se cioplea" mai mult, cine ştie?

— Bine, bine, ştiu, arheologia lingvistică!

— Ai să rîzi, dar e singurul mod de a rezista în faţa imbecililor ăstora neaoşişti şi neciopliţi de la Secţia 0. Ei sînt naţionalişti care caută glorie, adică recunoaştere internaţională: d'aia vor să-i recupereze pe legionari ca Eliade sau Cioran, dar la un loc cu Ionesco, despre care numai naţionalist nu se poate spune că este. Îi împiedică puţin părerile respectivilor despre comunism şi despre Ceauşescu. Dar aici intervine cel mai periculos dintre naţionalisme, cel bazat pe o anume putere instalată la un moment dat într-un stat. De obicei, puterea asta e concentrată în mîna unui om, iar omul ăsta se crede etern şi vrea să fie identificat de către supuşii lui cu o putere legitimată şi prin sînge, şi prin teritoriu, şi prin limbă. E aproape ridicol să vezi cum unul ca Ceauşescu, despre care se spune că ar fi ţigan, care a preluat puterea prin viclenii de aparat – un aparat instalat de ruşi după ciuntirea teritoriului – şi care are şi

mari dificultăţi în a vorbi corect româneşte, vrea să se identifice cu spiritul naţional. El ne torturează şi ne înfometează chipurile ca să ne apere de ruşi. Singurul tip de naţionalism la care el nu face apel este cel religios. Probabil că se teme, dar se teme degeaba, pentru că românii nu sînt foarte credincioşi. Ăştia de aici, în schimb, catolicii ăştia de polonezi, au găsit într-adevăr un element de rezistenţă populară în religie. Noi nu am putea să folosim împotriva ruşilor, de exemplu, o religie care-i aceeaşi cu a lor şi pe care deja Stalin a folosit-o în favoarea lui la începutul războiului. Ştii că în tinereţe Stalin a fost popă ortodox?

— Da.

— Ce mai vrei?

— Bine. bine, dar chestia asta cu calendarul?

În zilele următoare, după ce Congresul PMUP-ului se terminase cu realegerea lui S. Kania în funcţia de prim-secretar, echipa de arheologi fusese mutată undeva în zona Gdansk-ului, unde se cerceta prin metoda stratigrafică un sit de pe malul Vistulei, presupus a conţine urme din vremea lui Mieszko I. Erau cazaţi într-un fel de cazarmă teutonă cu dormitoare mari. de zece paturi de fier fiecare. Ceilalţi, „arheologii" cu alură sportivă, continuau să dispară din cămin dimineaţa devreme, fie cu un autocar, fie cu Fiat-uri mici, închiriate de la Oficiul de Turism, dar pe şantier nu apăreau niciodată, cel puţin nu pe cel arheologic. Dragoş Bogdan o agăţase imediat pe cercetătoarea cubaneză, specialistă în civilizaţii precolumbiene, iar Diogene îşi petrecea serile în parcul întunecat al căminului pipăind-o pe o poloneză care făcea serviciile de interpretă de spaniolă şi franceză.

Zare, singura persoană din zonă interesată în rezultatele săpăturilor, sfîrşi prin a fi dezamăgit de urmele „slavilor de cîmpie", polacii din secolul X, şi începu să-i plictisească pe cei doi colegi de institut să-i faciliteze discuţii ştiinţifice cu Rosa-cubaneza pe tema calendarelor maya.

Scenele erau de tot hazul: pe o bancă de lemn din fundul curţii cazărmii teutone, Rosa stătea pe genunchii lui Dragoş Bogdan, iar Ana-poloneza, pe cei ai lui Diogene. Zare se aşeza pe jos în iarbă, în faţa lor, şi-i punea polonezei întrebări în franceză; aceasta le traducea în spaniolă pentru Roşa şi traducea apoi răspunsurile ei în franceză. Băieţii se plictiseau repede şi începeau să le ciupească pe fete de buci.

Acestea chicoteau şi uitau întrebările lui Zare sau răspundeau/traduceau aiurea. Zare se enerva („Sînteţi insuportabili!") şi pleca singur la plimbare. Cele două cupluri alergau atunci nerăbdătoare în dormitorul pustiu (absenţa „arheologilor cu mustăţi" fiindu-le favorabilă) şi astfel aveau o oră sau două numai pentru ei.

Dragoş Bogdan susţinea că tehnicile erotice precolumbiene sînt chiar mai rafinate decît cele din *Kama-Sutra* pe care le experimentase cu Vanesa. Dar despre aceste detalii Diogene nu-i spune Renatei-Veturia. Preferă să-i spună ce zicea Zare despre diversele calendare.

20.

De totdeauna, zicea Zare, regele, împăratul sau ce-o fi el, după ce are senzaţia că stăpîneşte cu siguranţă toate forţele pămînteşti din regatul său, începe să se teamă de forţele nepămînteşti. Pentru a le stăpîni şi pe acestea are nevoie de ajutorul vracilor, al preoţilor, al savanţilor şi aşa mai departe. Al nostru Tov., numai spre Dumnezeu nu-l vezi îndreptîndu-se. El a fost învăţat de comuniştii lui că religia e o escrocherie. Îl tentează poate doar ca instrument, adică să fie el beneficiarul escrocheriei, în plus, ca orice individ fără studii, are şi un fel de respect furibund faţă de ştiinţă. Vede că ştiinţa este un instrument de putere, dar nu acceptă ca acest instrument să-i fie inaccesibil. Aţi observat probabil cît de des foloseşte adjectivul „ştiinţific" pentru a argumenta cele mai mari aberaţii pe care doreşte să le impună. Pe nevastă-sa a etichetat-o savantă nu, cum se crede, pentru a-i satisface orgoliile. Ca să pună mîna pe teribilul instrument, ştiinţa, el are nevoie, mai întîi, să-i stăpînească pe savanţi. Cucerirea acestor oameni este, pentru el, o problemă relativ mai simplă decît cucerirea ştiinţei. Metoda? Aceeaşi care i-a asigurat şi pînă acum succesul: dosarul de cadre, şantajul, aducerea la mizerie şi apoi oferirea unei cvasinormalităţi ca recompensă. Odată puşi în lesă, savanţii ar trebui să-i asigure supravieţuirea fizică cît mai îndelungată şi păstrarea puterii. Punctul slab al manevrei? Lipsesc mecanismele pentru verificarea intelectelor supuse puterii regelui. Acesta nu poate controla el însuşi cîţi dintre medicii, savanţii, inginerii pe care şi i-a făcut sclavi

sînt într-adevăr profesionişti performanţi şi cîţi sînt veleitari oportunişti. Se bazează doar pe flerul lui personal. Însă spaimele şi iluziile lui îi joacă adesea feste în aprecierea utilităţii acestor „sclavi cu materie cenuşie peste normă".

Astrologia este, în mintea multora, la jumătatea drumului între ştiinţă şi şamanism. N-avem de unde şti ce e în mintea Tovarăşului, dar probabil că baza ghicitului în stele, adică influenţa astrelor asupra vieţii de pe pămînt, este acceptată şi de el ca argument ştiinţific de bun-simţ: dacă există raze cosmice şi acestea străpung atmosfera terestră, nu se poate să nu exercite ele o influenţă asupra oamenilor şi a evenimentelor. Problema ar fi să ştie numai el cum se petrece această influenţă şi, mai ales, cui îi încredinţează descifrarea.

În ce fel au ajuns amîndoi să aştepte cu sufletul la gură, în fiecare dimineaţă, horoscopul redactat de astronomi şi supervizat de Popescu-Voineşti, iarăşi n-avem de unde să ştim. Cert e că, în prognoza pe următorii zece ani, ceva îl nelinişteşte şi, se pare, de curînd a dat ordin să se lucreze la o modificare a calendarului.

Toată lumea se ghidează în prezent după acelaşi calendar. Se ştie însă că un an astronomic este cam cu şase ore mai lung decît un an calendaristic. Prin convenţie, cele şase ore sînt adunate o dată la patru ani şi sînt trăite, consumate, în ziua de 29 februarie a anilor bisecţi. Tovarăşul e convins că această decizie, luată de altcineva decît de el însuşi, nu-i este favorabilă, aşa că s-ar putea să dea un decret ca s-o schimbe. Bănuiala lui este că, de fapt, cele şase ore suplimentare se adiţionează o dată la doisprezece ani în trei zile nefaste pentru puterile asemănătoare cu a lui: asta înseamnă Ungaria 1956, Cehoslovacia 1968 şi Polonia 1980. Vi se pare ceva ciudat că o spaimă nelămurită îl îndeamnă să ia decizia de a acţiona asupra calendarului?

Am mai aflat, tot din vorbele dezlînate ale lui Popescu-Voineşti, că «supără» şi faptul că, în actualele calendare, ziua suplimentară din anii bisecţi este adăugată totdeauna zodiei Peştilor, zodie care urmează zodiei Vărsătorului, în care este născut Tovarăşul. Cuvîntul «urmează» nu-i place. Este convins că cel care va încerca să-l detroneze şi să-i «urmeze» la putere este un tip din zodia Peştilor. Dacă nu acţionează repede asupra calendarului, ceva rău ar putea să i se întîmple. Vă spun eu, în cîţiva ani, România va trăi după alt calendar decît restul lumii.

— Mai termină, Moşule, cu prostiile, zisese Dragoş Bogdan. Singura noastră şansă e să se îmbete Nicuşor într-o zi şi să-i dea cu ceva în cap lu' Tovarăşu'. Altfel, stăm şi aşteptăm să moară de moarte bună, cînd s-o îndura s-o facă. Io habar n-am dacă ruşii vor intra în Polonia cu tancurile ca să-i calmeze p-ăştia, dar al nostru a făcut atîta gălăgie, că sigur ruşii nu vor veni să ni-l dea jos. Şi dacă la Moscova nu mişcă nimic, de altcineva nu cred eu că se teme el.

— Habar n-aveţi pe ce lume trăiţi, se supărase Zare. Altceva decît băutură şi muieri n-aveţi în cap.

Dar poate că se supărase doar pentru că Dragoş Bogdan îi zisese Moşule – era, într-adevăr, cu vreo cinci ani mai în vîrstă şi nu pentru că nu voiam să-l ascultăm. Numai că, uite, sîntem în '89, au trecut opt ani de la discuţia noastră din Polonia şi în România încă n-au fost suspendate prin decret zilele de 29 februarie din anii bisecţi. De vreo doi ani Zare a plecat de la institut. Unii zic că a fugit în străinătate, alţii că s-ar fi retras din nou profesor la ţară, scîrbit de meschinăriile colegilor din Secţia 0. Nici măcar prietenilor nu le-a trimis o scrisoare. După prima excursie în Polonia, pot să zic că rămăseserăm prieteni, îl adusesem de cîteva ori şi aici, la ţară.

21.

Prietenia lui Zare pentru Diogene avea să se consolideze în cele două luni de tabără arheologică şi, mai ales, în iarnă, în urma unui incident cel puţin ciudat. După acea duminică de 13 decembrie 1981 în care starea de asediu fusese declarată în Polonia, cineva, unul dintre acei numeroşi necunoscuţi care te opresc pe stradă sau se aşează la masa ta în restaurant şi-ţi dovedesc în cîteva minute că ştiu foarte multe lucruri despre tine, îl avertizase pe Zare că „în Polonia îşi cam dăduse drumul la gură cu privire la calendar"! Mesajul era sibilinic. Era vorba doar de plasarea evenimentelor semnificative în zodia dinaintea Vărsătorului, adică în Săgetător, sau de un avertisment tardiv? în sensul că „ai voie să vorbeşti ce vrei despre calendarul dacilor, dar nimic despre noul calendar, despre eventualitatea unui decret care să-l instaureze în România".

Zare presupusese că unul dintre cei doi colegi cu care discutase în Polonia despre calendar îşi permisese o mică notă informativă. Bănuiala lui căzuse imediat pe Dragoş Bogdan pentru că „ce naşte din pisică şoareci mănîncă, tu cum crezi c-a ajuns ta-su mare mahăr, al treilea om după prim-secretar în judeţul Constanţa? Nu prin delaţiuni şi lovituri sub centură? Nu-i asta apriga luptă de aparat în fiecare minut şi în fiecare organizaţie de bază?" îl chemase pe Diogene seara în mansarda închiriată într-un bloc vechi de pe bulevardul Dacia şi, ascultînd împreună relatările Europei libere şi ale Vocii Americii despre evenimentele din Polonia, îşi plînseseră de milă reciproc.

Sîntem nişte viermi, dom' Dio, dacă ni se pare normal să dăm fuga la Secu' şi să povestim orice banc spus de un coleg în cîrciumă în speranţa că vom beneficia în schimb de o bunăvoinţă a monstrului, de o avansare, de o excursie, de o mărire de salariu. Ce să mai aştepţi de la un astfel de popor? S-a dus dracului totul! Şi asta de multă vreme, din prima zi de după 23 August, am început această adaptare fanariotă la regimul de ocupaţie. Atunci, dacă n-am fi fost aşa, încă s-ar mai fi putut face ceva, nu crezi?

Dezvoltase apoi – semnul marii încrederi ce i-o acorda lui Diogene – teoria lui cea mai secretă, cea a vinovăţiei generaţiei anterioare, cea care se adaptase la rău înainte de a încerca să-l combată. Sigur, abia mascată, se recunoştea în această teorie ranchiuna lui faţă de părinţii care-l născuseră şi-l abandonaseră. Făcuse din cazul lui un simbol pentru întreaga Românie: un popor întreg ameninţat şi supus, care continuă să nască fără să se gîndească pe ce lume îşi aduce progeniturile şi ce fel de viitor le asigură. Ăsta nu mai e popor, e simplă turmă.

Diogene încercase mai întîi să-l disculpe pe Dragoş Bogdan. Stai, domnule, că nu-i chiar aşa! Omul ăsta e mai degrabă un epicurean, eu personal nu-l văd ducîndu-se cu hîrtia în mînă la primul securist pîrlit care ne are în supraveghere. Tocmai pentru că-i fiu de ştab şi a învăţat din familie să-i ţină uneori la distanţă, să le amintească, pentru a fi lăsat în pace, că „în ţara asta conduce Partidul, nu Securitatea", deşi pentru noi ăştialalţi pare să fie tot un drac. Gusturile lui pentru femei şi maşini, tocmai şi-a cumpărat în toamnă un Fiat de ocazie de la un marinar, nu-l recomandă deloc ca un biet delator arivist. O fi fost şi poate mai e ta-su unul din ăştia, dar el e mai degrabă băiat bun. Tu chiar crezi că te-a ascultat vreodată cu atenţie şi că a găsit de cuviinţă după aia să scrie o

notă informativă? Bancuri! E ultima chestie care să-l intereseze pe Dragoş Bogdan.

Pe primul loc în mintea lui e să facă bani şi, pe al doilea, s-o ştergă în Vest dacă se iveşte ocazia. Nu vezi că se duce săptămînal la mare să cumpere dolari şi-i vinde la Bucureşti cu cinci-zece lei mai mult? Uneori vinde chiar la polonezii care vin special pentru asta, vînd ţoale pe lei de cum trec graniţa în judeţul Suceava şi coboară pînă la Bucureşti după dolari. E bişniţar, e curvar, e ce vrei tu, dar nu e un delator căcăcios.

— Bine, dar asta, dacă ar fi adevărat, mă face să mă gîndesc la altă «sursă» şi aia n-ai putea fi decît tu! strigase speriat Zare, închizînd radioul, care şi aşa nu mai emitea decît un fel de sunete cosmice.

— N-ai decît să crezi şi asta, dacă vrei, zisese Diogene, uşor surprins totuşi de întorsătură. Dar de ce nu crezi că ţi-au aplicat o cacealma? E şi asta o metodă, nu? Nu le trebuie lor nota informativă a cuiva ca să te sperie puţin. Îţi dau senzaţia că ştiu ceva despre tine, introduc un ton uşor acuzator şi pe urmă te lasă să te frămînţi. Vina ţi-o găseşti singur, ţi-o inventezi şi, în loc să-ţi vezi de treabă, te apuci să cauţi delatori în jurul tău.

— Mda, de fapt, ai dreptate, dă-i în mă-sa! Dar cum dracu' am ajuns în halul ăsta, dom' Dio? Să ne fie frică şi de umbra noastră, să fim cu toţii nişte pervertiţi, nişte nuli? În fond, ce sîntem noi? Cercetători în istorie? Rîd curcile. Inventăm tot felul de prostii ca să ne păstrăm un salariu de mizerie şi n-avem nici dreptul să vorbim, d-apăi să scriem ce ne trece cu adevărat prin cap. Ce legătură mai e între noi şi un Pârvan, un Tocilescu, un Nicolaescu-Plopşor sau Radu Vulpe? Nouă ne spune Miliţia şi ce să cercetăm în trecut şi cum să vedem viitorul, ţi se pare normal?

„Sigur că nu era normal, dar cauza, cauza primă a tuturor nenorocirilor?"

— „Era tot... generaţia părinţilor! Bunicii erau încă bărbaţi, de la ţăran la savant, interbelicul avea pe ce să aşeze bazele sănătoase ale ţării. O ţară ca o floare şi o ţară... mare."

— „Exagerezi, idilizezi. De fapt, nici atunci n-am fost îngeri. Tot balcanici, şmecheri, fanarioţi, bizantini, ce vrei şi ce nu vrei, de ce să dau eu azi vina pe bietul tata? A făcut şi el ce a putut, dar... Înainte de război lucrase la un negustor de cereale şi, dacă nu începea nebunia, poate devenea chiar el un mic negustor de cereale din burta Bărăganului."

— „Ha-ha, rîsese Zare, iar tu ai fi fost astăzi moştenitorul firmei şi ai fi ştiut să citeşti paginile de bursă din ziarele englezeşti. La Chicago – unşpe cenţi buşelu!"

— „De ce nu? Numai că tata a rămas ţăran, a făcut o casă de copii şi, pînă la urmă, i s-a luat şi ţărănia. I s-au luat caii, pămîntul l-a donat de bună voie ca să nu se trezească prizonier la colhoz, s-a angajat paznic la ferma care fusese înainte moşia lui Mateiu Caragiale şi, după ce ferma s-a transformat în rezervaţie naturală, a rămas ca ajutor de biolog, adică om la toate: paznic, cantaragiu, magazioner şi cosaş, muncitor agricol, cum se zice."

— Ia stai, cum adică Mateiu Caragiale, ce rezervaţie naturală, ce tot vorbeşti tu acolo? Nu cumva eşti din Sionu? la stai jos şi povesteşte!

— Nu chiar din Sionu, din Boroana. Acolo e celălalt conac al Maricăi Sion.

O agitaţie ciudată îl animase brusc pe Zare. Scosese din bibliotecă volumul *Mateiu I. Caragiale – un personaj*, editat de Muzeul Literaturii, şi răsfoia febril. În paginile „Jurnal – Agenda – Acta – Memoranda" ştia pasaje întregi pe dinafară. Pentru el, pe anumite subiecte, cercetarea istorică era o adevărată patimă, iar din interbelic, personajul care-l pasiona era acest asocial, acest fiu vitreg revoltat împotriva tatălui, Mateiu. O identificare? De ce nu?

Scrisorile trimise de la conacul din Boroana erau localizate de Mateiu «Fundulea» pentru că acolo era cel mai apropiat oficiu poştal, precizase Diogene – Boroana era doar un cătun de cîteva case, n-avea primărie şi nici poştă.

Sub această nouă lumină, Zare începea să reinterpreteze concret unele note de jurnal. Uite aici, uite: *Burlesque aventure du retour: Fundulea-Brăneşti a pied. 5.35 depart de Brăneşti. 6.25 arrivee a Bucarest.*

— Cîţi kilometri sînt?

— Păi, de la conac la gara din Brăneşti să tot fie vreo doişpe.

— Rezultă că mergea două ore pe jos şi o oră cu trenul ca să ajungă la Bucureşti. Extraordinar! Şi zici că mai e în picioare conacul ăla? Vreau să-l văd.

Da, zice Dio şi, pentru că tot au ajuns la răscrucea pe care o face drumul Gării cu şoseaua naţională, chiar i-l arată cu mîna întinsă

Renatei-Veturia. Valul de ceaţă tocmai se ridică pentru cîteva minute, de parcă ar fi comandat de necesităţile povestirii lui Diogene.

Fac cîţiva paşi pe şoseaua naţională în direcţia opusă celei pe care o vor lua mai apoi. Se opresc în punctul din care faţada conacului se vede aproape întreagă, nemascată adică de blocul urît cu două niveluri, turnat acolo în urmă cu vreo cinci ani pentru a adăposti laboratoarele Rezervaţiei Naturale „Dropia" – *Otis tarda*. Din şosea pînă la conac sînt vreo două sute de metri.

— Dacă pui mîinile aşa, ca să nu vezi blocul, explică Diogene, şi-ţi imaginezi că nici casele astea din stînga nu existau, vezi doar conacul şi căsuţa de la intrare, casa paznicului, ambele în plin cîmp, izolate de sat, relativ impunătoare ca imagine, şi aproape că simţi nevoia să ridici un catarg în faţa conacului şi pe catarg să ridici un steag cu blazon: e de acolo!

Gardul viu de măceş care face bariera între şosea şi curtea din faţa conacului e încă pe jumătate îngropat în zăpadă netopită. E ca un cadru alb, un *passe-partout* pentru tabloul cu fond negru de noroi de Bărăgan şi cu silueta, totuşi elegantă, a faţadei conacului. Dacă n-ar fi porcăria aia de bloc, s-ar vedea şi bisericuţa mică din spate, turla doar i se ghiceşte în ceaţă în partea dreaptă, dincolo de el, pierdută în crîngul de salcîmi bătrîni şi cu crengile înţesate de cuiburi de ciori.

Costea Bratu, reia Diogene, se întorsese din război uşor atins la cutiuţă, se pare că fusese îngropat de un obuz în Tatra. Casa îi arsese în '43 şi nevastă-sa murise la incendiu. Omul n-avea rude şi se instalase cu de la sine putere în casa pazei de lîngă conac, dormind pe jos şi mîncînd din pomenile morţilor cînd se făceau pomeniri sau înmormîntări la bisericuţă. Nu prea avea prieteni printre ţărani şi, chiar dac-ar fi avut, cui îi ardea în vremea aia de foamete să mai hrănească o gură? Tata a fost singurul care i-a mai dat cîte un fund de sac de sămînţă de mei, de grîu sau porumb, aşa că bătrînul Bratu începuse să cultive curtea din faţa conacului, pe locul micsandrelor lui boier Matei, ca şi cînd ar fi fost pămîntul lui.

Cînd ruşii instalaseră o mică garnizoană provizorie acolo, îl consideraseră parte integrantă a clădirii şi, în schimbul treburilor de curte, îl acceptaseră să doarmă în „corpul de gardă", împreună cu caporalul

de schimb. Un fel de «angajat civil» rămăsese şi în vremea în care conacul devenise puşcărie cu punct de lucru în cîmp şi cu fostele magazii de cereale din spate transformate în dormitoare pentru deţinuţi. Abia după '60 plecaseră puşcăriaşii şi paznicii lor, iar moşia fusese transformată în fermă de stat. Îl angajaseră cîteva luni pe postul de paznic şi apoi îl pensionaseră, fără să-l dea afară din culcuşul lui din „casa pazei". Cam atunci îi ceruse inginerul Calotă, directorul fermei, să-i aducă un om mai în putere să-l angajeze în locul lui, adică paznic, magazioner şi cantaragiu, şi Costea Bratu îl recomandase pe tata. Lîngă casa pazei fusese instalat un cîntar basculă şi, din anul ăla, Ferma I Boroana începuse să producă. Avea cinci tractorişti, trei ingineri care veneau de la Bucureşti cu trenul şi, pentru muncă, zilieri pe sezoane, o parte ţărani din sat, boroneni care n-aveau chef să muncească la colectiv, altă parte venetici din Maramureş sau din zona Muscelului, cazaţi claie peste grămadă în fostele dormitoare de deţinuţi şi plătiţi în natură, mai ales în porumb, toamna. Tata era dintre cei care donaseră pămîntul statului: era o lege care zicea că salariaţii statului, neavînd timp să se ocupe şi de pămînt, îşi pot păstra un petec de grădină şi, de bunăvoie, donează restul pâmîntului fermelor de stat. Nici nu ştiu dacă asta era o lege sau doar o campanie de propagandă prin presă. Cert e că cei care procedau aşa scăpau de persecuţia încăpăţînată a haitelor de activişti care-i urmăreau ca să-i înscrie la GAC. Cred că eram prin clasa întîi sau a doua cînd se întîmplau toate astea, tu nici nu erai născută, nu-i aşa?

Nu, nu cred, spune Renata-Veturia cu gîndul aiurea.

Ceaţa revine acum vizibil peste conac ca o plapumă deasă, ca un organ viu care simte că rolul lui de a acoperi amintirile a redevenit de actualitate. Frigul s-a înmuiat bine, pe şosea e o mîzgă groasă, de fapt, un noroi împrăştiat de roţi de tractoare şi căruţe, îngheţat peste noapte şi ajuns din nou o pastă lipicioasă şi alunecoasă acum, către ora 10 dimineaţă.

Tinerii viitori însuraţei se apucă de mînă şi se întorc cu spatele la conac. Se îndreaptă spre vest, spre sat adică, ocolind băltoacele mai mari şi sprijinindu-se unul de altul să nu alunece.

22.

În fond, pentru un romancier, cel mai greu lucru este să găsească, după ce a terminat o carte, subiectul, tema, ideea, sugestia de la care să pornească pentru a lucra la următoarea. Uneori, starea de plutire buimacă printre obsesii durează luni sau chiar ani. Alteori, ideea cărții următoare îți vine imediat ce ai pus punct la capătul ultimei propoziții din cea anterioară. Ba chiar poți găsi, printre rîndurile tipărite ale ultimei cărți, presimțirea celei care vine. Cred că asta se poate observa cu ochiul liber în *Și ieri va fi o zi* (1989, Editura Cartea Românească). *Primul exil la cronoscop* este mărturia că din apele tulburi ale SF-ului se ițea «scafandrul».

Pe urmă, lucrurile vin cumva de la sine. Mi-a căzut în mînă cartea lui Scarlat; am cunoscut-o, prin scrisori și apoi la telefon, pe doamna Son. Aceasta s-a oferit să mă găzduiască, dacă aș vrea să stau o lună sau două la malul mării și să scriu, iar Nușa, care avea angajat un proces de paternitate la Constanța și voia să o însoțesc, mi-a telefonat și mi-a spus că o pusese pe clienta ei să cumpere trei bilete la clasa întîi pentru joia procesului.

Precum apele unui fluviu în preajma cascadei, faptele banale ale existenței tale se precipită în astfel de zile. Petrică Răileanu îmi telefonează că Scarlat e în București, că i-a vorbit de mine și că ar putea să mă sune. Omul îmi telefonează într-adevăr după-amiază și stabilim pentru ora 7, în aceeași seară, o întîlnire în barul Hotelului Union. Petrec apoi mai bine de o oră răsfoind cărțile pe care le-am strîns pe marginea biroului ca avînd posibile legături cu „tema scafandrului" și zecile de fișe din cele două cutii de carton pe care am scris cu Letraset „zodia scafandrului". Nu reușesc deloc să mă concentrez cu adevărat asupra lor și fumez aproape un pachet întreg de țigări Golf.. De fapt, ce întrebări îi voi pune?

Scarlat e un tip fabulos, un adevărat personaj. Ceea ce mă fascinează la el din primul moment este respirația gîjîită. Probabil că respiră așa din cauza tutunului, dar mie îmi place să cred că mă aflu în fața unei boli profesionale. Că zecile sau sutele de scufundări pe care le descrie în carte sînt la originea ei. Ceea ce-l obsedează acum este publicarea manuscrisului pe care Petrică mi l-a dat să-l citesc. Cartea este mult mai

slabă decît prima, din care, de altfel, reia destule istorioare. În plus, este asezonată cu diverse sloganuri „pionierești", probabil pentru a o face mai ușor de susținut în fața cenzorilor de la Consiliul Culturii. Îi spun că am citit-o și i-am făcut referat pozitiv, ceea ce e adevărat, dar, din păcate, referatul meu nu contează prea mult în fața celor care decid publicarea sau respingerea. Bineînțeles că nu ia în serios acest din urmă amănunt. Crede că am puteri mari și doar mă prefac neputincios.

Ne mutăm apoi din bar la un restaurant din apropierea hotelului ca să mîncăm ceva și să bem o sticlă de vin. E abia ora 8, dar restaurantul se pregătește de închidere. Reușim cu destulă greutate să-l convingem pe un chelner tînăr și soios să ne servească. Scarlat îl servește pe chelner cu un Kent din pachetul lui aproape gol. Omul ne aduce deci două fripturi de vacă reci și ațoase și ne desfundă două sticle de Jidvei îmbuteliate la Bucur Obor cu risipă de metabisulfit. Primul pahar îmi arde stomacul mai abitir decît o diluție de acid sulfuric. Asupra lui Scarlat, același prim pahar are un efect mai degrabă pozitiv (pentru mine): se pune pe povestit din lunga lui viață de scafandru și din actualele mizerii ale funcției de „comandant pe flotă" (adică șef al tuturor scafandrilor – opt la număr – din întreaga flotă românească de pescuit oceanic!). Cu prudență, dar nu și cu prea multă delicatețe, încearcă să mă pună în gardă să nu cumva să-i fur ideile pentru a le folosi în cărțile mele. Autodidacții au mereu obsesia plagiatului. Ține foarte mult și să nu i le „deformez". Pentru asta folosește o expresie ce se vrea plastică, dar e sibilinică: nu-i plac, zice el, oamenii care umblă „cu șarpele de șapte metri de la coadă la cap și de șase metri de la cap la coadă"! în mod cu totul firesc, Scarlat nu face diferența între scriitorii de ficțiune si autorii de literatură științifică sau „vulgarizatorii" științei. Înțeleg că-i asimilează pe „colegii" care ar îndrăzni să-i fure descoperirile sau să-l transforme în personaj de ficțiune cu saltimbancii de bîlci. Va trebui probabil să întîlnesc disprețul lui cînd va citi aceste rînduri.

După cîteva zile, într-o seară, mă așez la masa de scris și încep:

„Încuie ușa. Traversează holul. Pătrunde în liftul fără lumină. Bîjbîie după butonul parterului. O smucitură brutală. Coborîrea în întuneric induce spaima.

Acesta este un roman de profunzime."

E evident că gîndul ascuns care transpare sau nu transpare în aceste prime rînduri este „coborîrea în adîncuri", acţiunea scafandrului care se îndreaptă spre o bază subacvatică. Întunericul, frigul, spaima mea faţă de necunoscutul profunzimii în care m-am decis să cobor.

Dimineaţa mă trezesc cu febră. Rămîn acasă şi febra, în ciuda pastilelor, ceaiurilor şi frecţiilor, continuă fix o săptămînă. Trag concluzia că a fost o răceală zdravănă şi, în săptămîna următoare, încep să mă duc la serviciu. În cea de-a doua săptămînă reuşesc să mă achit de unele promisiuni lăsate baltă în timpul febrei şi să-mi recapăt ritmul normal, adică să am seara o oră sau două pentru mine, pentru lecturile încă neorganizate pe care le dirijez instinctiv spre temele romanului. A treia săptămînă e chiar ritmată de note în caiet, de fragmente de frază, de intonaţii, de culegeri de termeni specifici domeniului subacvatic, pe care mi-i explic şi cărora le caut neaşteptate semnificaţii secundare. Aceste semnificaţii pot să-mi servească la construcţia „în profunzime" pe care tocmai vreau s-o încep. La sfîrşitul acestei a treia săptămîni, seara, scriu iarăşi o pagină şi cîteva rînduri.

Dimineaţa următoare mă trezesc cu febră. Şi din nou o săptămînă pierdută (răceală, îmi zic), trei săptămîni de reintrare în ritm, trei-patru pagini scrise, din nou febră... şi tot aşa pînă în vară, la Valea Vinului, unde febra cu friguri şi transpiraţie mă apucă încă după-amiaza, la cîteva minute după ce am stat pe terasa vilei şi am bătut la maşină o pagină de roman.

Ce concluzie, alta decît o legătură directă între roman şi boală, poţi să tragi după cele cîteva luni de astfel ritmată experienţă? Mă duc, oricum, la farmacia din Rodna Veche şi o conving pe farmacistă să-mi vîndă antibiotice, deşi nu am reţetă. Bolesc toată săptămîna în vila de la Valea Vinului. De fapt, am febră doar dimineaţa şi seara. Noaptea transpir abundent şi-mi fac griji să nu „răcesc", pentru că vremea e destul de rece aici, la munte, chiar dacă sîntem în iulie. Fac focul cu lemne în sobă şi încep să nu mai ştiu dacă transpir din cauza bolii, a romanului sau a căldurii de la foc.

Mugur, fiu-meu, doarme buştean noaptea şi zburdă toată ziua în munte cu băiatul lui Mihai Dinu Gheorghiu şi cu alţi copii din tabără sau din sat. Bucuria lui de copil de oraş lăsat liber în marginea pădurii de

munte mă face să nu dramatizez maladia. Nu am propriu-zis deliruri din cauza febrei, dar o învălmăşeală de gînduri în care idei de roman se amestecă cu supoziţii despre boală, da. Linele le notez în caiet. Mai coerentă între toate este relaţia dintre roman şi diagnosticul-ipoteză pus de profesorul Căruntu în urmă cu vreo lună.

S-ar putea, zicea el, dată fiind periodicitatea, să avem de-a face cu o boală ceva mai rară. N-ai fost în Africa sau în alte ţări exotice, nu? Nu. Dar în familie ai ascendenţi mai aşaaa, mai din Sud, cum să zic, greci, italieni sau... (ezită să zică evrei)? Pe mama cum o chema înainte de căsătorie? Ioniţă, zic eu. Mda, nu e relevant, dar... s-ar putea să fie şi asta. Se numeşte „boala periodică familială mediteraneană". E o boală pe care o fac numai cei care au ascendenţi în zona mediteraneană şi trăiesc în zone mai reci decît cea de origine. Se manifestă cam aşa, înainte de 40 de ani, şi poate să apară, zic cărţile, la trei, cinci sau şapte generaţii de la strămoşul mediteranean strămutat mai în nord. Nu e grav, febrele astea se diminuează cu timpul, eventual le ajutăm să dispară cu nişte colchicină. Mai vedem.

Atunci mă gîndisem să-l iau peste picior pentru că, nu-i aşa, strămoşii tuturor românilor sînt de la Mediterana, latini veniţi să trăiască în recele ţinut al dacilor nord-dunăreni, ar trebui să fie o boală naţională febra asta periodică. Acum, la Valea Vinului, legam altfel ipoteza Căruntu de viaţa mea, mai bine zis o legam direct de roman (scrierea unui roman fiind parte esenţială a existenţei mele): corpul meu liber, mediteranean chiar prin ideea de corp sănătos şi armonios, percepe această aventură în adîncuri la care-l sileşte barbian spiritul ca o incursiune într-un ţinut mult mai rece. Pe scurt, mintea imaginează lumea scafandrului şi, instinctiv, visceral, corpul o refuză. Ar avea şi de ce, pentru că, de fapt, în spatele construcţiei subacvatice de tip Cousteau, mintea mea criptează adversităţile (răceala, gerul) întregii lumi în care trăiesc, frigul ăsta simbolic al societăţii comuniste din România anului 1989, iar corpul refuză în mod natural o astfel de exilare în „Nord".

Nu ştiu dacă e prea clar ce vreau să spun, dar e cert că, mai tîrziu, cînd diagnosticul febrei periodice familiale mediteraneene nu mai era de actualitate, esenţa acestui gînd s-a păstrat ca un fel de motor al avansării în roman.

23.

Dacă cineva ar fi privit de sus, aşadar, în acea dimineaţă de februarie a anului 1989, Cîmpia Dunării cam în locul în care, în plin cîmp, între Mostiştea şi calea ferată Bucureşti-Constanţa, se întinde comuna Boroana şi, dacă acel cineva ar fi putut vedea prin ceaţa deasă a acelei dimineţi, el ar fi avut surpriza să observe cum, din cele mai diverse direcţii, spre o anume casă din marginea satului, casa lui Vasile Sava Cantaragiu, se îndreptaseră, ca pilitura de fier spre un magnet, încă de la ora 6 dimineaţa, cînd era întuneric, şi pînă către 10, pe jos sau în căruţă, singuri sau în grup, mai bine de treizeci de oameni, în majoritate bărbaţi, dar şi cîteva femei, vreo doi sau trei copii. Ultimii, dar nu cei din urmă, fireşte, erau aceşti doi tineri care au venit cu trenul şi merg ţinîndu-se de mînă, ignorînd, desigur, mişcarea predecesorilor lor spre aceeaşi ţintă.

Numai că în timp ce el, bărbatul, se mişcă într-un teren al amintirii, perfect jalonat, într-o zonă în care fiecare umbră abia ghicită în ceaţă are un sens sau evocă o întîmplare, o fiinţă sau o clădire cunoscută, un mister acceptat, ea, fata, se află în faţa unui vid de informaţie din ce în ce mai neliniştitor. Trebuie să se încreadă doar în senzaţia, încă firavă, că-l iubeşte pe Diogene şi că s-a decis să-l urmeze. Altfel de ce i-ar asculta povestirea dezlînată care amestecă amintiri din copilărie şi mai recente cu istoria cătunului şi Istoria în general şi, mai ales, se străduieşte să ascundă lucruri a căror gravitate ea o ignoră?

„Încă din iama aia, zice Dio, după Anul Nou, imediat ce drumurile deveniseră practicabile, Zare aproape că mă obliga să vin duminica la Boroana şi să-l iau şi pe el cu mine, la început cu trenul, mai pe urmă cu Fiat-ul lui Dragoş Bogdan, pe care-l iertase, nu-l mai considera delator. Prima dată ne opriserăm acolo, la conac, şi-l inspectaserăm îndelung, cîteva ore bune, eu plictisindu-mă din prima oră, el intrînd prin fiecare cotlon periculos, examinînd cu atenţie fiecare porţiune de perete pe care se mai ghicea culoarea ştearsă a unui desen cu evidente valenţe heraldice. Clădirea era deja abandonată, prin camerele de la parter se mai păstrau în saci mari de hîrtie pesticide degradate şi ieşite din inventar, iar la etaj nu mai îndrăzneau să urce nici salariaţii rezervaţiei

din cauza şubrezeniei scării şi pentru că fisurile largi din pereţi dădeau impresia că în fiecare moment imobilul se poate prăbuşi la un pas mai apăsat sau la o simplă adiere de vînt." Trebuie să-ţi mai spun şi că, încă de cînd aflase că am intrat la Facultatea de istorie, învăţătorul Iorgu Popescu *mă* teroriza cu „datoria" de a redacta împreună o monografie a satului nostru. El mi-ar fi pus la dispoziţie documente şi chiar cîteva obiecte dezgropate de el şi de elevi la gropile de lut unde făceau ţiganii chirpici în malul Mostiştei. Bătrînul era de o vitalitate uimitoare pentru vîrsta lui: născut în 1900, fusese şi învăţătorul lu' tata şi ieşise la pensie în anul în care eu abia intram în clasa întîi. Nu locuia prea departe de noi şi faţă de tata avea o simpatie specială, ca faţă de toţi cei cîţiva foşti elevi ai lui care ar fi putut să meargă spre o performanţă şcolară şi fuseseră împiedicaţi de vremuri.

Aveam să aflu foarte tîrziu că, atunci cînd îi făcea vizite duminica spre seară şi mă lăsa pe mine în curte să fac lecţii cu doamna Popescu, tata asculta Europa liberă sau Vocea Americii în camera-muzeu a bătrînului învăţător. În primii ani de facultate, de cîte ori afla că am venit în vacanţă, mă invita la el să bem un pahar şi să vorbim ca între bărbaţi. După ce mă asigura că sînt „mîndria satului", adesea în prezenţa tatălui meu şi pentru a-l face pe el să se simtă mîndru, abătea discuţia spre istorie în general, spre monografia satului în special şi devia într-un fel de politică de cafenea. Mai corect spus, o politică de han de cîmpie sau de potcovărie ca la Marin Preda, la Poiana lu' locan. Îmi amintesc că odată i-am contrariat puternic pe amîndoi, într-una dintre acele după-amieze de duminică, la umbra nucului din curtea învăţătorului, cu vişinată în pahare, spunîndu-le că războiul din Vietnam a arătat ce catastrofă ar fi însemnat pentru noi venirea americanilor în România, dacă asta s-ar fi întîmplat în vremea aia în care-i aşteptau ei doi şi alţii ca ei. „Voi aţi luat în calcul – le-am spus – numai debarcarea însoţită de succes, nu şi una în care, pe de o parte, ruşii v-ar fi transformat pe toţi în carne de tun, iar americanii s-ar fi împotmolit ca-n Vietnam."

Îmi amintesc cum au rămas îndelung în tăcere în ziua aia. De parcă timpul ar fi fost brusc întors la anul 1954 şi am fi trăit cu toţii o lungă secundă suspendată înaintea naşterii mele. Prin faţa ochilor noştri defilau imagini de coşmar dintr-o Românie împărţită în două state distincte, o republică populară cu capitala la Iaşi şi o Românie de vest, poate chiar

regat, cu capitala la Timişoara, bombardîndu-se şi masacrîndu-se reciproc, de o parte, cu ajutor tovărăşesc sovietic, de cealaltă, cu ajutor american, cu întreg Bărăganul desfoliat de napalm, cu ruinele bietelor case de chirpici şi paiantă, cu traiul în bordeie, cu hrană de rădăcini etc. Timp suspendat în oroare zece sau douăzeci de ani şi, în acest timp, lumea, restul lumii, mergînd înainte: cu asasinarea lui Kennedy, cu debarcarea pe Lună, cu minijupa şi fusta-lalea, cu blugi strînşi pe corp şi evazaţi, cu băieţi de vîrsta mea purtînd păr lung, cu *Make love, not war!*, cu pilula anticoncepţională, avortul, libertatea sexuală, Beatles, Rolling Stones, Janis Joplin, insula Woodstock!

L-am dus deci pe Zare Popescu în vizită la învăţătorul Iorgu Popescu şi i-am zis bătrînului: „Uite, bre, nea Iorgu, colegul meu e foarte interesat de istoria satului nostru. Poate puneţi împreună de o monografie. Arătaţi-ne materialul pe care l-aţi strîns pîn-acu'." Bucuria bătrînului era sinceră. Zare intrase în camera-muzeu, luase la mînă ciob cu ciob ceramica adunată de bătrîn, făcuse două grămezi distincte şi decretase: Cultura Boian şi Cultura Gumelniţa. Această plonjare în „timpul lung al istoriei", cum ar spune Braudel, anula în sfîrşit imaginea apocaliptică la care îl obligasem eu să se gîndească într-o după-amiază de duminică şi care încă îl mai obseda. Într-adevăr, ce contau patruzeci de ani de comunism faţă cu miile de ani la care făceau trimitere cele două sacoşe de cioburi? Epoca Pietrei, a Bronzului, a Fierului, sutele de ani în care pe aici se cultivase grîu, boabele carbonizate de grîu aduse de Zare într-un borcănel de la rădăcina unui brad de la Sarmizegetusa, miile de ani în care pe aici, prin Bărăgan, prin pădure şi pe malul Mostiştei oamenii crescuseră cai şi-i iubiseră aşa cum tata îi iubise pe-ai lui înainte de a-i abandona abatorului din Lehliu? Negoţul cu coloniile greceşti de la malul Pontului, grîul transportat în amfore ca vinul, poeme de Ovidiu, numele meu de familie, Sava, care putea să vină de la Sfîntul Sava Gotul, cel care pătimise creştineşte la apa Buzăului la anul 400, în fond, în linie dreaptă, peste cîmp, rîul Buzău nici nu e prea departe, aşa cum departe nu-i nici Dunărea, trecută pe pod de gheaţă în iernile cu crivăţ de bulgarii veniţi de la Volga, înlocuindu-i pe traci, amestecîndu-se cu ei şi cu latinii din sudul Dunării, cu aromânii din Macedonia, cu arbănaşii de pe coasta dalmată, legenda acelei populaţii de nobili ai *cîmpiei* despre care se spune că a decis să dispară castrîndu-şi toţi

bărbaţii şi copiii de sex masculin în anul în care a fost cucerită şi luată în sclavie. Legendă imposibil de datat, chiar cu carbon 14, dar mărturisind responsabilitatea faţă de progenitură: să n-o aduci pe lume decît în libertate. Oho, cît îl marcase această legendă spusă sau inventată de bătrîn pe bietul Zare, fostul pensionar al orfelinatelor organizate semimilitar dintr-o Românie a anilor '50 despre care numai liberă nu se putea spune că este. Aproape o înfiere reciprocă avusese loc între Popescu-bunicul şi Popescu-nepotul, chiar dacă nici o «probă» istorică nu putea fi adusă în sprijinul vreunei presupuse legături de rudenie. Belciugele de fier dezgropate de un unchi al meu, Nae Sava, pădurar de vocaţie şi meserie, nu departe de cantonul lui din pădurea Gorlei, şi păstrate de lorgu Popescu într-un borcan de sticlă din dulapul lui mîncat de carii, considerate fîbule şi piese metalice pentru guri de ham, caii, deja corciţi cu rase aduse din Asia, fie prin nordul, fie prin sudul Mării Negre, drumul vechiului poştalion de Stambul care trecea pe lîngă aceste maluri de rîu şi pe lîngă această seculară pădure... Poate doar astea erau semnele rudeniei lor!

Spre primăvară – eram în '82, cred – începuserăm să venim la Boroana cu Fiat-ul lui Dragoş Bogdan, care era după al doilea divorţ şi la prima pensie alimentară şi începuse să fie obsedat de posibila pierdere a potenţei virile. Căuta tratamente naturiste, viaţă în aer liber – de fapt, îşi pregătea în secret trupul pentru o eventuală trecere a frontierei şi o viaţă dură în emigraţie. Se prefăcea interesat de cercetările noastre monografice, dar îşi rezervase zona cantonului Iu' unchiu' Nae. Ne lăsa pe noi în sat, la mine acasă sau la lorgu Popescu, şi el continua, cu Fiat-ul sau pe jos cînd noroaiele erau prea mari, pînă la canton. Miere de pădure, ciuperci cu calităţi afrodisiace, cîrnaţi de mistreţ sau ceaiuri de plante, ouă de prepeliţă şi copan de dropie – cam astea erau reţetele cu care-l servea Nae Sava şi pe care apoi Dragoş Bogdan ni le aducea pe hîrtie: contribuţia lui la un studiu monografic asupra vieţii dintr-un sat de Bărăgan, în rămăşiţele fostului codru al Vlăsiei.

Între timp, cei doi Popescu stabiliseră ca probabilă primă instalare în vatra actuală a satului o ceată de hoţi de cîmp, într-o poiană mult asemănătoare cu cea în care azi se află cantonul Iu' nea Nae, cam pe la mijlocul secolului al XVIII-lea. După presupunerea lor, la acea vreme, drumul Stambulului ţinea malul Mostiştei cînd pe dreapta, cînd

pe stînga, iar traversările se făceau cu un fel de bacuri acţionate manual, cu roată, care dispăreau peste iarnă: podul de gheaţă devenea suficient. Dispăreau însă şi semnele la locurile în care malul trebuia părăsit şi drumul continuat prin pădure. În primăvara următoare, fiecare încercare nereuşită se termina într-o fundătură, adică o mlaştină, sau un naufragiu în colţii fiarelor. Asta explica toponimicele din estul Bucureştilor, asemănătoare dar nu prea îndepărtate unele de altele: Fundeni – pe Colentina – sau Fundulea – pe Mostiştea, nu departe de Boroana. Învăţătorul ţinea să-i numească „haiduci" pe fondatorii Boroanei, aceşti seminomazi instalaţi într-un astfel de fund de sac şi aşteptîndu-i pe rătăciţi ca să-i prade de bunuri şi cai. Zare le zicea totuşi „hoţi", dar importantă era, după el şi în concordanţă cu principiile braudeliene, în primul rînd civilizaţia materială a acelor oameni: ce mîncau ei, de ce unelte se serveau ca să cultive, să vîneze sau să atace convoaiele pe care le prădau. Aceasta-i întrebarea mai importantă decît toate şi fără de care nici o istorie nu e adevăr, zicea Zare. Aşadar: de cine sau de ce se temeau acei oameni? Ce chip lua pentru ei Frica?

Economia-Lume de care vorbeşte maestrul Braudel se structurează pe necesităţi de schimb, pe contacte pe care supravieţuirea le face necesare, dar tot el susţine că astfel de lumi au un „Centru strîmt", nişte „Regiuni secundare" suficient dezvoltate şi „enorme Margini exterioare" care se întind, cu graniţe flexibile şi incerte, pînă la „enormele Margini" ale altui „Centru". Juxtapunerea de zone structurate ca mai sus face o Economie-Lume şi schimburile alcătuiesc fluidul ei vital – sîngele, cum s-ar spune. E simplu, aici am trăit totdeauna într-o „enormă Margine", zice Zare. E firesc deci să găsim urme materiale specifice diverselor Centre. După cum unul sau altul dintre ele şi-a propus să cucerească enorma Margine (de obicei, la prima vedere, uşor de supus pentru că e întîrziată în dezvoltare, arhaică, mai puţin populată şi mai lipsită de tehnici sau de arme), vom găsi urme ale eşecului lor în fundătura de codru controlată de hoţii-haiduci: şi de la greci, şi de la romani, pe urmă şi un fragment de paloş turcesc, o monedă austriacă etc.

O cruce slavă arată că aveau cu ei, cîteodată, un preot rătăcitor, concluziona bătrînul învăţător în faţa unuia dintre exponatele încă nesistematizatului său muzeu. Mda, zice Zare, sau dimpotrivă, că au îndrăznit să atace şi un convoi de călători care se credeau apăraţi de Dumnezeul

ortodocşilor, că nu aveau frică de El. La 1750 românii erau ortodocşi de multă vreme, ridica vocea Iorgu Popescu. Nu trebuie să ne bazăm pe izvoare scrise emanînd dintr-un Centru cînd căutăm adevărul unei Margini. Chiar dacă la mai puţin de cincizeci de kilometri se afla un palat voievodal cu o biserică ortodoxă în curte, aici, pe un drum care traversează o pădure, trebuie să intrăm în logica Marginii. Poate că întemeietorii erau o ceată de musulmani rătăcită la rîndul ei pe drumul dinspre Sud spre Nord. În fond, ochi uşor oblici şi piele măslinie găseşti şi la cele mai vechi familii din Boroana!

În astfel de momente polemica trebuia ori să înceteze, ori să devină ruptură definitivă. Tactul bătrînului şi adevărata pasiune a tînărului duceau însă de fiecare dată la suspendarea polemicii. Se trecea la izvoare scrise mai noi, la copii după registre de stare civilă de la începutul secolului, la cele cîteva pagini scrise de mînă pe care învăţătorul susţinea că le-a găsit la conac şi despre care Zare voia să creadă că sînt rămase de la Mateiu.

Seara, pe drumul spre Bucureşti, Zare îşi relua demonstraţiile pe care, în casa bătrînului, le întrerupsese din înţelepciune. Cheia fiecărui adevăr istoric este FRICA, postula el. Centrul se teme de ceva, Regiunea secundară se teme de altceva, iar Marginea, la rîndul ei, se teme de altceva şi altfel.

Făptura Spaimei, care nu-i decît o ilustrare în imaginar a dificultăţilor din real, face diferenţele între Centre, Regiuni secundare şi enorme Margini. Aceeaşi făptură a Spaimei face şi specificul Fiecărui Centru, diferenţa lui faţă de alt Centru. Numai că, în vreme ce la Centru se elaborează o Credinţă ca meterez corespondent împotriva Spaimei lui specifice, în Regiuni şi în imensele Margini avem de-a face cu Spaime mult mai puternice şi cu un amestec al instrumentelor de rezistenţă la Spaimă, cu amestecuri neaşteptate de Credinţe: animisme străvechi, pe care s-au grefat în timp diverse mitologii de import, zeiţe greceşti împerecheate cu zei romani, cultul apei ca la musulmanii veniţi din cine ştie ce deşert, respectul şi zeificarea calului ca la asiatici sau compasiunea cu mielul sacrificat pe traseul transhumanţei şi deci... iubirea de Hristos. Vedenia numită Muma-Pădurii este o sperietoare pentru copiii Centrului şi doar o zeitate maternă şi fertilă pentru enorma Margine împădurită în care s-a instalat, într-o poiană cu izvor, o ceată de rătăciţi care a întemeiat o economie autarhică.

Trebuie să-ţi mai spun că, după astfel de excursii, aveam noaptea vise dintre cele mai ciudate, un fel de întîlniri cu chipurile, în acelaşi timp familiare şi înspăimîntătoare, ale unor hirsuţi pe care, în vis, îi credeam rudele mele de sînge.

Cam asta e. Un sat de prăpădiţi care nu ştiu de unde vin, cum şi cînd s-au instalat aici, de ce au devenit ortodocşi, cine le-a construit prima biserică, cine a fost proprietarul de moşie care a adus ţigani robi şi i-a slobozit mai pe urmă, cum se face că o cale ferată trece la cîţiva kilometri de sat. Ei au continuat să-şi facă adăposturi din pămînt şi nuiele, adică din chirpici sau paiantă, să nască prunci şi să moară, să scurme pămîntul rămas liber prin defrişarea pădurii, mereu cu capul în pămînt şi uitînd de Frică doar cînd reuşeau să evite privirea directă spre neliniştitorul orizont dinspre care putea să vină orice şi oricine. Construcţii solide, din alt material decît pămîntul bătut, nu apar decît după 1900, cum ar fi moara cu motor cu aburi, conacul lui George Sion, botezat mai tîrziu „La Cocoane", Şcoala Mare după '918, cele două biserici care mai sînt şi azi în serviciu, una lîngă conac şi alta lîngă Şcoala Mare, în centrul satului, hanul lui Faur, dispensarul şi primăria, silozul, gara şi casa grecilor de lîngă gară, azi depozit de combustibil şi, în fine, miliţia după al doilea război mondial.

În noroaiele şi în ceaţa asta sînt născut, mă mai iubeşti, mă mai vrei de bărbat? întreabă brusc Diogene. Renata-Veturia îşi trînteşte bagajul în mîzga noroioasă a şoselei şi-i înlănţuie gîtul cu braţele viitorului soţ. Îl sărută.

24.

Ceaţa dădea din nou semne de oboseală, mai bine zis ceda în faţa unui vînt uşor şi se subţia văzînd cu ochii, dezvăluia celor doi tineri care tocmai se opriseră ca să se îmbrăţişeze şi să se sărute în drum, nu departe în faţă, ultimele case ale satului Boroana şi, în dreapta şoselei, în afara carosabilului, adică fix în poarta casei lui Ilie Moţoi, un tractor cu remorcă.

— Am ajuns, răsuflă uşurat Diogene şi arătă cu mîna spre tractorul garat în marginea drumului.

— Acolo, unde-i tractorul ăla? întrebă viitoarea mireasă, probabil încercînd doar să-şi ascundă fireasca emoţie sub aceste vorbe fără rost.

Diogene aprobă din cap şi grăbi uşor pasul. Utilajul putea să fie al lui Tudor, fratele lui Diogene. De obicei, îl parca în faţa casei lui Moţoi cînd venea să-şi viziteze părinţii. Diogene se gîndi mai întîi că „vederea" miresei de către părinţi se va face sub privirile adesea ironice ale lui Tudor şi ale Mariţei, cumnată-sa. Apoi se îngrijoră brusc: ce căuta Tudor aşa de dimineaţă la casa bătrînilor? Nu cumva se întîmplase ceva rău? Neliniştea i se accentua cînd, coborînd de pe asfalt în noroiul şanţului şi ocolind tractorul, ţinînd-o de mînă şi sprijinind-o pe Renata-Veturia, descoperi porţile curţii lui Ilie Moţoi larg deschise, curtea vecinului pustie şi, dincolo de ea, cealaltă poartă mare, cea dintre curtea lui Moţoi şi curtea părinţilor la rîndul ei dată larg de o parte, de parcă ar fi aşteptat să fie traversată de un vehicul mai mare sau, Doamne fereşte, de un cortegiu. În plus, cum ceaţa se subţiase, încă din drum se ghicea în curtea lui Vasile Sava o oarecare forfotă de oameni, copii, femei îmbrăcate în negru şi, într-o poziţie neobişnuită, se vedea şi calul lui Vasile Sava legat la căruţă, priponit de fapt la loitre, cu un braţ de coceni de porumb în faţă.

În mijlocul curţii se vedea un foc, deasupra căruia cazanul cel mare în care se făcea vara magiunul scotea aburi albi şi aceştia se amestecau imediat cu scamele de ceaţă mişcătoare, plimbate de vînt.

În cazanul ăla se făcea de mîncare pentru multe persoane afară, în curte, doar în ocazii cu totul speciale ea o nuntă, un botez sau, din nou Doamne fereşte, o înmormîntare sau un parastas de pomenire a morţilor. Cu inima strînsă şi uitînd pentru moment să-i mai spună vreun cuvînt Renatei-Veturia, băiatul se angajă pe cărarea din curtea lui Moţoi. Îşi reproşa deja că nu folosise telefonul vecinilor ca să-şi anunţe vizita. Nu totdeauna cînd pregăteşti cuiva o surpriză care ai vrea să-i fie plăcută lucrurile ies bine. Dar e un mare ghinion ca momentul ales să corespundă cu cine ştie ce nenorocire. Pe de altă parte, mai avu el timp să se gîndească înainte de a intra efectiv în curtea casei părinţilor, de ce-om fi avînd noi, românii, obiceiul să ne gîndim la ce e mai rău cînd ceva ne ia prin surprindere? în fond, n-ar trebui să fie nimic îngrijorător în faptul că bătrînii au primit musafiri în zi de sîmbătă – tocmai descoperea şi vreo două biciclete proptite de gard, o altă căruţă, cu doi cai aceasta

şi încă înhămaţi undeva lîngă grajdul mare din fundul curţii – şi nici că în mijlocul bătăturii a fost pus la fiert cazanul cel mare. Imaginea ar trebui să fie mai degrabă tonică, poate se pregăteşte o petrecere veselă, şi nu un priveghi!

Dar Frica, zicea Zare, e totdeauna frică de moarte, aşa-i normal. Pentru istoric importantă e direcţia din care crede subiectul că aceasta se apropie de el; numai aşa poţi înţelege fiecare urmă lăsată de om. În afară de folosinţa obişnuită, fiecare obiect îl ajută pe om într-un fel şi să scape de Frică. Specificul Spaimei dă specificul unei culturi sau civilizaţii. Forma adăposturilor dă seamă despre spaima de frig, de furtună sau de insolaţii şi ploi, de animale şi de alţi duşmani potenţiali. Armele de vînătoare, croite probabil din spaima de foame, devin mai tîrziu arme de apărare faţă de animalele cu două picioare care vin să te calce pe instinctul de teritorialitate. Uneltele agricole pornesc şi ele din spaima de moarte prin inaniţie dar, ciudat, capătă cu timpul şi un rol de suspendare a spaimelor. Spinarea aplecată a celui ce sapă pămîntul şi se concentrează asupra vieţii vegetale duce la un fel de uitare de sine, un fel de eliberare de Spaimă prin identificarea cu vegetalul. Plantele nu par să cunoască Frica. Munca agricultorului seamănă cu o ieşire din timpul uman, mai zicea Zare, şi de-asta cred că se spunea despre daci că nu au teamă de moarte.

Sigur, nu sînt multe secunde între momentul în care Diogene îşi simte spaima nelămurită şi se întreabă asupra ei în chiar termenii în care pînă atunci îi înşirase poveşti Renatei-Veturia şi momentul în care dă colţul casei şi are o privire de ansamblu asupra curţii din spate.

Imaginea îl linişteşte întrucîtva, îl lămureşte mai bine zis şi, ca întotdeauna, înţelegerea alungă spaima. Mulţimea asta de ţărani, rude şi vecini care umple curtea şi casa nu e nici la sărbătoare şi nici la priveghi. E relativ veselă, ca în preajma unei sărbători. Sînt bucuroşi că sînt împreună, dar, de fapt, sînt la muncă! Feţe cunoscute, rude mai apropiate sau vecini mai îndepărtaţi, oameni pe care Diogene nu i-a mai văzut de mult şi au feţele îmbătrînite, dar nu de nerecunoscut. Din căruţa lui Nae Sava doi oameni descarcă nişte bulumaci de salcîm. Pe coşarul de lîngă grajdul mare alţi doi dau jos ţiglele, lăsînd scheletul de şipci descoperit. Pereţii aceluiaşi coşar sînt atacaţi dintr-o altă latură cu sape, tesle şi tîrnăcoape de alţi cîţiva, şi un alt schelet, de grădele, iese la iveală de sub lutul uscat.

S-ar zice că sînt cu toţii ocupaţi să distrugă bătrînul coşar, dar în spatele lor se sapă gropi şi se ard la rădăcină bulumacii de salcîm. Se pregăteşte deci o altă construcţie mai mare pe locul coşarului de multă vreme dărăpănat, o construcţie care pare că va închide complet latura dintre casă şi grajd a curţii. Pe scurt, în curte la Vasile Sava avem de-a face cu ceea ce se numeşte o clacă!

Dacă cineva are de făcut o treabă mai importantă, care necesită multe braţe de muncă în scurt timp, cum ar fi, iată, dărîmarea unei construcţii sau ridicarea alteia, omul alege o zi de sîmbătă sau de duminică şi-şi cheamă rudele, vecinii şi prietenii la clacă. E un obicei vechi în Boroana şi, probabil, în mai toate satele din Bărăgan. Vechimea obiceiului e imemorială, de dinaintea delimitării proprietarilor de restul muritorilor dintr-un trib. Istoricul ar trebui să-l situeze în aşa-numita Comună Primitivă, concept istoric tratat de comunişti cu o simpatie nedisimulată în manualele de istorie. Dacă te gîndeşti bine, poate nu atît pentru termenul „comună", cît mai degrabă pentru ideea de primitivism.

Femeile pregătesc mîncarea, copiii stau prin preajmă, cu ochii beliţi la ce spun sau ce fac maturii, atraşi cumva în această joacă de oameni mari, fascinaţi de ea, mai primind din cînd în cînd cîte un rol secundar pentru care-şi dau importanţă faţă de ceilalţi copii: să adune nişte cuie, să ţină de capătul unei scînduri tăiate la fierăstrău. Mai dau la mînă o unealtă, o ţiglă, o ulcică de apă, încearcă să înţeleagă glumele mai deocheate sau să fure, cînd sînt mai mari, vreun meşteşug.

Diogene îşi aduce brusc aminte de Renata-Veturia, se întoarce spre ea, îi apucă mîna şi-i spune:

— Hai că am nimerit bine. Ne pun ăştia la muncă.

25.

În ăst timp, Lelea Cruciţa, ieşită din polatră cu o cratiţă de cartofi curăţaţi, dă cu ochii de fî-su şi trage un ţipăt scurt:

— Dudule, mamă!

Imediat în spatele ei, Ileana şi Tanţa reiau strigătul ca un ecou înjumătăţit, Dudule, Dudule, şi toate trei sînt în pragul pişării ochilor, de parcă fiul şi, respectiv, fratele s-ar fi întors de pe front după o lungă

absenţă şi nu s-ar afla într-o banală vizită de week-end, venit doar de la patruzeci de kilometri de casa părintească.

De fapt, cele trei femei au văzut din prima fracţiune de secundă că în spatele lui Diogene vine o fătucă necunoscută şi, cum mintea lor de mulţi ani conţine şi întrebarea „cînd s-o însura Dudu, o va face vreodată sau va rămîne burlac toată viaţa?", ţipătul de surpriză, curiozitate şi speranţă e doar un semn că răspunsul la această întrebare ar fi pe aproape. E prima dată cînd singurul intelectual al familiei, flăcău copt de aproape 35 de ani împliniţi, vine acasă însoţit de o femeie. Totul e clar sau urmează să se clarifice.

Aşa că Lelea Cruciţa îi pasează Tanţei cratiţa cu cartofi şi sare să-şi îmbrăţişeze copilul. Tanţa îi trece Ilenei cratiţa şi îşi aşteaptă rîndul la pupat-îmbrăţişat fratele rătăcitor. Ileana pune cratiţa pe parmalîcul prispei pentru că, evident, nici ea nu-şi poate îmbrăţişa fratele cu o cratiţă în mînă. Numai că, parmalîcul fiind strîmt, cratiţa se dezechilibrează şi cartofii curăţaţi se împrăştie prin noroi ca nişte mingi albe de tenis.

Pentru Diogene, imaginea devine deodată făptură a Spaimei. Da. Parcă ar recunoaşte deodată fraţi, surori, unchi, mătuşi, prieteni sau cunoştinţe răspîndiţi în noroiul lumii. Şi parcă sînt răspîndiţi într-un fel anume, ca două tabere ce se înfruntă sau urmează să se unească. Se identifică pe el cu un cartof mai lung şi pe Renata-Veturia cu unul de-a dreptul suav, unul în faţa celuilalt şi, în spatele fiecăruia, familia cu care urmează să se confrunte sau să se unească paşnic. Diogene, îmbrăţişat de maică-sa, îşi vede peste umărul ei apropiata nuntă şi, nu ştie de ce, asta-i provoacă o teamă difuză. De parcă abia acum, la aproape 35 de ani, ar trebui în sfîrşit să treacă pragul între inconştienta copilărie şi o maturitate plină de responsabilităţi, greutăţi materiale, umilinţe.

26.

27.

28.

II. DECEMBRIE

III. MARTIE

IV. NOIEMBRIE

Anexă
Documente

Cortea scafandrului

Scriu în camera de hotel aparținătoare insulei lui Calypso
la mult de mătăsi în rame, Tuto-e
copilul cu ochii albaștri ca cerul
pe brațul stâng, și-au spus
despărțirea, și-au spus
adio pentru totdeauna
lucruri ireale sau intr-un
mit aproape în care ei nu mai
știu de unde vin și
încă de unde și-au venit
nu sunt aici pentru a fi
ca piesa de rezistență a unui
banchet imaginar aici - ca piesa ratată.
Dincolo de cer cu fumoare în grumaz
copilul meu mi-a dat de fel
de hotel ca mine Alții au
destine speciale și se ridică
statui pe piețe sau în fața gării

Însemnări dintr-un Notes (1986)

Dintr-un Notes cu însemnări cotidiene din 1986, lucruri de făcut, note de scriitor: un text intitulat ***Cartea scafandrului****, scris pe două file, doar pe recto; şi o notaţie de pe altă filă, urmată de o scurtă descriere a unui posibil desen de copertă pentru roman.*

Cartea scafandrului

Scriu în condiţii de izolare specifică asemănătoare individului scufundat la sute de metri în mare, într-o capsulă subacvatică lipsită de posibilitatea comunicării directe cu suprafaţa, şi n-am speranţa că dumneavoastră veţi citi aceste lucruri imediat sau într-un viitor apropiat în care eu aş rămîne aici. Le veţi citi cînd şi eu voi fi ieşit la suprafaţă şi atunci ceea ce mie acum mi se pare înspăimîntător vă va părea d[umnea]v[oa]s[tră]. ridicol şi poate chiar mie însumi mi-ar părea astfel. Dintre cei care înoată în jurul capsulei mele unii sînt la fel de izolaţi ca mine. Alţii au costume speciale şi se mişcă liberi, singuri sau în grup, iar alţii, cei mai mulţi, sînt atît de adaptaţi încît respiră această apă ca pe aer, fără nici un fel de aparat.

Sigur că noi cu toţii ştim despre diferenţele dintre noi şi eventuala secare a apelor, pentru care eu am speranţă, pe unii dintre adaptaţi îi înspăimîntă. Ei cred că eu, în capsula mea, lucrez pentru această uscare şi din acest motiv mă spionează. De aceea nu pot trimite manuscrisele mele la suprafaţă. Ei ar putea să le intercepteze pe drum. Şi apoi – este cineva care mai trăieşte la acea suprafaţă ca să primească mesajul meu? Ceea ce este pentru mine suprafaţa – nu e decît un produs al imaginaţiei, dar dacă această carte va fi citită de cineva – suprafaţa aceea va fi devenit realitate.

Pentru Z.S.

– imagine: femeia care la orele 3 noaptea hrăneşte cîinii vagabonzi în mijlocul pieţei Lahovary (atenţie – unele locuri, străzi, pieţe

au alt nume în adînc şi altul la suprafaţă – din cauza refracţiei şi astronomia arată altfel – poziţiile stelelor – valoarea lor – Nordul etc. se schimbă – uneori de la o zi la alta – în funcţie de profunzimea scufundării) – vorbeşte cu ei – apoi cîinii se mai învîrt o vreme în piaţa pustie – scena văzută de sus de un tip care se scoală de lîngă nevastă şi priveşte pe geam cu nedumerire –

– Copertă banda lui Möbius – cu buclă mică jos – împărţită în 25 de careuri – întîi zodiile normale diferite 2 ani fiecare şi jos în centru scafandrul.

Însemnări pe un plic (1989)

Însemnări pe cele două fețe ale plicului unei scrisori primite de Mircea Nedelciu de la Adriana Babeți. În interior se află o scrisoare din 28 decembrie 1988, pe 4 pagini rezultate din împăturirea în două a unei file de hîrtie A4 și cu o cartolină suplimentară, scrisă și semnată de Adriana Babeți și Mircea Mihăieș. Data Poștei: 03.1.89, adică 3 ianuarie 1989, deci însemnările lui Mircea Nedelciu sînt din 1989, cel mai probabil din ianuarie, plicul primit recent fiind la îndemînă pentru notițe grăbite. Cu excepția celei de-a doua de pe verso (ultima), însemnările sînt tăiate cu linii oblice în creion, semn că ar fi fost transcrise ulterior).

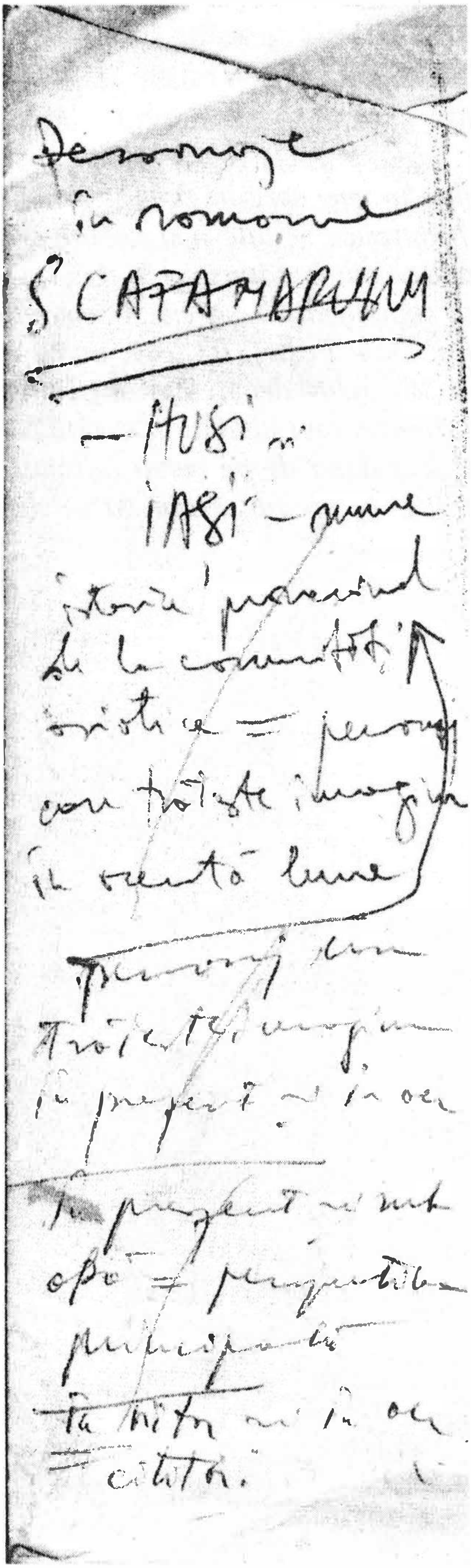

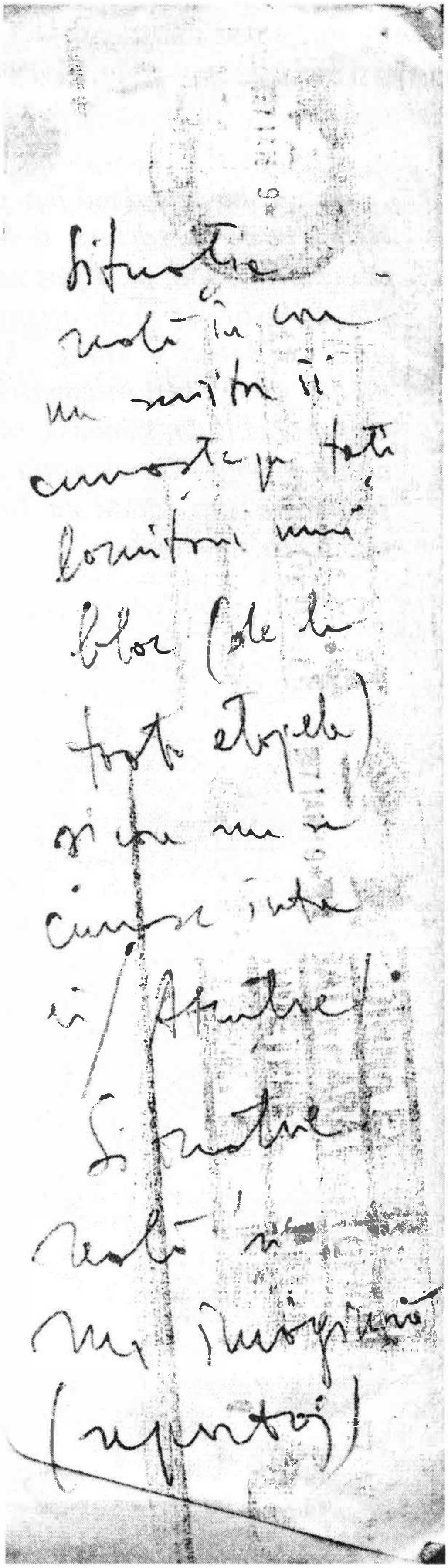

[Recto]

Februarie
– acesta e un roman de profunzime; toată partea scrisă din perspectiva mea, pers[pectiva]. Diogene B./ D.B. este scrisă sub apă etc.

vărsător – [1] – peştii (simbolul romantic[2] mesia[3] etc.)
trecere de la Februarie (26 ian) 89 la Peşti (1 martie 90)

dizidenţa – adevărata lume a 3-a
oximoron: partea activă a nealinierii

Adolescenţa:
Forţe uriaşe şi lipsa aparatelor de măsură adecvate!

[Verso]

Personaje în romanul SCAFANDRULUI[4]
– HUŞI şi IAŞI – nume istorice provenind de la comunităţi asiatice = personaj care trăieşte imaginar în această lume
personaj care trăieşte imaginar în prezent şi în aer
în prezent şi sub apă = perspectiva principală
în viitor şi în aer = cititori

Situaţia reală în care un scriitor îi cunoaşte pe toţi locuitorii unui bloc (de la toate etajele) şi care nu se cunosc între ei / Atenţie/ Situaţie reală şi nu imaginară (reportaj)

---

[1] Între cele două linii care indică succesiunea zodiilor Vărsătorului şi a Peştilor e desenat un balon dublu, asemănător unui simbol al infinitului aşezat pe verticală şi cu bula superioară mult mai mare decît cea de jos. Dinspre cele două bule coboară linii explicative la capetele cărora sînt notate următoarele: „simbol N.C.", respectiv „Scafandrul" – deci desenul joacă rolul unei zodii fictive intercalate între cele cunoscute.
[2] Lecţiune incertă.
[3] Lecţiune incertă.
[4] Subliniere cu două linii în text.

Însemnări pe alt plic (1989)

Însemnare pe spatele plicului unei scrisori primite de la Dan Lungu, pe atunci soldat în termen[5]*. Data Poştei: 14.1.89, adică 14 ianuarie 1989, deci însemnarea e cel mai probabil din acea lună.*

Scafandrul

cîte acvarii există în Constanţa
– de ce formă
– de ce nu există

metaforă a privirii din afară şi a manipulării

[5] Ca elev de liceu, viitorul prozator Dan Lungu participase la o tabără literară în cadrul căreia un grup de adolescenţi talentaţi au lucrat cu scriitori afirmaţi, Lungu făcînd parte din subgrupa lui Mircea Nedelciu, cei doi păstrînd ulterior legătura pe cale epistolară.

Fişă de lucru (nedatată)

*Însemnări pe o fişă de lucru la **Zodia scafandrului**, pe o bucată dintr-o foaie de hîrtie tăiată asimetric, recto. Nedatate.*

Secţiunea H-oaşte (Scafandrul)
o giugiuleli şi gîngureli cu nepoţica
leit-motivul fiind o ciudată curiozitate a Hoaştei principale care a întrebat[-o] pe micuţă: de ce te iubesc eu pe tine
o pozele primite din America (nepoţi, nepoate), măsurătoare cu centimetrul pe poze să vedem cu cît au mai crescut nepoţii (Nina: nu e bine să măsori cu c[enti]m[etrul] că înseamnă că moare)
o tot Nina, al cărei soţ are cancer în gît. Cumnata ei „care e doctoriţă excepţională!" – i-a mai dat 6 luni

Secţiunea F (folclorul apelor!!)
C.R. DAN STANCIU

Altă fişă de lucru (nedatată)

Însemnări pe o pagină de notes, format jumătate de A4, recto. Nedatate.

Povestea avocatei Nuşa
[...][6]
(se poate băga la secţiunea H (hoaştele)

Uite aşa aveam şi eu o rochie în '49, dar eram subţire maică! Acum nu-mi ajunge nici pe un picior. Aseară am visat că mi s-a rupt lucrarea (dentară) şi azi am aflat de trei morţi. „Generaţia" noastră începe să plece. Vai, dragă, dar chiar sînt drăguţe rochiţele astea. Melodia asta a rămas clasică, tradiţională. Parararam, pa-ra-ra-raam.

[...][7]

[6] Detalii biografice.
[7] Alte detalii biografice.

Însemnări dintr-un caiet (1989)

*Însemnări dintr-un caiet cu coperţi cartonate, pe care prozatorul a scris de mînă două titluri: **Mircea Nedelciu/ 1982**, în partea de jos a coperţii, şi **Zodia Scafandrului/ NOTE**, foarte probabil în 1989. În caiet sînt însemnări numeroase, din mai multe etape: fişe de lectură, reflecţii personale articole etc. din 1982; însemnări de laborator din perioada redactării romanului **Zmeura de cîmpie**, inclusiv titlurile de lucru **Uitare şi amurg** şi **A uita constructiv**, propus iniţial Editurii Militare ca volum de „povestiri"; alte însemnări din 1983, inclusiv un tabel incomplet de organizare alfabetică a **Zmeurii de cîmpie**; tot din 1983, propuneri de administrare a Editurii Cartea Românească, la a cărei librărie prozatorul era angajat; apoi însemnări din decembrie 1989 şi din 1990, politice, economice, de bucătărie redacţională la revista **Contrapunct**, proiecte de organizare, de administrare a caselor de vacanţă ale Uniunii Scriitorilor, de care s-a ocupat o perioadă etc.. Fascicula consacrată **Zodiei scafandrului**, care precede însemnările din zilele de dinaintea revoluţiei din decembrie 1989, cuprinde nouă pagini şi cîteva rînduri dintr-o variantă de redactare a romanului, cu segmentări şi renumerotări ulterioare, urmate, pe două pagini, de însemnările de lucru transcrise mai jos.*

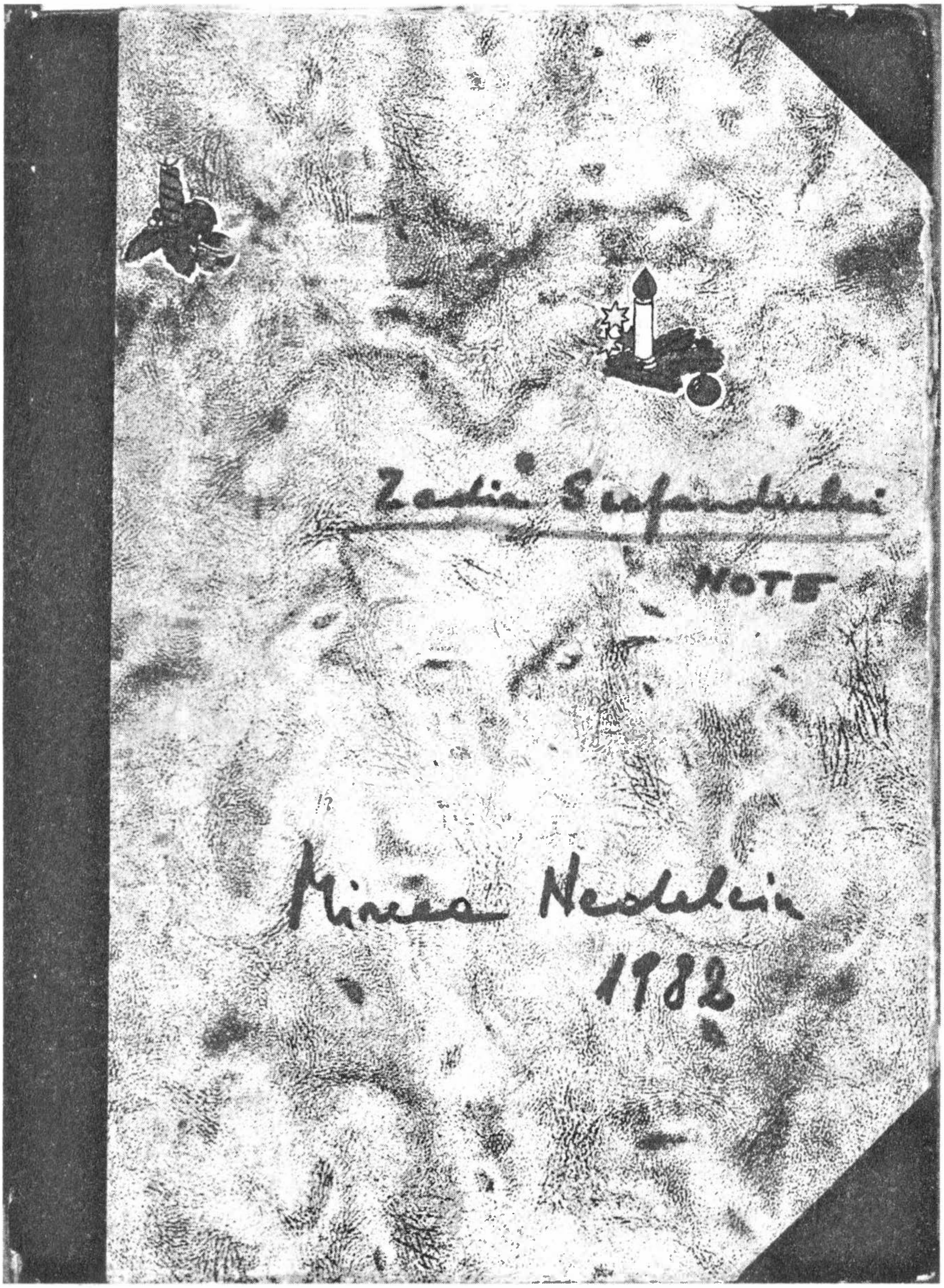
Zodia Simpatiei
NOTE
Mircea Nedelciu
1982

Diogene – conceput pe vremea pepenilor
să zicem august
născut mai (gemenii?)
– unul din fraţi să fie în 29 Feb acvanautul cu funcţii în C[onstan]ţa şi care-l cheamă pe Diogene la el/ Diogene se va încăpăţîna să devină scafandru (şi astfel va redacta romanul de profunzime), iar fratele (29 II) viitoare autoritate/ sabotor faţă de actuala situaţie de presiune continuă, dar şi totuşi „firatele cel mare" un fel de *padre-padrone* din psihanaliză
leitmotiv: Ce e cu presiunea asta în urechi (şi pe creier)!? (numai după pag. 100. D.S. realizează că sînt cu toţii în apă!)

I Februarie, Martie, Aprilie
II Mai, Iunie, Iulie
III August, Sept[embrie], Oct[ombrie].
IV Nov[iembrie]. Dec[embrie]. Ian[uarie].
V Zodia scafandrului autonom
(o dată la 100 de ani 25 de zile
dacă da – semne în aer
dacă nu – se amînă pe anul următor)

Altă fişă de lucru (nedatată)

Fişă de lucru, probabil desprinsă dintr-un notes format mic, 15 x 9 cm, hîrtie de culoare verzuie, scrisă doar pe recto. Poartă sus un mic fragment de bandă tip scotch, *deci, pentru a fi la îndemînă, biletul a fost lipit de o suprafaţă de lucru, poate de marginea monitorului de la MacIntosh-ul prozatorului, ceea ce ar sugera o datare către mijlocul anilor '90.*

Z.S.

personaj (pictor)
o care susţine că Apostolii erau mai mulţi (cu 2-3) şi cei neamintiţi în Carte s-au răzbunat mai tîrziu (unul era Mahomet; ceilalţi?)
o el lucrează la o nouă **Cină** de taină şi, cînd pe pînza lui se vor limpezi lucrurile, şi lumea va arăta altfel
o intuiţia lui va stabili cîţi apostoli au fost de fapt şi dacă există cale de conciliere între biserici

Însemnări din alt caiet (1995)

Însemnări dintr-un caiet cu format intermediar între cel şcolar şi cel studenţesc, neliniat, nedatat pe copertă. Caietul l-a însoţit pe Mircea Nedelciu în perioada de pregătire a operaţiei de autogreffă de măduvă osoasă de la Monpellier, cînd, înainte de internare, a locuit la Martigue. Cuprinde: 13 pagini de jurnal din 1988, tăiate pe mijloc cu cîte un „X", probabil cînd au fost preluate în ***Zodia scafandrului****; însemnări de lucru la roman, în mai multe porţiuni din caiet şi pe fişe tip „post-it", dreptunghiuri din hîrtie galbenă, lipite ici şi colo, scrise, cu o singură excepţie, orizontal; şi un jurnal de 28 de pagini şi cîteva rînduri ţinut în Franţa, în perioada 1 iulie-29 septembrie 1995. Posibil ca prozatorul să fi inaugurat caietul în 1988, cu paginile din jurnalul de atunci, scrise mai strîns, după care va fi decis, în 1995, să-l în Franţa, absorbind jurnalul în roman, după cum se deduce din planurile pe capitole pe care le schiţează în continuare, şi făcînd alte însemnări etc. Calupuri mari de pagini au rămas albe. În această secţiune a Anexei documentare – însemnările de lucru presărate în caiet şi de pe fişele galbene.*

[Însemnări de lucru la Zodia scafandrului]

Acum, la aproape 7 ani de cînd am început acest roman, constat că şi primele semne ale bolii mele, care avea să se dovedească a fi altceva decît o simplă rino-faringită, s-au manifestat în februarie, luna în care încă de la început, din prima schemă mentală, mă gîndisem să plasez Zodia scafandrului, adică între domnia Vărsătorului şi a Peştilor.

Cioran: Cartea sa

[ni]mic din slăbiciune, mai mult, din mizerie, din degringoladă. Nu scrii ca să faci o carte şi prin accident, ca să nu urli, să nu vomiţi etc.

Nihilist, negator sau cinic?

NUME
I
FEBRUARIE

1 0

2
EL (D.S.) n. 1954 DIOGENE SAVA (i se spune acasă DUDU)
Comuna Boroana Ialomiţa
rîul Mostiştea
pădurea Gorlei

3
Autorul (1950)
(1 cenzor real)

4
Autorul/ Jurnal '88
Petre Răileanu (real)
Adriana Babeţi (real)
[fata din Franţa– (real)
Mireille]

5
– surori mai mari
– mătuşi
– Sandu (frate mai mare 14 ani n. 1940 – fuge la Bicaz în '54
– Naşa Diţa (probabil un copil cu [*săgeată către personajul anterior – n. ed.*] Smaranda – fata lui GR. – negustor de cereale. Grecul circa 40 de ani, bine păstrată
– Coana Moaşă
– Tudor (frate n. 1945)
– Ileana (soră – n. 1941 – căsătorită cu Sică Suru)
– Tanţa (soră – n. 1942) – căsătorită Badea
TATĂL (Vasile Sava n. 1920 – armata la Bazargic
MAMA – n. 1923 CRUCIŢA SAVA născută .....?

– Moş Velicu Tătaru – n. 1875 un nouăgenar careştie totul
– Ilie Moţoi – vecin înspre Şoseaua Naţională (Sud)
– Burileanu – învăţător (comunist din '45)
– Marin Sulică zis Budală – ţigan – elev a 7-a
– Matei Giuşcă – ţigan – om de serviciu la şcoală
– Gore – copil, coleg de şcoală
– Zozo – motanul
– Grigore Basarabeanu – vecin (alt nume?)
– Iorgu Popescu – învăţător pensionar
– Costea Lupu – ţăran are o iapă locuieşte lîngă naşa

6
– Ceauşescu – 1977
– Popescu-Voineşti – învăţător ilegalist
Prof. dr. şeful M.I.I. în 1977
– Dna Neaga – secretara facultăţii
– George – fratele cel mai mic n. 1967 (Decretul)
– Sile Tunsu – ţigan – din sat (mai tînăr ca tatăl)
– Dan Gherman – coleg de liceu cu D.S.
student la Mecanică Agricolă
F7
– Traian – jurnalist la Sc[înteia]. Tin[eretului]., fost coleg de cameră cu DS pe cînd era student
– căsătorit cu Geanina din C[onstan]ţa. fugită cu un arab
– Perşinaru (profesor – lucrare de diplomă) homosexual
[*între Traian şi Perşinaru sînt desenate săgeţi către menţiunea următoare:* cuplu pede[rast] care se vor expatria în '90 *(n. ed.)*]
– Miriam – fata cu care mergea la mare
– o ieşeancă în cameră la Traian – Homo
– învăţătorul Petcu/ radio galenă
– Costea Bratu – om de bază la fermă
– Guţă Ştirbu Poştaru
(naşu Lixandru)
URANUS – Col. Grosu (pompier pensionar) proprietar
prof. Dinu Buşcu
Vanesa – ghida de poloneză
Sofia – cîntăreaţă de muzică populară

7-8-9
EA – viitoare soţie a lui D.S. Veturia Renata Bungărzan n. 1966 (după întoarcerea părinţilor din Bărăgan) Decretesă!
– bănăţeancă
– fiica unor deportaţi în Bărăgan din Lugoj
Bogdan Faur – fost proprietar HAN
Tiberiu Silviu (tatăl)
Natașa Burileanu n. 1954 (fata învăţătorului)
Selim – (n. 1954) turc-ţigan coleg de bancă cu Diogene în Şc[oala]. generală
Nicoleta (fata Naşei) n. 1955 (probabil şi a lui Tică?)
în cl[a]s[a]. IX îi face o felaţie lui Diogene
Cerasela din Fuica

F9
Bogdan Dragoş Medievale (constănţean)
Mozuria

9
Naşul Alexandru – dispărut din '40 - încă la legionari – în '54 e (probabil) în puşcărie
Naşul Corneliu – n. 1936 fiul lui Alex. şi al Smarandei

10 Jurnal
Magdalena Popescu (real) redactor
roşcata Carina (reală – ştie să facă felaţii)
Adrian Istrătescu (regizor – real)

11- 12- 13

F/11
– Mugur n. 1981
– Bălăiţă – Dr. Bogdan
Velescu (cenzor) D.R.P.
Nic Iliescu – Dna Manole (cenzor)
Dulea (cenzura)
Soacra – fi-su – Mireille

F/12
– Viorel Grimalschi – pictor
Dan Petrescu – interviu în **Libération**

F/13
Frînculescu – partid în editură

F/14
Nic Iliescu, Croh, Iova, Sorin Preda, Pittiş

MARTIE

> MOTTO
> Ce putem spune despre o propoziţie ca aceasta: „Ştiu că am un creier"? Pot s-o pun la îndoială? Pentru îndoială îmi lipsesc motivele. Totul pledează pentru, nimic împotrivă. Şi totuşi nimic nu-mi interzice să-mi reprezint că, în cazul unei operaţii, craniul meu s-ar putea dovedi vid.

Ludwig Wittgenstein
Despre certitudine

Povestea lui NAPO

Cu copilul care descoperă un dicţionar în casa preotului de ţară şi nu se mai desparte de el – Popa care ascunde dicţionarul şi zice că nu-l mai are.

Copilăria lui Diogene

Dragostea, la ţară, nu se prea complică în sentimente. Timpul ei aici e mai abrupt decît în minţile urbane, nu e deloc o problemă care să ocupe minţile oamenilor. Asta nu înseamnă că nu le ocupă adesea sufletul.
De fapt, dacă privim mai deaproape, mai toate meandrele dragostei sînt altfel la ţară decît la oraş.
Ascunderea şi exhibarea sînt diferite.

Viteza dragostei la prima vedere, termenele decepţiei sînt altele, vîrsta la care ţi se întîmplă una sau alta e diferită. Sigur, există enorme diferenţe de la un individ la altul şi la oraş şi la ţară, dar...

Codul de identificare acustică al vapoarelor şi submarinelor (recunoscute de calculator ca o amprentă digitală)

Romanul – întreprindere/ cu acţiuni
Toţi cei care m-au ajutat în '95 să trăiesc (la circa 1000 $/kg.). Scrisori către aceştia, răspunsurile lor – ce să fac în continuare în planul literar, afaceri, social-politic etc.

13 Signe du Zodiac?
...peutaire

Demersul lui Maxwell şi presiunile inegale la acelaşi palier (într-o cutie cu molecule de aer)
Demersul lui Max[well], triază moleculele cu viteză mare, deci cu temperatură mai ridicată, de celelalte. Şi dacă le strîngem pe toate într-un colţ obţinem o regiune cu o temperatură mai mare. Diferenţa de temperatură între zone calde şi zone reci permite antrenarea unui motor ⇒ perpetuum mobile!

Perpetuum mobile cu diferenţe de presiune în apă

Şcoala Pitagoreică
numerele
1 + 2 + 3 + 4 = 10
demonstraţie cu cochilii pe plajă
o
oo – 10
ooo reîntoarcerea
oooo la Unitate

Anii '50 – Coreea/ gen. MacArthur/ Macar Tur

– Vastingtonu – Nonu[8]
Americanu
Rollie
Iorgu
Popescu

Paul Robson

Ca şi cînd aş fi pe schiuri tras în mare goană de un ren!

Dacă un manuscris al lui Matei s-ar afla la Costea Bratu?

Popa acţionează după un calendar secret.[9]

Brâncuşi 1896-1957

Realitatea nu e aspectul exterior al lucrului ci esenţa lui profundă
Forme ca profunzime
oul/ muza adormită
profunzime ≠ formă

Să cauţi esenţa zborului în cizelarea formei, materializînd

Rezervaţia Dropia
Pasărea Măiastră
Femeia în oglindă seamănă cu o pulă [prinţesa X] retrasă din expo[ziţie] p[en]t[ru]. obscenitate

Scaf F7
Platon/ Sofiştii
Sofiştii – noi înşine care preferăm să trăim în iluzie şi nu vrem să înfruntăm realitatea

[8] Lecţiune incertă.
[9] Ultimele două însemnări par legate de acţiunea din **Tratament fabulatoriu**, romanul lui Mircea Nedelciu din 1986.

– metoda de recrutare prin Dna Neaga şi colab[oratorii]. la traducere p[en]t[ru]. Institut
– luni de furie misoginǎ şi homofobǎ
(demonul[10] fără faţă este cineva care-şi închipuie despre tine că eşti femeie, că eşti homo, pe scurt că nu eşti bărbat) – de asta îşi permite toate abuzurile
– întîlnire cu tatăl la ţară – acesta îşi expune dorinţa de a veni la Buc[ureşti].
– Diog[ene]. nu vrea să-l primească în pod.
– **încep excursiile în Polonia**
arheologie şi spionaj

Rezervaţia Naţională
Dropia şi Colilia
Boroana

Controlul Multivolum[11] prin simpla schimbare a amestecului de gaze din buteliile scafandrului infiltraţi p[en]t[ru]. manipulare

– Aşteptare = presiune p[en]t[ru]. toţi
– p[en]t[ru]. multivolum Oxigen + Azot
– p[en]t[ru]. manipulatori Oxigen + Heliu p[en]t[ru]. abolirea preciziei[12]
=> control

Ceauşescu la Moscova '84 p[en]t[ru]. felicitări → Andropov
Popielusko asasinat

4 dec[embrie]. – ameninţare cu invazia URSS
80/ 81/ 82/ 83 – Walesa premiul Nobel pentru pace
Polonia/ Solidarnosč

Deleg[aţia]. MII p[en]t[ru]. studii
Zare Popescu (specialist în interbelic legionari contrarevoluţionari)

[10] Lecţiune incertă.
[11] Lecţiune incertă.
[12] Lecţiune incertă.

–9 iul[ie]. '81. Congres Partid
15 aug. Kania – gen. Jaruzelski – Moscova
Sept. Congres Solidarnosč
Walesa reales
Starea de urgenţă
dec[embrie]. '81 Legea Marţială
Geremek/ Mazowieczki
faţadă totalitară şi prosovietică + democratizare internă relativă

Hipocampus
Cal de mare
una dintre puţinele specii marine în care fecundaţia nu se face în apă ci în corpul masculului care poartă sarcina (circa 1000 de pui) cam în felul în care o poartă femelele mamiferelor
Masculul hipocamp este sigur că el e tatăl copiilor pe care-i naşte!

Suprafaţa apei văzută ca un spaţiu de simulare de semne în atenţia celor care privesc din aer: un fel de spaţiu (suport) publicitar, folosit pentru manipularea celor din aer de către cei care stăpînesc subacvaticul (patronii suportului publicitar în economia de piaţă)

Arhimede în studiile de [la] M.I.I. – ce zice despre geţi –
Pitagora – avea un sclav get şi aceştia (geţii) îi aduceau ofrande crezînd-ul CRONOS
(piramida lui Pitagora)
geţii cunoşteau teoria relativităţii – şi timpul (după Einstein) d'aia îl confundau cu Cronos

Către final
În viitor stăpînii vor locui fundul mărilor. Copiii lor nu vor visa pajişti înverzite. De fapt, pentru ei, tot ce se întîmplă dincolo de suprafaţa apei este acel necunoscut periculos de care ne temeam cînd eram în aer şi priveam apa. Numai de acolo poţi exersa puterea absolută, fiind mereu imprevizibil.
De fapt, care-i diferenţa între a locui subteranul şi subacvaticul?

Puterea constă în ambele cazuri în posibilitatea de a fi nevăzut şi de a-i surprinde pe cei de la suprafaţă.
Diferenţa e că subacvaticul îţi permite să fii perfect mobil. Din subterană, oricîte ieşiri secrete ai practica, ele pot fi pînă la urmă descoperite şi păzite sau astupate. Suprafaţa mării, în schimb, permite o infinitate de ieşiri surpriză şi nu te ţine legat de un tunel sau altul, poţi oricînd să schimbi direcţia.

Către sfîrşit
numărătoare d'andaratelea

[Însemnări de pe fişele galbene]

Scarlat – scaf[andru]
elicea vaporului face un zgomot care alungă peştii (mai ales thonul este foarte sensibil) –
la pescuit – liniştea e de aur

Comunităţile de animale subacvatice (peştii) sînt ca şi comportament colectiv mai apropiate de ceea ce numim mase în sec. XX – pescarii – înţelepţii biblici
De aceea manipulatorii de mase trebuie să studieze masele subacvatice (inerţiile) diferite decît[13] cele din aer

(1600 Asociaţii – în Fed[ération]. Fr[ançaise]. de Sports Sousmarins) + As[ociaţia]. Surzilor
În unitatea de scafandri se învaţă de la început limbajul muţilor (pentru ca scafandrii să nu fie obligaţi să revină la suprafaţă ca să discute între ei)

Creştinii au ales peştele ca simbol pt că iniţialele expresiei Isus Xristos fiul lui Dumnezeu... a dat cuvîntul grecesc IXTIS (peşte)
Zodia lui Isus – Peştii (datorită schimbărilor de calendar

[13] Corect: de.

– utilizarea electricităţii de către peşti (periculos în apă mai mult decît în aer) – arma electricităţii este descoperită de animale (peşti) şi nu de oameni sau alte animale terestre.

SAUMON (în românește?) se naşte în apă dulce – îşi schimbă chimismul corpului şi trăieşte în apă sărată – întorcîndu-se de la mii de kilometri (din ocean) în apa dulce unde-şi depune icrele exact în locul în care s-a născut (după miros/ există deci miros)

Lamantinii – mamifere de 500 kg care stau la originea imaginii SIRENĂ
Peştii ca zodie – semn stelar
simbolul naşterii (învierii)

CRABUL-VIOLONIST – un crustaceu ciudat care are o foarfecă mai mare decît cealaltă (numai masculul – femela are foarfeci egale)

Teroarea
este o formă de a cupla aşteptarea cu imaginarul despre Rău.
regionalizarea presiunilor – în locurile în care aşteptarea este aceeaşi dar imaginarul despre Rău este mai mare => Presiune mai mare

RĂZBOIUL IMAGINII
– OSTATECI, CONTEXT,
sursa imaginii, persoana viaţă privată a soldatului
– situaţia puterii politice din Franţa (echipă nouă)
Anglia (Major în pierdere netă)
imaginea se poate întoarce împotriva expeditorului vezi Sadam – şi copiii acţiune propagandistică în spatele unui front foarte larg mediatizat)/ Atenţie, Karadzic este psihiatru

Jurnal francez (1 iulie-29 septembrie 1995)

Din acelaşi caiet al perioadei Martigue-Monpellier, din perioada pregătirii pentru operaţie, iulie-septembrie 1995 – jurnalul.

Sîmbătă - 1 iulie 1995

La Martigues este minunat soarele, un fel de artificii de la 10 la 11 seara în mijlocul lacului şi alte manifestări ale Zilei în centrul oraşului în circulaţie întreruptă. Ceea ce-mi atrăsese şi mie atenţia ieri era un om, îşi ţine pe umăr camelia cu frunze şi cu floare şi pleacă să aştepte ceva jumătate de oră la fîntîna de artificii împreună de mulţime şi de vreau mai apoi cu fata cu ţinută cinematografică şi cu tocuri foarte înalte şi cu bărbat îmbrăcat la Martigues, ne aşezăm pe treptele bisericii Saint Geroges şi pe care deasupra îl bate pe Saint George Cimp, cu ţ-e atenţia pe Robinard, dăruind cu o privire în Mercure şi un chantal, pe lîngă lui Pierrille. După încă vreo jumătate de oră, îi pe şi ne aşezăm în continuare pe Robinard şi pînă atunci ajung spre casă, după ce Bricomarché este deschis şi sper să cumpăr. Aşi am ajuns, îi pregătesc la seară o omletă şi îi dau să bea o gură de Muscat. Îmi zic lui şi pun şi în dulăpior la. E foarte cald.

Sîmbătă – 1 iulie 1995. La Martigues este sărbătoarea oraşului, un foc de artificii de la 10 la 11 seara în marginea lacului şi alte manifestări de tîrg în centrul oraşului, cu circulaţia întreruptă. Cum în ultimele zile reuşesc să mă deplasez ceva mai uşor, ies şi eu pe malul canalului cu Mireille şi cu Murad şi, după ce asistăm vreo jumătate de oră la focurile de artificii acompaniate de muzică şi de vocea unui actor care face istoricul cinematografului şi citează filmele care s-au turnat de-a lungul timpului la Martigues, ne aşezăm pe terasa barului SAN GIO'V, cel pe care Dumitriu îl botezase Saint Georges Cinq, ca să-l aşteptăm pe Mohamed, chirurgul care e prieten cu Murad şi cu Chantal, prietena lui Mireille. După încă vreo jumătate de oră, îi las pe ei să-l aştepte în continuare pe Mohamed şi mă întorc singur spre casă. După ora Bucureştiului este 1 fără un sfert noaptea. Azi am scris 3 pagini la roman şi acum fumez a 20[-a] ţigară a zilei. *Numai* 20! Ieri am fumat 23, iar alaltăieri 24. E foarte cald.

Duminică, 2 iulie '95. Mă trezesc la 12, ora României şi îl rog pe Mourad să-mi completeze un PMU cu nr. 11 în pole-position, ca număr fetiş de totdeauna. Nu cîştig. Nimeresc 3 numere din 5, dar situate în coada celor cinci şi în altă ordine. Seara primesc telefoane de încurajare de la Madi Marin şi de la Daniela Crăsnaru. Scriu o scrisoare pentru colegii care vor participa pe 15 iulie la Adun[area]. Gen[erală]. ASPRO şi o pun într-un plic pe adresa lui Sorin. Sper să ajungă la timp. Ţigări fumate: 20.

Luni 3 iulie '95. Sînt trezit cu un telefon cam matinal pentru obiceiurile mele recente: 9^{00} (ora Buc[ureştiului]). Este un anume Nicolae Andrei, un jurnalist din Craiova care a fost arestat acum vreo doi ani, abuziv, pentru că publicase „articole nerespectuoase faţă de preşedintele Iliescu" în ziarul pe care-l fondase la Craiova. Omul se află la Paris invitat, se pare, de „Reporters sans frontières" şi a fost în acelaşi avion la sosire cu cumnata lui Sorin Preda – ea i-a dat numărul de aici. M-a sunat aşa, pur şi simplu. Dacă vine la Montpellier, va încerca să mă vadă.

Seara mă sună tot el de două ori ca să-mi ceară numărul lui Astaloş.

Pe la 11 dimineaţa mă duc la poştă să cumpăr timbre pentru scrisoarea către Sorin pe care am scris-o ieri. Pe la prânz mă sună Sorin, Gigi şi Mira. Vorbesc de la telefonul de la mine de acasă. Toţi trei continuă să mă asigure că se va rezolva cu finanţarea tratamentului: nume de miniştri, parlamentari, secretari de stat etc. îmi sînt spuse fără să înţeleg prea bine ce s-ar putea aştepta de la fiecare dintre ei.

Mira zice că Ion Dumitriu şi colegii lui pictori vor să facă o expoziţie cu vînzare în favoarea tratamentului meu. Impresionant. Sorin zice că săptămîna asta va declanşa şi campania publică de colectare de fonduri. Îmi spune că cei de la *Adevărul* şi [Tele] 7 abc au fost cei mai receptivi.

La 5 (ora franceză) după amiaza merg cu autobuzul la spital la consultaţia cu Nezri, un doctor de la Institutul Paoli-Calmette din Marsilia şi cele două doctoriţe asistente ale lui Nezri, Joelle şi Rolande. Se pare că săptămîna viitoare voi începe chimioterapia (9 săptămîni → de 4 ori 3 zile de spitalizare la fiecare 3 săptămîni → deci pe la jumătatea lui septembrie voi fi încheiat chimioterapia). Apoi este aproape sigură autografa: 3-4 săptămîni în cameră sterilă plus 20 de zile spitalizare de supraveghere. Omul (doctorul de la Marsilia) zice că sînt şanse de vindecare.

Plec tot cu autobuzul de la spital spre casă (Mireille este de gardă şi nu poate să mă aducă cu maşina). Mă simt destul de sigur pe mine şi convins că mă voi salva. Totul e să am răbdare: sînt aproape şase luni de petrecut aici, cu toate implicaţiile. Totuşi, din cauză că aştept ¾ de oră autobuzul, depăşesc cota de ţigări pe care mi-am propus-o p[en]t[ru]. azi. Ţigări fumate: 26.

Marţi 4 iulie. Pe la 12 mă sună Mira şi zice că a fost cu Basil Popovici la un secretar de stat din Min[isterul]. Sănătăţii. În principiu, da, dar vor trebui să vadă ce fonduri sînt disponibile şi care sînt eşalonările de plată. Cursa birocratică va fi lungă.

Romanul a ajuns la pagina 67.

Miercuri 5 iulie. Sorin Preda a fost cu Mira la Direcţia Sanitară şi mă sună să-mi spună că l-au enervat f[oarte]. tare ăia d'acolo. Fac pe proştii. Apoi mă sună şi Basil ca să mă asigure că problema se va rezolva prin dl. Poenaru de la minister, omul la care a fost ieri cu Mira.

Joi 6 iulie. Telefon lui Astaloş ca să-mi regleze problema biletului de avion (să-l amîne sau să obţină o rambursare) şi lui Bernard, care tot n-a făcut nimic în problema vizei, dar promite că-l va suna pe ambasador. Seara vorbesc cu Mugur pe care l-am rugat mai demult să-mi scrie o scrisoare. Mîine pleacă în tabără. Îl întreb dacă mi-a scris şi zice că a pus-o la poştă, dar simt că minte. Trebuie neapărat să mă ocup serios de formarea lui morală, ca bărbat de cuvînt. Mavrodin, care-mi va aduce 2000 $ de la Mira. Dimineaţa, tel[efon] de la Nezri care zice că săpt[ămîna]. viitoare începe tratamentul.

Vineri 7 iulie. Vizită la dentistul corsican Andreani, mare degustător al operei lui Cioran, pentru un control al danturii în vederea începerii chimioterapiei. Zice că nu am nici o infecţie şi nici o carie. Cînd a murit Cioran s-a gîndit la mine. Şi eu m-am gîndit la d[umnea]v[oa]s[tră]. – îi spun. Cumpăr trei bilete de Millionaire şi nici unul nu e cîştigător. În cutia poştală un plic mare de la Sorin.

Telefon de la Mira care spune că la Direcţia Sanitară are un fond de 100 [de] milioane. Luni va afla cît dă Direcţia Sanitară şi cît completează Ministerul Sănătăţii. Basil Popovici a vorbit cu ambasadorul pentru viză şi Mira este convocată la ambasadă în cursul săptămînii viitoare. Ţigări fumate: 20.

Sîmbătă 8 iulie. Telefon de la Bernard care zice că a găsit un fost ambasador care va scrie un fiax actualului ambasador francez de la Bucureşti. Luni îl va avea pe masă. Să sperăm că viza se aranjează.

După amiaza merg cu Mireille la bibliotecă unde împrumut o carte de K. Vonnegut (**Galapagos**) şi una de Pynchon. Ca să am ce citi în spital săptămîna viitoare. Stăm o oră pe o terasă (San Gio'v) unde are loc o mică manifestare artistică de stradă. Într-o piaţetă sînt expuse tablouri şi sculpturi. Un cuplu de dans modern se manifestă pe o estradă. Apoi o orchestră de jazz.

Duminică 9 iulie. Dimineaţa mă sună de la Paris don Pedro Răileanu. Pe 14 iulie pleacă la Bucureşti. A aflat între timp, probabil de la Astaloş, că eu nu mai plec pe 11 iulie, aşa că nu ne vom vedea la Bucureşti. Poate după ce se întoarce, coboară într-o zi spre sud să ne vedem aici.

Zi foarte călduroasă, zăpuşeală. Reuşesc totuşi să scriu vreo 3 pagini la roman şi fumez toată ziua numai 17 ţigări. Seara, ca de obicei, o plimbare pe malul canalului.

Luni 10 iulie. Dimineaţa la frizer. Tunsoare foarte scurtă pt. 111 Franci! Mira telefonează şi spune că Ministerul dă 30 de milioane, dar nu se ştie încă cît va da Direcţia Sanitară. Seara îl sun pe Răileanu să-i zic să cumpere p[en]t[ru] Cristina un Polly-Pocket. Apoi mă sună Sever Iordănescu din Germania. Vrea să facă o revistă în România. Seara văd filmul **Balanţa** (**Le Chêne**) de Pintilie pe ARTE.

Marţi 11 iulie. Sînt internat la 8^{30}. Azi voi fi hidratat cu 5 litri, voi face un scanner şi mi se va instala cateterul. Bineînţeles că, azi fiind marţi, instalarea cateterului n-a mers foarte uşor. Mi-au pus întîi un cateter în jugulara stîngă şi după radiografie s-a văzut că luase un traseu neobişnuit. Cel de-al doilea, pus în zona subclaviculară dreaptă, o lua în sus şi îl simţeam în zona gîtului sau chiar aproape de ureche. Pînă la urmă l-au instalat cum trebuie (adică în jos) şi, după o nouă radiografie, mi l-au scos pe cel din stînga. Rezultă că am o reţea de vase sanguine ceva mai originală. La un moment dat am fost tentat să le spun că din cauza presiunii din vezică nu curge perfuzia cum trebuie. Mi-au pus de două ori plosca şi am eliminat aproape doi litri. Înainte de a pleca din blocul operator, am observat că dacă întorceam capul mult spre stînga sau ridicam mîna dreaptă, perfuzia care curgea prin cateterul din dreapta se oprea. Aşa că au pus din nou un champ steril şi mi l-au retras cîţiva centimetri, făcînd o nouă cusătură. Acum 17^{30} (H[eure = ora]. Buc[arest = Bucureştiului].) am fumat două ţigări, am mîncat şi voi face o siestă.

Seara, Mira îmi telefonează direct în camera de la spital. A sunat la Mireille şi aceasta i-a dat numărul. Cînd vorbesc şi cu Cristina, printre primele lucruri pe care mi le spune este că „la televizor a spus că d[omnu]l. Mircea Nedelciu e bolnav". Îi spun că „asta e pentru ca oamenii să mă ajute să mă fac bine". Pe urmă o cer pe Mira şi o rog din nou să noteze într-un caiet toate persoanele care m-au ajutat într-un fel sau altul în această perioadă.

(Tema asta a *vaselor sanguine*, de fapt niște *tuneluri* în profunzimile corpului – faptul că diferă de la un om la altul, asimetriile lor – poate fi utilizată în partea *SF – profunzime* a romanului). Fumate – 17 țigări.

Țăranii ăștia din zona Marsiliei sînt foarte comunicativi și, probabil ca toți țăranii din lume, sînt nemulțumiți, se plîng. La camera de fumat din capătul culoarului apar doi care vorbesc între ei și pe urmă și cu mine. Vorbesc întîi de pescuit, de vînat și pe urmă de cum era în urmă cu 20 de ani la culesul sau tăiatul viei sau în livezile de fructiferi. De fapt, ajung aici după ce zic că nu mai este vînat (erau *grives* [probabil grauri[14] – Odobescu?], mîncau pe săturate, ce buni erau, acum nu mai vezi unul). Și nu mai sînt din cauză că au dispărut livezile și au fost defrișate pădurile. S-au construit vile și autostrăzi. Nu vezi că-n fiecare săptămînă e cîte un incendiu de pădure? Ca să facă loc la autostrăzi și la vile. Dar cînd o să fie numai vile și autostrăzi, n-o să mai fie oameni pe aici. Șomajul etc. Pă urmă că nici în mare nu mai sînt pești. O rudă a lui pe un vapor de pescuit trebuie să se ducă tocmai la Sète ca să prindă ceva (asta e cam în dreptul Montpellier-ului – probabil 200 [de] km). Fă socoteala cîtă motorină consumă. Și pleacă de la 1 noaptea d'acasă. Același vapor, acum 20 de ani, avea un echipaj de 15 persoane. Acum e atît de automatizat că se descurcă patronul și numai cu trei inși.

Așa și cu viile. Acu' 20 de ani mergeau toamna în Gard – zona Nîmes – vii cît vezi cu ochii. Munceau o lună la cules – mîncau bine, beau, dar și munceau, erau obosiți. Dar se plătea bine: după o lună aveau bani să trăiască toată iarna. Primăvara, la tăiatul viei tot așa. Era frig și ne încălzeam muncind mai repede cu secatorul (țac-țac) – ne dădea să mîncăm pe săturate, să bem.

Acuma, știi ce-au făcut? Mașini de cules via. Culege un om în trei zile cîteva zeci de hectare. La tăiat – tot așa. Are o mașină care taie grosul și fiul patronului doar se plimbă în spatele ei, mai cizelează cu secatorul ici-colo.

Te uiți că șomajul are cauză în productivitate. Ceea ce e comic. Dar, mai e ceva.

[14] De fapt sturzi.

Acestor oameni li s-a furat chiar plăcerea muncii lor de atunci. Li s-a furat țărănia, pescuitul și vînătoarea. Pămîntul nu li s-a luat, p[en]t[ru] că aici n-au fost colectivizări. Dar într-un fel li se fură pămîntul de sub picioare prin productivitate și competiție. Statul plătește prime celor care își smulg viile și livezile. Păstrarea prețurilori pe piața europeană. Poluarea mării a dus la dispariția pescuitului de proximitate. Dispariția livezilor și a pădurilor, poluarea care urmează, productivitatea în livezile și viile rămase, toate distrug plăcerea omului de a munci obosit toamna la cules, de a pescui în larg dar aproape de casă, de a vîna grauri sau mistreți și de a mînca ceva ce-i plăcea atunci, nu ce găsește acuma la *supermarché*.

Și țăranilor de aici li s-au furat pămîntul și țărănia, dar nu ca la comuniști, ci altfel, mult mai subtil. Rezultatul este același.

Omul, între altele, zice că a fost și el la Paoli-Calmette și după cum zice că i-a pus perfuzii și l-a pus să bea multă apă și că pe urmă l-au băgat „la mașină" îmi imaginez că a făcut ca mine: chimioterapie, autogrefă. Cine știe? Deposedarea de acele valori de care vorbește cu nostalgie s-a repercutat și la el într-o boală de măduva oaselor?

Miercuri 12 iulie. Chimioterapie de la 7 dimineața cu noi poșete de substanță la fiecare 2-3 ore. Nu am reacții de greață, deși ele erau posibile. Mă tot gîndesc la piciorul drept și la [...][15] lui care datează de vreo 3 luni: îl pîndesc să văd dacă nu începe să se destindă zilele astea.

Mira sună și spune că n-a reușit azi să intre la ambasadă pentru viză. Va încerca și mîine sau chiar pe 14 (are invitație) împreună cu Basil.

Bogdan Lefter mă sună ca să-mi spună că în cîteva ziare au apărut notițele semnate de Basil și Mira prin care mulțumesc lui Dr. Poenaru pentru ajutor.

Mireille mă vizitează de mai multe ori fiind de gardă. Pe la 11 seara cînd vorbim despre postmodernism, la plecare zice că-mi dă o temă de dizertație pentru viitor: noi doi am scris o chestie postmodernă? Țigări fumate: 12.

[15] Cuvînt indescifrabil.

Joi 13 iulie. Zi mult mai obositoare de chimioterapie. Stau aproape toată ziua în pat şi nu fumez decît 8 ţigări dimineaţa. După amiaza Mireille îmi aduce o scrisoare de la Sorin.

14 iulie. A treia zi de chimioterapie m-a ţinut aproape toată ziua în pat cu o senzaţie de oboseală continuă.

15 iulie. Sîmbătă. Abia după amiază îmi mai revin şi încerc pe la 16^{30} să aprind o ţigară. Spitalul este aproape pustiu. Şi strada este pustie p[en]t[ru]. că între 14 juillet şi mîine este un weekend prelungit.

16 iulie – duminică. Telefon de la Bucureşti. Mugur a fost la concert pe stadion de la 14^{30} la 11 seara. Mira şi Cristina s-au dus şi ele la ultima parte – Rod Stewart. Vorbesc pe rînd cu ei. Cristina pare obosită, Mugur mă întreabă dacă am primit scrisoarea lui.

17 iulie – luni. Dimineaţa telefon de la Mihăieş care din nou mă asigură că d[omnul] Ulici (!) va face toate demersurile necesare p[en]t[ru] obţinerea sumei. Pe la prînz sună Mira – se va duce la 3 la ambasadă în chestiunea vizei. A sunat-o un consilier prezidenţial pe nume Fulga şi a rugat-o să-i aducă un memoriu.

La ora 14 (ora franceză), pe o căldură toropitoare, ies din spital şi abia ajung cu bine în apartamentul lui Mireille. Cred că în maşină erau peste 40°.

Mira îmi telefonează să-mi spună că la ambasadă au primit-o doar ca să-mi recomande să mă adresez eu prefecturii din Marseille. Mi-l dă apoi la telefon pe Sorin şi ea trece pe celălalt telefon ca să se certe cu Gigi. Sorin îmi spune că A[dunarea]. G[eneală]. ASPRO de la Braşov a fost OK.

18 iulie – marţi. Azi e ziua lui Mugur. Am primit şi scrisoarea de la el. Dimineaţa, telefon de la Bogdan Lefter, iar pe la 3^{15} de la Ulici. Pe la 7 sună şi Cătălin Ţîrlea. Seara sun eu acasă ca să-i spun la mulţi ani lui Mugur şi fac o recapitulare a problemelor cu Mira.

19 iulie – miercuri. Mira a fost dimineaţă la consilierul prezidenţial Fulga. Acesta i-a promis ajutorul pt. *prise en charge integrală* a tratamentului. Apoi la Direcţia Sanitară unde se pare că s-a acceptat ideea de a se trimite aici, prin fax, o *lettre de prise en charge*. Să vedem.

Telefon de la Nicolae Andrei de la Paris. Zice că şi-a depus actele p[en]t[ru]. azil politic. S-ar putea să-l obţină p[en]t[ru]. că arestarea lui în urma unor articole critice la adresa preşedintelui publicate în presa craioveană este de notorietate.

Apoi – Dan şi Dana Drăgoiu, care mă întreabă cum să mă ajute în obţinerea vizei.

20-21 iulie. Zile foarte penibile, cu greţuri şi stări subfebrile. În 20 nu se poate comunica telefonic cu România. În 21 primesc un telefon de la Hella Bara, care promite să mă ajute. Îi dau telefonul Mirei. Seara mă sună şi Mira.

22 iulie. Reinternare din cauza febrei. Rezultă că am f[oarte]. puţine globule albe şi încă n-am reluat fabricarea lor. Seara mă sună Mira. A aflat de la Mireille că sînt din nou internat. Zice că la Tele 7 abc d[omnu]l Pruteanu a vorbit despre cazul meu. Văd tot mai multe intervenţii şi tot mai puţine rezultate concrete.

23 iulie – duminică. Dimineaţa trece Nezri. Ca de obicei mă asigură că aşa era normal să se întîmple. Să nu intru în panică. Apoi mă vizitează Mireille cu un *Journal de dimanche* despre care nu ştie de ce orientare e. Telefon de la Mira şi vorbesc cu Ion Dumitriu şi cu Mirela, care sînt în vizită la noi. Copiii nu sînt acasă, sînt la joacă.

24 iulie – luni. Nici globulele albe şi nici trombocitele n-au crescut, deci voi rămîne în continuare în spital. Nu se ştie nici dacă următoarea cură se va relua pe 1 aug[ust]., cum era prevăzut. Totul depinde, mai ales, de trombocite.

Lungă discuţie cu Mireille care insisită să vină din ţară cineva care să stea lîngă mine. Sorin sau soră-mea acum şi Mira în faza a doua, inclusiv în perioada autogrefei. Dimineaţa primesc telefon de la Sorin şi I.B.L. care afişează un aer optimist apropo de valurile lor mediatice.

Dar aici nu se măsoară succesul de critică al unei cărţi, trebuie să măsurăm concret în bani. După amiaza, seara de fapt, sună şi Mira care tot n-a obţinut de la M[inisterul]. S[ănătăţii]. sau D[irecţia] S[anitară]. – *lettre de prise en charge* – dar va merge şi marţi la Minister cu Adriana Babeţi, care a fost colegă de şcoală cu un Secretar de Stat. Îi spun despre problema însoţitorului şi urmează să se gîndească şi să mai vorbim mîine.

91221734
Cr. Baltag

Marţi 25 iulie. Telefon de la consulul României la Marsilia, Dl. Cr. Baltag, care zice că a primit sarcină de la consulul general să se ocupe de viza mea. Omul e uşor surprins că trebuie să facă aşa ceva pentru mine şi trage concluzia că trebuie să-mi zică „maestre" la telefon.

Apoi sună Sorin şi Mira cu aceleaşi lungi vorbe şi minciuni de la Direcţia Sanitară. Discutăm despre posibilitatea de a o aduce pe Gigi vreo 3 săptămîni aici, la invitaţia lui Bernard. De Bernard nu reuşim să dăm prin telefon şi ar fi necesar să ştim măcar dacă nu a depus vreo cerere de prelungire de viză la altă prefectură.

Seara, Mira încă nu l-a găsit pe B. Vorbesc cu Mugur care zice că a primit scrisoarea mea şi-mi va răspunde. Cristina e în vecini.

Miercuri 26 iulie. În sfîrşit Direcţia Sanitară a emis scrisoarea de *prise en charge.* Sorin mi-o citeşte la telefon înainte de a o transmite pe fax la Martigues – Service d'Administration. I. Popa, care mă sunase ieri, a intervenit deja la Negoiţoiu p[en]t[ru]. ca statul să emită cealaltă scrisoare de *prise en charge* – p[en]t[ru]. grefă. Spune Mira că i-a confirmat un consilier prezidenţial. Librarul Bubico din Galaţi a depus 1 milion în cont H. Amicii din Timişoara au trimis rezultatul unei chete prin Adriana Babeţi care e la Bucureşti cu fiică-sa la examen. Mă sună şi ea din stradă cu cartela telefonică. Cică trupa lui Bihoi din Timişoara a reluat piesa *Tînguire de mior* p[en]t[ru] o ministagiune estivală, iar încasările se vor vira în contul p[en]t[ru]. grefă.

Nezri zice că am recuperat (4000 globule albe), dar *plaquetele* (trombocitele) sînt încă timide (numai 18.000). Mîine, după consultaţia de la I. Paoli-Calmette, pot pleca acasă, dar cu supravegherea plachetelor.

Seara Mira zice că şi SPER a anunţat în presă că varsă 5 mil[ioane]. în contul pt grefă. Nemira a sunat şi probabil vor vărsa şi ei ceva. La Dumitriu la 9 se va întîlni cu Dorel Şandor, I.B.L. şi Ion. Să vedem ce poate să declanşeze şi D. Şandor. Bernard trebuie găsit încă astă seară ca să emită rapid invitaţia p[en]t[ru]. Gigi.

Joi – 27 iulie. Une bonne nouvelle: dimineaţa plec cu o ambulanţă la Paoli-Calmette p[en]t[ru]. o consultaţie în pregătirea grefei. Doctoriţa îmi explică mecanismul: dacă sînt destule celule „*souche*" (celule care produc celelalte elemente ale sîngelui) îmi vor preleva din ele prin CYTAPHERESE (o maşină ca la dializă). Azi vom face doar un test. Nu cred că aţi produs destule celule *souche* (ale măduvei) şi că ele au urcat deja în sînge, dar... să vedem. Peste două ore însă, doctoriţa decide pe loc să rămîn în „*cytapherese*" p[en]t[ru] că am destule celule *souche*. Ajung la Martigues abia la 7 seara. Se pare că Nezri a fost foarte încîntat de veste. Cu cît mai multe celule *souche* prelevate, cu atît mai multe şanse de reuşită a grefei. Aşa că mîine trebuie să merg din nou la *cytapherese* la Marseille.

Telefon de la Rodica din Melun. Pleacă duminică în România.

Vineri 28 iulie. Cytapherese la Marsilia de la 9 la 14. La 3 fac, pe o căldură toridă, drumul de la Marseille la Martigues în maşina lui Mourad.

Sîmbătă 29 iulie. Dimineaţa, telefon de la Mara Chiriţescu, care spune că se ocupă de un dosar de sponsorizare la o bancă. Apoi telefon de la Bernard. Seara, cină cu Bernard şi Catherine la restaurantul din insulă de *vis-à-vis* de Miroir des oiseaux.

Duminică 30 iulie. Dimineaţa telefon la Bucureşti şi apoi la Bernard ([...][16]) p[en]t[ru]. lămurirea unei probleme de afaceri. Apoi,

[16] Nume indescifrabil.

gîndul f[oarte]. ciudat că celule vii din corpul meu se află acum la nu ştiu cîte grade sub zero şi că acestea mai apoi îmi vor salva viaţa! Încerc apoi să scriu cîteva pagini la roman.

Luni 31 iulie. Cytapherese – se pare că s-au recoltat suficiente celule. Chimioterapia este amînată pentru săptămîna următoare. Consulul trimite şoferul să-mi ia paşaportul pentru viză.

Marţi 1 august. Telefon de la Odile Serre, care a primit scrisoare de la Crăciun şi tăieturi din ziare de la Bogdan Lefter. Vrea să deschidă un cont în Franţa cu ajutorul celor de la RFI (Papillian etc.). Mira spune că voi fi sunat de d[omnu]l. Novacovici.

Miercuri 2 august. Tel[efon]. de la Herbert Grünwald, care vrea să ştie un cont de aici din Franţa p[en]t[ru]. a-mi vărsa ajutoare din Germania.

Joi 3 august. Telefon de la Gigi şi de la Mira (se vor fi împăcat măcar de formă), apoi de la asistenta socială a Inst[itut]. Paoli-Calmette, care vrea să ştie în ce stadiu mă aflu cu „*prise en charge*". Scrisoare lungă de la George Crăciun, căruia voi încerca să-i răspund chiar azi. După amiază ascult la Europa liberă recapitularea pe care o face Bogdan asupra acţiunii umanitare în favoarea mea şi o intervenţie de la Timişoara cu Brînduşa Armanca şi (cred) Diogene Bihoi apropos de ministagiunea de vară a studenţilor care pun în scenă şi **Tînguire de mior** – încasări p[en]t[ru]. tratamentul meu. Emoţionant. Seara mă sună Bogdan şi recapitulăm împreună problemele ASPRO, ca şi pe cele ale tratamentului meu. Trebuie să-i scriu lui Sorin Alexandrescu.

Vineri 4 august. Dl. Consul Baltoc îmi aduce cîteva ziare româneşti (**Vocea României, Rom[ânia]. liberă, Rom[ânia]. literară, Cronica română**). În două dintre ele găsesc şi apelurile umanitare în favoarea finanţării tratamentului meu. Dl. Ulm Spineanu, în **Cronica română**, apare ca donator de 5 mil[ioane]. din partea FPP IV Muntenia.

După amiaza vorbesc cu Odile Serre, Papillian şi Laura Murgu. Ultima îmi ia un scurt interviu prin telefon şi-mi cere să spun n[umă]r[ul]. de cont deschis p[en]t[ru]. mine de Od[ille]. Serre la BNP[17].

Sîmbătă 5 aug[ust]. Dimineaţa mă sună Nuşa. O rog să mai pună şi ea umărul de strîngerea de fonduri. Apoi telefon de la Nicolae Andrei care, în aşteptarea azilului, desenează nişte fresce pe un stadion din regiunea pariziană. Îi transmit numărul de cont de la BNP. Cine ştie.

Duminică 6 aug[ust]. Dimineaţa un telefon de curtoazie de la d[omnu]l ambasador Caius T. Dragomir. Aflîndu-se la Marsilia, a aflat de la consul povestea şi s-a gîndit să mă sune. Promite că-l va suna pe ministrul Sănătăţii p[en]t[ru]. finanţare. Seara tel[efon]. de la Bernard şi de la Mira. Vorbesc cu Mugur şi-i fac morală că nu s-a dus la Fundulea.

Luni 7 aug[ust]. Dimineaţă mă duc pînă la spital şi mă întorc. Cura de chimio începe mîine. Acasă – o scrisoare de la Odile Serre cu coordonatele contului, apoi seara una de la Ilie şi cecul de 350 F[ranci] de la Smaranda Vultur. Seara vorbesc la telefon cu George Crăciun. Încă n-a primit scrisoarea de la mine. Îi zic să-l ia pe Mugur cîteva zile la munte.

Marţi 8-Miercuri 9 aug[ust]. Zile de chimioterapie cu uşoare senzaţii de vomă. Telefoane de la Mira, Consulul Baltoc, Bernard.

Joi 10 aug[ust]. Chimioterapie. Dl. Consul a trimis şoferul după fotografii şi declaraţia lui Mireille că mă găzduieşte. Telefon de la Mira fără prea multe noutăţi. Vorbesc cu Cristina şi Mugur. Pe la 11^{30} seara fumez 1 ţigară.

Vineri 11 aug[ust]. Ieşirea din spital spre seară.

[17] Banque Nationale de Paris.

Sîmbătă 12-Duminică 13 aug[ust]. Tel[efon]. de la Odile Serre înainte de plecarea în România, de la Georges Astaloş, de la Nicu Nedelciu din Italia şi de la Matei Vişniec de la Paris.

Luni. Tel[efon]. de la o d[oam]nă de la Radio Buc[ureşti]. pentru un viitor interviu prin telefon. Cu Bernard care se va duce la aeroport după Gigi.

Marţi 15 aug[ust]. Vorbesc cu Gigi p[en]t[ru]. ultimele detalii. Apoi, după amiaza, vorbesc la telefon şi cu Mama. E Sfînta Maria. Mituş a adus-o la Bucureşti special ca să vorbească cu mine la telefon.

Miercuri 16 aug[ust]. Telefon cu Astaloş care zice că nu se mai duce la Gare de Lyon s-o vadă pe soră-mea, apoi mă sună că a fost şi n-a întîlnit-o. Pentru că s-a dus prea devreme. Bernard şi Gigi sună din gară. Mireille o ia pe Gigi din gara Marseille la 8^{00} seara. Pui cu mujdei şi porumb de la Fundulea fiert la Martigues. Presă şi scrisori aduse de Gigi.

Joi-Vineri 17-18. Uşoară febră. Csejka – telefon din Germania. Telefon de la Petru Romoşan, care se află în spital la Paris, operat de inimă.

Duminică 20. Stare generală destul de proastă în continuarea febrelor de zilele trecute calmate cu *dafalgan.*

Luni 21. Spital de zi. Globule albe şi trombocite f[oarte]. scăzute. Totuşi febra cedează şi dorm seara acasă. Vorbesc la telefon cu Mugur şi Cristina care s-au întors de la Predeal.

Marţi 22. Din nou la spital p[en]t[ru]. un fund de ochi şi supraveghere. Fără febră, globule albe şi trombocite în creştere uşoară, dar hemoglobina sub 7. Acasă m-au căutat la telefon Nicolau, Dana Opriţă.

Miercuri 23. Transfuzie (la spital) pentru ameliorarea globulelor roşii. Seara – acasă. La telefon Cristina mă întreabă dacă i-am scris. M-au căutat la telefon Magda, Iaru[18], Deculescu, Paul Gheorghiu.

Joi 24. Mă trezeşte cu telefonul Astaloş la 9. Apoi Mira, Sorin, Camelia, Bernard, Mihăieş.

Vineri 25. Primesc prin poştă ziarele de marţi 22!? Telefon de la Horia Bădescu (ambasada din Paris) care îmi cere contul deschis în Franţa (chipurile p[en]t[ru]. a fi publicat într-un buletin al Ambasadei). Mugur şi Cristina îmi telefonează ca să-mi spună că se duc la ţară p[en]t[ru]. 2 zile. Dana Opriţă îmi telefonează pentru „încurajări".

Sîmbătă 26-Duminică 27. Telefoane de la prietena lui Sorin din Montpellier, fratele lui Marian Ilea care-i paznic de noapte la Paris, Paul Gheorghiu şi C. Deculescu de la Bucureşti. Duminică după amiaza cu Gaston, discutînd detaliile sejurului p[en]t[ru]. Mira şi posibilităţi de finanţare a grefei.

Luni 28 august. Telefonează prietena lui Gigi de la Oradea. Mira, fără prea multe noutăţi.

Marţi 29 august. Mihai Gaiţă care-i la şomaj şi vrea să se apuce de meseria de librar. Baltoc, consulul care n-a rezolvat viza, dar speră. Adriana Babeţi cu încurajări. La Timişoara, „paşi mici dar cu drag"!

Miercuri 30 aug[ust]. Tel[efon]. de la Consulat. Ca să-mi recuperez paşaportul trebuie să aduc *la lettre de prise en charge* pentru tratament. Îl sfătuiesc să ceară o copie de la spitalul din Martigues. Tel[efon]. de la Lelu Bihoi, care tot vrea să vină la Martigues.

Joi 31. Scintigrafie la Marsilia. Se pare că la nivelul oaselor anomaliile constatate la prima scintigrafie din iunie s-au retras în urma chimioterapiei. Dl. Consul mă aduce la Martigues cu maşina.

[18] Lecţiune incertă.

Vineri 1 sept[embrie]. Analize şi *scanner* la Martigues, dar lipsesc (sînt la Marsilia) clişeele de la *scanner*-ul dinainte de chimio, deci nu pot fi comparate. Analizele sîngelui – bine.

Sîmbătă 2 sept[embrie].-Duminică 3 sept[embrie]. Mira relatează organizarea licitaţiei din 20 sept[embrie] (?) de tablouri şi manuscrise la Bucureşti. Astaloş, care zice că va vorbi cu nu ştiu cine şi cu Odile Serre.

Diogene Bihoi se opreşte cu autocarul şi studenţii lui care sînt în drum spre Casablanca. Mă întîlnesc cu ei la piciorul blocului ca să le spun mulţumesc. Cineva cu numele Popovici Cerna Mariana mi-a trimis o **Biblie**. Va trebui s-o întîlnesc şi să-i mulţumesc cînd mă întorc în ţară. În timpul ăsta sună Ion, George Crăciun. Sînt la mine acasă. Pregătesc licitaţia care va avea loc dar pe 21 sept[embrie].

Luni 4 sept[embrie]. Consultaţie la Marsilia. Se va face încă o chimioterapie, iar grefa va începe după 1 oct[ombrie]. Optimism.

Mira la telefon îmi spune că armenii Varujan şi Agopian vor să se implice.

Marţi 5 sept[embrie]. Cezar Tiron telefonează că-mi va da 10.000 Fr[anci]. direct în contul spitalului. Tel[efon] de la Gaston, apropos de invitaţia p[en]t[ru]. Mira şi de la Sorin, care mi se pare lent şi ineficace. Dumitriu, de altfel, îmi sugerase acest lucru.

Mierc[uri]. 6 sept[embrie]. Chimioterapie. Florin mă sună la spital ca să-mi spună că U[niunea]. S[criitorilor]. mi-a dat 5000 $.

Joi 7 sept[embrie]. Dim[ineaţa]. tel[efon] de la Ad[riana]. Babeţi (de fapt sună din biroul Mirei) şi zice că **Femeia în roşu** se traduce în maghiară. Vorbim despre Nemira şi examenul de admitere al fiicei ei la facultate. Gigi zice că a sunat şi Ştefan Aurelian acasă; i-a dat numărul de la spital, dar deocamdată nu m-a sunat. Astaloş îmi dă adresa de mai jos – cu indicaţia de a-i trimite un dosar:
Dr. TATISTCHEFF Pierre

84, rue de Ranelagh, Paris 75016
fotocopie – certificat – deviz
Astaloş – *m'as conseillé de vous adresser*

Vineri – 8 sept[embrie]. Scrisoare de la Sorin. Telefon de la Ştefan Aurelian (Paris) cu intenţia de a trimite un cec.

Sîmbătă 9 sept[embrie]. Terminat chimioterapia. Tel[efon] Gaston Ginoux. Tel[efon] Petre Răileanu. Încurajări. Primesc prin poştă presa de miercuri 6 sept[embrie]!

Duminică 10-Vineri 15. Săptămînă cu telefonul de mai multe ori deranjat. Totuşi veşti bune de la Bucureşti cu privire la finanţare. Mare implicare din partea lui Agopian! Primesc prin poştă 1000 F de la Ilinca Ionescu Barthouil şi 2000 FF de la Ştefan Aurelian; Rodica Pascu, Cezar Tiron, Odile Serre (zice că s-au strîns 6600).

Sîmbătă 16-Luni 18. Marius Ghica telefonează din Craiova. Zice că a fost la Cannes şi că ar fi vrut să mă vadă, dar a avut alt n[umă]r de telefon decît cel de la Mireille.

Marţi 19-Miercuri 20. Telefon de la Mira care zice că Ministrul de Externe a semnat intervenţia directă către ministrul francez căruia Bernard vrea să-i depună dosarul împreună cu deputatul Dogneau. Apoi vorbesc cu Catherine şi Bernard. Miercuri dimineaţa mă sună Ion Dumitriu şi Dorel Şandor. Se pare că Guvernul a donat Min[isterului]. Sănătăţii întreaga sumă pentru tratamentul meu şi, la propunerea lor, licitaţia de opere de artă se va efectua totuşi. Sumele rezultate, dacă nu îmi mai sînt necesare, ar putea constitui baza unei fundaţii pentru ajutor medical pentru artişti. Sorin mă sună şi el din biroul Mirei. Se pare că acest guvern şi cînd face lucruri bune provoacă perturbări. Acum unele sume au fost deja transferate în Franţa. Ce facem, le restituim sponsorilor? Dacă le recuperăm, nu vor fi integrale. Lipsesc comisioanele bancare.

Joi 21. Gigi ajunge seara la Bucureşti şi vorbim la telefon. Are loc la Bucureşti licitaţia de opere de artă şi sînt chemat la telefon să intervin în direct prin Radio România Actualităţi. Globule albe: 21. 000. Scot masca.

Vineri 22. La Paoli-Calmette a ajuns faxul de transfer cu 99.000 FF, dar nu şi banii. Nici un semn din partea statului român În concluzie, pe nici una dintre cele două (deja) finanţări încă nu sînt „hospitalizabil". Telefoane la Bucureşti p[en]t[ru] intervenţie la nivel guvernamental pentru a le comunica urgenţa scrisorii de „*prise en charge*". Iacob Florea, Dorel Şandor, Dan Drăgoiu (sună el). Totuşi pînă seara nici un semn.

Sîmbătă 23 sept[embrie]. Mică plimbare la librărie după amiaza. Telefon de la Ilinca Ionescu Barthouil.

Duminică 24 sept[embrie]. Mira zice că scrisoarea de *prise en charge* se va trimite prin ambasadă. La cinema un film despre război – *Le camp de Mille.*

Luni 25 sept[embrie]. Control pregrefă (electromiogramă şi ecografie cardio) la spitalul din Martigues. Telefoane în legătură cu scrisoarea de „*prise en charge*" care tot n-a ajuns la Marsilia. IPC – internare după 2 oct[ombrie].

Marţi 26 sept[embrie]. Consulul de la Marsilia mă asigură că va rezolva hîrtiile cu Paoli-Calmettes. Tel[efon]. de la Petru Cimpoieşu de la Bacău cu încurajări.

Miercuri-Joi 27-28. Pînă la urmă serviciul de intrări de la IPC zice că totul e în regulă. Telefoane de la Gigi (cu Rodica Nanoveanu), Dana Opriţă, Ilinca Ionescu Barthouil, Mira, Mugur care se uită la meciul pe care Steaua îl pierde cu 3-0 de la Juventus. Şi mă sună Cristi Deculescu, Paul Gheorghiu, Nuşa. Examenul pulmonar de miercuri este OK. Nezri zice că va telefona la IPC şi vineri îmi va da scrisoarea

către Dr. Blaise. Mira mă sună probabil în prezența unei camere de TV cu întrebări reporterițești care vor fi înregistrate și montate.

Dejun în oraș cu Ilinca Ionescu Barthouil și cafea turcească la noi acasă. Interviu prin telefon lui Cristian Tudor Popescu. Nina Samoilă, care telefonează din stradă de la Buc[ureşti]., probabil că cheltuie o jumătate din salariul ei de profesoară numai pentru ca să mă încurajeze pe mine. Odile Serre spune că va trimite cecul, dar nu are lista donatorilor.

Vineri 29 sept[embrie]. Tiron, Gigi Fodoreanu, Magdalena Bedrosian și fetele de la C[artea]. R[omânească]. cu încurajări telefonice.

Jurnalul din Camera Sterilă

Text de 4 pagini, recto şi verso, la începutul unui caiet de format şcolar, păstrat în arhiva Ion Bogdan Lefter. Restul caietului a rămas alb. Însemnare manuscrisă pe copertă: „Mircea Nedelciu/ oct[ombrie].-nov[embrie]. 1995".

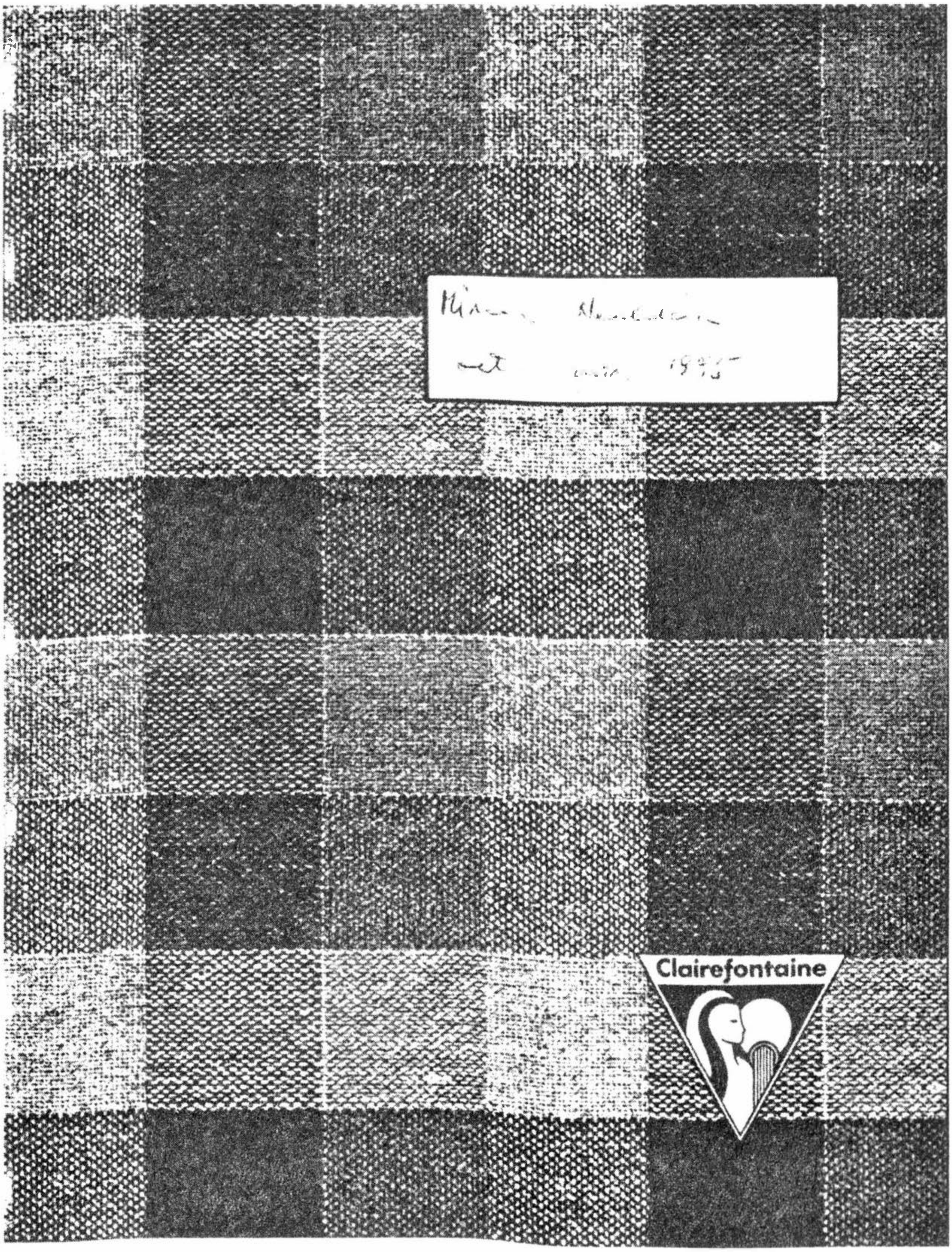

13 octombrie 1995 – Vineri. Despre autografa de măduvă şi despre camera sterilă am auzit atîtea încît la întîlnirea cu camera sterilă sînt chiar puţin dezamăgit. Probabil că izolarea va fi ceva mai strictă în zilele de după chimioterapie, cînd încep să scoată globulele. Azi mi-a instalat cataterul (tot în partea dreaptă) şi Mira a stat la telefonul de dincolo de geamul camerei sterile pînă la 13^h. Mi-am propus să completez acest nou jurnal în timpul izolării pentru autografă nu atît pentru a-mi aminti zilnic despre cum a fost, cît pentru a utiliza mai tîrziu gîndurile care-mi vor fi venit în această perioadă. Deci nu e tocmai un jurnal intim (numai pentru mine), cît un fel de reportaj dintr-o situaţie inedită, deci destinat lecturii altora.

Dimineaţa am fost adus cu maşina din Montolivet în Sainte-Marguerite de către Chantal, soţia lui Jean-Pierre. Am fost la IPC la 8 fără 20 şi a trebuit să aşteptăm mai bine de ½ oră pînă ce s-a deschis biroul de intrări (partea contabilă). Pe urmă, totul a mers repede. O radiografie toracică, instalarea cataterului, altă radiografie ca să vadă dacă l-au instalat bine şi pe urmă instalarea în camera sterilă la et. IV.

Camera pare să nu aibă mai mult de 10-12 mp. Pat, raft, măsuţă, bicicletă medicinală, telefon, televizor şi un scaun pe care-l foloseşti şi ca WC în sensul că aşezi o pungă în dreptul găurii din şezutul scaunului şi faci în ea. Mi-au lăsat şi cărţile şi jurnalul cu mine, aşa că sper să nu mă plictisesc. Locul unde mi-au pus noul cateter mă ţine puţin cînd întorc capul, aşa că mă sucesc ca lupii, fără să îmi răsucesc şi gîtul. Sper să nu fie tot timpul aşa.

Sîmbătă 14 oct[ombrie]. Prima zi întreagă de stat în cameră, fără ţigări şi fără posibilitatea de a ieşi, am suportat-o relativ uşor. Am citit din Daniel Pennac – *La petite marchande de prose*, dat de tv nu m-am prea servit, iar de radio deloc. Mira a venit pe la 2 şi a stat pînă la 5 (ora Buc.) dincolo de geam şi cu receptorul la ureche. De mine voi trece la descrierea a ceea ce se vede dincolo de geam în oraş.

Duminică 15 oct[ombrie]. Dimineaţa sînt scos la duş, cu un pansament impermeabil peste catater. Telefon de la Bucureşti (Mugur, Cristina) şi de la Paris (Astaloş). Vizite de la Mira şi Gaston. Stare suportabilă deocamdată. Să sperăm că nu se agravează în zilele următoare.

Jurnalul din Camera Stentă

12 octombrie 1995 - Vineri: Seara următoare de mădălină
și după camera stentă am avut stătea încă la
întâlnirea cu camera stentă încă din partea după-amiază.
Probabil că îngrijorarea se fi cam mai stricta în zilele
de după dimineața când în ea nu s-a globulele.
Apoi mi-o întâlnit cateterul (tot în partea dreaptă)
și știa a stat la telefonul de dincolo de ziarul
camerei stelă până pe la 13 și mi-am pregătit
completez ceva mai jurnal în timpul îngrijirii pentru
ultrasunete un stat pentru o-mi amintit ziarul
despre cum a fost să pentru a citească mai
ziarul pentru. Deci nu a încă un jurnal (cum
pentru mine), cât un fel de rezumat obiectiv - o știință
medicală, deci destinat lectură altora.

Dimineața am fost din nou cu mașina din Montchinot
în Sainte-Marguerite să cât Chantal, soția lui Jean-Pierre
Am fost la IPC la 8 fără 20 și a început să începem
mai bine de 1/2 până ce n-a deschis ușa
de intrare (pentru vizitatori). Pe urmă, toată
ceva repede. O radiografie toracică, intravenos cateterul,
după radiografie ca să doarmă doctor l-am întâlnit
bine și pe urmă întâlnirea în camera stentă
la etaj.

Luni 16 octombrie. Dimineaţa plouă. D[upă].a[miază]. soare şi căldură. Vizită Mira, Chantal, Mireille. Tel[efon]. de la Petre Răileanu Paris şi atît.

Marţi 17 octombrie. De la 8 pînă la 11, tot felul de bibiliri infirmiericeşti: schimbare de pansament, de cearşafuri, cîntărit, tensiune, temperatură. Cică încă nu sînt în aplazie, dar urmează.

Miercuri 18 octombrie. Vizită Dr. Foucher care zice că voi fi în aplazie la sfîrşitul săptămînii p[en]t[ru]. vreo 10 zile. Telefon de la Nezri pentru încurajări. Telefon de la Fundulea (Gigi) şi apoi tot Gigi de la Euromedia după amiază. Vizită Mira şi apoi Mourad şi Mohamed.

Joi 19 octombrie. Vizite: Jean Pierre cu Mira. Apoi Mireille. Este prima zi fără chimioterapie, dar mă simt destul de obosit.

Vineri 20 oct[ombrie]. Tel[efon]. de la Ileana Flora. Apoi grefa celulelor „*souche*" cu gustul de *artichaut*. Mira vine d[upă].a[miază]. şi se întîlneşte şi cu şoferul consulatului pentru prelungirea vizei. Telefon de la Kathy, soţia lui Claude (armeanul de la Martigues). Apoi sună Nina Samoilă şi Gigi de la Euromedia. Mireille mai tîrziu.

Sîmbătă 21 oct[ombrie]. Telefoane: Nadine (prietena lui Mireille de la Martigues, care se ocupă de cîini), Bernard, Dl. Consul Baltoc, Mira.[19]

Duminică 19 noiembrie. Pînă la urmă se dovedeşte că „izolarea" în camera sterilă, chiar dacă microbiologic este o relativă izolare, în rest nu e deloc izolare. Din moment ce există radio şi televizor în cameră şi programele sînt din ce în ce mai agresive (cel puţin aşa mi se pare), din moment ce există telefon şi poţi fi chemat şi de la Bucureşti şi de la Paris, din moment ce poţi primi zilnic vizite şi poţi vorbi cu vizitatorii prin interfon – toată asta numai IZOLARE nu se poate numi. Cred că în zilele noastre nici navigatorii solitari care traversează Atlanticul nu mai pot face o adevărată experienţă a izolării.

[19] În partea sus a paginii e notată succesiunea zilelor de pînă la cea de joi 26 octombrie, care e încercuită (aici – marcată cu *bold*-uri): „D 22/ L 23/ M 24/ M 25/ **J 26**" (n. ed.).

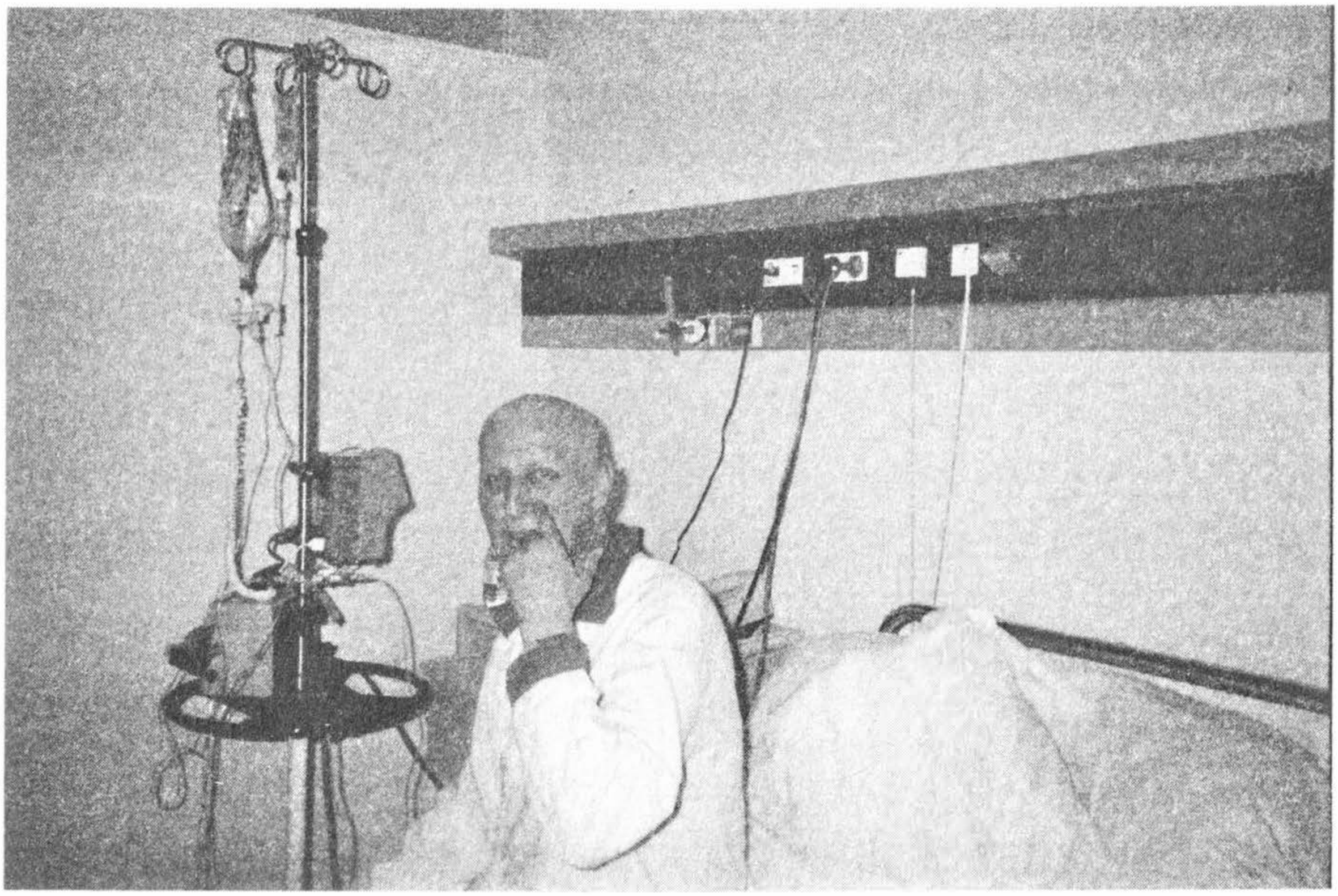

Mircea Nedelciu în camera sterilă (Institut Paoli-Calmette, Monpellier, noiembrie 1995)

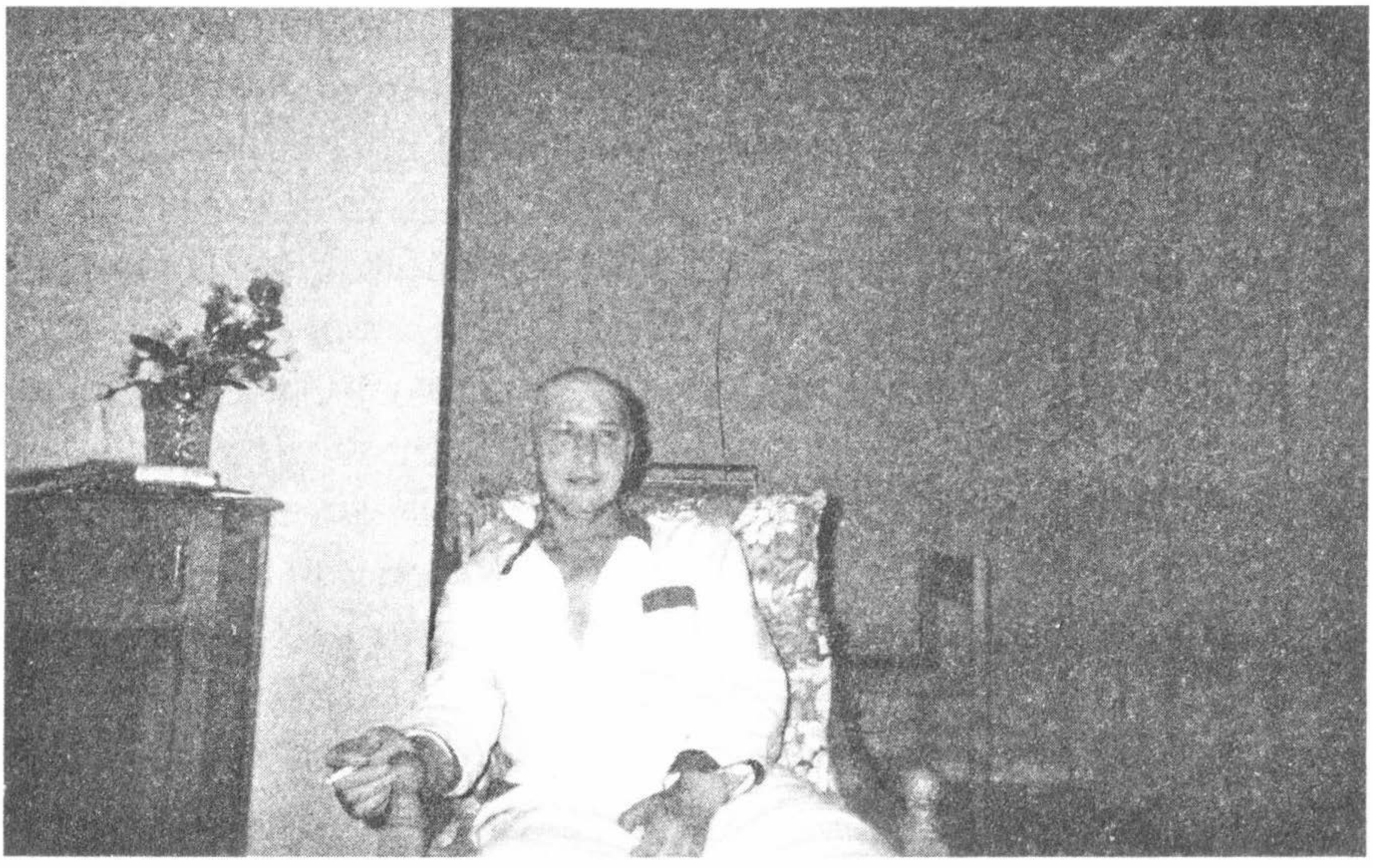

Mircea Nedelciu în convalescenţă după autografă (Martigue, noiembrie 1995)

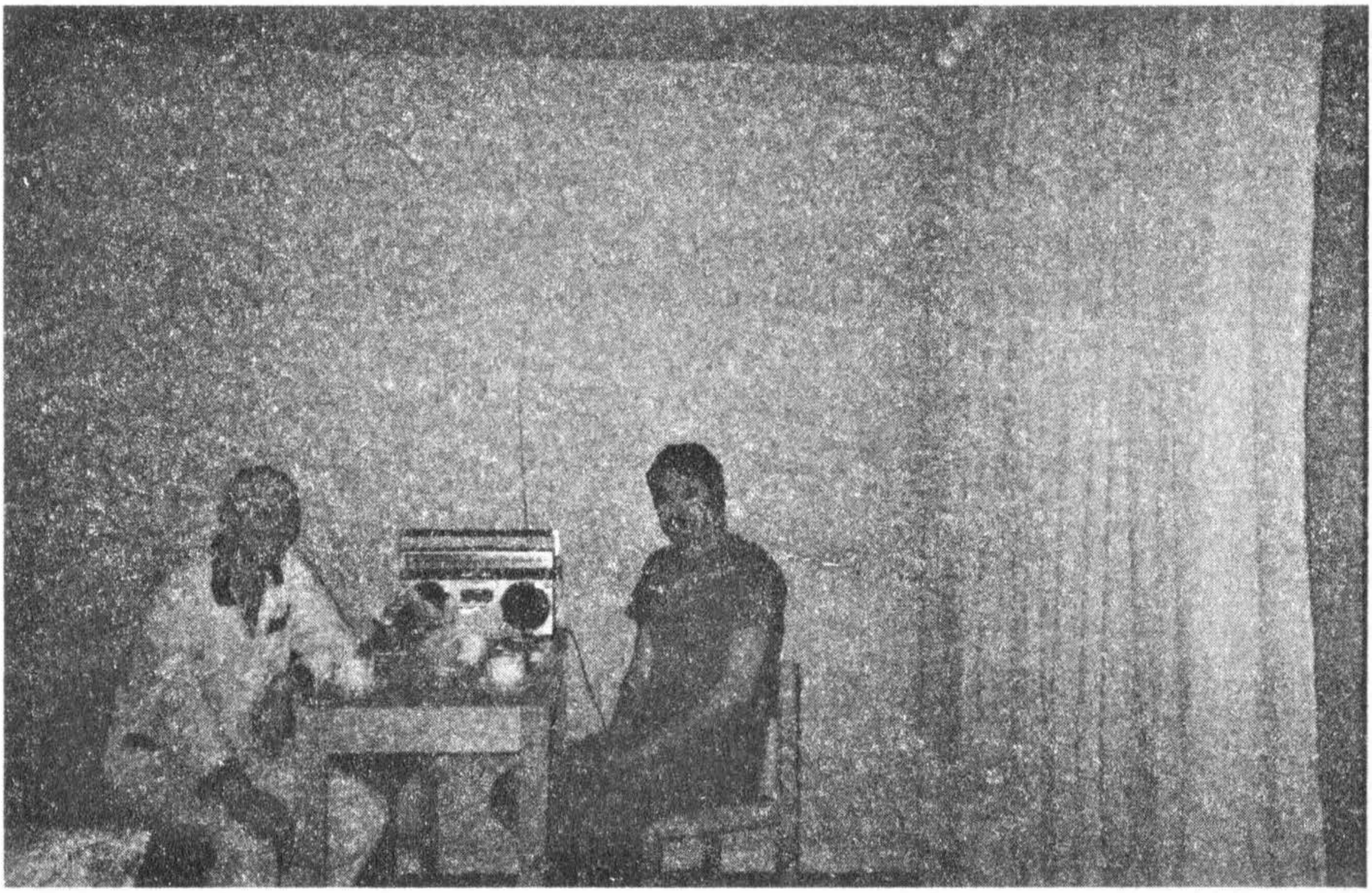

Împreună cu Sorin Preda (Martigue, noiembrie 1995)

„A fost un moment dificil, în care am avut de ales între viaţă personală şi viaţă, pur şi simplu" Interviu cu Mircea Nedelciu (1996)

*Interviu de Viorica Rusu, apărut în **Adevărul literar şi artistic**, anul V, nr. 303, 28 ianuarie 1996, p. 3.*

— Din tot ce s-a spus şi s-a scris despre tine în cele opt luni de boală, cititorii tăi au aflat că n-ai abandonat scrisul. La ce ai lucrat?

— În ultimul timp am fost foarte des întrebat despre romanul la care lucrez, **Zodia scafandrului**. Am început să scriu la el prin vara lui '88, cînd începusem să fac o febră suspectă. Atunci cînd a fost gata prima pagină, am avut prima febră. După o a doua, a treia încercare de genul ăsta mi s-a părut că e o legătură directă între ceea ce scriam şi starea mea. După o săptămînă de repaos, febra trecea şi cînd reveneam la scris povestea se repeta. Sigur că medicii încercau să găsească o explicaţie stării mele, mi s-a pus chiar un diagnostic care îmi plăcea: febră mediteraneană familială. Cert este că scrisul era urmat de o reacţie a corpului la substanţa romanului ca o scufundare într-un mediu rece. În '91 am plecat în Franţa şi am aflat diagnosticul adevărat. Atunci mi-am pus prima dată problema că există o relaţie între roman şi boală. Timp de opt luni, am lucrat mult la el, iar în '92 am venit acasă cu vreo 200 de pagini. Dar încă mai trebuia ceva. Aveam proiecte să merg la Constanţa, să stau acolo o vreme, să simt oraşul şi atmosfera lui... după ce am venit acasă, am abandonat totul. În '95, cînd s-a produs recăderea şi am plecat din nou în Franţa, am reluat lucrul la acest roman, l-am luat de la început, pagină cu pagină. Aveam acum o altă perspectivă: aveam detaşarea să văd că nu e o legătură între boală şi roman, ci o întîmplare. Dar pe care trebuia să o exploatez şi trebuia să-l termin ca să înving suferinţa.

— Nu mi-ai spus încă nimic despre roman...

—- Am cîteva teme ofertante. Una este aceea a diferenţei de presiune între două persoane care comunică şi care suferă de perturbări ale acestei comunicări. Diferenţele de presiune schimbă lumina, simţul şi chiar dau ceea ce scafandrii numesc „beţia marilor adîncuri". Această beţie a adîncurilor, cel puţin pentru anii '85-'89, era într-adevăr starea noastră. Atmosferă fără speranţe, cu presiune psihică mare a cărei singură posibilitate de evadare era să trăieşti o euforie inconştientă, ca aceea trăită în adînc. Ea îţi place atît de mult că te duci tot mai jos, spre sinucidere.

Acum sînt iar cu 200 de pagini, de data asta rescrise, dar îmi lipseşte episodul Constanţa.

— Experienţa dramatică pe care, din fericire, ai încheiat-o de curînd îl va marca pe scriitor?

— Nu-l va marca în nici un fel. Sigur, această experienţă presupune cel puţin două lucruri. Unu: conştientizarea faptului că nimeni nu-şi cunoaşte destinul şi că trebuie să-l iei ca atare – să nu faci o dramă din apropierea sfîrşitului. Doi: este o ocazie extraordinară de a te cunoaşte. Sau, mai exact, este circumstanţa care te ajută să cobori mai mult în profunzimi. Scrisul îţi impune, prin el însuşi, autocunoaşterea. Dar e un nivel mai mare de cunoaştere de sine, într-o suferinţă. Îţi ies în cale lucruri pe care, pînă atunci, ori nu ai vrut să le iei în seamă, ori nu le-ai observat. Şi mai e o raportare diferită faţă de elementele metafizice. Eu nu sînt un tip religios şi nu am devenit nici în urma acestei experienţe. Dar mi s-a revelat utilitatea rugăciunilor spuse în gînd. Ele sînt o componentă necesară a spaţiului sufletesc.

— Cît de vulnerabil este scriitorul supus unei astfel de suferinţe?

— Nu e vulnerabil. Obişnuinţa de a te gîndi asupra sinelui există. O astfel de experienţă te face doar să o intensifici. În faţa angoasei, spaimei, obişnuinţa de care vorbeam te salvează, te ridică deasupra riscului de prăbuşire psihică. În vara trecută am trecut prin trei angoase succesive. În prima dintre ele, nu eram sigur că e vorba de o recidivă a bolii. Erau pentru mine două posibilităţi: una, că nefiind o recidivă, totul se rezolvă

mai uşor; a doua că, nefiind recidivă, ar putea fi şi mai complicat, o altă formă cu un prognostic mai prost. Faza asta a durat pînă la apariţia diagnosticului. Nesiguranţa, speranţa că e ceva mai uşor, spaima că ar putea fi şi mai grav, incontrolabil, m-au făcut să traversez o perioadă de angoasă în care am resimţit acut şi culpabilitatea că nu mi-am continuat romanul. Mistic gîndind, boala revenise pentru că eu nu încheiasem romanul. De aceea am plecat în Franţa astă-vară, cu o mulţime de manuscrise, foi, note, caiete, jurnale. Cea de-a doua angoasă a apărut după diagnostic, atunci cînd mi s-a pus în faţă un deviz al cheltuielilor de tratament. Atunci a apărut un nou raport cu demnitatea: realizam că nu sînt în stare să plătesc eu, eram într-o negustorie cu moartea şi nu aveam forţa economică să cîştig această negociere. O situaţie în care individul, oricare ar fi el, e în postura de a cere, ceea ce presupune o renunţare la demnitate. Numai că demnitatea e mai mult decît necesară în tipul ăsta de suferinţă. Şi am să fiu, în acelaşi timp, şi umil, şi demn? Mutînd lucrurile în planul romanului, asta s-a combinat cu o urgenţă de a-l termina, totul s-a transformat într-o grabă de a scrie, măcar ăsta să fie încheiat. Urgenţă şi, în acelaşi timp, o dilatare a timpului, pentru că realizezi că poate nu ai lipsa de demnitate să te apuci să cerşeşti, s-ar putea să nu ai resurse financiare să începi tratamentul, realizezi că ieşirea din experienţă poate fi fatală şi atunci revii cu gîndul asupra timpului lung al istoriei. Ce înseamnă viaţa mea faţă de întîmplările care ar putea să fie ale romanului? Ce înseamnă 45 de ani pentru istorie? Şi, astfel, romanul capătă un fel de detaşare din asta de genul Braudel, istoria perioadelor lungi, în care nu contează cine e la putere şi cine nu. Contează numai cum circulă obiectele materiale dintr-o zonă în alta, raporturile centru-margini.

Din dilema asta a demnităţii umilinţei am ieşit relativ uşor, pentru că alţii au preluat toate eforturile de a-mi procura banii pentru tratament. În spiritul bisericii creştine, care pune problema în felul ăsta: eliberează pe cel care are nevoie de ajutorul celorlalţi, însărcinînd comunitatea să-i preia sarcina de solicitant, dîndu-le astfel tuturor o justificare demnă a acţiunii lor.

— Aici intervine şi marea prietenie pe care ţi-au purtat-o cei care ţi-au fost alături...

— Văzînd-o în abstract. Pentru că, după aceea, o urmare logică a acestei situaţii psihice este datoria de recunoştinţă, care, la rîndul ei, complică lucrurile.

— Care este a treia angoasă despre care vorbeai?

— E tratamentul propriu-zis. Care are şansele lui de succes sau de insucces. Perioada de aplazie după chimioterapie, greu de suportat, este momentul în care poţi fi infectat, perioadă de risc pe care nici camera sterilă nu-l poate elimina. Ca dovadă că am şi făcut o infecţie, a trebuit să fiu dus la reanimare. Un moment interesant. Aveam temperatură, dar nu mă simţeam foarte rău. Asta după vreo şapte zile de la reinjectarea noii măduve. Am fost scos din camera sterilă, lucru serios, pentru că, teoretic, nu trebuia să se întîmple acest lucru. Am văzut că personalul medical se cam grăbea cu mine pe scări. Pînă atunci, nimeni nu se grăbise. Era un prim semn că „e ceva". În secţia de reanimare, în cîteva minute mi-au pus trei catetere, sonde, mască de oxigen, teste de măsurare. Aproape că n-am simţit spaima, pentru că eram fascinat de ce se întîmpla în jurul meu. O altă senzaţie interesantă: îmi propusesem să am un jurnal din camera sterilă. O experienţă a izolării. Dar n-a fost o astfel de experienţă. Aveam radio, televizor, microfon de comunicare cu exteriorul. În schimb, acum, în reanimare, pentru că infecţia mea era aproape un şoc septic, am trăit o experienţă a izolării. Eram singur, cu plămînul care nu mai funcţiona bine. Celelalte organe erau în bună stare, pe ele le pusesem undeva departe. Ce se spune despre detaşarea spiritului de trup, la mine era o detaşare de organele sănătoase.

— Şi totuşi ai trecut spectaculos de repede peste acest episod. Am aflat asta de la soţia ta.

— Să ştii că e important cum o abordezi. Revenind la angoasă, există două feluri de a te raporta la ea: fie îi cedezi şi îi laşi pe ceilalţi să facă ceva. Dar tu ai cedat. Sau lupţi. Din diverse motive, eu n-am avut niciodată momentul acesta de renunţare. Nici cînd am văzut suma aia enormă. Mi-am pus imediat problema pe ce căi, în ce fel. M-am apucat să mă gîndesc la ele, evitînd, firește, soluţia „e imposibil să adun

suma asta" şi, în acelaşi timp, evitînd soluţia umilinţei. A fost un moment dificil în care am avut de ales între viaţă personală şi viaţă, pur şi simplu.

— Ce s-a întîmplat după operaţie cu *Zodia scafandrului*?

— Aici e interesant. Cînd am ieşit din spital n-am mai scris o pagină. Nu mai aveam urgenţa aia. Sigur, ştiam ce am de făcut, dar nu mai aveam urgenţa că poate se termină totul şi... Îl voi relua. Dacă apucam să termin romanul, aş fi regretat tot timpul că n-am avut luna aia de stat la Constanţa, într-un post al meu de observaţie a mediului „marino-litoral".

— Spuneai că romanul acesta ţi-a urmat „febrele". Acum cînd nu le mai ai, care mai e relaţia ta cu el?

— Simt din nou culpabilitatea pe care am avut-o după recidivă. Cînd mi-am zis: „uite, neîncheind romanul, iată ce s-a întîmplat". Mi-e teamă de el... Mi-a venit şi o altă idee. În timpul colectării fondurilor, cînd atîţia oameni încercau să strîngă 70.000 de dolari, eu aveam cam 70 de kg. Asta înseamnă că fiecare kilogram al meu avea nevoie de o investiţie de 1.000 de dolari. Eu sînt acum un fel de întreprindere în care donatorii au investit cam o mie de dolari pe kilogram corp. Dacă am scăpat, e datorită investiţiei lor. Am imaginat un alt roman, în care eu sînt întreprinderea cu valoarea amintită. Pe cei care au investit îi pun în consiliul de administraţie: „aţi dat bani, aveţi cota de X la sută, spuneţi-mi ce să fac cu mine. Eu trebuie să mă supun aşteptărilor voastre. Luaţi o decizie". Ca să pun lucrurile în ordine, cea mai mare parte a banilor a dat-o statul. Eu sînt deci o întreprindere cu capital majoritar de stat...

— Erai conştient, înainte de experienţa aceasta, de resursele tale de luptător?

— Da. Nu le-am descoperit acum. Citind despre boală, am aflat că vîrfurile de incidenţă se situează pînă la al treilea deceniu de viaţă. Deci o boală a tinerilor. Sînt, la 45 de ani, un tînăr.

„Dacă nu era comunismul, eram negustor în Bărăgan" Interviu cu Mircea Nedelciu (fragment) (1998)

Fragment dintr-un interviu de Mihai Grecea, apărut în ***Cotidianul****, anul VIII, nr. 80 (2032), marți 7 aprilie 1998, p. 1 + 6.*

— Lucrați de multă vreme la romanul *Zodia scafandrului*. Cînd va fi gata?

— Este o întrebare foarte grea. Romanul acesta mă chinuie de mult şi am început să am superstiţii şi alte feluri de lucruri de genul acesta, de care va trebui să scap odată. S-a întîmplat ca primele pagini scrise la acest roman să fie contemporane cu primele semne ale bolii care mă chinuie şi acum. Pe urmă am făcut nişte legături, lucrurile au evoluat tot timpul cînd boala s-a agravat. Intram în panică. Credeam că nu termin romanul... Mă apucam de roman şi-mi era teamă că începe iarăşi boala... Chestii de genul ăsta. Ultima concluzie este că trebuie să-l termin ca să scap de gîndurile negre. Am vreo 200 de pagini de care sînt mulţumit. Mai scriu 11 rînduri pe zi din care tai 8... Nu înaintează foarte rapid. Am ajuns chiar la un fel de misticism: „Doamne, dacă termin romanul, mă ajuţi să mă ridic pe picioare sau mă laşi în continuare într-un scaun cu rotile?".

Ultima carte a lui Mircea Nedelciu
Zodia scafandrului – exerciţii de suferinţă
Interviu cu Mira Nedelciu (2000)

Interviu de Sorin Preda, apărut în ***Formula AS****, anul X, nr. 443 (49), 11-18 decembrie 2000, p. 15.*

Într-un gest minunat de prietenie şi restituţie literară, Editura Compania (Adina Kenereş şi Petru Romoşan) lansează pe piaţă ultima carte inedită a lui Mircea Nedelciu. Amănunte legate de scrierea ei, care a coincis cu anii de suferinţă ai prozatorului, ne-au fost furnizate în interviul pe care soţia lui Mircea Nedelciu a avut generozitatea să îl acorde revistei *Formula AS*.

Ar fi împlinit 50 de ani în noiembrie. Mereu surîzătorul Mircea Nedelciu, omul plin de optimism şi energii vitale, a suferit cît pentru două vieţi. Nu s-a plîns niciodată. A luptat şi a scris pînă în ultima clipă. De altfel, cu doar două zile înainte să moară, a predat ultimul său articol pentru **Formula AS**. Acum, la un an de la dispariţia sa, Editura compania îi publică un roman inedit, **Zodia scafandrului** – o carte nu numai autobiografică, dar – aşa cum vom vedea din conversaţia cu soţia lui, Mira Nedelciu – o carte strîns legată de suferinţa şi destinul său nemilos.

„Vei fi o văduvă tînără. Eu n-am să apuc 50 de ani"

— Dragă Mira Nedelciu, *Zodia scafandrului* este un text mai vechi, scrierea lui fiind însoţită de mai multe coincidenţe ciudate. Îmi amintesc, de pildă, uimirea şi neliniştea lui Mircea de a constata că, de cîte ori lucra la carte, ceva rău se întîmpla cu sănătatea lui.

— Sînt mai multe coincidenţe, care mă tulbură şi acum. Ar fi suficient să o iau pe ultima dintre ele – coperta cărţii. E vorba de un desen

făcut de fetiţa Adinei Kenereş şi a lui Petru Romoşan, editorii volumului, care seamănă inexplicabil cu profilul lui Mircea, deşi ea nu l-a văzut niciodată. Într-adevăr, Mircea începuse acest nou roman cînd au apărut primele semne ale bolii. Asta se întîmpla în 1988. Ei bine, de cîte ori se aşeza la masa de scris, apăreau crizele lui febrile. Chiar şi la Marsilia, în Franţa, unde urma chimioterapie, era urmărit de această ciudată coincidenţă. Pentru că între o şedinţă de tratament şi alta puteau să treacă două-trei săptămîni, Mircea făcuse rost de o maşina de scris. De fiecare dată cînd lucra la roman, se întîmpla ceva: i se făcea rău, apăreau complicaţii, avea stări de vomă, leşinuri. Odată, într-un interviu, a şi spus: „Nu o să termin niciodată cartea, pentru că simt că o să mi se termine viaţa împreună cu ea".

— Se pare că este adevărat: cuvîntul atrage realitatea. Îmi amintesc cît de tulburat a fost Mircea, cînd a aflat că în via lor de la Fundulea avusese loc o crimă – o întreagă poveste legată de nişte ţigani veniţi la furat. Tulburarea era iscată de faptul că, în chiar acea noapte, el scrisese o scenă asemănătoare. În afară de teama de a pronunţa anumite cuvinte, avea şi alte superstiţii?

— Sigur că avea. Unele păreau o glumă: să nu-i dai cuţitul în mînă, să nu se întoarcă din drum etc. Altele te puneau serios pe gînduri. De pildă, era convins că ziua de 13 (mai ales dacă data cădea într-o zi de marţi sau vineri) îi aducea ghinion. Coincidenţă sau nu, cînd s-a internat pentru autogrefă la Marsilia era într-o zi de vineri, 13. Degeaba a încercat să schimbe, să amîne data. Planificarea stabilită pentru camera sterilă era bătută în cuie. Mircea a trebuit să accepte decizia spitalului, dar ştia că nu o să fie bine. De altfel, stau şi mă întreb de ce în ziua nunţii el mi-a spus: „Vei fi o văduvă tînără. Eu n-am să apuc 50 de ani". Am rămas năucă – de ce tocmai într-un moment atît de fericit venea cu asemenea idee? El însă a repetat: „N-am să apuc 50 de ani".

— Misterul acesta, al coincidenţelor petrecute în viaţa lui, este de-a dreptul tulburător. Între ele se înscrie şi faptul că profesorii lui Mircea şi majoritatea colegilor de clasă de la Fundulea au murit.

— Dacă tot vorbim de coincidenţe, am să-ţi dau un ultim exemplu. Pentru că în ultima vreme nu mai putea sta nici măcar în scaun, lucra în pat, pe un laptop. După deces, am încercat să-l activez, să văd ce stocase în memorie. A fost cu neputinţă. Calculatorul se stricase. Am încercat să-l repar, dar mi s-a spus că e o treabă foarte complicată, că nimeni nu se pricepe etc. Calculatorul a murit odată cu Mircea. De multe ori m-am întrebat dacă Mircea, în ciuda optimismului său aparent, bănuia măcar ceea ce destinul îi hotărîse. În orice caz, Mircea era preocupat de acest lucru. Poate că nu ştii, dar el era pasionat de astrologie. Fiind foarte bun la matematică (o altă latură necunoscută a lui), făcea calcule complicate şi doar de el ştiute ca să afle viitorul copiilor.

„Soarta lui ar fi fost alta dacă medicii i-ar fi depistat din vreme boala"

— Crezi că acest destin putea fi schimbat? La un moment dat, după primele şedinţe de chimioterapie, viaţa lui revenise la normal. De fapt, ce boală a avut el?

— Sindromul Hodgkin este o boală ciudată şi perfidă. Depistată la timp, în prima fază, ea este întru totul vindecabilă. Mircea a avut o formă atipică, care se ascundea mereu. Chiar şi aşa, soarta lui ar fi fost alta, dacă medicii ar fi depistat din vreme boala, dacă România ar fi avut specialişti şi laboratoare performante. Totul a început pentru el în 1988, cînd i s-a umflat un ganglion în urma unei viroze. Cum era el, a tratat cu indiferenţă boala. Apoi, văzînd că stările febrile se înmulţesc, a consultat mai mulţi medici. Unul îi spunea că e vorba de o infecţie în gît. Alţii că ar fi o problemă stomatologică, ceva legat de glanda salivară. Luînd medicamente, pe moment, inflamaţia s-a retras. Apoi, stările proaste au reapărut. În '90, s-a internat la Colentina şi medicii l-au suspectat ba de malarie, ba de reumatism infecţios. A fost cumplit. Nu se găseau medicamente, laboratoarele nu aveau substanţe pentru analize. În fine, lucrurile mergeau din rău în mai rău. Slăbea văzînd cu ochii, iar crizele de febră erau tot mai violente. Se scutura patul cu el şi transpira groaznic. În tot acest timp, muncea enorm – la Uniunea Scriitorilor, la firma Euromedia, pe care se căznea să o pună pe picioare. Nu dramatiza

boala, ba chiar glumea cumva, anticipînd (o altă ciudăţenie) crizele cu două-trei zile. Ceva trebuia făcut însă. În 30 ianuarie 1991, după lansarea cărţii **Femeia în roşu**, a plecat împreună cu pictorul şi bunul lui prieten Ion Dumitriu în Franţa, la un control amănunţit. A plecat pentru o lună şi a stat acolo doi ani, timp în care s-a pus pe picioare. Medicii de acolo vorbeau despre un miracol. În realitate, boala se ascunsese. Lucra încet, dar tenace.

— Multe din aceste lucruri se regăsesc în *Zodia scafandrului*. E o carte autobiografică şi nu întîmplator, poate, a rămas neterminată. Din cîte ţin minte (mi-a arătat nişte pagini), cartea trebuia să arate altfel, fiind legată efectiv de lumea aparte şi prea puţin cunoscută a scufundătorilor. Ce anume l-a făcut să schimbe subiectul?

— E greu de spus ce anume s-a întîmplat. Mircea îşi distrugea sistematic ciornele. Mie, de pildă, nu-mi arăta decît varianta finală a unui text. Cînd lucra şi se nimerea să trec pe lîngă el, acoperea ecranul calculatorului. În orice caz, schimbarea de care vorbeşti trebuie să se fi petrecut prin 1993. Iniţial, subiectul era altul. Nu întîmplător dorea să meargă la Constanţa, să stea o lună acolo şi să cunoască mai bine lumea scufundatorilor. Din proiectul acesta nu a mai rămas decît tema: omul supus la presiune. Omul care trebuie să lupte şi să ajungă la suprafaţă.

— Vorbeşti de scufundare, de presiune. El la ce presiune a fost supus?

— În carte aminteşte doar o mică parte din lupta pe care a dus-o. Ar fi multe de spus – în primul rînd despre ostracizarea lui socială. Cu familie şi un copil, i se refuza angajarea din cauza dosarului meu (fratele şi rudele plecate în SUA), din cauza turnătoriilor făcute de unii colegi de la ONT. Nefiind membru de partid, nu a putut intra în presă. A încercat apoi să se angajeze suplinitor la o şcoală, dar i s-a trîntit uşa în nas. A ajuns paznic la un cămin studenţesc, în spatele Casei Scînteii, dar şi de aici a fost dat afară. Abia în 1982, cînd publicase cîteva cărţi,

George Bălăiță l-a angajat librar la Cartea Românească. A fost fericirea vieții lui, dovedindu-și încă de atunci priceperea sa de manager, de om îndrăzneț, plin de idei novatoare. Coincidența (a cîta oara?) va face ca zece ani mai tîrziu să revină la Cartea Românească, în calitate de patron al Euromediei.

„În ultimul timp, îl descoperise pe Dumnezeu"

— Mircea nu avea resentimente. Nu l-am auzit niciodată înjurînd sau vorbind de cineva cu ură.

— Era un mare generos. Se lăsa pe el ca să ajute pe altul. Chiar mă ciondăneam cu el pe tema asta, dar nu putea fi altfel. Era foarte sensibil la necazul celui de lîngă el. În ultima vreme, nici nu mai suporta să audă că cineva e în suferință. Plîngea imediat și, dacă putea, sărea în ajutor. Îi plăcea să fie înconjurat de prieteni și tot din cauza lor a suferit din cînd în cînd. Cel mai tare l-a afectat un articol apărut în **Cațavencu** despre așa-zisele lui afaceri murdare de la Euromedia. Tot așa, l-a rănit sufletește un alt articol: **Pentru cine bat clopotele, Mirciulică?**. Chiar dacă era deasupra oricăror mizerii omenești, nu accepta să fie lovit de către cei apropiați, cei în care investise afectiv. Nu era însă ranchiunos. Cu umorul și bunătatea sa, i-a iertat pe toți. Chiar pe patul de moarte, semiconștient, i-a făcut semn de prietenie lui Florin Iaru. Ura și dușmănia îi erau pur și simplu străine.

— Vrei să spui că boala și apropierea morții nu l-au schimbat deloc?

— Mircea s-a schimbat, dar altfel decît și-ar imagina cineva. În ultimul timp devenise religios. Îl descoperise pe Dumnezeu. El, care privea pînă atunci religia cu politețe, a cerut brusc să se împărtășească. De Paști, cu puțin timp înainte de moarte, a cerut să participe la slujba de Înviere, așa cum era, în scaunul cu rotile. De altfel, la căpătîi nu mai avea decît două cărți: o **Biblie** și o carte de rugăciuni, pe care Mugur, băiatul nostru, o păstrează acum cu sfințenie. E adevărat, devenise mai tăcut, mai interiorizat. Îl afecta faptul că prietenii nu-l mai vizitau, dar

nici nu suporta să fie compătimit. Era conştient de ceea ce o să se întîmple. Nu-l puteai minţi. Citise toate tratatele de medicină şi ştia orice amănunt despre boala sa. A fost tot timpul lucid, chiar şi atunci cînd, aparent, intrase în comă. Nu numai că şi-a recunoscut prietenii adunaţi în jurul lui, dar, înainte de ultima suflare, a strigat cumplit: „Mă scufund. Cad în gol". Apoi, şi-a recăpătat brusc liniştea, zicînd: „Acum, urc. Am ieşit la suprafaţă".

Cuprins

Notă asupra ediției 5

Prefață. Zodia scafandrului. Cu literatura în fața destinului
de Ion Bogdan Lefter 7

Zodia scafandrului 19

Anexă. Documente 145
Însemnări dintr-un Notes (1986) 147
Însemnări pe un plic (1989) 149
Însemnări pe alt plic (1989) 152
Fișă de lucru (nedatată) 153
Altă fișă de lucru (nedatată) 154
Însemnări dintr-un caiet (1989) 155
Altă fișă de lucru (nedatată) 158
Însemnări din alt caiet (1995) 159
Jurnal francez (1 iulie-29 septembrie 1995) 170
Jurnalul din Camera Sterilă 189
„A fost un moment dificil, în care am avut de ales între viață personală și viață, pur și simplu" Interviu cu Mircea Nedelciu (1996) 195
„Dacă nu era comunismul, eram negustor în Bărăgan" Interviu cu Mircea Nedelciu (fragment) (1998) 200
Ultima carte a lui Mircea Nedelciu Zodia scafandrului – exerciții de suferință Interviu cu Mira Nedelciu (2000) 201

COMENZI – CARTEA PRIN POŞTĂ
EDITURA PARALELA 45 – CARTEA ROMÂNEASCĂ
Str. Fraţii Goleşti 130 Piteşti, jud. Argeş, cod 110174,
Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444; 0721 247 918
Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492.
E-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

EPP

www.edituraparalela45.ro

www.cartearomaneasca.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România.

Tiparul executat la tipografia *Editurii Paralela 45*
E-mail: tipografie@edituraparalela45.ro

Ultimul roman al lui Mircea Nedelciu, *Zodia scafandrului*, a rămas, vai!, neterminat. Autorul investise mult în el: pe o idee mai veche, s-a documentat serios, a imaginat dezvoltări narative şi simbolice, a schiţat şi a remodelat de cîteva ori structura de ansamblu şi a scris efectiv, revenind, refăcînd, repornind, extinzînd un proiect extraordinar. Destinul a vrut ca *Zodia scafandrului* să-i însoţească boala, apoi suferinţele, pînă-n pragul morţii. De subliniat cu două linii, dacă tot e vorba despre destin: o... *zodie*, şi anume una fictivă, ficţională, de el inventată! Şi-a scris cu mîna lui cartea şi *zodia* cele de pe urmă... A apucat să redacteze şi să finiseze circa o sută de pagini de excepţional nivel. Restul rămîne doar întrezărit în notele sale de lucru, în pagini de jurnal, în cîteva confesiuni restituite în această ediţie, într-o anexă documentară. Confruntarea cu destinul, apariţia şi progresia bolii, presimţirea sfîrşitului nu ţin doar de existenţa reală a autorului: sînt fire împletite şi în text, la nivelul „biografist" al romanului, căci Nedelciu decisese la un moment dat să includă în carte şi povestea scrierii ei. Încît, chiar aşa, neterminată, *Zodia scafandrului* e nu doar literatură de mare clasă: frîntă la jumătate, ea poartă cu sine, dincolo de naraţiunea fictivă, şi un profund, impresionant mesaj privitor la viaţa concretă, trăită, la condiţia umană. Un prozator îşi scrie cartea în faţa morţii şi ne vorbeşte despre asta...

Ion Bogdan Lefter

ISBN 978-973-47-2009-5
Vol. VI ISBN 978-973-47-2561-8

PARALELA 45 EDITURA

Preţ cu TVA: 25 LEI